आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

प्रकाशक

नेपाल राष्ट्र बैंक

अनुसन्धान विभाग

विषय सूची

भाग १
समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति १
विश्व उत्पादन १
विश्व व्यापार २
विश्व मुद्रास्फीति २
नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना ३
कृषि क्षेत्र ४
उद्योग क्षेत्र ५
सेवा क्षेत्र ६
उपभोग, लगानी तथा बचत ७
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय ७
मुद्रास्फीति तथा ज्यालादर ७
उपभोक्ता मुद्रास्फीति ७
थोक मुद्रास्फीति ९
राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क १०
बाह्य क्षेत्र १०
वस्तुगत निर्यात तथा आयात व्यापार १०
शोधनान्तर ११
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति १२
वैदेशिक ऋण १३
विनिमय दर प्रवृत्ति १३
सरकारी वित्त स्थिति १४
सरकारी खर्च १४
सरकारी राजस्व १५
करसम्बन्धी केही नीतिगत व्यवस्थाहरू १६
करका दरहरू १७
वैदेशिक नगद अनुदान १८
बजेट घाटा/वचत १८
बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरू १८
सार्वजनिक संस्थानहरूको स्थिति १८
सार्वजनिक संस्थानहरूको निजीकरण र खारेजी १९
मौद्रिक स्थिति १९
मुद्रा प्रदाय १९
वाणिज्य बैंकहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति २०
वाणिज्य बैंकहरूको साधन परिचालन २०

वाणिज्य बैंकहरूको साधनको उपयोग २०
वाणिज्य बैंकहरू तथा अन्य वित्तीय संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट लिएको पुनरकर्जा सुविधा २१
वाणिज्य बैंकहरूसँगको निष्कृय कर्जाको मात्रा २१
स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग र अन्तरबैंक कारोवारको स्थिति २२
अल्पकालीन व्याजदर २२
विदेशी विनिमय बजार २३
धितोपत्र बजार २३
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू २५
वित्तीय संस्थाहरूको संख्या २५
वित्तीय संरचना २६
विकास बैंकहरू २६
वित्त कम्पनीहरू २७
लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू २७
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष २८
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोवार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरू २८
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू २८
बीमा कम्पनीहरू २८
कर्मचारी सञ्चय कोष २९
नागरिक लगानी कोष २९
हुलाक बचत बैंक २९
निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि. २९
कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड २९

तालिका

तालिका १.१ प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको योगदान तथा वृद्धिदर ४
तालिका १.२ हवाइमार्गबाट नेपाल भ्रमणमा आएका विदेशी पर्यटकको संख्या ६
तालिका १.३ कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय (प्रचलित बजार मूल्यमा) ७
तालिका १.४ संचिति पर्याप्तता परिसूचकहरू (Reserve Adequacy Indicators) १३
तालिका १.५ विनिमय दर प्रवृत्ति १३
तालिका १.६ करका दरहरू १७
तालिका १.७ वाणिज्य बैंकहरुको निष्क्रिय कर्जाको स्थिति २२
तालिका १.८ सूचीकृत भएका ऋणपत्र तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरू २५
तालिका १.९ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या २५
तालिका १.१० ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोवार विवरण २८

चार्ट

चार्ट १.१ : आर्थिक वृद्धिदर ३
चार्ट १.२ : कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना ४
चार्ट १.३ : वार्षिक औषत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ८
चार्ट १.४ : वार्षिक औषत थोक मुद्रास्फीति ९
चार्ट १.५ : नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी खर्चको संरचना १४
चार्ट १.६ : राजस्व परिचालनको संरचना १५
चार्ट १.७ : नेप्से परिसूचक २४
चार्ट १.८ : नेपालको वित्तीय प्रणालीमा वित्तीय संस्थाहरूको अंश २६

भाग १ तालिकाहरू

तालिका १	विश्वको आर्थिक वृद्धिदर	३०
तालिका २	विश्व व्यापार	३०
तालिका ३	विश्व मूल्य स्थिति	३०
तालिका ४	समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू	३१
तालिका ५	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर (२०५७।५८ को मूल्यमा)	३२
तालिका ६	कृषि उत्पादन सूचकाङ्क	३३
तालिका ७	प्रमुख औद्योगिक वस्तुहरूको उत्पादन सूचकाङ्क (समूहगत)	३४
तालिका ८	राष्ट्रिय शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत) वार्षिक औसत	३५
तालिका ९	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत) वार्षिक औसत	३६
तालिका १०	राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	३७
तालिका ११	वैदेशिक व्यापार स्थिति	३८
तालिका १२	भारततर्फ निर्यात गरिएका वस्तुहरू	३९
तालिका १३	भारतबाट आयात गरिएका वस्तुहरू	४०
तालिका १४	अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू	४१
तालिका १५	अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका वस्तुहरू	४२
तालिका १६	शोधनान्तर स्थिति	४३
तालिका १७	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	४४
तालिका १८	सरकारी वित्त स्थिति	४५
तालिका १९	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण	४६
तालिका २०	मौद्रिक सर्भेक्षण	४७
तालिका २१	वाणिज्य बैंकहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४८
तालिका २२	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराइएको पुनर्कर्जाको बक्यौता विवरण	४८
तालिका २३	शेयर बजार परिसूचक	४९
तालिका २४	विकास बैंकहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४९
तालिका २५	वित्त कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५०
तालिका २६	लघु वित्त संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५०
तालिका २७	सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५१
तालिका २८	बीमा कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५१
तालिका २९	कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५२
तालिका ३०	नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५२
तालिका ३१	नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना	५३

अनुसूची

अनुसूची १.१ : वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नामावली ५४

अनुसूची १.२ : दातृ निकायको सहायतामा सञ्चालित लघु वित्त कार्यक्रम ६०

भाग २
नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीति **६५**

उद्देश्यहरू ६५

मौद्रिक नीतिको रणनीतिक तथा अन्तरिम लक्ष्य ६६

मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्य ६६

मौद्रिक नीतिका उपकरणहरू ६७

बैंकदर र पुनरकर्जादर ६७

खुला बजार कारोबार ६७

विकास ऋणपत्रको निष्कासन ६८

पुनरकर्जा सुविधाको उपयोग ६८

स्थायी तरलता सुविधा ६९

लघु वित्त **६९**

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम तथा गतिविधि ६९

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन **७२**

वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम **७५**

नेपाल राष्ट्र बैंकको रि-इञ्जिनियरिङ्ग ७५

नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना ७५

समग्र वित्तीय क्षेत्रको सक्षमता अभिवृद्धि ७६

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन **७६**

वाणिज्य बैंकतर्फ ७६

विकास बैंकतर्फ ७९

वित्त कम्पनीतर्फ ७९

लघुवित्ततर्फ ७९

गुनासो व्यवस्थापन समिति ७९

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई पुनरकर्जा प्रदान ७९

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरू ७९

व्यावसायिक विशेषज्ञको सूची प्रकाशित ८०

लेखापरीषक/लेखापरीक्षण गर्ने संस्थाको सूची प्रकाशित ८०

एकिकृत निर्देशनमा परिमार्जन ८०

सहायक कम्पनी संस्थापना ८०

गाभ्ने/गाभिने, स्तरोन्नति र कार्यक्षेत्र विस्तार ८०

राहदानी जफत लगायतको कारवाहीका सम्बन्धमा ८०

अध्ययन भइरहेका विषयवस्तुहरू ८१

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ८१
बैंक सुपरिवेक्षण ८१
वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ८८
मुद्रा व्यवस्थापन ९०
नोट छपाई तथा सिक्का टकमरी ९०
नोट निष्कासन ९०
चलनचल्तीमा रहेका नोटहरू र सोको सुरक्षण ९०
नोटकोष ९१
नोट जलान ९१
फण्ड ट्रान्सफर ९१
विविधि ९१
जनशक्ति व्यवस्थापन ९१
संस्थागत सुधार ९५
सूचना प्रविधि ९७
कानून सम्बन्धी कामकारवाहीहरू ९८
आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यहरू १००
सामान्य सेवा सम्बन्धी कार्यहरू १००
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन १०१
प्रशिक्षण कार्यक्रम १११
तालीम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रियामा सहभागीता ११२
सञ्चालक समितिको बैठक ११३

तालिका

तालिका २.१ मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत ६६
तालिका २.२ मुद्रा प्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा ६६
तालिका २.३ विद्यमान बैंकदर तथा पुनर्कर्जादरमा गरिएको परिवर्तन ६७
तालिका २.४ दोस्रो बजार कारोवारको स्थिति ६८
तालिका २.५ विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्काशन ६८
तालिका २.६ ग्रामीण स्वावलम्वन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति ७१
तालिका २.७ आ.व. २०६६/६७ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरू ८२
तालिका २.८ नोट छपाई विवरण ९०
तालिका २.९ सिक्का टकमरी विवरण ९०
तालिका २.१० २०६६ साउनदेखि २०६७ असार मसान्तसम्म बैंक सेवामा प्रवेश गरेका तथा बैंक सेवाबाट बाहिरिएका कर्मचारीहरुको विवरण ९२
तालिका २.११ २०६७ असार मसान्तसम्म कार्यरत जनशक्तिको विवरण ९२
तालिका २.१२ सुरक्षा समूह (करार) तर्फको संरचना ९३
तालिका २.१३ आ.व. २०६६/६७ मा पदपूर्ति सम्बन्धी सम्पन्न भएका कामको विवरण ९४
तालिका २.१४ आन्तरिक ऋण निष्काशन १०२
तालिका २.१५ नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व १०३
तालिका २.१६ आन्तरिक ऋणको संस्थागत स्वामित्वको विवरण १०४
तालिका २.१७ नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण १०५
तालिका २.१८ साँवा तथा व्याज भुक्तानी विवरण १०५
तालिका २.१९ आन्तरिक व्यवस्थापनको शुल्क तथा कमिशन १०६

तालिका २.२० ट्रेजरी बिलको (छोटो अवधिको) व्याजदर तालिका १०७
तालिका २.२१ ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार विवरण १०८
तालिका २.२२ बजार निर्माताहरूको सूची १०९
तालिका २.२३ आ.व. २०६६/६७ मा संचालित प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू १११
तालिका २.२४ उपत्यका बाहिर संचालित प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू ११२

भाग २ तालिकाहरू

तालिका ३२ चलनचल्तिमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरू ११४
तालिका ३३ नोटको सुरक्षण ११५
तालिका ३४ श्रेणी अनुसार दरबन्दी तथा बहालीमा रहेका कर्मचारीको संख्या ११५
तालिका ३५ स्वदेशमा सञ्चालित तालीमहरू ११६
तालिका ३६ बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट सञ्चालित तालीमहरू ११७
तालिका ३७ विदेशमा सञ्चालित तालीम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरू ११८

अनुसूची

अनुसूची २.१ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरू १२४
अनुसूची २.२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका वित्तीय संस्थाहरू १२५
अनुसूची २.३ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई गरिएका कारवाहीहरू १२८
अनुसूची २.४ सञ्चालक समिति १३०
अनुसूची २.६ अधिकृत विशिष्ट र अधिकृत प्रथमको नामावली १३०

भाग ३
नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व १३५
आय विवरण १३७

चार्ट

चार्ट ३.१ : नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना १३५
चार्ट ३.२ : नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना १३५
चार्ट ३.३ : नेपाल राष्ट्र बैंकको खुद सञ्चालन आम्दानी संरचना १३७

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण १३९–१७८

भाग

१

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

- विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति १
- नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति २
- मुद्रास्फीति तथा ज्यालादर ७
- बाह्य क्षेत्र १०
- सरकारी वित्त स्थिति १४
- मौद्रिक स्थिति १९
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू २५

भाग

१

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति

विश्व उत्पादन

१.१ विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २००८ मा ३.० प्रतिशत रहेको थियो भने सो वृद्धिदर सन् २००९ मा ०.६ प्रतिशतले ऋणात्मक रह्यो ।[१] सन् २०१० र २०११ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर क्रमशः ४.६ प्रतिशत र ४.३ प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण रहेको छ । विकसित अर्थतन्त्रको नीतिगत प्रयास विश्वसनीय वित्तीय संयोजनमा केन्द्रित रहनुपर्ने र खासगरी यस्तो प्रयास कर प्रणाली सुधारमा केन्द्रित रही मध्यमकालीन वृद्धिलाई बढावा दिनुपर्ने कुरामा कोषले जोड दिएको छ । साथै, उदीयमान अर्थतन्त्रले लिएको विभिन्न नीतिहरू जस्तै संरचनागत सुधार, विनिमय दर लचकता आदि समेतले समग्र मागको पुनर्सन्तुलनमा सहयोग पुग्ने अनुमान पनि गरिएको छ (तालिका १) ।

१.२ सन् २०१० को पहिलो त्रयमासमा विश्व अर्थतन्त्र वार्षिक ५.० प्रतिशतको दरले विस्तार भएको छ । यस्तो वृद्धिदर खासगरी एशियाली अर्थतन्त्रमा भएको उच्च वृद्धिले गर्दा हासिल भएको हो । खासगरी निजी मागमा उत्साहजनक वृद्धि भई वास्तविक आर्थिक क्रियाकलापका परिसूचकहरू अप्रिल २०१० सम्म सुदृढ हुँदै गएका थिए भने मे महिनामा उच्च दरमा रहन गएका थिए । विकसित अर्थतन्त्रमा औद्योगिक उत्पादन र व्यापार दोहोरो अंकले वृद्धि भएको छ भने उपभोक्ताको आत्मविश्वासमा क्रमिक सुधार हुनुका साथै रोजगारीमा समेत वृद्धि हुँदै गएको छ ।[२]

१.३ यूरोपेली राष्ट्रहरूको ऋण समस्या तथा खस्कँदो वित्तीय स्थायित्व, नीतिगत प्रतिक्रिया तथा सुदृढ भइनसकेको आर्थिक वृद्धि आदिबाट सिर्जित हालैको वित्तीय बजारमा देखिएको संकटले आर्थिक परिदृष्यमा केही अध्यारो पक्ष सृजना भएको छ ।

१.४ सन् २०१० मा विकसित अर्थतन्त्रको समग्र उत्पादन २.६ प्रतिशतले विस्तार हुने अनुमान गरिएको छ । सन् २०११ मा उक्त आर्थिक वृद्धि २.४ प्रतिशत रहने अनुमान छ । खासगरी, हालको अवस्थामा, एशियाले विश्वलाई आर्थिक मन्दीबाट बाहिर आउनमा अहम् भूमिका खेलेको देखिन्छ । तेल निर्यात गर्ने राष्ट्रहरूको संगठन (OPEC) को तेल उत्पादनमा कटौती गर्ने निर्णयको वावजुद पनि बढ्दो उत्पादन स्तर, विश्वसनीय वित्त तथा मौद्रिक नीति, संस्थागत तथा बैंकिङ्ग क्षेत्रको सुदृढ वासलात आदि कारणहरूले गर्दा विश्व अर्थतन्त्रलाई मन्दीको अवस्थाबाट छुट्कारा पाउन मद्दत पुगेको हो ।

१.५ सन् २००९ मा विकासोन्मुख एशियाली अर्थतन्त्रको आर्थिक वृद्धि ६.९ प्रतिशत रहेको थियो भने सन् २०१० मा यस्तो वृद्धिदर ९.२ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ । त्यस्तै उदीयमान र विकासशील अर्थतन्त्रहरूको आर्थिक वृद्धिदर सन् २००९ मा २.५ प्रतिशत रहेको थियो भने सन् २०१० मा ६.८ प्रतिशत हुने अनुमान गरिएको छ । छिमेकी राष्ट्र भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर सन् २००९ मा क्रमशः ५.७ प्रतिशत र ९.१ प्रतिशत रहेको थियो भने सन् २०१० मा क्रमशः ९.४ प्रतिशत र १०.५ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ ।

---

[१] World Economic Outlook जुलाई २०१०, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी. ।

[२] Ibid ।

विश्व व्यापार

१.६ वस्तु र सेवाहरूको विश्व व्यापारको आयतन सन् २००८ मा २.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो भने सन् २००९ मा ११.३ प्रतिशतले घटेको थियो । यस्तो आयतन सन् २०१० मा ९.० प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान रहेको छ । सन् २००९ मा विकसित अर्थतन्त्रहरू र उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरूको आयात क्रमशः १२.९ प्रतिशत र ८.३ प्रतिशतले घटेको थियो । त्यसैगरी सोही अवधिमा विकसित अर्थतन्त्रहरू र उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरूको निर्यात क्रमशः १२.६ प्रतिशत र ८.५ प्रतिशतले घट्न गएको थियो । सन् २०१० मा विकसित अर्थतन्त्रहरू र उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरूको आयात क्रमशः ७.२ प्रतिशत र १२.५ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान छ । त्यसैगरी, सोही अवधिमा विकसित अर्थतन्त्रहरू र उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरूको निर्यात क्रमशः ८.२ प्रतिशत र १०.५ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ ।

विश्व मुद्रास्फीति

१.७ सन् २००९ मा मुद्रास्फीति विकसित अर्थतन्त्रहरूमा ०.१ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरूमा ५.२ प्रतिशत रहेको थियो भने सन् २०१० मा विकसित अर्थतन्त्रहरू र उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्रहरूमा मुद्रास्फीति क्रमशः १.४ प्रतिशत र ६.३ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ । तुलनात्मक रुपले कमजोर आर्थिक वृद्धि हासिल गरिरहेका केही विकसित अर्थतन्त्रहरूमा मुद्रा संकुचन हुने जोखिम यथावत रहेको छ ।

१.८ विश्व अर्थतन्त्रमा देखापरेको खस्कँदो मागको कारण विभिन्न वस्तुहरूको मूल्य घटेको देखिन्छ । खासगरी विकसित अर्थतन्त्रमा मुद्रास्फीतिको चाप निस्क्रिय रहने र सो मध्ये पनि आर्थिक वृद्धि उच्च नभएका केही विकसित देशहरूमा मूल्य संकुचन हुन सक्ने अनुमान गर्दै कोषले उदीयमान तथा विकाशशील अर्थतन्त्रहरूमा सन् २०१० मा मुद्रास्फीति दर ६.३ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने अनुमान समेत गरेको छ ।

नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

१.९ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा देशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सामान्य दरले वृद्धि भयो । कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा उल्लेख्य रुपमा न्यून रहन गयो भने गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा भने अघिल्लो वर्षको तुलनामा सामान्य वृद्धि भयो । समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ३.५ प्रतिशत तथा उत्पादकको मूल्यमा ४.६ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । गत वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ३.९ प्रतिशत र ४.९ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.१० समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा आधा भन्दा कम रह्यो । विशेष गरी धानको उत्पादनमा उल्लेखनीय गिरावट आएकोले समग्र कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर १.१ प्रतिशतमा सीमित रहन पुग्यो । अघिल्लो वर्ष धानको उत्पादनमा ५.२ प्रतिशतले वृद्धि भएकोले कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ३.० प्रतिशत रहेको थियो ।

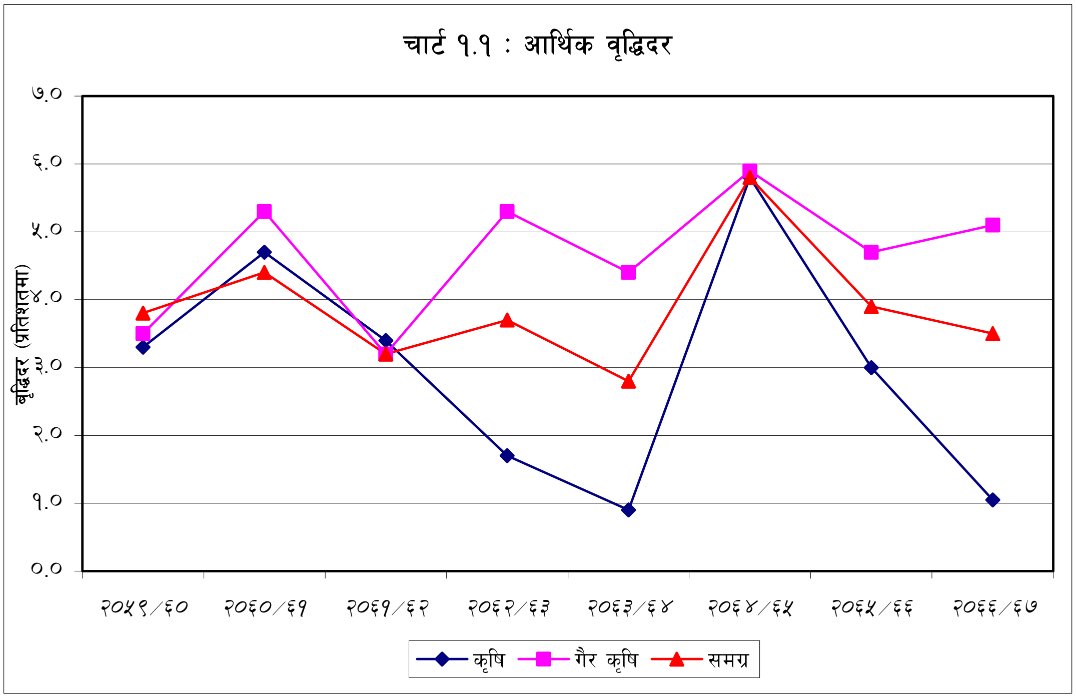

१.११ गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको ४.७ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ५.१ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । उद्योग क्षेत्रको उत्पादन भने अघिल्लो वर्ष ०.२ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा ३.९ प्रतिशतले बढेको छ भने सेवा क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्ष ६.३ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ५.५ प्रतिशतले मात्र बढेको छ ।

१.१२ सेवा क्षेत्रमा होटल तथा रेष्टुरेण्ट, रियलस्टेट तथा वित्तीय मध्यस्थता क्षेत्रको उत्पादनमा सामान्य वृद्धि भएतापनि अन्य क्षेत्रहरूको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा न्यून रहेकोले समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदरमा कमी आएको छ ।

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना

१.१३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको अंश क्रमशः ३५.५ प्रतिशत, १५.५ प्रतिशत र ४९.० प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा क्रमशः ३४.६ प्रतिशत, १५.५ प्रतिशत र ४९.८ प्रतिशत रहेको छ । समग्र उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान केही घटेको छ भने सेवा क्षेत्रको विस्तारको कारण यस क्षेत्रको योगदान केही बढ्न गएको छ । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदानको अंश भने समीक्षा वर्षमा पनि अघिल्लो वर्षको बराबर रहेको छ ।

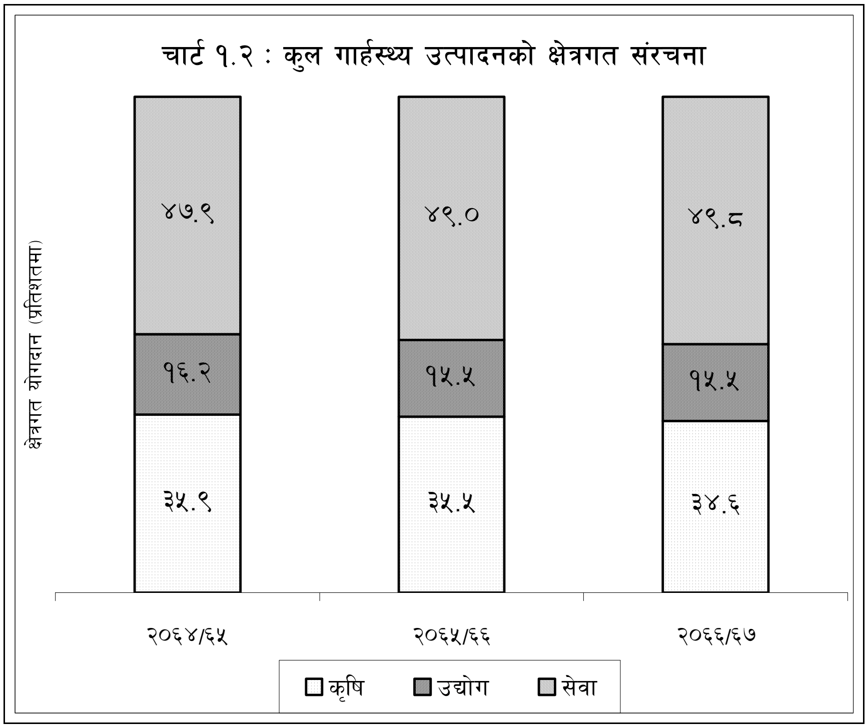

१.१४ नयाँ क्षेत्रगत वर्गीकरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक, द्वितीय तथा तृतीय क्षेत्रको योगदान क्रमशः ३५.९ प्रतिशत, १५.१ प्रतिशत र ४९.० प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो योगदान सोही वर्षको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्रमशः ३५.१ प्रतिशत, १५.१ प्रतिशत र ४९.८ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका १.१

प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको योगदान तथा वृद्धिदर
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

क्षेत्र	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा अंश			अंशको वृद्धिदर	
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७
प्राथमिक (कृषि) क्षेत्र	३६.३	३५.९	३५.१	-१.१	-२.२
द्वितीय (औद्योगिक) क्षेत्र	१५.७	१५.१	१५.१	-३.८	०.०
तृतीय (सेवा) क्षेत्र	४८.०	४९.०	४९.८	२.१	१.६

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

कृषि क्षेत्र

१.१५ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ३.० प्रतिशतले विस्तार भएको कृषि क्षेत्र समीक्षा वर्षमा १.१ प्रतिशतले मात्र विस्तार भएको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा अन्य बालीको उत्पादन सूचकाङ्क ५.९ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष पनि यस्तो सूचकाङ्क ०.७ प्रतिशतले घटेको थियो । समीक्षा वर्षमा गहुँ र जौ दुबैको उत्पादन २७.० प्रतिशतले बढेको भएतापनि धानको उत्पादनमा ११.१ प्रतिशतले ह्रास आएको कारण समग्र कृषि क्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदरमा कमी आएको छ ।

१.१६ समीक्षा वर्षमा तरकारी, बागवानी तथा नर्सरी समूहको उत्पादन सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षकै दरमा अर्थात् ७.३ प्रतिशतले बढेको छ । यसैगरी यस समूह अन्तरगत तरकारी उप-समूहको उत्पादनमा अघिल्लो वर्ष सरह समीक्षा वर्षमा पनि ७.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

१.१७ समीक्षा वर्षमा फलफूल, पेय तथा मसला समूहको उत्पादन सूचकाङ्कमा २२.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यो सूचकाङ्क २०.४ प्रतिशतले बढेको थियो । यस समूह अन्तरगत मसला तथा कफीको

उत्पादन क्रमशः १५.७ प्रतिशत र १२.० प्रतिशतले वृद्धि हुनका साथै सुन्तला, केरा, स्याउ आदिको उत्पादनमा पनि वृद्धि भएकोले यस समूहको उत्पादन सूचकाङ्कमा वृद्धि भएको हो ।

१.१८ समग्र कृषि उत्पादनमा करिब एक चौथाई भार रहेको पशुजन्य तथा दुग्ध समूहको उत्पादन सूचकाङ्क गत वर्षको ३.४ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २.७ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ । यस समूह अन्तरगत प्रमुख हिस्सा ओगट्ने दूधको उत्पादन समीक्षा वर्षमा पनि गत वर्षकै बराबर ४.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । खसी तथा भेडाको मासुको उत्पादनमा ३.३ प्रतिशतले वृद्धि भएतापनि रांगाको मासुको उत्पादनमा भने कुनै वृद्धि भएको छैन ।

१.१९ समीक्षा वर्षमा अन्य पशुजन्य उत्पादन समूहको उत्पादन सूचकाङ्क १.४ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यो सूचकाङ्क १.८ प्रतिशतले घटेको थियो । यस समूह अन्तरगत हाड तथा छालाको उत्पादन अघिल्लो वर्ष ६.१ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष पनि सोही दरले वृद्धि भएको छ । समीक्षा वर्षमा सुँगुर तथा बंगुरको मासुको उत्पादन २.० प्रतिशतले वृद्धि भएतापनि कुखुराको मासु तथा अण्डा उप-समूहको उत्पादनमा भने सामान्य गिरावट आएको छ ।

१.२० समीक्षा वर्षमा वनजन्य समूहको उत्पादन सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षकै बराबरीमा ०.३ प्रतिशतले घटेको छ । उक्त समूहको प्रमुख भार रहेको दाउरा उप-समूहको उत्पादनमा पनि ०.०४ प्रतिशतले ह्रास आएको छ । काठ उप-समूहको उत्पादनमा ०.६ प्रतिशतले र औषधीजन्य वस्तुमा ०.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

१.२१ जल तथा मौसम विज्ञान विभाग अन्तरगतका विभिन्न वर्षा मापन केन्द्रको रेकर्ड अनुसार समीक्षा वर्षको जुन महिनामा ५३.० प्रतिशत, जुलाई महिनामा ८४.० प्रतिशत, अगस्त महिनामा १२३.० प्रतिशत र सेप्टेम्बर महिनामा ५४.० प्रतिशत वर्षा भयो । यसरी अगस्त महिनामा मात्र औषत भन्दा बढी वर्षा भएतापनि समग्र समीक्षा अवधिमा करिब तीन चौथाई मात्र वर्षा भयो । वर्षाको वितरण समेत सन्तुलित नभएका कारण नेपालको धान, मकै आदि बालिको उत्पादनमा नकारात्मक प्रभाव पर्न गयो । समीक्षा वर्षसम्ममा करिब १० लाख ९३ हजार १७२ हेक्टर जमिनमा मात्र सिंचाई सुविधा पुगेको छ ।

उद्योग क्षेत्र

१.२२ अघिल्लो वर्ष ०.२ प्रतिशतले ह्रास भएको उद्योग क्षेत्रको उत्पादन समीक्षा वर्षमा ३.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । मजदुर र व्यवस्थापनवीचको सम्बन्धमा आएको सामान्य सुधार, बन्द तथा हडताल, लोड-सेडिङ्ग आदिमा भएको कटौतीले औद्योगिक उत्पादनमा केही सुधार आएको देखिन्छ ।

१.२३ उद्योग क्षेत्र अन्तरगत निर्माण उप-क्षेत्र गत वर्ष ०.९ प्रतिशतले मात्र बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ६.६ प्रतिशतले बढेको छ । काठमाडौं उपत्यका लगायत देशका विभिन्न क्षेत्रमा हाउजिङको तीब्र विकास हुनुका साथै व्यक्तिगत घर निर्माणको चाप बढेकोले निर्माण उप-क्षेत्रको उत्पादनमा उपरोक्त वृद्धि भएको हो ।

१.२४ समीक्षा वर्षमा उत्पादनमूलक उद्योग क्षेत्रको उत्पादनमा केही सुधार भई २.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यो क्षेत्रको उत्पादनमा १.० प्रतिशतले ह्रास आएको थियो । खानी तथा उत्खनन् क्षेत्र अघिल्लो वर्ष ०.७ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा ४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

१.२५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा औद्योगिक उत्पादन सूचकाङ्क ३.५ प्रतिशतले बढेको छ । प्रमुख औद्योगिक वस्तुहरूको समूहगत रुपमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा वर्षमा दुग्ध उत्पादन, अन्न तथा पशुदाना, अन्य खाद्य पदार्थ, पेय पदार्थ, सुर्तिजन्य वस्तु, छाला र छालाका सामान, कागज तथा कागजका उत्पादन, रासायनिक पदार्थ, गैर-धातु खनिजजन्य उत्पादन, फेब्रिकेट धातुका सामान, प्लास्टिकजन्य उत्पादन तथा बिजुलीका उपकरण समूहको उत्पादनमा वृद्धि भएको छ । तर, वनस्पती तेल तथा घ्यू, तयारी पोसाक, चिरान काठ तथा फर्निचरका सामान समूहको उत्पादन भने घटेको छ ।

१.२६ सञ्चालनमा रहेको विद्युत परियोजनाहरूको मर्मत सम्भार तथा पानीको कमीले गर्दा क्षमता अनुसारको उत्पादन गर्न नसकेको कारणले विद्युत, ग्यास तथा पानी उप-क्षेत्रको उत्पादन ०.५ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यो क्षेत्रको उत्पादन ०.९ प्रतिशले घटेको थियो ।

१.२७ शान्ति सुरक्षाको अवस्थामा भएको क्रमिक सुधारका कारण समीक्षा वर्षमा वैदेशिक लगानीको प्रतिवद्धता बढेको छ । समीक्षा वर्षमा उद्योग विभागले रू. ९ अर्ब १० करोड वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता भएका १७१ वटा विदेशी संयुक्त लगानीका परियोजनाहरू स्थापनाका लागि स्वीकृति दिएको छ । विभागले अघिल्लो वर्ष कुल रू. ६ अर्ब २५ करोड बराबर वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता भएका २३० वटा संयुक्त विदेशी लगानीका

परियोजनाहरू स्थापना गर्न स्वीकृति दिएको थियो । समीक्षा वर्षमा दर्ता गरिएका विदेशी संयुक्त लगानीका कुल १७१ परियोजनाहरूमध्ये सेवासम्बन्धी ७२, पर्यटनसम्बन्धी ५०, उत्पादनमूलक ३७, उर्जासम्बन्धी ५, खनिजसम्बन्धी ४, कृषिसम्बन्धी २ र निर्माणसम्बन्धी १ परियोजनाहरू रहेका छन् । अघिल्लो वर्षको तुलनामा स्वीकृत वैदेशिक लगानीमध्ये सबैभन्दा बढी उत्पादनमूलक परियोजनामा १२१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने कृषि सम्बन्धी परियोजनामा ९६.७ प्रतिशतले ह्रास आएको देखिन्छ । समीक्षा अवधिमा ३४ मुलुकले नेपालमा लगानी गर्न अनुमति लिएकोमा लगानीको आधारमा हेर्दा भारत प्रथम स्थानमा रहेको छ भने त्यसपछि क्रमशः मौरिसस, क्यानाडा, चीन, संयुक्त अरव ईमिरेट्स्, दक्षिण कोरिया आदि मुलुकहरू रहेका छन् । समीक्षा अवधिमा दर्ता भएका परियोजनाहरूबाट कुल ७ हजार ८ सय ४८ जनाले रोजगारी पाउने अनुमान गरिएको छ ।

सेवा क्षेत्र

१.२८ अघिल्लो वर्ष ६.३ प्रतिशतले विस्तार भएको सेवा क्षेत्र समीक्षा वर्षमा ५.५ प्रतिशतले मात्र बढेको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा होटेल तथा रेष्टुरेण्ट, वित्तीय मध्यस्थता तथा रियलस्टेट क्षेत्रको उत्पादनमा वृद्धि भएतापनि अन्य क्षेत्रहरूको उत्पादनको वृद्धिदरमा कमी आएका कारणले समग्र सेवा क्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा केही कम रहन गएको हो । थोक तथा खुद्रा व्यापार उपक्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्षको ५.९ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ५.६ प्रतिशतले मात्र बढ्ने अनुमान छ । पर्यटक आगमनमा भएको वृद्धिको कारणले होटल तथा रेष्टुरेण्ट क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्षको ३.० प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ८.५ प्रतिशतले बढेको अनुमान छ ।

१.२९ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा हवाईमार्गबाट ३ लाख ६४ हजार ८३० पर्यटकले नेपाल भ्रमण गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यो संख्यामा १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई ४ लाख ११ हजार ५८४ पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा हवाईमार्गबाट आउने पर्यटक संख्यामध्ये भारतीय तथा तेस्रो मुलुकको अंश क्रमशः २२.१ प्रतिशत र ७७.९ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अंश क्रमशः २४.१ प्रतिशत र ७५.९ प्रतिशत रहेको थियो (तालिका १.२) ।

तालिका १.२

हवाइमार्गबाट नेपाल भ्रमणमा आएका विदेशी पर्यटकको संख्या

विवरण	आगमन संख्या			प्रतिशत परिवर्तन		अंश (प्रतिशतमा)	
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७
भारत	८९,९१९	८७,८१८	९१,११७	-२.३	३.८	२४.१	२२.१
तेश्रो मुलुक	२,७८,३३७	२,७७,०११	३,२०,४६८	-०.५	१५.७	७५.९	७७.९
कुल	**३,६८,२५५**	**३,६४,८३०**	**४,११,५८४**	**-०.९**	**१२.८**	**१००**	**१००**

स्रोतः पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय ।

१.३० पर्यटकहरूको आगमनलाई क्षेत्रगत रूपमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा वर्षमा तेस्रो मुलुकको पर्यटक आगमन संख्या १५.७ प्रतिशतले वृद्धि भई ३ लाख २० हजार ४६८ पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष तेस्रो मुलुकको पर्यटक संख्या ०.५ प्रतिशतले घटेको थियो । यसैगरी भारतीय पर्यटक आगमन संख्या समीक्षा वर्षमा ३.८ प्रतिशतले बढ्न गई ९१ हजार ११७ कायम रहेको छ । अघिल्लो वर्ष भारतीय पर्यटक आगमन संख्या २.३ प्रतिशतले घटेको थियो ।

१.३१ सेवा क्षेत्र अन्तर्गत यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार उप-क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्ष ७.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ६.५ प्रतिशतले मात्र बढेको अनुमान छ भने वित्तीय मध्यस्थता क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्ष १.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा १.६ प्रतिशत रहेको अनुमान गरिएको छ । आवास कम्पनीहरूको संख्या तथा कारोवारमा वृद्धि हुन पुगेको कारण रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यवसायिक गतिविधि क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको १.८ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ४.९ प्रतिशत पुगेको छ । सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य, अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा क्षेत्रको वृद्धिदरमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा कमी आई क्रमशः ४.२ प्रतिशत ६.५ प्रतिशत, ५.६ प्रतिशत र ६.१ प्रतिशत कायम रहेको छ । अघिल्लो वर्ष उपरोक्त क्षेत्रहरूको वृद्धिदर क्रमशः ७.३ प्रतिशत, ११.३ प्रतिशत, ११.२ प्रतिशत र १३.० प्रतिशत रहेको थियो ।

उपभोग, लगानी तथा बचत

१.३२ प्रचलित मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल उपभोगको अंश अघिल्लो वर्ष ९०.३ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा सो अनुपात ९०.६ प्रतिशत कायम रहेको छ । प्रचलित मूल्यमा अघिल्लो वर्ष सरकारी तथा नीजि क्षेत्रको उपभोग क्रमशः ३२.० प्रतिशत र २०.१ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा क्रमशः २८.२ प्रतिशत र १८.७ प्रतिशतले बढेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा लगानीको अंश ३१.९ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यसमा वृद्धि भई ३८.२ प्रतिशत पुगेको छ । त्यसैगरी, अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ९.७ प्रतिशत रहेको कुल गार्हस्थ्य बचत समीक्षा वर्षमा ९.४ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २१.३ प्रतिशत रहेको कुल स्थिर पूँजी निर्माण समीक्षा वर्षमा पनि २१.३ प्रतिशतमा नै यथावत रहेको अनुमान छ (तालिका ४) ।

१.३३ प्रचलित मूल्यमा अघिल्लो वर्ष २३.२ प्रतिशतले बढेको कुल आन्तरिक माग समीक्षा वर्षमा २५.८ प्रतिशतले बढेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष २७.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल लगानी समीक्षा वर्षमा ४२.९ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ । यसैगरी अघिल्लो वर्ष २१.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल उपभोग समीक्षा वर्षमा १९.८ प्रतिशतले वढेको छ । समीक्षा वर्षमा निर्यातको तुलनामा आयातको वृद्धिदर उच्च रहेको छ । अघिल्लो वर्ष १४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल निर्यातमा समीक्षा अवधिमा ९.७ प्रतिशतले ह्रास भएको छ । यसैगरी गत वर्ष २८.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको आयात समीक्षा वर्षमा ३३.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ ।

कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय

१.३४ अघिल्लो वर्ष २४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय समीक्षा वर्षमा १८.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । खुद ट्रान्सफर आयमा भएको न्यून वृद्धिको कारण समीक्षा वर्षमा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आयको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा घट्न गएको हो । प्रचलित मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर उत्पादकको मूल्यमा अघिल्लो वर्षमा २१.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा १९.३ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आयको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात १२५.१ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १२६.४ प्रतिशत थियो ।

तालिका १.३
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय (प्रचलित बजार मूल्यमा)

विवरण	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७
	रू. करोडमा			प्रतिशत परिवर्तन	
कुल उपभोग	७३५४७.०	८९५०१.८	१०७१९२.९	२१.७	१९.८
कुल लगानी	२४७२७.७	३१६०९.७	४५१८०.४	२७.८	४२.९
आन्तरिक माग	९८२७४.७	१२११११.५	१५२३७३.३	२३.२	२५.८
खुद निर्यात	-१६७०८.४	-२१९७९.९	-३४१०५.३	३१.५४	५५.२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	८१५६६.३	९९१३१.६	११८२६८.०	२१.५	१९.३
खुद साधन आय	७९४.७	११७५.०	१२४३.८	४७.९	५.९
खुद ट्रान्सफर	१८२८१.७	२४९४८.७	२८३९८.३	३६.५	१३.८
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१००६४२.७	१२५२५५.२	१४७९१०.१	२४.५	१८.१

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

मुद्रास्फीति तथा ज्यालादर

उपभोक्ता मुद्रास्फीति

१.३५ वार्षिक औषत उपभोक्ता मुद्रास्फीति आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १३.२ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सिमान्त रुपले सुधार भई १०.५ प्रतिशत कायम रहेको छ। समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क १५.४ प्रतिशतको उच्च दरले वृद्धि भएतापनि गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क ४.७ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएकोले समग्रमा वार्षिक औषत उपभोक्ता मुद्रास्फीतिमा अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा केही सुधार भएको हो । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा यी समूहहरूको मूल्य सूचकाङ्कको औषत वृद्धिदर क्रमशः १६.७ प्रतिशत र ९.५ प्रतिशत रहेको थियो ।

चार्ट १.३ : वार्षिक औषत उपभोक्ता मुद्रास्फीति

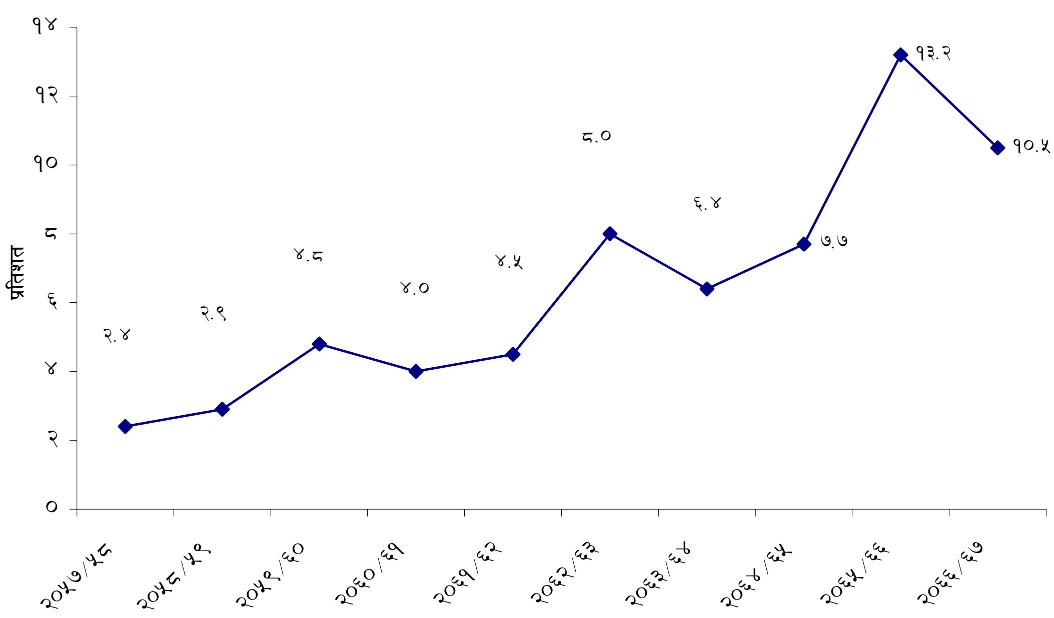

१.३६ समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेयपदार्थ समूहमा पर्ने वस्तुहरूमध्ये चिनी तथा चिनीजन्य वस्तुको वार्षिक औषत मूल्य वृद्धि सबैभन्दा बढी ४५.६ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पनि यस उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा वार्षिक औषत ४५.९ प्रतिशतको उच्च वृद्धि कायम रहेको थियो । यसैगरी, समीक्षा अवधिमा मसला, दाल र मासु, माछा तथा फुलको मूल्य सूचकाङ्कमा वार्षिक औषत वृद्धि क्रमशः २७.३ प्रतिशत, २६.१ प्रतिशत र २०.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा सो वृद्धिदर क्रमशः १२.३ प्रतिशत, २५.० प्रतिशत र २३.४ प्रतिशत रहेको थियो । तरकारी तथा फलफूलको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्क गत आर्थिक वर्षमा १२.७ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा अवधिमा १९.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। समीक्षा अवधिमा रेष्टुरेण्टको खाना, पेय पदार्थ र दूध तथा दुग्ध पदार्थ समूहको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्क वृद्धिदर क्रमशः १६.८ प्रतिशत, १४.६ प्रतिशत र ११.९ प्रतिशत रहेको छ। यी उप-समूहको सूचकाङ्क गत आर्थिक वर्षमा क्रमशः १८.५ प्रतिशत, १२.७ प्रतिशत र १५.० प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अघिल्लो वर्षमा १६.३ प्रतिशतको उच्च दरले वृद्धि भएको तेल तथा घ्यूको मूल्य सूचकाङ्कमा भने समीक्षा अवधिमा ४.६ प्रतिशतले ह्रास आएको छ।

१.३७ समीक्षा अवधिमा गैर-खाद्यवस्तु तथा सेवा समूहका वस्तुहरूमध्ये सिलाइ सेवा, सूर्ती र सूर्तीजन्य वस्तु र शिक्षा, शैक्षिक सामाग्री तथा मनोरञ्जन समूहको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १३.० प्रतिशत, १२.१ प्रतिशत र १०.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। उक्त वृद्धिदर गत आर्थिक वर्षमा क्रमशः १०.६ प्रतिशत, १५.४ प्रतिशत र ८.९ प्रतिशत रहेको थियो । यसैगरी कपडा, जुत्ता-चप्पल र इन्धन बत्ति र पानीको मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ७.३ प्रतिशत, ६.८ प्रतिशत र २.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी

समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ७.७ प्रतिशत, ७.४ प्रतिशत र १०.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । तर, अघिल्लो वर्ष १५.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको यातायात तथा संचारको सूचकाङ्क भने समीक्षा अवधिमा ४.५ प्रतिशतले घटेको छ ।

१.३८ यसैगरी समीक्षा अवधिमा काठमाडौं उपत्यका, तराई र पहाडको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क वृद्धिदर क्रमशः ९.७ प्रतिशत, १०.७ प्रतिशत र ११.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः १४.३ प्रतिशत, १२.८ प्रतिशत र १२.७ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.३९ वार्षिक औषत अन्तरनिहित मुद्रास्फीति (Core Inflation) समीक्षा अवधिमा ११.७ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा यस्तो मुद्रास्फीति १२.६ प्रतिशत रहेको थियो ।

थोक मुद्रास्फीति

१.४० आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वार्षिक औषत राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्कमा १२.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर १२.८ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा थोक मूल्य अन्तर्गतका कृषिजन्य वस्तु र स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरूको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः २२.८ प्रतिशत र ८.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी वस्तुहरूको सूचकाङ्क बृद्धिदर क्रमशः १४.० प्रतिशत र १०.९ प्रतिशत थियो । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १२.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको आयातीत वस्तुको मूल्य सूचकाङ्क भने समीक्षा अवधिमा १.२ प्रतिशतले घट्न गएको छ ।

चार्ट १.४ : वार्षिक औषत थोक मुद्रास्फीति

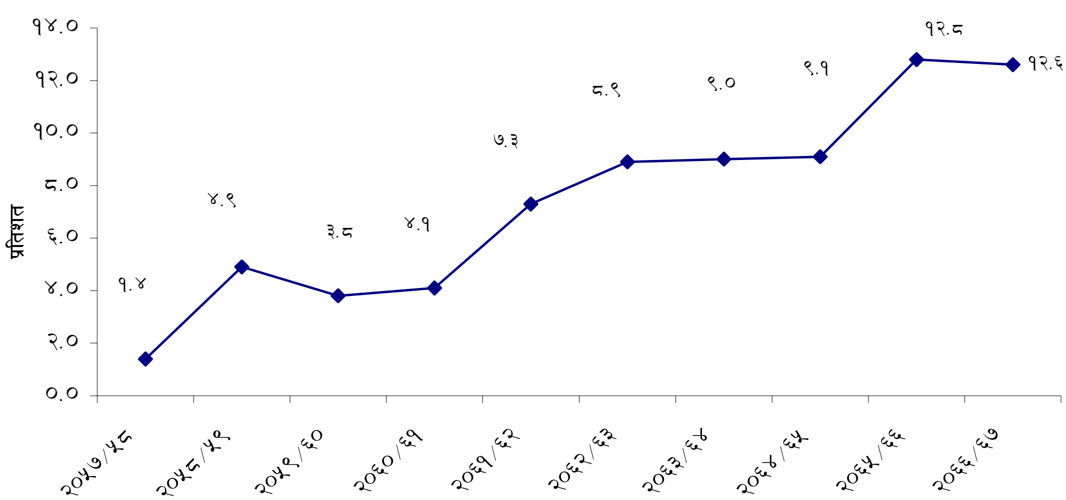

१.४१ समीक्षा अवधिमा, कृषिजन्य वस्तु अन्तर्गतका वस्तुहरूमध्ये नगदेवाली, मसला र पशुजन्य उत्पादन समूहतर्फको वार्षिक औषत थोक मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर क्रमशः ३८.० प्रतिशत, ३७.६ प्रतिशत र ३१.० प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ४.१ प्रतिशत, ११.४ प्रतिशत र २६.३ प्रतिशत रहको थियो । यसैगरी दाल, खाद्यान्न र फलफूल तथा तरकारीको थोक मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः २२.९ प्रतिशत, १७.२ प्रतिशत र ९.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी वस्तुहरूको थोक मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः २१.८ प्रतिशत, ८.५ प्रतिशत र १३.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

१.४२ समीक्षा अवधिमा, स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरूमध्ये पेय तथा सूर्तिजन्य वस्तु, खाद्यजन्य वस्तु र निर्माण सामग्रीको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः १३.४ प्रतिशत, १२.५ प्रतिशत र ४.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा उक्त सूचकाङ्कहरूमा क्रमशः ११.७ प्रतिशत, ११.४ प्रतिशत र ११.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

१.४३ समीक्षा अवधिमा, आयातीत वस्तुहरूमध्ये औषधी एवं कपडाजन्य वस्तुहरूको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ७.५ प्रतिशत र ३.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी समूहहरूको

सूचकाङ्कमा क्रमशः ५.९ प्रतिशत तथा १५.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अघिल्लो वर्ष १९.८ प्रतिशत, ७.९ प्रतिशत र ५.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको यातायातका साधनहरू एवं मेशिनरीका पार्टपुर्जा, रासायनिक मल एवं रासायनिक पदार्थ र विद्युतीय उपकरणहरूको थोक मूल्य सूचकाङ्कमा यस वर्ष ह्रास आएको छ । यसैगरी अघिल्लो वर्षको १०.४ प्रतिशतको वृद्धिको तुलनामा समीक्षा अवधिमा पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोइलाको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कमा पनि ४.८ प्रतिशतले ह्रास आएको छ ।

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

१.४४ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वार्षिक औषत राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क १७.२ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर १५.३ प्रतिशत रहेको थियो । राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्कमध्ये समीक्षा अवधिमा तलवको सूचकाङ्क वार्षिक औषत २०.२ प्रतिशतले र ज्यालादरको सूचकाङ्क वार्षिक औषत १६.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यस्तो वृद्धिदर अघिल्लो वर्ष क्रमशः १०.५ प्रतिशत र १६.९ प्रतिशत रहेको थियो । यस वर्ष सरकारी कर्मचारी, संस्थानका कर्मचारी, सेना तथा प्रहरी एवं शिक्षकहरूको तलब वृद्धिदर सूचकाङ्क क्रमशः २३.६ प्रतिशत, १८.६ प्रतिशत, २२.७ प्रतिशत र २९.७ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः १८.७ प्रतिशत, १४.२ प्रतिशत २०.६ प्रतिशत र ९.५ प्रतिशत रहेको थियो । यसैगरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाका कर्मचारी र निजी संस्थाका कर्मचारीहरुरूको तलव वृद्धिदर ९.७ प्रतिशत र १.३ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ९.१ प्रतिशत र १.४ प्रतिशत थियो ।

१.४५ ज्यालादर सूचकाङ्कतर्फ कृषि श्रमिक, औद्योगिक कामदार र निर्माण मजदुरको ज्याला सूचकाङ्कमा क्रमशः २०.१ प्रतिशत, १०.९ प्रतिशत र १३.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सूचकाङ्कमा क्रमशः २३.० प्रतिशत, ८.३ प्रतिशत र १५.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

बाह्य क्षेत्र

१.४६ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा मुलुकको बाह्य क्षेत्रमा केही चापको स्थिति रह्यो । वस्तु निर्यातमा भएको गिरावटका साथसाथै आयातमा भएको उच्च दरको वृद्धिका कारण वस्तु व्यापार घाटामा तीव्र विस्तार हुन गयो । सेवा आयको वृद्धिदर ऋणात्मक रहेको तर सेवा भुक्तानीमा वृद्धि भएको कारणले खुद सेवा आयको घाटामा समेत उल्लेख्य विस्तार हुन गयो । विप्रेषण आयमा भएको न्यून वृद्धिका कारण चालू खाता एवं समग्र शोधनान्तर स्थिति दुबै घाटामा रहन गयो । फलस्वरुप, विदेशी विनिमय सञ्चितिमा पनि ह्रास आएको छ ।

वस्तुगत निर्यात तथा आयात व्यापार

१.४७ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल वस्तु निर्यात ९.७ प्रतिशत (रू. ६ अर्ब ५७ करोड) ले ह्रास भई रू. ६१ अर्ब १२ करोडमा सीमित भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात १४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । कुल वस्तु आयात भने आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३३.२ प्रतिशत (रू. ९४ अर्ब ३३ करोड) ले वृद्धि भई रू. ३ खर्ब ७८ अर्ब ८० करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात २८.२ प्रतिशतले बढेको थियो । फलस्वरुप समीक्षा वर्षमा कुल व्यापार घाटा ४६.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ खर्ब १७ अर्ब ६७ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष कुल व्यापार घाटा ३३.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २ खर्ब १६ अर्ब ७७ करोड रहेको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा कुल व्यापार अघिल्लो वर्षको २५.२ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा २४.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ४ खर्ब ३९ अर्ब ९२ करोड पुग्यो (तालिका ११) । समीक्षा वर्षमा कुल निर्यात/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात ५.२ प्रतिशत रहन गयो । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात ६.८ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा कुल आयात/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्षको २८.७ प्रतिशतबाट वृद्धि भई ३२.० प्रतिशत पुग्यो । तदनुरुप व्यापार घाटा/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्षको २१.९ प्रतिशतबाट बढेर समीक्षा वर्ष २६.९ प्रतिशतमा पुग्यो ।

१.४८ भारततर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष ६.४ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा २.२ प्रतिशत (रू. ८९ करोड) ले ह्रास भई रू. ४० अर्ब ११ करोडमा सीमित हुन पुगेको छ । कुल निर्यातमा भारततर्फको निर्यातको अंश अघिल्लो वर्ष ६०.६ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६५.६ प्रतिशत कायम रहेको छ । समीक्षा वर्ष भारततर्फ मुख्यतया तयारी पोशाक, कर्कट पाता, जी.आई. पाइप, प्लाष्टिकका भाँडाकुँडा, विस्कुट, फलफूल, रासायनिक पदार्थ, र तोरी तथा सर्स्यूं लगायतका वस्तुहरूको निर्यातमा उल्लेख्य कमी आएकोले समग्र निर्यात घट्न गएको हो (तालिका १२) ।

१.४९ समीक्षा वर्ष अन्य मुलुकतर्फको निर्यात २१.३ प्रतिशत (रू. ५ अर्ब ६८ करोड) ले घट्न गई रू. २१ अर्ब १ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात २८.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकतर्फ खासगरी दाल, ऊनी गलैंचा, तयारी पोसाक, पश्मिना, जडीबुटी तथा सुन चाँदीका गरगहनाको निर्यातमा ह्रास आयो जसमध्ये भुसे तील, सुन चाँदीका गहना र जडीबुटीको निर्यातमा आएको ह्रास उच्च रहन गएको छ (तालिका १४) ।

१.५० भारतबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष १४.१ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ३४.२ प्रतिशत (रू. ५५ अर्ब ५२ करोड) ले वृद्धि भई रू. २ खर्ब १७ अर्ब ९६ करोड पुग्न गयो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भारतबाट मुख्यतया पेट्रोलियम पदार्थ, सवारी साधन तथा पार्टपुर्जा, एम.एस. बिलेट, रासायनिक मल, एम.एस. वायर एण्ड रड तथा औषधीको आयातमा वृद्धि आयो भने मुख्यतया जिवित जन्तु, सखर, बच्चाको खाद्य पदार्थ, र पाइप लगायतका वस्तुहरूको आयात दरमा कमी हुन गयो । परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी आयात हुने व्यवस्था अन्तर्गत भारतबाट समीक्षा वर्ष कुल रू. ४४ अर्ब ७० करोड (भारतबाट हुने आयातको २०.५ प्रतिशत) मूल्य बराबरका सामान आयात भयो । अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात रू. ३३ अर्ब १३ करोड (भारतबाट हुने आयातको २०.४ प्रतिशत) बराबर रहेको थियो । भारतसँगको व्यापार घाटा अघिल्लो वर्ष १७.० प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष ४६.५ प्रतिशतले विस्तार हुन गयो (तालिका ११ र १३) ।

१.५१ अन्य मुलुकबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष ५३.४ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा ३१.८ प्रतिशत (रू. ३८ अर्ब ८० करोड) ले बढ्न गई रू. १ खर्ब ६० अर्ब ८४ करोड पुग्यो । समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकबाट विशेषगरी सुन, दुरसञ्चारका सामान, पोलिथिनका दाना, चाँदी, स्टिल रड र सिटको आयातमा उल्लेख्य वृद्धि आयो भने क्यामेरा, नरिवलको तेल, ड्राइ व्याट्री, एम.एस. बिलेट र तयारी पोशाकको आयात दरमा उल्लेख्य ह्रास आयो । अघिल्लो वर्ष ६२.० प्रतिशतले बढेको अन्य मुलुकहरूसँगको व्यापार घाटा समीक्षा वर्षमा ४६.७ प्रतिशतले बढ्न गयो (तालिका ११ र १५) ।

१.५२ कुल बैदेशिक व्यापारमा भारतको अंश अघिल्लो वर्षको तुलनामा बढ्न गयो । कुल निर्यातमा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ६०.६ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्ष ६५.६ प्रतिशत रहन गयो । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा कुल आयातमा भारतको अंश ५७.५ प्रतिशत रहन गयो । अघिल्लो वर्ष यस्तो अंश ५७.१ प्रतिशत रहेको थियो । फलस्वरुप, कुल व्यापार घाटामा भारतको अंश समीक्षा वर्षमा पनि अघिल्लो वर्ष सरह नै ५६.० प्रतिशत रहेको छ (तालिका ११) ।

शोधनान्तर

१.५३ सीमा व्यापारलाई समेत समायोजन गरी एफ.ओ.बी. मूल्यमा गणना गर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल निर्यात ९.२ प्रतिशतले घट्न गई रू. ६३ अर्ब ४९ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष कुल निर्यात १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा वर्षमा पेट्रोलियम पदार्थको आयात २४.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ५१ अर्ब ५६ करोड रहेको तथा अन्य वस्तुहरुको आयात ३४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको कारण कुल आयात ३२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ खर्ब ७० अर्ब ७६ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष भने पेट्रोलियम पदार्थको आयात १.३ प्रतिशत र अन्य वस्तुहरूको आयात ३४.३ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल आयात २८.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । यसप्रकार वस्तु व्यापार घाटा अघिल्लो वर्ष ३४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष ४६.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ खर्ब ७ अर्ब २७ करोड रहन गयो (तालिका १६) ।

१.५४ पर्यटकीय गतिविधिमा सीमान्त प्रकारको मात्र वृद्धि भएकोले समीक्षा वर्ष पर्यटन आय ०.६ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भई रू. २८ अर्ब १४ करोड पुग्यो । फलस्वरुप, अघिल्लो वर्ष २५.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल सेवा आयमा समीक्षा वर्षमा ३.२ प्रतिशतले कमी आई रू. ५१ अर्ब १२ करोड रहन गयो । समीक्षा वर्ष यातायात खर्च र भ्रमण खर्च क्रमशः ५.६ प्रतिशत र २.८ प्रतिशतले बढ्न गयो । अघिल्लो वर्ष १८.७ प्रतिशतले बढेको कुल सेवा भुक्तानी समीक्षा वर्षमा ७.४ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भई रू. ६७ अर्ब ९६ करोड रहन गयो । यसप्रकार खुद सेवा आय अघिल्लो वर्ष रू. १० अर्ब ४८ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा समीक्षा वर्ष रू. १६ अर्ब ८४ करोडले ऋणात्मक रहयो ।

१.५५ समीक्षा वर्षमा आय शीर्षकतर्फको प्राप्ति (Income Credit) ९.६ प्रतिशतले घटी रू. १४ अर्ब ९२ करोडमा सीमित रहन पुग्यो । त्यस्तै, विदेशी लगानीकर्ताले नेपालबाट फिर्ता लैजाने लाभांश एवं नाफामा वृद्धि

भएकाले आय शीर्षकतर्फको भुक्तानी समीक्षा अवधिमा २१.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ५ अर्ब ८० करोड पुग्यो । फलस्वरुप, अघिल्लो वर्षको तुलनामा खुद आय २२.४ प्रतिशतले घट्न गई रू. ९ अर्ब १२ करोडमा सीमित रहन गयो ।

१.५६ अघिल्लो वर्ष २७.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुदान समीक्षा वर्षमा ०.५ प्रतिशतले ह्रास आई रू. २६ अर्ब ६७ करोड रहन पुग्यो । निजी क्षेत्रको विप्रेषण (Workers' Remittances) अघिल्लो वर्ष ४७.० प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १०.५ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भई रू. २ खर्ब ३१ अर्ब ७३ करोड पुग्यो । यस अवधिमा निवृत्तिभरण (Pension) आय ४५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २५ अर्ब ८५ करोड पुग्यो । यसप्रकार समीक्षा वर्षमा खुद ट्रान्सफर आय १३.३ प्रतिशतले बढी रू. २ खर्ब ८२ अर्ब ६५ करोड रहन गयो । समीक्षा वर्ष चालू खाता रू. ३२ अर्ब ३५ करोडले घाटामा रह्यो । उक्त घाटा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २.७ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष चालू खाता रू. ४१ अर्ब ४४ करोडले बचतमा रहेको थियो (तालिका १५) ।

१.५७ पूँजी खातातर्फको ट्रान्सफर अघिल्लो वर्ष रू. ६ अर्ब २३ करोड रहेकोमा समीक्षा वर्षमा रू. १२ अर्ब ५८ करोड पुग्यो ।

१.५८ वित्तीय खातातर्फ समीक्षा वर्ष अन्य लगानी सम्पत्ति (Other Investment Assets) मा रू. १८ अर्ब २५ करोड थप भएको छ । अघिल्लो वर्ष अन्य लगानी सम्पत्तिमा रू. १७ अर्ब ६८ करोड थप भएको थियो । अन्य लगानी दायित्व (Other Investment Liabilities) तर्फ समीक्षा वर्षमा व्यापारिक साख (Trade Credit) रू. २१ अर्ब ९७ करोडले वृद्धि भयो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सरकारी ऋण आप्रवाह रू. ६ अर्ब ८४ करोड भयो भने साँवा भुक्तानी रू. १० अर्ब ७४ करोड रहन गयो । समीक्षा वर्ष मुद्रा तथा निक्षेपतर्फको दायित्वमा रू. ६ अर्ब ३३ करोडले ह्रास आयो । फलस्वरुप, समीक्षा वर्ष समग्र शोधनान्तर घाटा रू. २ अर्ब ६२ करोड रहन गयो । अघिल्लो वर्ष रू. ४४ अर्ब ७६ करोडको शोधनान्तर बचत भएको थियो (तालिका १६) ।

कुल विदेशी विनिमय संचिति

१.५९ २०६७ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा २०६६ असार मसान्तको तुलनामा ७.० प्रतिशतले ह्रास आई रू. २ खर्ब ६६ अर्ब ५७ करोड रहन गयो । जसमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको विदेशी मुद्रा संचितिको अंश ७७.० प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति ३४.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २ खर्ब ८६ अर्ब ५४ करोड पुगेको थियो जसमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको संचितिको अंश ७८.२ प्रतिशत रहेको थियो । कुल सञ्चितिमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको सञ्चितिमा समीक्षा वर्ष ८.४ प्रतिशतले ह्रास आई रू. २ खर्ब ५ अर्ब ३७ करोड रहन गयो (तालिका १७) । अमेरिकी डलरमा भने २०६६ असारदेखि २०६७ असार मसान्तसम्ममा कुल सञ्चिति २.५ प्रतिशतले ह्रास आई अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५८ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा कुल सञ्चिति अमेरिकी डलरमा गणना गर्दा १८.३ प्रतिशतले बढेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमय सञ्चितिको विद्यमान स्तरले ८.६ महिनाको वस्तु आयात र ७.३ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेको देखिन्छ ।

तालिका १.४

संचिति पर्याप्तता परिसूचकहरू (Reserve Adequacy Indicators)

	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७[अ]
व्यापार परिसूचक (महिनामा)			
आयात धान्ने क्षमता (वस्तु मात्र)	११.५	१२.३	८.६
आयात धान्ने क्षमता (वस्तु तथा सेवा)	९.३	१०.०	७.३
ऋण परिसूचक (प्रतिशतमा)			
कुल विदेशी विनिमय संचिति / कुल बाह्य ऋण	७०.५	७६.२	८५.१
मौद्रिक परिसूचक (प्रतिशतमा)			
कुल विदेशी विनिमय संचिति / विस्तृत मुद्रा प्रदाय	४२.९	४५.५	३७.०
कुल विदेशी विनिमय संचिति / संचित मुद्रा	१४७.१	१४६.५	१२२.०
कुल विदेशी विनिमय संचिति / कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२६.१	२८.९	२२.५

अ : अपरिष्कृत ।

स्रोतः नेपाल राष्ट्र बैंक तथा महालेखा नियन्त्रक कार्यालय ।

१.६० २०६७ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिको विस्तृत मुद्रा प्रदाय र सञ्चिति मुद्रासँगको अनुपात क्रमशः ३७.० प्रतिशत र १२२.० प्रतिशत रहन गयो । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपातहरु क्रमशः ४५.५ प्रतिशत र १४६.५ प्रतिशत रहेका थिए ।

वैदेशिक ऋण

१.६१ २०६७ असार मसान्तमा भुक्तानी गर्न बाँकी नेपाल सरकारको कुल वैदेशिक ऋण गत वर्षको सोही समयको तुलनामा ७.५ प्रतिशतले गिरावट आई रू. २५६ अर्ब २४ करोडमा सीमित रहन गएको छ । गत वर्षको असार मसान्तमा उक्त ऋण रू. २७७ अर्ब ४ करोड रहेको थियो । गत वर्ष कुल विदेशी विनिमय संचिति/कुल वैदेशिक ऋण अनुपात १०३.४ प्रतिशत रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा १०४.० प्रतिशत पुगेको छ ।

विनिमय दर प्रवृत्ति

१.६२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पनि नेपाली रुपैयाँको भारतीय रुपैयाँसँगको विनिमय दर स्थिर रह्यो । यस अवधिमा नेपाली रुपैयाँको अन्य प्रमुख अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राहरू (अमेरिकी डलर, पाउण्ड स्टर्लिङ्ग, यूरो) सँग अधिमूल्यन भयो भने जापानी येनसँग अवमूल्यन भयो । २०६६ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ असार मसान्तमा नेपाली रूपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ४.८ प्रतिशतले अधिमूल्यन भयो । त्यसैगरी नेपाली मुद्रा यस अवधिमा पाउण्ड स्टर्लिङ्गसँग ११.५ प्रतिशत र यूरोसँग १५.१ प्रतिशतले अधिमूल्यन भयो भने जापानी येनसँग ०.७ प्रतिशतले अवमूल्यन भयो ।

तालिका १.५

विनिमय दर प्रवृत्ति

विदेशी मुद्रा	खरीद दर (नेपाली रूपैयाँमा)			अधिमूल्यन(+)/अवमूल्यन(-)	
	असार मसान्त			(प्रतिशतमा)	
	२०६५	२०६६	२०६७	२०६६	२०६७
१ अमेरिकी डलर	६८।५०	७८.०५	७४.४४	-१२.२	४.८
१ पाउण्ड स्टर्लिङ्ग	१३५।८९	१२६.७८	११३.७१	७.२	११.५
१ यूरो	१०८।७२	१०९.०७	९४.७९	-०.३	१५.१
१० जापानी येन	६।४२	८.३९	८.४५	-२३.५	-०.७

सरकारी वित्त स्थिति

१.६३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल सरकारको सरकारी वित्त स्थिति मूलतः विस्तारकारी नै रह्यो । सरकारी कर्मचारीहरू एवं शिक्षकहरूको तलव भत्तामा गरिएको वृद्धि, विशेष सुरक्षा योजनाको दायित्व र विद्यालय अनुदान लगायतका खर्चमा भएको वृद्धिले यस वर्ष सरकारी खर्चमा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ । सरकारी बजेट घाटा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ३.३ प्रतिशत पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष सो अनुपात ३.५ प्रतिशत थियो । तर, पूँजीगत खर्चमा भने यो वर्ष पनि अपेक्षा अनुरुप उपलब्धि हासिल भएको देखिएन । आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मात्र पूँजीगत खर्च बढ्ने प्रवृत्ति यो वर्ष पनि कायमै रह्यो ।

सरकारी खर्च

१.६४ नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च २०.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तसम्ममा रू. २४८ अर्ब ३७ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष सरकारी खर्च ३७.८ प्रतिशतले बढेको थियो। सबै प्रकारको सरकारी खर्चमा वृद्धि भएको कारण समीक्षा वर्षमा कुल सरकारी खर्चको वृद्धिदरमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा विस्तार आएको हो ।

१.६५ नगद प्रवाहमा आधारित चालू खर्च २०.७ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तसम्ममा रू. १४४ अर्ब ३८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष चालू खर्च ३५.४ प्रतिशतले बढेको थियो। सरकारी कर्मचारी एवं शिक्षकहरूको तलव भत्तामा भएको वृद्धि, विशेष सुरक्षा योजनाको दायित्व तथा विद्यालय अनुदानमा वृद्धि आदि कारणले समीक्षा वर्षमा चालू खर्च बढेको हो ।

१.६६ समीक्षा वर्षमा पूँजीगत खर्च २०.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ७५ अर्ब ३८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष पूँजीगत खर्च ४५.० प्रतिशतले बढेको थियो। आर्थिक वर्षको अन्त्यमा पूँजीगत खर्च बढी हुने विगतदेखिकै प्रवृत्ति दोहरिनु, ठेक्कापट्टावापत्को रकम भुक्तानी र सार्वजनिक खरिद प्रक्रियामा तीब्रता जस्ता कारणले समीक्षा वर्षमा पूँजीगत खर्चमा विस्तार आएको देखिएतापनि यो वार्षिक अनुमान भन्दा न्यून नै रहेको छ ।

१.६७ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल सरकारी खर्चमा चालू खर्चको अंश ५८.१ प्रतिशत, पूँजीगत खर्चको अंश ३०.४ प्रतिशत, साँवा भुक्तानीको अंश ७.४ प्रतिशत र फ्रीज खर्चको अंश ४.१ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष ती अनुपातहरू क्रमशः ५७.८ प्रतिशत, ३०.३ प्रतिशत, ९.१ प्रतिशत र २.८ प्रतिशत रहेका थिए ।

चार्ट १.५ : नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी खर्चको संरचना
(आ.व. २०६६/६७)

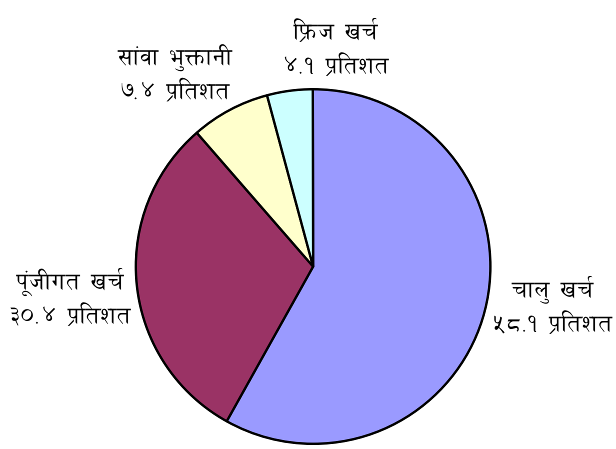

सरकारी राजस्व

१.६८ नेपाल सरकारको राजस्व २५.४ प्रतिशतको दरले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तसम्ममा रू. १७९ अर्ब ९५ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष नेपाल सरकारको राजस्व ३३.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. १४३ अर्ब ४७ करोड पुगेको थियो । फलस्वरुप, राजस्व/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १४.५ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १५.२ प्रतिशत रहेको छ । आयातमा भएको वृद्धि र संरचनागत तथा प्रशासनिक सुधार अन्तर्गत "कर सहभागिता वर्ष २०६६/६७" को कार्यान्वयन, स्थायी लेखा नम्बर लिनेको संख्यामा वृद्धि, कर स्वयंसेवकहरूको परिचालन, राजस्व प्रशासनमा सुधार र राजस्व चुहावट नियन्त्रणले गर्दा राजस्व परिचालनमा वृद्धि भएको हो ।

१.६९ राजस्वका शीर्षकहरूमध्ये मूल्य अभिवृद्धि कर आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा ३५.० प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ५३ अर्ब ४६ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष उक्त राजस्व २७.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । विप्रेषण आयमा भएको वृद्धिसँगै बढ्दो आयात तथा उपभोगमा भएको वृद्धि र मूल्य अभिवृद्धि कर प्रशासनमा भएका सुधारहरूको कारण समीक्षा अवधिमा मूल्य अभिवृद्धि कर राजस्वमा वृद्धि भएको हो ।

१.७० आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा भन्सार महसूलबाट प्राप्त हुने राजस्व ३१.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३५ अर्ब ३ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो राजस्व ३४.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। भन्सार प्रशासनमा गरिएका सुधारहरू र उच्च भन्सार दर लाग्ने सवारी साधनहरू तथा पार्टपुर्जाहरूको आयातमा वृद्धिका कारण भन्सार राजस्वको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।

१.७१ आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा सरकारको आयकर २२.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३३ अर्ब ६५ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो कर ४३.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २७ अर्ब ४८ करोड पुगेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ लाई कर सहभागिता वर्षको रुपमा लिइएकोले यसको सकारात्मक प्रभाव पर्नुका साथै यस अवधिमा स्थायी लेखा नम्बर लिनेको संख्यामा समेत वृद्धि आएकोले समीक्षा अवधिमा आयकर राजस्व बढेको हो ।

१.७२ समीक्षा वर्षमा अन्तःशुल्कमा ४९.६ प्रतिशतको उल्लेख्य वृद्धि भई रू. २४ अर्ब ३१ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो राजस्व ४४.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। अन्तःशुल्क प्रशासनमा गरिएका सुधारहरू र उच्च अन्तःशुल्क लाग्ने हल्का सवारी साधनहरूको आयातमा वृद्धि भएको कारण समीक्षा अवधिमा अन्तःशुल्क राजस्व बढेको हो ।

चार्ट १.६ : राजस्व परिचालनको संरचना (आ.व. २०६६/६७)

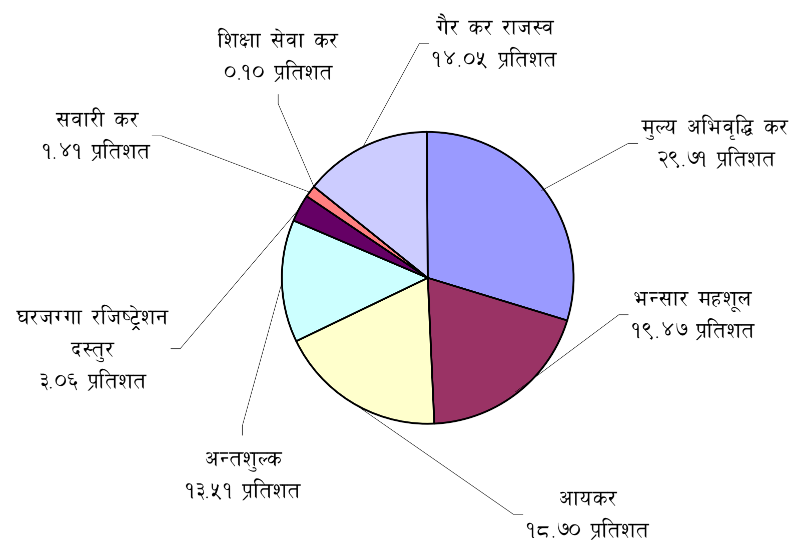

१.७३ समीक्षा वर्षमा कुल राजस्व परिचालनमा मूल्य अभिवृद्धि करको अंश सबैभन्दा बढी २९.७१ प्रतिशत, त्यसपछि क्रमशः भन्सार (१९.४७ प्रतिशत), आयकर (१८.७० प्रतिशत) र अन्तःशुल्क (१३.५१ प्रतिशत) को अंश रहेको छ। अघिल्लो वर्ष उक्त करहरूको अंश क्रमशः २७.६ प्रतिशत, १८.६ प्रतिशत, १९.२ प्रतिशत र ११.३ प्रतिशत रहेका थिए।

१.७४ समीक्षा वर्षमा गैर-कर राजस्वमा ४.३ प्रतिशतले कमी आई रू. २५ अर्ब २८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष गैर-कर राजस्व २३.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २६ अर्ब ४३ करोड पुगेको थियो। समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारलाई प्राप्त हुने साँवा, व्याज एवं लाभांश रकममा कमी आएकोले गैर-कर राजस्व घट्न गएको हो।

कर सम्बन्धी केही नीतिगत व्यवस्थाहरू

राजस्वको दायरा बढाउने रणनीति

- कृषिमा आधारित देशको अर्थतन्त्रलाई औद्योगिकरणतर्फ अग्रसर गराउने उद्देश्यका साथ बैज्ञानिक कर प्रणाली अवलम्बन गर्ने, कर प्रणालीलाई विद्युतीय प्रणालीमा रुपान्तरण गर्ने र लगानीमैत्री वातावरणको सृजना र व्यापार सहजीकरणको माध्यमबाट स्वदेशी तथा विदेशी लगानीलाई आकर्षित गर्ने गरी राजस्व नीति तर्जुमा।
- "हामीले तिरेको कर, हाम्रै विकासका लागि: आधुनिक र समृद्ध नेपाल निर्माणका लागि" भन्ने नाराका साथ "कर सहभागिता वर्ष २०६७" अभियान सञ्चालन।
- आय आर्जन गर्ने र अग्रिम आयकर कट्टी हुने सबैले अनिवार्य रुपमा स्थायी लेखा नम्बर लिनु पर्ने व्यवस्था।
- घरजग्गाको कारोवारमा पूँजीगत लाभकर लगाउने व्यवस्था।
- कमोडिटी फ्युचर मार्केटको कारोवारलाई करको दायराभित्र ल्याउने व्यवस्था।
- शिक्षा सेवा करलाई अझ प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था।
- कर सम्बन्धी विषयमा स्नातक गरेकालाई राजस्व सम्वन्धी कार्यालयहरूमा इन्टर्नशीपको व्यवस्था।
- व्यवसायिक प्रयोजनका लागि निर्माण हुने रू. ५० लाखभन्दा बढीको भवनमा मूल्य अभिवृद्धि कर असूल गर्ने व्यवस्था।
- गिट्टी, ढुंगा तथा बालुवा जस्ता वस्तुमा निकासी महशुल वृद्धि।
- पारिश्रमिक आय आर्जन गर्ने व्यक्तिहरूबाट करयोग्य आयको पहिलो स्ल्याबमा एक प्रतिशत कर लगाइने व्यवस्था।
- हालसम्म करको दायारमा नआएका व्यक्तिहरूलाई शुल्क व्याज मिन्हा गरी करको दायरामा ल्याउने व्यवस्था।

१.७५ साफ्टाको सम्झौता अनुसार करको दर घटाइएको।

१.७६ भन्सार जाँचपास प्रणालीमा छनौट परीक्षण प्रणाली (Selectivity Module) को प्रारम्भ गरिने प्रतिबद्धता रहेको।

१.७७ सवारी साधनको दोस्रो तहमा लाग्दै आएको अन्तःशुल्क खारेज गरी स्रोतमै असुल गर्ने व्यवस्था गरी अन्तःशुल्कको दरमा सामान्य वृद्धि गरिएको। स्वदेशमा उत्पादन हुने मोटरसाइकलमा १५ प्रतिशत मात्र अन्तःशुल्क दर कायम गरिएको।

१.७८ अपाङ्गले प्रयोग गर्ने स्कुटरमा लाग्ने भन्सार महशुल तथा मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ता दिइने।

१.७९ पूँजीगत लाभकरलाई १५ प्रतिशतबाट १० प्रतिशतमा झारिएको।

१.८० शिक्षा सेवा र स्वास्थ्य सेवा करलाई निरन्तरता दिइएको। स्वास्थ्य सेवा कर बुझाउने संस्थाले स्वैच्छिक रुपमा मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता हुन चाहेमा ती संस्थाहरूबाट प्रदान गरिने स्वास्थ्य सेवामा स्वास्थ्य सेवा कर असुल नगरी मूल्य अभिवृद्धि कर असुल गरिने गरी छनौटको सुविधा दिइएको।

१.८१ भन्सारतर्फ कायम रहेको उच्चतम तहको चालिस प्रतिशतको भन्सार दरवन्दीलाई तीस प्रतिशतमा झारिएको।

१.८२ कवाडी कर र स्थानीय विकास शुल्कलाई खारेज गरिएको। कृषि सुधार शुल्कलाई ८ प्रतिशतबाट ५ प्रतिशतमा झारिएको।

१.८३ चिनीको पैठारी भन्सार महशुल दर २५ प्रतिशतबाट १५ प्रतिशत कायम गरिएको।

१.८४ दुध ढुवानी हुने ट्यांकरमा ८० प्रतिशत भन्सार महशुल छुट दिइएको ।

१.८५ जैविक इन्धन उत्पादनमा प्रयोग हुने सजिवनको दाना र विऊमा भन्सार महसुल पूर्ण छुट दिइएको ।

करका दरहरू

१.८६ आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा प्राकृतिक व्यक्ति तथा दम्पत्तिको करयोग्य आयको छुट सीमालाई वृद्धि गरी क्रमशः रू. १ लाख ६० हजार र रू. २ लाख कायम गरिएको छ । यस्तो छुट सीमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा क्रमशः रू. १ लाख १५ हजार र रू. १ लाख ४० हजार रहेको थियो । सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू विस्तार गर्दै लगिएको र भविष्यमा यस्ता कार्यक्रमहरूलाई अझ विस्तार गर्दै लैजाने सन्दर्भमा सामाजिक सुरक्षा करको व्यवस्था प्रारम्भ नगरिएसम्म पारिश्रमिक आय आर्जन गर्ने व्यक्तिहरूबाट करयोग्य आयको पहिलो स्ल्यावमा एक प्रतिशत कर लगाउन शुरु गरिएको छ ।

१.८७ अन्तःशुल्कतर्फ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ५, १०, १५, २०, २५, ३०, ३५ र ४५ प्रतिशत गरी आठवटा दरहरू कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ५, १०, १५, २५, ३०, ४५ र ५० प्रतिशत गरी सातवटा दरहरू कायम गरिएको छ । आयात महसुलतर्फ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ५, १०, १५, २०, २५, ३०, ४० र ८० प्रतिशत गरी आठवटा दरहरू कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ मा ५, १०, १५, २०, २५, ३० र ८० प्रतिशत गरी सातवटा दरहरू कायम गरिएको छ । निकासी महसूलतर्फ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २, ७० र २०० प्रतिशतका ३ वटा दरहरू कायम रहेकामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ७० र २०० प्रतिशत गरी दुईवटा दरहरू कायम गरिएको छ (तालिका १.६) ।

तालिका १.६
करका दरहरू

	२०६५/६६	२०६६/६७
१. अन्तःशुल्क (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, २०, २५, ३०, ३५, ४५	५, १०, १५, २५, ३०, ४५, ५०
२. पैठारी महसुल (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, २०, २५, ३०, ४०, ८०	५, १०, १५, २०, २५, ३०, ८०
३. निकासी महसुल (प्रतिशतमा)	२, ७०, २००	७०, २००
४. मूल्य अभिवृद्धि कर (प्रतिशतमा)	१३ प्रतिशत	१३ प्रतिशत
५. आयकर		
(क) आयकर नलाग्ने हद		
(१) व्यक्तिको लागि	रू. ११५,०००।	रू. १६०,०००।
(२) दम्पत्ति वा परिवारको लागि	रू. १४०,०००।-	रू. २००,०००।-
(ख) आयकरको दर (प्रतिशतमा)		
करयोग्य आयको पहिलो स्ल्यावमा	-	१ प्रतिशत
(१) पहिलो रु १००,०००।- मा	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
(२) त्यसपछिको बाँकी रकममा	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
संस्थागत कर		
(क) कर्पोरेट खुद आयमा समदरले		
(१) बैंक, वित्त कम्पनी लगायत वित्तीय संस्थाहरु	३० प्रतिशत	३० प्रतिशत
(२) अन्य	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(ख) साझेदारी फर्म	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
घर जग्गा वहाल कर	१० प्रतिशत	१० प्रतिशत
मिटिङ्ग भत्ता	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
कमिसन	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
चिट्ठा, उपहार पुरस्कार	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
ब्याज कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
संचयकोष तथा पेन्सन	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
सरकारी ऋणपत्र	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
लाभांश कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत

वैदेशिक नगद अनुदान

१.८८ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वैदेशिक नगद अनुदान १.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २४ अर्ब ८५ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुदान ३९.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २४ अर्ब ४० करोड परिचालन भएको थियो।

बजेट घाटा/बचत

१.८९ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नगद प्रवाहमा आधारित बजेट घाटा अघिल्लो वर्षको तुलनामा १३.८ प्रतिशतले वढी रू. ३९ अर्ब ८ करोड पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा यस्तो बजेट घाटा रू. ३४ अर्ब ३६ करोड रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग नगद प्रवाहमा आधारित बजेट घाटाको अनुपात ३.३ प्रतिशत रह्यो भने आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा सो अनुपात ३.५ प्रतिशत रहेको थियो।

बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरू

१.९० आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा बजेट घाटा पूर्तिका उपायको रूपमा कुल आन्तरिक ऋण रू. २९ अर्ब ९१ करोड परिचालन भएको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग आन्तरिक ऋणको अनुपात २.५ प्रतिशत रहेको छ।

१.९१ समीक्षा अवधिमा रु ७ अर्ब ९३ करोड आन्तरिक ऋणको भुक्तानी भएको र नेपाल सरकारले रू. ६ अर्ब १६ करोड अधिविकर्ष लिएको कारण नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण परिचालन रू. २८ अर्ब १५ करोड रहेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २.४ प्रतिशत रहेको छ। नेपाल सरकारले आ.व. २०६५/६६ मा उपयोग गरेको अधिविकर्ष रकम मध्ये रू. ८ अर्ब ८३ करोड र आ.व. २०६६/६७ मा उपयोग गरेको अधिविकर्ष रकम रू. ६ अर्ब १६ करोड समेत गरी नेपाल सरकारको कुल तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण २०६७ असार मसान्तसम्ममा रू. १५७ अर्ब ८६ करोड पुगेको छ।

१.९२ न्यून वित्त पूर्तिको अर्को उपाय वैदेशिक नगद ऋण परिचालन आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १४.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ४ अर्ब २७ करोडमा पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष रू. ३ अर्ब ७३ करोड बराबर वैदेशिक ऋण परिचालन भएको थियो।

सार्वजनिक संस्थानहरूको स्थिति

१.९३ नेपाल सरकारको पूर्ण वा अधिकांश स्वामित्वमा रहेका ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको समष्टिगत आर्थिक स्थिति विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६५/०६६ मा १८ वटा संस्थानहरूले मुनाफा आर्जन गरेका छन् भने १८ वटा संस्थानहरू घाटामा सञ्चालन भएका छन्।

१.९४ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा संस्थानहरूले रू. १० अर्ब ५५ करोड खुद मुनाफा आर्जन गरेका छन्। अघिल्लो वर्ष यस्तो मुनाफा रू. ४ अर्ब ९४ करोड रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६५/०६६ मा नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि. ले उल्लेखनीय रुपमा रू. १० अर्ब १८ करोड, नेपाल आयल निगम लि.ले रू. ३ अर्ब ३१ करोड, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडले रू. २ अर्ब ६ करोड र कृषि विकास बैंक लिमिटेडले रु. १ अर्ब ५ करोड नाफा आर्जन गरेका छन्। समग्रमा आ.व. २०६४/०६५ को तुलनामा आ.व. २०६५/०६६ मा सार्वजनिक संस्थानहरूको मुनाफामा वृद्धि भई केही सुधार आएको देखिन्छ।

१.९५ नेपाल सरकारको पूर्ण वा अधिकांश स्वामित्वमा रहेका ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको कुल शेयरधनीकोष आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा रू. ४८ अर्ब ११ करोड रहेकोमा आ.व. २०६५/०६६ मा वृद्धि भई रू. ६१ अर्ब १० करोड पुग्न गएको छ। आर्थिक वर्ष २०६५/०६६ मा सार्वजनिक संस्थानहरूमा नेपाल सरकारको शेयर लगानी रू. ८६ अर्ब १३ करोड रहेको छ। लगानीको अनुपातमा सो वर्षको अन्त्यसम्म करीव ३० प्रतिशत पूँजी क्षय भइसकेको छ। उक्त लगानीबाट आर्थिक वर्ष २०६५/०६६ मा सरकारलाई रू. ३ अर्ब ४७ करोड लाभांश प्राप्त भएको छ जुन कुल शेयर लगानीको ४.०३ प्रतिशत हुन आउँदछ। त्यस्तै, ऋण लगानीतर्फ आर्थिक वर्ष २०६५/०६६ को अन्त्यसम्ममा रू. ७४ अर्ब ६० करोड बक्यौता रहेको छ। यसमध्ये आन्तरिक ऋणतर्फ रू. १२ अर्ब २९ करोड र वाह्य ऋणतर्फ रू. ६२ अर्ब ३१ करोड रहेको छ।

१.९६ मुनाफा आर्जन गर्ने संस्थानहरूमध्ये पनि अधिकांशको आर्थिक अवस्था, क्षमता उपयोग तथा कर्मचारी उत्पादकत्व सन्तोषजनक रहेको भने देखिंदैन। केही संस्थानहरू घाटामा रहेका र कतिपय संस्थानहरूको खुद सम्पत्ति (Networth) ऋणात्मक समेत रहेको छ। सरकारले संस्थानहरूमा गरेको लगानीको प्रतिफल

अत्यन्त न्यून रहनु, लेखापरीक्षण अद्यावधिक नहुनु, जनशक्तिको चाप तीब्र रहनु, संस्थानहरूले ठूलो मात्रामा उपदान, निवृत्तिभरण, कर्मचारी सञ्चयकोष आदि सुविधाहरूको निमित्त कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व (Unfunded Liabiltiy) सृजना गरिरहनु, घाटामा रहेका संस्थानहरूले सरकारमाथि निर्भरता बढाउँदै लैजानु र नाफामा रहेका संस्थानहरूले आवश्यकताभन्दा बढी सुविधा लिने प्रवृत्ति रहनु, उपयुक्त र नवीन प्रविधिको अभाव हुनु, बजारभाउअनुसार मूल्य निर्धारण गर्ने स्वतन्त्रता संस्थानहरूलाई नहुनु र संस्थानहरूको अनुगमन र निरीक्षणको लागि स्पष्ट नीति र संयन्त्रको अभाव रहनु आदि सरकारी संस्थानमा विद्यमान चुनौतिहरू रहेका छन् ।

सार्वजनिक संस्थानहरूको निजीकरण र खारेजी

१.९७ सार्वजनिक संस्थानहरूबाट सरकारलाई परेको प्रशासनिक तथा वित्तीय भार कम गर्न र राष्ट्रिय बजेटको अनावश्यक भारलाई क्रमशः कम गर्दै लैजाने, सार्वजनिक संस्थानहरूको दक्षता अभिवृद्धि गरी उत्पादकत्व बढाउने, निजी क्षेत्रको सहभागिता वृद्धि गर्नुका साथै त्यस्ता संस्थानहरूबाट प्रवाह हुने सेवालाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले वि.सं. २०५० सालदेखि सरकारी स्वामित्वमा रहेका संस्थानहरूको निजीकरण, खारेजी र विघटन प्रक्रिया शुरु गरिएको हो । त्यस समयदेखि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्ममा ३० वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको व्यवसाय एवं सम्पत्ति बिक्री, शेयर बिक्री, व्यवस्थापन करार, सम्पत्ति बिक्री र भाडाको माध्यमबाट निजीकरण र विघटन तथा खारेजी गरिएको छ । तथापि निजीकरण पनि समस्यामुक्त छैन । विघटित सरकारी संस्थानहरूको दायित्व हालसम्म फरफारक हुन नसकी सरकारले अझै पनि भुक्तानी गर्नु परिरहेको, कतिपय विघटित संस्थानहरूको मुद्दा अदालतमा विचाराधीन रहनाले सरकारले पाउनुपर्ने रकम सहज रुपमा प्राप्त हुन नसकेको, निजीकरणको सिलसिलामा भाडामा दिइएका जग्गाहरू अतिक्रमण भएको, कतिपय विघटित संस्थानहरूको सम्पत्ति बिक्रीमा कठिनाई भएको आदि संस्थान निजीकरणको क्रममा व्यहोर्नु परेका मुख्य चुनौतीहरू हुन् ।

मौद्रिक स्थिति

मुद्राप्रदाय

१.९८ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विस्तृत मुद्राप्रदाय १४.५ प्रतिशतले र संकुचित मुद्राप्रदाय ११.२ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष विस्तृत मुद्राप्रदाय २७.१ प्रतिशतले र संकुचित मुद्राप्रदाय २७.३ प्रतिशतले बढेको थियो । खुद आन्तरिक सम्पत्तिको वृद्धिदर न्यून रहेको तथा खुद वैदेशिक सम्पत्ति घटेकोले अघिल्लो वर्षको तुलनामा मौद्रिक योगाङ्कहरूको वृद्धिदर कम रहेको हो ।

१.९९ संकुचित मुद्राप्रदायको अंशमध्ये चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा समीक्षा वर्षमा १३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मुद्रा २५.५ प्रतिशतले बढेको थियो । चल्ती निक्षेप अघिल्लो वर्ष ३०.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ७.९ प्रतिशतले बढेको छ । आवधिक निक्षेप अघिल्लो वर्ष २७.० प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १६.१ प्रतिशतले बढेको छ ।

१.१०० आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा/नोक्सान समायोजित) रू. २ अर्ब ६२ करोडले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सम्पत्ति रू. ४४ अर्ब ७६ करोडले बढेको थियो । अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्ष व्यापार घाटामा उच्च विस्तार भएकोले खुद वैदेशिक सम्पत्ति घटेको हो ।

१.१०१ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल आन्तरिक कर्जा १६.२ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त कर्जा २७.१ प्रतिशतले बढेको थियो । अघिल्लो वर्षको तुलनामा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिदरमा आएको कमीले गर्दा आन्तरिक कर्जा न्यून दरले बढेको हो ।

१.१०२ समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी २५.३ प्रतिशत (रू. २६ अर्ब ५५ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त दावी २०.४ प्रतिशत (रू. १७ अर्ब ७९ करोड) ले बढेको थियो । खर्चको तुलनामा साधन परिचालनको वृद्धिदर कम रहेकोले नेपाल सरकारमाथिको दावी बढेको हो । समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारमाथिको नेपाल राष्ट्र बैंकको अधिविकर्ष दावी रू. १५ अर्ब रहेको छ ।

१.१०३ समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्रतर्फको दावी १४.२ प्रतिशत अर्थात् रू. ६२ अर्ब ३० करोडले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको दावी २९ प्रतिशत अर्थात् रू. ९८ अर्ब ५२ करोडले बढेको थियो । बैंकिङ क्षेत्रको तरलतामा सँकुचन आएकोले उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

१.१०४ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूको गैर-सरकारी वित्तीय संस्थाहरूतर्फको दावी ८.६ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको दावी ९८.० प्रतिशतले बढेको थियो ।

१.१०५ समीक्षा वर्षमा गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूमाथिको दावी ६.९ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रमाथिको दावी ९.८ प्रतिशतले घटेको थियो । उक्त संस्थाहरूमध्ये गोरखापत्र संस्थान, नेपाल विद्युत प्राधिकरण र जनकपुर चुरोट कारखाना लिमिटेडले बैंकिङ्ग क्षेत्रबाट लिएको कर्जामा वृद्धि भएकोले उक्त क्षेत्रतर्फको दावी बढेको हो ।

१.१०६ समीक्षा वर्षमा सञ्चित मुद्रा ११.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मुद्रा ३५.३ प्रतिशतले विस्तार भएको थियो । मौद्रिक अधिकारीको खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा कमी आएकोले सञ्चित मुद्राको वृद्धि अघिल्लो वर्षको तुलनामा कम रहन गएको हो ।

वाणिज्य बैंकहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति

वाणिज्य बैंकहरूको साधन परिचालन

१.१०७ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व ९.२ प्रतिशत (रू ६५ अर्ब ९ करोड) ले बढ्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति २८.६ प्रतिशत (रू १५६ अर्ब ९५ करोड) ले बढेको थियो । उच्च व्यापार घाटा तथा भुक्तानी सन्तुलन घाटाले सञ्चित मुद्राको विस्तारमा संकुचन ल्याएको र यसको प्रभाव निक्षेप परिचालनमा परेकोले वाणिज्य बैंकहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व कम दरले बढेको हो ।

१.१०८ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वाणिज्य बैंकहरूको कुल निक्षेप परिचालन १२.६ प्रतिशत (रू. ६९ अर्ब ६ करोड) ले बढी २०६७ असार मसान्तमा रू. ६१८ अर्ब ८६ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो निक्षेप परिचालन ३०.४ प्रतिशत (रू. १२८ अर्ब २८ करोड) ले बढेको थियो ।

१.१०९ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूको वचत निक्षेप ८.६ प्रतिशतले घटेपनि चल्ती निक्षेप १३.१ प्रतिशत र आवधिक निक्षेप ३७.८ प्रतिशतले बढेको छ । समीक्षा वर्षमा तरलता संकुचनको कारणले मुद्दती निक्षेपको व्याजदरमा वृद्धि भएकोले यस्तो निक्षेपको वृद्धिदर उच्च रहन गएको हो ।

१.११० निक्षेप परिचालनका अतिरिक्त वाणिज्य बैंकहरूले रू. ६ अर्ब १५ करोडको चुक्ता पूँजी र रू. २ अर्ब १ करोडको साधारण जगेडा कोषमा वृद्धि गरी साधन परिचालन बढाएका छन् । अघिल्लो वर्ष चुक्ता पूँजीमा रू. ८ अर्ब ९९ करोड र साधारण जगेडा कोषमा रू. ९ अर्ब ८३ करोडको वृद्धि भएको थियो । पूँजी परिचालनको अलावा समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूले सामान्य पुनरकर्जा सुविधा र रिपो बोलकबोल उपकरणबाट रू. ४ अर्ब ७८ करोडको सापटी उपयोग गरेका छन् ।

वाणिज्य बैंकहरूको साधनको उपयोग

१.१११ वाणिज्य बैंकहरुको कर्जा तथा लगानी १४.० प्रतिशत (रू. ७२ अर्ब ९३ करोड) ले बढी असार मसान्तमा रू. ५९३ अर्ब ५६ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कर्जा तथा लगानी २३.९ प्रतिशतले बढेको थियो । कर्जा तथा लगानीका अंशहरूमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी उच्च रहेको छ । यस्तो दावी २०६७ असार मसान्तमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४६.२ प्रतिशत रहेको छ ।

१.११२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा वाणिज्य बैंकहरूको निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा १६.१ प्रतिशत (रू. ६५ अर्ब ६१ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा ३२.३ प्रतिशत (रू. ९९ अर्ब ४० करोड) ले बढेको थियो । निजी क्षेत्रतर्फको कर्जामध्ये उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फको कर्जा ७.८ प्रतिशत (रू. ६ अर्ब ८४ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा १७.३ प्रतिशतले बढेको थियो । उत्पादन क्षेत्रतर्फ चिनी, सिमेन्ट, फलाम तथा स्टिलजन्य वस्तुहरूको उत्पादनमा कर्जा प्रवाहको विस्तार उच्च रहेको छ । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रतर्फको कर्जा रू. ९१ करोडले बढेको छ । समीक्षा वर्षमा थोक तथा खुद्रा व्यापार, वित्त, बीमा तथा स्थिर सम्पत्ति र सेवा क्षेत्रतर्फको कर्जा क्रमशः २८.७ प्रतिशत (रू. १९ अर्ब ७८ करोड), ३९.१ प्रतिशत (रू. १५ अर्ब २१ करोड) र २६.७ प्रतिशत (रू. ६ अर्ब २५ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा उल्लिखित क्षेत्रहरूको कर्जामा क्रमशः

२३.५ प्रतिशत, ५६.१ प्रतिशत र १०.४ प्रतिशतको वृद्धि देखिएको थियो । यसरी नै घरजग्गातर्फको कर्जा अघिल्लो वर्ष रू. १४ अर्ब ३ करोडले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्षमा रू. १३ अर्ब २० करोडले बढेको छ ।

१.११३ वाणिज्य बैंकहरूको कुल सम्पत्तिमा नेपाल सरकारको ऋणपत्रमा गरिएको लगानीको अंश १०.८ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त लगानीको अंश १०.२ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूले सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी रू. ११ अर्ब ५ करोडले बढी २०६७ असार मसान्तमा रू. ८३ अर्ब पुगेको छ । त्यस्तै समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूले गोरखापत्र संस्थान, नेपाल विद्युत प्राधिकरण र जनकपुर चुरोट कारखाना लिमिटेड जस्ता संस्थानहरूमा कर्जा बढाएकोले गैर-वित्तीय सरकारी संस्था माथिको दावी ६.९ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो दावी ९.८ प्रतिशतले घटेको थियो ।

१.११४ वाणिज्य बैंकहरूको तरल सम्पत्ति २०६७ असार मसान्तमा रू. २११ अर्ब ७१ करोड रहेको छ । यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको ३४.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपात ३५.४ प्रतिशत रहेको थियो । बैंकिङ्ग क्षेत्रको तरलतामा संकुचन आएकोले तरलता-निक्षेप अनुपातमा सीमान्त कमी आएको हो । तरल सम्पत्तिका अँशहरूमध्ये तरल कोष समीक्षा अवधिमा ४.९ प्रतिशतले बढेको छ । वाणिज्य बैंकहरूको विदेशमा रहेको मौज्दात गत वर्षकै हाराहारीमा रहेको भएतापनि नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात बढेकोले तरल कोष बढेको हो । समीक्षा अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको विदेशी मौज्दात रू. ६ करोडले बढी रू. ६० अर्ब २ करोड हुन आएको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात रू. ५ अर्ब २७ करोडले बढेको छ ।

वाणिज्य बैंकहरू तथा अन्य वित्तीय संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट लिएको पुनरकर्जा सुविधा

१.११५ नेपाल राष्ट्र बैकले वाणिज्य बैक तथा अन्य वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रदान गरेको पुनरकर्जा सुविधातर्फको बक्यौता समीक्षा वर्षमा कुल रू. ३ अर्ब ३६ करोड १५ लाख रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वक्यौता कुल रू. ९ करोड ७७ लाख रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूको पुनरकर्जा वक्यौता कुल रू. २ अर्ब ७५ करोड ८३ लाख रहेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूसँग भने पुनरकर्जा बक्यौता रहेको थिएन । अघिल्लो वर्ष नेपाल राष्ट्र बैंकको सरकारी वित्तीय संस्थाहरूसँग कुल रू. ९ करोड ७ लाख बराबरको पुनरकर्जा सुविधा वक्यौता रहेकोमा समीक्षा वर्षमा सरकारी वित्तीय संस्थाहरूसँग कुल रू. १ करोड ३३ लाख र निजी क्षेत्रका वित्तीय संस्थाहरूसँग रू. ५९ करोड बक्यौता रहेको छ । उक्त बक्यौतामध्ये समीक्षा वर्षमा नेपाल औद्योगिक विकास निगम लिमिटेडसँग रू. ३३ लाख, ग्रामीण विकास बैंकसँग रू. १ करोड, पश्चिमाञ्चल विकास बैंक लिमिटेडसँग रू. ५८ लाख, क्लिन इनर्जी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेडसँग रू. ३ करोड २१ लाख, सानिमा विकास बैंक लिमिटेडसँग रू. १४ करोड, अन्नपूर्ण फाइनान्स कम्पनी लिमिटेडसँग रू. ३४ करोड ४८ लाख र डेभलपमेन्ट एण्ड क्रेडिट बैंक लिमिटेडसँग रू. ६ करोड ७३ लाख वक्यौता रहेको छ ।

वाणिज्य बैंकहरूसँगको निष्कृय कर्जाको मात्रा

१.११६ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको कार्यान्वयन पश्चात् वाणिज्य बैंकहरूको निष्कृय कर्जाको अनुपातमा क्रमशः सुधार हुँदै गइरहेको छ । २०६६ असार मसान्तमा वाणिज्य बैकहरूको निष्क्रिय कर्जा कुल कर्जाको ३.६ प्रतिशत रहेकोमा २०६६ चैत महिनाको अपरिष्कृत वासलात अनुसार यस्तो अनुपात ३.१ प्रतिशतमा झरेको छ । यस्तो अनुपात २०६४ असार मसान्तमा १०.३ प्रतिशत र २०६५ असार मसान्तमा ६.३ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.११७ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको अवलम्बन पश्चात नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेका तीन वाणिज्य बैंकहरूको निष्कृय कर्जाको अनुपातमा क्रमशः सुधार आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६१/६२ को अन्त्यमा नेपाल बैंक लिमिटेडको निष्क्रिय कर्जाको मात्रा ४९.६ प्रतिशत रहेकोमा २०६६ चैत महिनाको अपरिष्कृत वासलात अनुसार उक्त अनुपात ४.९ प्रतिशतमा झरेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त बैंकको निष्कृय कर्जा १२.४ प्रतिशत रहेको थियो । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको निष्कृय कर्जाको मात्रा २०६२ असार मसान्तको ५३ प्रतिशतबाट घटी २०६६ असार मसान्तमा १५.७ प्रतिशत र २०६६ चैत मसान्तको अपरिष्कृत विवरण अनुसार १२.१ प्रतिशत कायम हुन आएको छ । पुनर्संरचनामा रहेका यी वाणिज्य बैंकहरूले कर्जा असुलीको प्रक्रियालाई कडाईका साथ अगाडि बढाएको र पुनर्संरचनामा रहेपछि यी दुबै वाणिज्य बैंकहरूले कुल रू. २७ अर्ब ७ करोड बराबरको खराव कर्जा अपलेखन गरेकोले निष्कृय कर्जाको अनुपातमा सुधार आएको हो । कुल कर्जामा निष्कृय कर्जाको अंश घट्दै गएतापनि अपलेखन गरिएको

कर्जाको असुली कार्य भने दुवै बैंकका लागि चुनौतीपूर्ण रहेको छ । त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा कृषि विकास बैंकको निष्कृय कर्जा कुल कर्जाको ११.७ प्रतिशत रहेकोमा २०६६ चैत मसान्तमा ९.७ प्रतिशतमा झरेको छ । २०६६ चैत मसान्तमा सरकारी स्वामित्वका वाणिज्य बैंकहरूको कुल कर्जामा निष्कृय कर्जाको समग्र अनुपात ९.४ प्रतिशत र निजी क्षेत्रका वाणिज्य बैंकहरूको १.४ प्रतिशत रहेको छ । सरकारी स्वामित्व बाहेकका निजी क्षेत्रका वाणिज्य बैकहरू मध्ये नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड र लुम्बिनी बैंक लिमिटेडको निष्कृय कर्जाको अनुपात उच्च रहेको छ ।

तालिका १.७

वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जाको स्थिति

(कुल कर्जासँगको अनुपात प्रतिशत)

वाणिज्य बैंकहरू	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७*
नेपाल बैंक लिमिटेड	१३.५	१२.४	५.४	४.९
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड	२७.६	२१.७	१५.७	१२.१
नविल बैंक लिमिटेड	१.१	०.७	०.८	१.६
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड	२.४	१.१	०.६	०.५
स्ट्याण्डर्ड चार्टड बैंक नेपाल लिमिटेड	१.८	०.९	०.७	०.५
हिमालयन बैंक लिमिटेड	३.६	२.४	२.२	२.९
नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड	३९.८	३१.७	१९.३	१५.०
नेपाल एसबिआइ बैंक लिमिटेड	४.६	३.८	२.०	१.५
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड	०.८	०.७	०.५	०.४
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड	२.५	१.७	१.३	१.४
नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लिमिटेड	३१.४	१६.४	२.७	२.६
लुम्बिनी बैंक लिमिटेड	२०.४	१४.९	९.१	४.७
नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लिमिटेड	१.१	०.७	०.९	१.१
माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	१.२	१	२.८	२.०
कुमारी बैंक लिमिटेड	०.७	१.३	०.४	०.६
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	०.४	०.१	०.१	०.१
सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	०.३	०.७	०.४	०.६
कृषि विकास बैंक लिमिडेड	१८	११.७	९.०	९.७
ग्लोबल बैंक लिमिटेड		०.२	०.१	०.२
सिटिजन्स बैंक इन्टरनेश्नल लिमिटेड			०.०	०.०
प्राइम बैंक लिमिटेड			०.०	०.३
बैंक अफ एशिया नेपाल लिमिटेड			०.०	०.२
सनराईज बैंक लिमिटेड			०.२	१.४
एनएमबी बैंक लिमिटेड		-	०.५	०.३
डीसीबीएल बैंक लिमिटेड		-	१.६	१.३
किष्ट बैंक लिमिटेड				०.३
सरकारी बैंक (सरदर)			१०.६	९.४
२३ निजी क्षेत्रका बैंक (सरदर)			१.६	१.४
कुल	**१०.३**	**६.३**	**३.६**	**३.१**

* २०६६ चैत महिनाको अपरिष्कृत वासलात अनुसार ।

स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग र अन्तर-बैंक कारोवारको स्थिति

१.११८ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले रू. ९५ अर्ब ९४ करोडको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष उक्त सुविधा अन्तर्गत बाणिज्य बैंकहरूले कुल रू. १०७ अर्ब ७८ करोड उपयोग गरेका थिए । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूले कुल रू. २६८ अर्ब ८५ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोवार गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष कुल रू. २९३ अर्ब ४२ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोवार भएको थियो ।

अल्पकालीन व्याजदर

१.११९ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ९१- दिने ट्रेजरी विल्सको भारित औसत व्याजदर ६.५० प्रतिशत कायम भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त व्याजदर ५.८३ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष भारित औसत अन्तर-

बैंक व्याजदर ५.०७ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ७.७४ प्रतिशत कायम भएको छ । अल्पकालीन बजार व्याजदरका अलावा वाणिज्य बैंकहरूले निक्षेपमा प्रदान गर्ने व्याजदर पनि बढेको छ। २०६६ असार महिनाको तुलनामा २०६७ असार महिनामा दुई-वर्षे र दुई वर्षभन्दामाथिको मुद्दती निक्षेपको अधिकतम वार्षिक व्याजदर ९.५ प्रतिशतबाट बढेर १३ प्रतिशत कायम भएको छ । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंक लगायत समग्र वित्तीय क्षेत्रले तरलतामा संकुचनको स्थिति सामना गरेकाले व्याजदर बढ्नमा सहयोग पुगेको हो ।

विदेशी विनिमय बजार

१.१२० आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल राष्ट्र बैंकले विदेशी विनिमय बजार हस्तक्षेपमार्फत वाणिज्य बैंकहरूबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ६० करोड १६ लाख खुद खरिद गरी रू. ११८ अर्ब ६६ करोड बराबरको तरलता प्रवाह गरेको छ । अघिल्लो वर्ष विदेशी विनिमय बजार हस्तक्षेपमार्फत वाणिज्य बैंकहरूबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ८४ करोड १५ लाख खुद खरिद भई रू. १४२ अर्ब ५० करोड बराबरको तरलता प्रवाह भएको थियो । निजी क्षेत्रको विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा कमी आएको र व्यापार घाटामा विस्तार भएकोले अघिल्लो वर्षभन्दा समीक्षा वर्षमा विदेशी विनिमय बजार हस्तक्षेपबाट कम तरलता प्रवाह हुन गएको हो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलर २ अर्ब १९ करोड बिक्री गरी भा.रू. १०२ अर्ब ९ करोड खरिद भएको छ । अघिल्लो वर्ष अमेरिकी डलर १ अर्ब ५२ करोड बिक्री गरी भा.रू. ७३ अर्ब ४० करोड खरिद भएको थियो । भारतसँगको बढ्दो व्यापार घाटाका कारण भा.रू. खरिद बढेको हो ।

धितोपत्र बजार

१.१२१ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विभिन्न आर्थिक तथा गैर-आर्थिक कारणहरूले धितोपत्र बजार कारोवारमा अपेक्षित सुधार हुन सकेन । बजारका अधिकांश परिसूचकहरूमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा गिरावट आएको छ । फलस्वरुप आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कारोवार रकममा ४५.३४ प्रतिशतले कमी आई रू. ११ अर्ब ८५ करोड बराबरको मात्र कारोबार भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो कारोवार रू.२१ अर्ब ६८ करोड बराबर रहेको थियो ।

१.१२२ वार्षिक विन्दुगत आधारमा नेप्से सूचकाङ्क २०६६ असार मसान्तको ७४९.१० को तुलनामा ३६.२३ प्रतिशतले कमी आई २०६७ असार मसान्तमा ४७७.७३ विन्दुमा पुगेको छ । २०६३ असार मसान्तलाई आधार मानी गणना गरिएको नेप्से सेन्सिटिभ सूचकाङ्क २०६७ असार मसान्तमा ११६.१४ रहेको छ । यो सूचकाङ्क २०६६ असार मसान्तमा १९८.७७ रहेको थियो । नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडले २०६५ भदौ ८ गतेको अन्तिम कारोवार मूल्यलाई आधार बजार मूल्यको रुपमा लिई गणना गरेको NEPSE Float Index मा २०६६ असारको ७१.२२ को तुलनामा ३७.८० प्रतिशतले गिरावट आई २०६७ असार मसान्तमा ४४.३० पुगेको छ ।

१.१२३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडले लगानीकर्ताको हित तथा पूँजी बजारको विकासको लागि विभिन्न कार्यहरूको शुरुवात गरेको छ । यस क्रममा नेपालमा केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली (सीडीएस) स्थापनाको लागि भारतको सीडीएसएल इण्डियासँग भएको सम्झौतालाई एक महत्वपूर्ण कार्यको रुपमा लिन सकिन्छ । यसैगरी, काठमाडौं उपत्यकामा सीमित शेयर दलालको सेवालाई समीक्षा वर्षमा उपत्यका बाहिर पनि उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइएको छ । नेपाल धितोपत्र दलाल संघसँगको समन्वयमा पहिलो पटक पोखराबाट २०६६ माघ ११ गतेदखि सदस्य शेयर दलालले कारोवार सुरु गरेकोमा समीक्षा वर्षको अन्तसम्ममा यस्तो सेवा विराटनगर, वीरगंज, नारायणगढ एवं बुटवलसम्म पुगेको छ ।

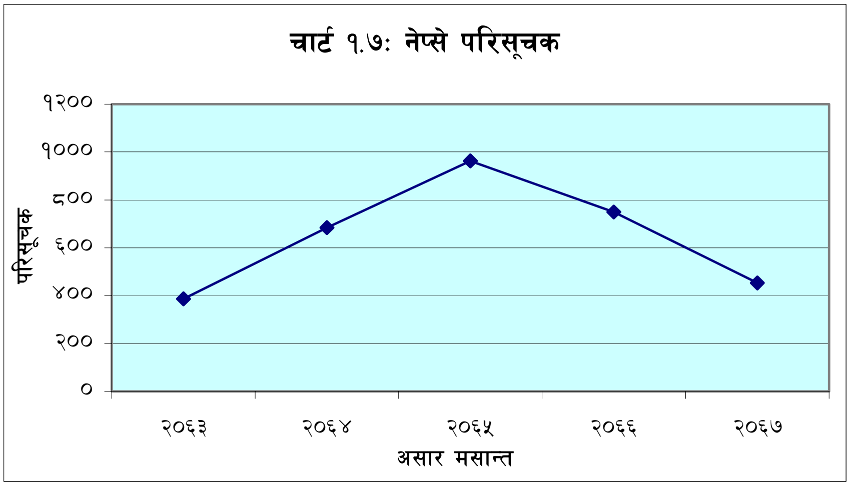

१.१२४ २०६७ असार मसान्तसम्ममा नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका कम्पनीहरूको संख्या १७६ पुगेको छ । २०६६ असार मसान्तमा यो संख्या १५९ रहेको थियो । सूचीकृत कम्पनीहरूमध्ये १४४ वटा वित्तीय संस्था (बीमा कम्पनी समेत), १८ वटा उत्पादन र प्रशोधन गर्ने उद्योग, ४ वटा होटल, ४ वटा व्यापारिक संस्था ४ वटा जलविद्युत कम्पनी र २ वटा अन्य समूहका रहेका छन् । सूचीकृत कम्पनीहरूको चुक्ता पूँजीको वार्षिक वृद्धिदर ३०.५० प्रतिशत रही २०६७ असार मसान्तमा रू. ७९ अर्ब ७९ करोड पुगेको छ । नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा थप धितोपत्रहरू सूचीकृत भएका कारण चुक्ता पूँजीमा वृद्धि भएको हो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को असार मसान्तसम्ममा २० वटा कम्पनीको रू. ५ अर्ब ४९ करोड ४६ लाख बराबरको साधारण शेयर, ५५ वटा कम्पनीको रू. ४ अर्ब ६ करोड २९ लाख बराबरको बोनस शेयर र ४८ वटा कम्पनीको रू. १० अर्ब ३६ करोड ६३ लाख बराबरको हकप्रद शेयर सूचीकृत भएको छ । उक्त वृद्धि रकममध्ये सबैभन्दा ठूलो हिस्सा हकप्रद शेयरको ५२.० प्रतिशत रहेको छ भने साधारण शेयरको २८.० प्रतिशत र बोनस शेयरको २०.० प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको चुक्ता पूँजीको वृद्धिमा साधारण शेयर, हकप्रद शेयर र बोनस शेयरको अँश क्रमश: ६३.० प्रतिशत, ३१.० प्रतिशत र ६.० प्रतिशत रहेको थियो । यसैगरी, समीक्षा वर्षमा रू. ९ अर्ब ८० करोड बराबरको सरकारी ऋणपत्र र रू. २२ करोड ७७ लाख बराबरको संस्थागत ऋणपत्र नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएको छ ।

१.१२५ २०६७ असार मसान्तमा बजार पूँजीकरणमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा २६.५३ प्रतिशतले कमी आई रू. ३ खर्ब ७६ अर्ब पुगेको छ र यस्तो बजार पूँजीकरण कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपातमा ३१.८७ प्रतिशत रहेको छ । २०६६ असार मसान्तमा यस्तो अनुपात ५१.७४ प्रतिशत रहेको थियो । बजार पूँजीकरणमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको ७२.५ प्रतिशत, उत्पादन तथा प्रशोधन क्षेत्रको २.० प्रतिशत, होटलहरूको १.४ प्रतिशत, व्यापारिक संस्थाहरूको ०.४ प्रतिशत, जलविद्युतको ५.३ प्रतिशत र अन्यको १८.३ प्रतिशत अंश रहेबाट विगतमाझैं बैंक तथा वित्तीय सँस्थाहरुको नै सबैभन्दा ठूलो हिस्सा रहेको देखिन्छ ।

१.१२६ धितोपत्र बजारको नियामक निकायको रुपमा २०५० साल जेठ २५ गते स्थापित नेपाल धितोपत्र बोर्डले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ३७ वटा विभिन्न कम्पनीहरूलाई रू. ३ अर्ब १४ करोड ४७ लाख बराबरको साधारण शेयर, ३५ वटा कम्पनीहरूलाई रू. १० अर्ब ९६ करोड २७ लाख बराबरको हकप्रद शेयर निष्काशनको लागि अनुमति प्रदान गरेको छ ।

१.१२७ नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा २०६३ मंसिर २९ देखि सरकारी बोलकबोल प्रथाद्वारा निष्कासित नेपाल सरकारको विकास ऋणपत्रको दोश्रो बजार कारोवार प्रारम्भ भएको हो । २०६७ असार मसान्तसम्ममा सो लिमिटेडमा कुल रू. २४ अर्ब ९५ करोड बराबरको ऋणपत्रहरू सूचीकृत भएतापनि समीक्षा अवधिमा सरकारी ऋणपत्रको दोस्रो बजार कारोबार भने हुन सकेन ।

१.१२८ आर्थिक वर्ष ०६६/६७ को असार मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंकहरू र नेपाल विद्युत प्राधिकरणद्वारा निष्काशित कुल रू. ५ अर्ब ३७ करोड ५० लाख बराबरका ऋणपत्रहरू (अंकित मूल्य रू. १०० प्रति ऋणपत्र) तथा एन.आई.डी.सी. क्यापिटल मार्केट्स् लिमिटेडको व्यवस्थापन तथा नेपाल औद्योगिक विकास

निगम लिमिटेडको ट्रष्टीशीपमा निष्काशित रू. १० करोड बराबर (अंकित मूल्य रू. १० प्रति इकाइ) का म्युचुअल फण्ड यूनिटहरू गरी कुल रू. ५ अर्ब ४७ करोड ५० लाख बराबरका ऋणपत्र, बण्ड तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरू नेपाल स्टक एक्स्चेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका छन् (तालिका १.८)।

तालिका १.८
सूचीकृत भएका ऋणपत्र तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरू

संस्था	लिष्टिङ्ग भएको मिति	रकम (रू करोडमा)	व्याजदर (%)
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड बण्ड २०६७	२०६१.१.४	३०	७.५
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड -ऋणपत्र २०६८	२०६२.५.७	३०	६.०
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड - ऋणपत्र २०६९	२०६२.१२.८	२०	६.०
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७०	२०६३.८.११	२५	६.०
एन.आइ.सी. बैंक लि. - बण्ड २०७०	२०६३.११.१०	२०	६.०
नेपाल एस.बी.आई. बैंक लि. - ऋणपत्र २०७०	२०६३.११.८	२०	६.०
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७१	२०६४.५.१७	२२.५	६.५
एनसीएम म्युचुअल फण्ड - २०६९	२०६०.५.२४	१०	५.०
नेपाल विद्युत प्राधिकरण - ऋणपत्र २०६९	२०६५.२.२३	१५०	८.०
हिमालयन बैंक लिमिटेड- ऋणपत्र २०७२	२०६५.४.२२	५०	८.०
कुमारी बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७०	२०६५.४.२२	४०	८.०
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७२	२०६५.४.२२	२५	८.०
नबिल बैंक - बण्ड २०७५	२०६५.८.४	३०	८.५
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड - डिबेन्चर २०७२	२०६५.९.२७	३५	८.५
सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड- ऋणपत्र २०७२	२०६६.६.२२	४०	८.५
जम्मा		५४७.५	

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू

वित्तीय संस्थाहरूको संख्या

१.१२९ यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त "क" वर्गका बाणिज्य बैंकहरूको संख्या समीक्षा वर्षको अन्तमा २७ पुगेको छ। यसैगरी समीक्षा वर्षको अन्तमा "ख" वर्गका वित्तीय संस्था (विकास बैंक) हरूको संख्या ७९, "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरू (वित्त कम्पनी) को संख्या ७९ र लघुवित्त सम्बन्धी कारोवार गर्ने "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरू (ग्रामीण विकास बैंक समेत) को संख्या १८ पुगेको छ। यस बैंकबाट सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त सहकारी संस्थाहरूको संख्या १५ रहेको छ भने गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या ४५ रहेको छ। २०६७ असार मसान्तसम्ममा बीमा कम्पनीहरू २५ तथा कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष र हुलाक बचत बैंक समेत गरी कुल २९१ वित्तीय संस्थाहरू संचालनमा रहेका छन् (तालिका १.९)।

तालिका १.९
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	२०६६ असार मसान्त	२०६७ असार मसान्त
वाणिज्य बैंक ("क" वर्ग)	२६	२७
विकास बैंक ("ख" वर्ग)	६३	७९
वित्त कम्पनी ("ग" वर्ग)	७७	७९
लघु वित्त कारोवार गर्ने संस्थाहरू ("घ" वर्ग)	१५	१८
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतप्राप्त सहकारी संस्थाहरू (सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने)	१६	१५
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू (सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने)	४५	४५
बीमा कम्पनी	२५	२५
कर्मचारी सञ्चय कोष	१	१
नागरिक लगानी कोष	१	१
हुलाक बचत बैंक	१	१
हुलाक बचत बैंकका कार्यालयहरू	११७	११७

वित्तीय संरचना

१.१३० २०६७ असार मसान्तमा बैंकिङ्ग क्षेत्र र सम्झौतामूलक बचत परिचालन गर्ने संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १२६.२ प्रतिशत रहेको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा शेयर बजार पूँजीकरण समेत समावेश गर्दा वित्तीय प्रणालीको कुल सम्पत्ति र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १५८.११ प्रतिशत हुन आउँछ।

१.१३१ २०६७ असारमा वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व संरचनामा वाणिज्य बैंकहरूको अंश सर्वाधिक (५२.७ प्रतिशत) रहेको छ। यसैगरी नेपाल राष्ट्र बैंकको १९.९ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरूको ७.७ प्रतिशत, विकास बैंकहरूको ७.३ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको ६.१ प्रतिशत, र बीमा कम्पनीहरूको ३.२ प्रतिशत रहेको छ।

चार्ट १.८ : नेपालको वित्तीय प्रणालीमा वित्तीय संस्थाहरूको अंश
असार २०६७

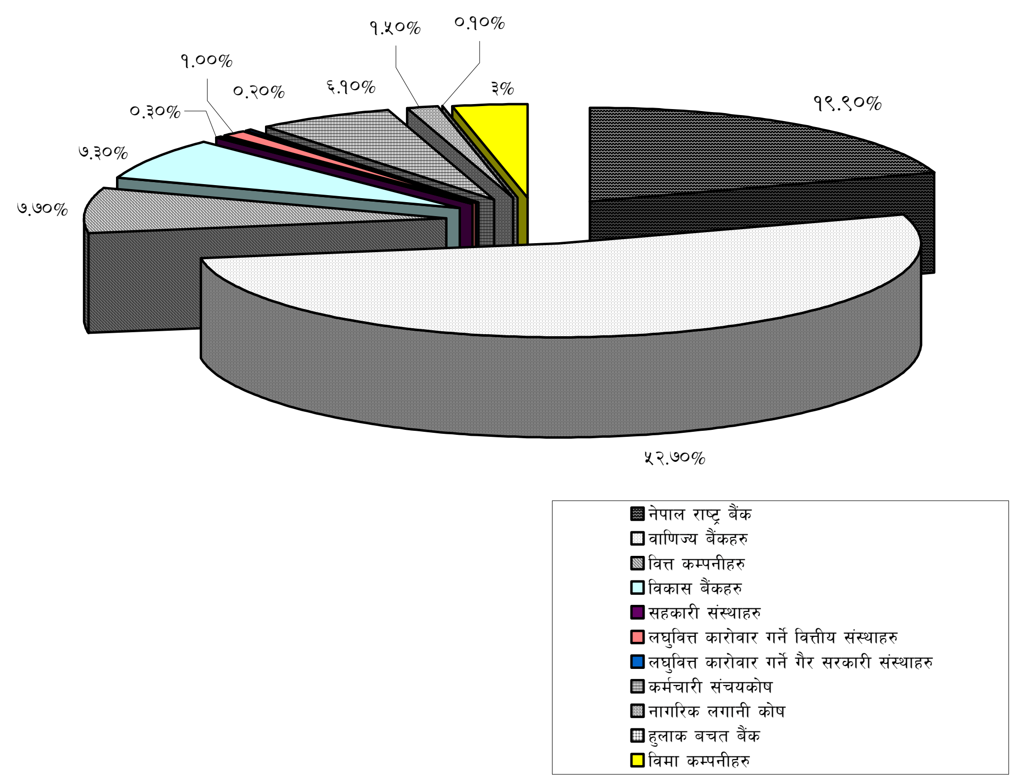

विकास बैंकहरू

१.१३२ विकास बैंक ऐन, २०५२ को तर्जुमा सँगै नेपालमा कृषि, उद्योग र व्यापारको विकासका लागि वित्तीय सेवा प्रवाह गर्ने उद्देश्यका साथ निजी क्षेत्रबाट समेत विकास बैंक स्थापना गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको हो। यद्यपि विकास बैंक ऐन, २०५२ आउनुभन्दा अगाडि कृषि विकास बैंक लि. (हाल वाणिज्य बैंकमा परिणत भइसकेको) र नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि. गरी २ वटा संस्थाहरू विकास बैंकको रुपमा कार्यरत थिए। हाल विकास बैंकहरू बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ अन्तरगत यस बैंकबाट वित्तीय कारोवार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त "ख" वर्गका वित्तीय संस्थाका रुपमा संचालित छन्। समीक्षा अवधिमा यी बैंकहरूको समष्टिगत वित्तीय साधन अघिल्लो वर्षको तुलनामा ५७.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तमा रू. १ खर्ब ८ अर्ब ७२ करोड पुगेको छ। समीक्षा अवधिमा विकास बैंकहरूको साधनको प्रमुख स्रोत कुल निक्षेप अघिल्लो वर्षको तुलनामा ५८.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ७७ अर्ब ४४ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी अघिल्लो वर्षको तुलनामा पूँजीकोष ४०.३ प्रतिशत र सापटी ७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई

क्रमशः रू. १५ अर्ब २१ करोड र रू. ४ अर्ब २४ करोड पुगेको छ। साधनको उपयोगतर्फ ठूलो हिस्सा ओगट्ने कर्जा तथा सापटी अघिल्लो वर्षको तुलनामा ५२.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ६५ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ (तालिका २३)।

वित्त कम्पनीहरू

१.१३३ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ अन्तरगत यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाका रुपमा वित्त कम्पनीहरू संचालित छन्। समीक्षा वर्षमा यी कम्पनीहरूको समष्टिगत वित्तीय साधन अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३२.१ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तमा रू. १ खर्ब १५ अर्ब ४६ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरूको कुल साधन ३४.४ प्रतिशतले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा यी कम्पनीहरूको साधनको प्रमुख स्रोतको रुपमा रहेको कुल निक्षेप ३९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ७९ अर्ब ५३ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो साधन ३३.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। त्यसैगरी यी कम्पनीहरूको पूँजीकोष रू. २० अर्ब ३६ करोड रहेको छ। समीक्षा अवधिमा वित्त कम्पनीहरूले लिएको सापटी रू. ३ अर्ब २७ करोड पुगेको छ (तालिका २४)।

१.१३४ वित्त कम्पनीहरूको समष्टिगत साधनको उपयोगतर्फ कर्जा तथा सापटी २०६७ असार मसान्तमा ३२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ७९ अर्ब ८१ करोड पुगेको छ। समीक्षा अवधिमा वित्त कम्पनीहरूको लगानी ३५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ४ अर्ब ४२ करोड रहेको छ। २०६७ असार मसान्तमा वित्त कम्पनीहरूको तरल सम्पत्ति रू. २१ अर्ब ६६ करोड रहेको छ। अघिल्लो वर्ष यो रकम रू. १६ अर्ब ४० करोड मात्र रहेको थियो।

लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू

१.१३५ लघु वित्त सम्बन्धी कारोवार गर्ने "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरू अन्तरगत ५ वटा ग्रामीण विकास बैंक, ११ वटा ग्रामीण बैंकिङ्ग पद्धति अनुशरणकर्ता र २ वटा लघु वित्त सम्बन्धी थोक कारोवार गर्ने समेत गरी जम्मा १८ वटा संस्थाहरू रहेका छन्।

१.१३६ देशको ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने विपन्न वर्गका महिलाहरूलाई समूहमा आबद्ध गरी विविध किसिमका आयमूलक काममा संलग्न गराउनका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय साधनको परिपूर्ति गर्ने उद्देश्यले हरेक विकास क्षेत्रमा एक/एक वटा ग्रामीण विकास बैंकहरू स्थापना भई कार्यरत रहेका छन्। नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपाल सरकार र वाणिज्य बैंकहरूको पूँजी सहभागितामा स्थापित यी बैंकहरूमध्ये पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र मध्य-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकहरूको शेयर पूँजी नेपाल राष्ट्र बैंकले विकास बैंकका समूह सदस्य, कार्यरत कर्मचारी र इच्छुक अन्य लगानीकर्ताहरूलाई बिक्री वितरण गरिसकेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्म पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. को १० प्रतिशत र सुदुर-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडमा रहेको ६८.४६ प्रतिशत शेयर मात्र नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको छ।

१.१३७ ग्रामीण बैंकिङ्ग अनुशरणकर्ताको रुपमा निजी क्षेत्रबाट स्थापित लघुवित्त कारोवार गर्ने अन्य ११ बैंकहरूमा निर्धन उत्थान बैंक लिमिटेड, छिमेक विकास बैंक लिमिटेड, स्वावलम्बन विकास बैंक लिमिटेड, डिप्रोक्स विकास बैंक लिमिटेड, नेरुडे वित्तीय संस्था लिमिटेड, नयाँ नेपाल लघु वित्त विकास बैंक लिमिटेड, मिथिला लघु वित्त विकास बैंक लिमिटेड, समिट माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, फर्स्ट माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, स्वरोजगार लघुवित्त विकास बैंक लिमिटेड र नागबेली लघुवित्त विकास बैंक लिमिटेड रहेका छन्।

१.१३८ वित्तीय संस्थाहरूलाई थोक कर्जा उपलब्ध गराउने काममा २ वटा वित्तीय संस्थाहरू कार्यरत छन्। २०५५ साल कात्तिक १३ गते स्थापना भएको रुरल माईक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लिमिटेडले विकास बैंक, सहकारी संस्था तथा गैर-सरकारी संस्थालाई थोक लघुकर्जा उपलब्ध गराउँदै आएको छ भने २०५८ साल असार २२ गते स्थापित साना किसान विकास बैंक लिमिटेडले साना किसान सहकारी संस्थाहरूलाई थोक लघुकर्जा प्रदान गर्दै आएको छ। नेपाल राष्ट्र बैंक, वाणिज्य बैंकहरू, लघु वित्त विकास बैंकहरू तथा निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि.को शेयर स्वामित्वमा स्थापित रुरल माईक्रो फाइनान्स डेभेलपमण्ट सेन्टर लिमिटेडको चुक्ता पूँजी २०६७ असार मसान्तमा रू. ३२ करोड रहेको छ। यसैगरी, सोही अवधिमा यस सेन्टरको कुल सापटी रू. २ अर्ब २० करोड ९३ लाख रहेको छ भने कुल कर्जा लगानी रू. १ अर्ब ९२ करोड २१ लाख रहेको छ।

१.१३९ लघु वित्त सम्बन्धी कारोवार गर्ने "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६७ असार मसान्तमा २०६६ असार मसान्तको तुलनामा १४.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. १७ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ। २०६७ असार मसान्तमा यी संस्थाहरूको कुल निक्षेप र सापटी क्रमश: रू. २ अर्ब ४१ करोड र रू. ९ अर्ब ९० करोड पुगेको छ भने कुल कर्जा र लगानी क्रमश: रू. १० अर्ब ४५ करोड र रू. २ अर्ब ११ करोड पुगेको छ (तालिका २५)।

ग्रामीण स्वाबलम्बन कोष

१.१४० नेपाल सरकारद्वारा २०४७ सालमा स्थापित र नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा संचालित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषले सहकारी र गैर–सरकारी संस्थाहरूलाई लघुवित्त कारोवारका लागि थोक कर्जा प्रवाह गर्दै आएको छ। २०६७ असार मसान्तसम्ममा उक्त कोषले रू. ४० करोड २९ लाख कर्जा वितरण गरेको छ भने रू. २० करोड ३३ लाख साँवा असुल गरेको छ।

तालिका १.१०
ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोवार विवरण

विवरण	२०६६ असार	२०६७ असार
कर्जा वितरण भएको जिल्ला संख्या	५१	५४
कर्जा वितरित संस्था संख्या	४०४	४९६
लाभान्वित परिवार संख्या	१७९९०	२२९५०
वितरित कर्जा रकम (रू. करोडमा)	२६.९९	४०.२९
असुल भएको रकम (रू. करोडमा)	१४.१९	२०.३३
लगानीमा रहिरहेको रकम (रू. करोडमा)	१२.८०	१९.९६
भाखा नाघेको कर्जा (असुल हुनुपर्ने रकमको प्रतिशत)	७.४८	६.२७
कर्जा असुली (प्रतिशत)	९२.५२	९३.७३

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोवार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरू

१.१४१ सहकारी ऐन, २०४८ अन्तरगत स्थापना भई सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न यस बैकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरेका सहकारी संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा जारी गरिएको निर्देशनको अधीनमा रही सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्दै आएका छन्। समीक्षा वर्षको असार मसान्तमा यस्ता संस्थाहरूको संख्या १६ रहेको छ र यी संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६७ असार मसान्तसम्ममा रू. ६ अर्ब ९७ करोड ५२ लाख रहेको छ। यसैगरी २०६७ असार मसान्तसम्ममा यी संस्थाहरूको निक्षेप संकलन रू ४ अर्ब ६९ करोड पुगेको छ भने कर्जा तथा सापटी रू. ४ अर्ब ३४ करोड पुगेको छ। यी संस्थाहरूले २०६७ असार मसान्तसम्ममा सरकारी धितोपत्र, मुद्दती खाता र अन्यमा गरी रू. २६ करोड ४ लाख लगानी गरेका छन् (तालिका २६)।

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू

१.१४२ संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अन्तरगत स्थापना भई वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने संस्था सम्बन्धी ऐन, २०५५ को प्रावधान अनुसार २०६७ असार मसान्तसम्ममा नेपाल राष्ट्र बैकबाट सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या ४५ रहेको छ।

बीमा कम्पनीहरू

१.१४३ बीमा ऐन, २०४९ अन्तरगत २०६७ असार मसान्तसम्म २५ वटा बीमा कम्पनीहरू संचालनमा छन्। यी मध्ये जीवन बीमा कारोवार गर्ने ८, निर्जीवन बीमा कारोवार गर्ने १६ र जीवन तथा निर्जीवन दुबै प्रकारका कारोवार गर्नेको संख्या १ रहेको छ। स्वामित्व संरचनाका हिसावले विश्लेषण गर्दा ३ वटा बीमा कम्पनीहरू विदेशी पूँजी लगानीमा र ३ वटा बीमा कम्पनीहरू विदेशी बीमा कम्पनीहरूको संयुक्त पूँजी लगानीमा संचालित छन्। यसैगरी १८ वटा बीमा कम्पनीहरू निजी क्षेत्रबाट स्थापित छन् भने १ बीमा कम्पनी सरकारी स्वामित्वमा रहेको छ। बीमा समितिबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार यी कम्पनीहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व गत असारको तुलनामा २८.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तमा रू. ४७ अर्ब ४६ करोड पुगेको छ (तालिका २७)। २०६७ असार मसान्तमा बीमा कम्पनीहरूको वार्षिक प्रिमियम

संकलन रू. १५ अर्ब ४० करोड पुगेको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष यो रकम रू. १० अर्ब ९० करोड रहेको थियो।

कर्मचारी सञ्चय कोष

१.१४४ कर्मचारी सञ्चय कोष ऐन, २०१९ अन्तरगत २०१९ भदौ ३१ मा स्थापित कर्मचारी सञ्चय कोषले निजामती कर्मचारी, सैनिक, प्रहरी, शिक्षक, सरकारी संस्थान तथा केही निजी कम्पनीका कर्मचारीहरूको सञ्चय कोषको व्यवस्थापन गर्दछ। नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तरगत रहेको यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व २०६७ असारमा अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १६ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ९१ अर्ब ८० करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष सो रकम रू. ७९ अर्ब ११ करोड रहेको थियो। संचयकर्ताहरूको संचिति रकम २०६६ असारमा रू. ७२ अर्ब ६५ करोड रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा १८.९ प्रतिशतले बढेर रू. ८६ अर्ब ३७ करोड पुगेको छ (तालिका २९)।

नागरिक लगानी कोष

१.१४५ नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ अन्तरगत २०४७ चैत ४ मा स्थापित नागरिक लगानी कोषले व्यक्तिगत तथा संस्थागत बचत परिचालन गर्नुका साथै ऋण तथा सापटी प्रदान गर्ने र विभिन्न संगठित संस्थाहरूका धितोपत्र निष्काशनको कामलाई सहज तुल्याउन निष्कासन प्रबन्धकको काम समेत गर्दछ। नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तरगत रहेको यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व २०६७ असार मसान्तमा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १०.८ प्रतिशतले कमी आई रू. २२ अर्ब ६५ करोड पुगेको छ। गत वर्ष यस्तो सम्पत्ति रू. २५ अर्ब ३८ करोड रहेको थियो। यस कोषको दायित्वतर्फ महत्वपूर्ण अंश ओगटेको कोष संकलन अघिल्लो वर्ष रू. १४ अर्ब १७ करोड रहेकोमा २०६७ असारमा ४२.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २० अर्ब १४ करोड पुगेको छ। सम्पत्तितर्फको कर्जा/सापट २०६७ असारमा मसान्तमा रू. ३ अर्ब ५४ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यो रकम रू. २ अर्ब ६९ करोड रहेको थियो (तालिका ३०)।

हुलाक बचत बैंक

१.१४६ नेपाल सरकार हुलाक सेवा विभागद्वारा संचालित हुलाक बचत बैंकले २०३३ सालदेखि कार्य प्रारम्भ गरेको हो। यस बैंकबाट निक्षेप संकलन गर्ने स्वीकृत पाएका कार्यालयहरूको संख्या ११७ रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा ६८ वटा कार्यालयहरूले मात्र निक्षेप संकलन कार्य गरिरहेका छन्। २०६७ असार मसान्तमा हुलाक बचत बैंकको कुल निक्षेप रू. १ अर्ब ८ करोड ५९ लाख पुगेको छ। यसैगरी, कुल खाता संख्या ४६९१८ पुगेको छ। २०६७ असार मसान्तमा यस बैंकका ५७ वटा लगानी गर्ने कार्यालयहरू मार्फत् रू. ३५ करोड ५४ लाख लगानी भएको छ।

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि.

१.१४७ दुर्गम क्षेत्र तथा गरीब जनताको घरदैलोमा बैंकिङ्ग सेवा पुऱ्याउनको लागि प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा वाणिज्य बैंकहरूलाई लगानी गर्न प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले २०३१ साल असोज ४ गते स्थापना भएको निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि.ले प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र लगायत पशुधन सुरक्षण, तरकारी बाली सुरक्षण, वैदेशिक रोजगार कर्जा सुरक्षण, लघु तथा बिपन्न वर्ग कर्जा सुरक्षण र साना तथा मझौला उद्यम कर्जा सुरक्षण जस्ता कार्यहरू गर्दै आएको छ। यस निगमले २०६७ असार मसान्तसम्ममा रू. २२ करोड ७९ लाखको कर्जा सुरक्षण गरेको छ।

कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड

१.१४८ नेपाल राष्ट्र बैंकको अगुवाईमा २०४६ सालमा स्थापना भएको कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडले ऋणको भुक्तानी सम्बन्धी अवस्थाको बारेमा जानकारी हासिल गरी सो सम्बद्ध सबै सदस्य बैंक तथा बित्तीय संस्थालाई सूचना उपलब्ध गराउने र कालोसूचीमा रहेका ऋणीहरूको विवरण अद्यावधिक बनाई राख्ने गर्दछ। यस केन्द्रमा नेपाल राष्ट्र बैंक, बाणिज्य बैंकहरू, विकास बैंकहरू र वित्त कम्पनीको क्रमश: १० प्रतिशत, ६० प्रतिशत, १५ प्रतिशत र १५ प्रतिशत शेयर स्वामित्व रहेको छ। केन्द्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ भित्र कालोसूचीमा थप भएका १७४ जना, सोही अवधिमा कालोसूचीबाट हटेका ११२ जना र २०६७ असार मसान्तमा कालोसूचीमा सूचिकृत हुनेको संख्या ३४१६ रहेको छ।

तालिका १
विश्वको आर्थिक वृद्धिदर
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००८	२००९	२०१०	२०११
विश्व उत्पादन	३.०	-०.६	४.६	४.३
विकसित अर्थतन्त्र	०.५	-३.२	२.६	२.४
अमेरिका	०.४	-२.४	३.३	२.९
युरो क्षेत्र	०.६	-४.१	१.०	१.३
जापान	-१.२	-५.२	२.४	१.८
अन्य विकसित अर्थतन्त्रहरू #	१.८	-०.९	६.७	४.७
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरू	६.१	२.५	६.८	६.४
विकासोन्मुख एशिया	७.७	६.९	९.२	८.५
आसियान-५*	४.७	१.७	६.४	५.५
चीन	९.६	९.१	१०.५	९.६
भारत	६.४	५.७	९.४	८.४

अमेरिका, युरो क्षेत्र र जापान बाहेकका अन्य विकसित अर्थतन्त्रहरू ।
* आसियान-५ (इण्डोनेशिया, थाइल्याण्ड, फिलिपिन्स, मलेशिया र भियतनाम) ।
स्रोतः World Economic Outlook जुलाई २०१०, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी. ।

तालिका २
विश्व व्यापार
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००८	२००९	२०१०	२०११
विश्वको व्यापार आयतन (वस्तु र सेवा)	२.८	-११.३	९.०	६.३
आयात				
विकसित अर्थतन्त्रहरू	०.५	-१२.९	७.२	४.६
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरू	८.६	-८.३	१२.५	९.३
निर्यात				
विकसित अर्थतन्त्रहरू	१.८	-१२.६	८.२	५.०
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरू	४.५	-८.५	१०.५	९.०

स्रोतः World Economic Outlook जुलाई २०१०, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी. ।

तालिका ३
विश्व मूल्य स्थिति
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००८	२००९	२०१०	२०११
वस्तु मूल्य				
पेट्रोलियम पदार्थ*	३६.४	-३६.३	२१.८	३.०
गैर-इन्धन (non-fuel) वस्तुहरू	७.५	-१८.७	१५.५	-१.४
उपभोक्ता मूल्य				
विकसित अर्थतन्त्र	३.४	०.१	१.४	१.३
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरू	९.३	५.२	६.३	५.०

* संयुक्त अधिराज्यको ब्रेन्ट, दुवई र पश्चिम टेक्सासको कच्चा पदार्थको औसत मूल्य ।
स्रोतः World Economic Outlook जुलाई २०१०, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी. ।

तालिका ४
समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू

सि.नं.	विवरण	परिवर्तन (प्रतिशतमा)		
		२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१.	उत्पादक मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८को मूल्यमा)	६.१	४.९	४.६
	(ख) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१२.१	२१.५	१९.३
२.	आधार मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	५.८	३.९	३.५
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	११.७	२०.५	१८.१
३.	कुल राष्ट्रिय उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१२.०	२१.८	१९.१
४.	कुल उपभोग	१२.१	२१.७	१९.८
५.	कुल लगानी	१८.४	२७.८	४२.९
६.	कुल राष्ट्रिय बचत	३०.३	३२.०	१३.९
७.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	१६.४	१८.३	१९.२
८.	कुल गार्हस्थ्य बचत	१२.२	२०.१	१५.०
९.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१६.५	२४.५	१८.१
१०.	मुद्रा प्रदाय (M_1)	२१.६	२७.३	११.०
११.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M_2)	२५.२	२७.१	१४.३
१२.	कुल आन्तरिक कर्जा	२१.३	२७.१	१६.८
१३.	आवधिक निक्षेप	२७.०	२७.०	१५.७
१४.	कुल निर्यात	-०.२	१४.२	-९.७
१५.	कुल आयात	१४.०	२८.२	३३.२
१६.	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	२८.८	३४.८	-७.०
१७.	सरकारी राजस्व	२२.७	३३.३	२५.४
१८.	सरकारी खर्च*	१९.७	३७.८	२०.२
१९.	सरकारी बजेट घाटा*	१९.८	५२.९	१३.८
२०.	आन्तरिक ऋण	१४.६	-१०.१	६२.४
२१.	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	७.७	१३.२	१०.५
२२.	थोकमूल्य सूचकाङ्क	९.१	१२.८	१२.६
	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा) सँगको अनुपात (प्रतिशतमा)			
१.	कुल उपभोग	९०.२	९०.३	९०.६
२.	कुल लगानी	३०.३	३१.९	३८.२
३.	कुल राष्ट्रिय बचत	३३.२	३६.१	३४.४
४.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	२१.९	२१.३	२१.३
५.	कुल गार्हस्थ्य बचत	९.८	९.७	९.४
६.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१२३.४	१२६.४	१२५.१
७.	मुद्रा प्रदाय (M_1)	१८.९	१९.८	१८.४
८.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M_2)	६०.७	६३.५	६०.८
९.	कुल आन्तरिक कर्जा	५३.६	५६.१	५४.९
१०.	आवधिक निक्षेप	४१.८	४३.७	४२.४
११.	कुल निर्यात	७.३	६.८	५.२
१२.	कुल आयात	२७.२	२८.७	३२.०
१३.	विदेशी विनिमय सञ्चिति	२६.१	२८.९	२२.५
१४.	सरकारी राजस्व	१३.२	१४.५	१५.२
१५.	सरकारी खर्च*	१८.४	२०.९	२१.०
१६.	सरकारी बजेट बचत/घाटा*	२.८	३.५	३.३
१७.	आन्तरिक ऋण	२.५	१.९	२.५
१८.	व्यापार सन्तुलन	-१९.९	-२१.९	-२६.९
१९.	चालु खाता सन्तुलन	२.९	४.२	-२.७
२०.	भुक्तानी गर्न बाँकी कुल बाह्य ऋण	३०.६	२७.९	२१.७

* सरकारी वित्त तथ्याङ्क नगद प्रवाहमा आधारित ।

तालिका ५
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

शीर्षक	वृद्धिदर		
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७अ
१. **कृषि क्षेत्र**	५.८	३.०	१.१
कृषि तथा बन	५.८	३.०	१.०
मत्स्यपालन	७.३	५.७	५.३
२. **गैर कृषि क्षेत्र**	५.९	४.७	५.१
उद्योग क्षेत्र	१.७	-०.२	३.९
खानी तथा उत्खनन्	५.५	०.७	४.२
उत्पादनमुलक उद्योग	-०.९	-१.०	२.६
विद्युत, ग्याँस तथा पानी	१.१	-०.९	०.५
निर्माण	५.१	०.९	६.६
सेवा क्षेत्र	७.३	६.३	५.५
थोक तथा खुद्रा व्यापार	४.२	५.९	५.६
होटल तथा रेष्टुरेन्ट	६.९	३.०	८.५
यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार	९.४	७.६	६.५
वित्तीय मध्यस्थता	९.२	१.५	१.६
रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि	१०.४	१.८	४.९
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	०.६	७.३	४.२
शिक्षा	६.४	११.३	६.५
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	८.५	११.२	५.६
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा	९.४	१३.०	६.१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	५.८	३.९	३.५
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा)	६.१	४.९	४.६

अ प्रारम्भिक अनुमान।
स्रोतः केन्द्रीय तथ्यांक विभाग।

तालिका ६

कृषि उत्पादन सूचकाङ्क

कृषि उपज	भार प्रतिशत	सूचकाङ्क			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७ [अ]
खाद्य तथा अन्य बाली	**४९.४१**	**११६.०१**	**११५.२२**	**१०८.४५**	**-०.७**	**-५.९**
धान	२०.७५	१०१.९६	१०७.२९	९५.४३	५.२	-११.१
मकै	६.८८	१२६.५८	१३०.०९	१३०.०९	२.८	०.०
गहुँ	७.१४	१३५.७७	११६.०६	१४७.४०	-१४.५	२७.०
कोदो	१.३७	१०२.९२	१०३.४८	१०५.८९	०.५	२.३
जौं	०.२२	९२.११	७६.१७	९६.७४	-१७.३	२७.०
आलु	४.६७	१५६.४१	१५८.५८	९६.७४	१.४	-३९.०
उखु	१.२४	११२.३७	१०६.४५	९६.७४	-५.३	-९.१
सनपाट	०.१७	१०३.६४	९५.७४	१६०.७८	-७.६	६७.९
सुर्ती	०.०६	६५.७९	६२.८५	६७.७९	-४.५	७.९
भटमास	०.१९	११७.९७	१२०.७८	११६.७५	२.४	-३.३
दाल	४.४२	११०.२९	१०४.४१	९८.८५	-५.३	-५.३
अन्य	२.३६	९३.५९	९०.९६	८८.४०	-२.८	-२.८
तरकारी, बागबानी तथा नर्सरी	**९.७१**	**१५३.५८**	**१६४.७६**	**१७६.७७**	**७.३**	**७.३**
तरकारी	९.७०	१५३.६१	१६४.८०	१७६.८२	७.३	७.३
अन्य	०.०१	१२३.९१	१२१.६०	११९.३३	-१.९	-१.९
फलफूल, नट्स पेय तथा मसला	**७.०४**	**१४४.७७**	**१७४.३७**	**२१२.७७**	**२०.४**	**२२.०**
सुन्तला	०.९७	१५७.६३	१६७.१६	१७७.२८	६.१	६.१
आँप	१.५६	११०.७९	११७.४९	११३.९४	६.०	-३.०
केरा	०.४०	११७.४५	१२४.५६	१३२.०९	६.१	६.०
स्याउ	०.४२	११७.१९	१२४.२८	१३१.८०	६.१	६.१
मसला	१.७९	२००.५६	२३२.०८	२६८.५५	१५.७	१५.७
चिया	०.०५	२४३.४५	२६७.२५	२५९.०४	९.८	-३.१
कफी	०.००४	५६१.८०	६२९.२१	७०४.७२	१२.०	१२.०
अन्य	१.८५	१२१.२२	१८८.८६	२९४.२५	५५.८	५५.८
पशुजन्य तथा दुग्ध	**२३.२५**	**१२१.२३**	**१२५.३४**	**१२८.६७**	**३.४**	**२.७**
राँगाको मासु	४.४२	१२१.११	१२५.८४	१२५.८४	३.९	०.०
खसी तथा भेंडाको मासु	३.२४	१२१.३४	१२५.३३	१२९.४४	३.३	३.३
दूध	१२.३६	१२३.१८	१२८.१७	१३३.३६	४.१	४.१
अन्य	३.२३	११३.८३	११३.८३	११३.८३	०.०	०.०
अन्य पशुजन्य	**२.४३**	**१२३.६३**	**१२१.३८**	**१२३.०५**	**-१.८**	**१.४**
सुँगुर तथा बंगुरको मासु	०.५०	१०७.९७	११०.११	११२.२९	२.०	२.०
कुखुराको मासु	०.६७	१२५.०६	१२४.७२	१२४.३८	-०.३	-०.३
अण्डा	०.८१	१२४.४३	१२४.१७	१२३.९१	-०.२	-०.२
हाड तथा छाला	०.३५	१५१.५७	१६०.८५	१७०.७०	६.१	६.१
अन्य	०.१०	९०.५९	८८.८४	८७.१२	-१.९	-१.९
बनजन्य	**८.०७**	**१०२.९४**	**१०२.६८**	**१०२.४१**	**-०.३**	**-०.३**
काठ	१.०९	१०२.००	१०२.५७	१०३.१४	०.६	०.६
दाउरा	४.९४	९७.८९	९७.८५	९७.८२	०.०	०.०
औषधीजन्य वस्तु	०.०२	११२.५३	११२.६१	११२.६८	०.१	०.१
अन्य	२.०३	११५.६४	११४.३६	११३.१०	-१.१	-१.१
समग्र सूचकाङ्क	**१००.००**	**१२२.०१**	**१२५.६७**	**१२६.९८**	**३.०**	**१.०**

अ प्रारम्भिक अनुमान ।

श्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

तालिका ७

प्रमुख औद्योगिक वस्तुहरूको उत्पादन सूचकाङ्क (समूहगत)

क्र. सं.	औद्योगिक वस्तुहरूको समूह	आधार वर्ष २०६५/६६=१००			
			सूचकाङ्क		परिवर्तन
		भार प्रतिशत	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६६/६७[अ]
१	**वनस्पती तेल तथा घ्यू**	**९.६२**	**१००.००**	**९८.७६**	**-१.२४**
	वनस्पती घ्यू	५.७२	१००.००	९५.३४	-४.६६
	तोरीको तेल	१.३२	१००.००	१०४.११	४.११
	भटमासको तेल	२.५७	१००.००	१०३.६१	३.६१
२	**दुग्ध पदार्थ**	**१.९१**	**१००.००**	**१०७.६९**	**७.६९**
	प्रशोधित दुध	१.९१	१००.००	१०७.६९	७.६९
३	**अन्न तथा पशु दाना**	**९.३५**	**१००.००**	**१०२.३३**	**२.३३**
	चामल	७.७९	१००.००	१०१.८१	१.८१
	गहूँको पिठो	१.३९	१००.००	१०४.४७	४.४७
	पशुदाना	०.१६	१००.००	१०९.१७	९.१७
४	**अन्य खाद्य पदार्थ**	**६.४५**	**१००.००**	**१०२.८४**	**२.८४**
	विस्कुट	०.९४	१००.००	१०२.९२	२.९२
	रोटी	१.०७	१००.००	१०८.७८	८.७८
	चिनी	१.८२	१००.००	९८.९२	-१.०८
	चकलेट	०.७३	१००.००	१०३.४९	३.४९
	चाउचाउ	१.१७	१००.००	१०४.१२	४.१२
	प्रशोधित चिया	०.७२	१००.००	१०१.१०	१.१०
५	**पेय पदार्थ**	**६.७१**	**१००.००**	**१०४.८८**	**४.८८**
	मदिरा	२.२१	१००.००	१०९.८०	९.८०
	वियर	२.३८	१००.००	१०३.१९	३.१९
	हल्का पेयपदार्थ	२.१३	१००.००	१०१.६८	१.६८
६	**सुर्तिजन्य वस्तु**	**६.६६**	**१००.००**	**१०३.०३**	**३.०३**
	चुरोट	६.६६	१००.००	१०३.०३	३.०३
७	**लत्ता कपडा**	**६.३१**	**१००.००**	**१०५.९६**	**५.९६**
	धागो	१.५०	१००.००	१०२.९०	२.९०
	सूती कपडा	४.८१	१००.००	१०६.९१	६.९१
८	**अन्य लत्ता कपडा**	**४.१७**	**१००.००**	**१०२.३६**	**२.३६**
	ऊनी गलैचा	२.९१	१००.००	१००.२६	०.२६
	जुटको सामान	१.२६	१००.००	१०७.२१	७.२१
९	**लगाउने कपडा**	**१.१७**	**१००.००**	**९७.८०**	**-२.२०**
	गार्मेण्ट	१.१७	१००.००	९७.८०	-२.२०
१०	**छाला र छालाका सामान**	**०.५३**	**१००.००**	**१०४.४२**	**४.४२**
	प्रशोधित छाला	०.५३	१००.००	१०४.४२	४.४२
११	**काठ तथा काठका सामान**	**०.६७**	**१००.००**	**९८.६२**	**-१.३८**
	चिरेको काठ	०.६७	१००.००	९८.६२	-१.३८
१२	**काठको उत्पादन**	**०.६०**	**१००.००**	**१०२.७१**	**२.७१**
	प्लाईउड	०.६०	१००.००	१०२.७१	२.७१
१३	**कागज तथा कागजका उत्पादन**	**२.५७**	**१००.००**	**१०१.४०**	**१.४०**
	पत्रपत्रिका छाप्ने कागज वाहेकको कागज	०.५७	१००.००	१०२.११	२.११
	कार्टुन वक्स	२.००	१००.००	१०१.२०	१.२०
१४	**प्रशोधित पेट्रोलियम पदार्थ**	**१.०४**	**१००.००**	**१०१.७३**	**१.७३**
	ल्यूव आयल	१.०४	१००.००	१०१.७३	१.७३
१५	**मुख्य रासायनिक पदार्थ**	**१.१९**	**१००.००**	**११०.२६**	**१०.२६**
	राजिन	१.१९	१००.००	११०.२६	१०.२६
१६	**अन्य रासायनिक पदार्थ**	**५.३५**	**१००.००**	**१०३.३४**	**३.३४**
	पेन्ट	०.७५	१००.००	१०३.०५	३.०५
	औषधी	१.६३	१००.००	१०३.४४	३.४४
	सावुन	२.९७	१००.००	१०३.३६	३.३६
१७	**प्लाष्टिकका सामान**	**५.७४**	**१००.००**	**१०४.५३**	**४.५३**
	प्लाष्टिकका सामान	५.७४	१००.००	१०४.५३	४.५३
१८	**गैर धातु खनिजजन्य उत्पादन**	**७.९२**	**१००.००**	**१०४.२०**	**४.२०**
	ईटा टायल	१.६२	१००.००	१०१.३९	१.३९
	सिमेण्ट	५.२८	१००.००	१०५.२६	५.२६
	कंक्रिट	०.७६	१००.००	१०४.२५	४.२५
	हयूम पाईप	०.२६	१००.००	१००.०५	०.०५
१९	**फेब्रिकेट धातुका सामान**	**११.७१**	**१००.००**	**१०७.२०**	**७.२०**
	फलमको रड तथा पत्ती	५.५४	१००.००	१०६.४१	६.४१
	जि आई पाईप	६.१७	१००.००	१०७.९०	७.९०
२०	**धातुका उपकरण**	**०.८६**	**१००.००**	**१०६.०८**	**६.०८**
	घरेलु धातु सामान	०.३१	१००.००	१०१.५५	१.५५
	आल्मुनियम	०.५५	१००.००	१०८.६४	८.६४
२१	**अन्य फेब्रिकेट धातुका सामान**	**७.१७**	**१००.००**	**१०२.९३**	**२.९३**
	संरचनात्मक धातु सामान	७.१७	१००.००	१०२.९३	२.९३
२२	**विजुलीका उपकरण**	**१.७४**	**१००.००**	**१०३.५३**	**३.५३**
	विजुलीका तार तथा केवल	१.७४	१००.००	१०३.५३	३.५३
२३	**फर्निचर उत्पादन**	**०.५६**	**१००.००**	**९७.१९**	**-२.८१**
	फर्निचर	०.५६	१००.००	९७.१९	-२.८१
	समग्र सूचकाङ्क	**१००.००**	**१००.००**	**१०३.५४**	**३.५४**

अ प्रारम्भिक अनुमान ।

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

तालिका ८
राष्ट्रिय शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत)
वार्षिक औसत
(आधार वर्ष २०५२।५३ = १००)

उपभोग्य वस्तुहरू	भार				प्रतिशत परिवर्तन	
	%	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७
कुल सूचकाङ्क	**१००.००**	**२००.२**	**२२६.७**	**२५०.५**	**१३.२**	**१०.५**
खाद्य तथा पेय पदार्थ	**५३.२०**	**१९६.९**	**२२९.७**	**२६५**	**१६.७**	**१५.४**
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१८.००	२००.७	२२९.५	२५३.६	१४.३	१०.५
चामल	(१४.१६)	१९७.२	२३१.१	२५६.४	१७.२	१०.९
दाल	२.७३	२००.८	२५०.९	३१६.३	२५.०	२६.१
तरकारी तथा फलफूल	७.८९	१८१.७	२०४.८	२४५.६	१२.७	१९.९
मरमसला	१.८५	१८९.२	२१२.४	२७०.४	१२.३	२७.३
मासु, माछा तथा फुल	५.२१	२००.७	२४७.६	२९८.७	२३.४	२०.६
दूध तथा दुग्ध पदार्थ	४.०५	१८२.८	२१०.३	२३५.३	१५.०	११.९
तेल तथा घ्यू	३.०७	१९०.१	२२१.१	२१०.९	१६.३	-४.६
चिनी तथा चिनीजन्य पदार्थ	१.२१	१३६.७	१९९.५	२९०.४	४५.९	४५.६
पेय पदार्थ	२.२८	१९२.५	२१६.९	२४८.५	१२.७	१४.६
रेष्टुराँको खाना	६.९१	२२५.७	२६७.४	३१२.२	१८.५	१६.८
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	**४६.८०**	**२०४.०**	**२२३.४**	**२३३.९**	**९.५**	**४.७**
लत्ता कपडा तथा तयारी लुगा	८.९२	१५२.२	१६३.९	१७५.८	७.७	७.३
कपडा	(२.२८)	१३६.०	१४६.५	१५७.२	७.७	७.३
तयारी लुगा	(५.७५)	१५१.८	१६२.३	१७२.०	६.९	६.०
सिलाई सेवा	०.८९	२०२.५	२२३.९	२५३.०	१०.६	१३.०
जुत्ता चप्पल	२.२०	१५१.९	१६३.२	१७४.३	७.४	६.८
घरायसी सामान तथा सेवा	१४.८७	२३०.४	२५३.८	२६३.२	१०.२	३.७
हाउस फर्निसिङ्ग एण्ड हाउसहोल्ड गुड्स	३.५०	१५५.८	१७३.८	१८६.४	११.६	७.२
घर भाडा	४.१९	१७२.७	१८२.२	१९२.९	५.५	५.९
सरसफाई	१.२६	१७२.१	२०१.५	२०६.२	१७.१	२.३
इन्धन, बत्ती तथा पानी	(५.९२)	३२६.९	३६१.४	३६८.७	१०.६	२.०
यातायात तथा सञ्चार	४.०३	२६०.६	३०१.९	२८८.३	१५.८	-४.५
औषधी तथा व्यक्तिगत हेरचाह	८.०३	१९०.०	१९९.९	२०६.०	५.२	३.१
शिक्षा, शैक्षिक सामाग्री तथा मनोरन्जन	७.०९	२२२.०	२४१.७	२६७.६	८.९	१०.७
सूर्ति तथा सूर्तिजन्य पदार्थ	१.६६	१८५.९	२१४.६	२४०.६	१५.४	१२.१
पेट्रोलीयम पदार्थ	२.७१	४९९.५	५५५.७	५४८.८	११.३	-१.२
गैर-पेट्रोलियमजन्य पदार्थ	९७.२९	१९२.१	२१७.८	२४२.४	१३.४	११.३
शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -काठमाडौ उपत्यका						
कुल सूचकाङ्क	१००.००	१९०.९	२१८.२	२३९.३	१४.३	९.७
खाद्य तथा पेय पदार्थ	५१.५३	१८५.९	२२२.७	२५५.८	१९.८	१४.९
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	४८.४७	१९६.१	२१३.५	२२१.७	८.९	३.८
घरेलु वस्तुहरू	८१.२६	१८४.७	२१४.१	२३७.३	१५.९	१०.८
आयातीत वस्तुहरू	१८.७४	२१७.४	२३६.२	२४८.०	८.६	५.०
ब्यापारिक वस्तुहरू	६८.८६	१८९.४	२१८.६	२३९.२	१५.४	९.४
गैर-ब्यापारिक वस्तुहरू	३१.१४	१९४.१	२१७.४	२३९.४	१२.०	१०.१
सरकारी नियन्त्रण वस्तुहरू	१७.०३	२३७.६	२६९.४	२८०.०	१३.४	३.९
गैर-सरकारी नियन्त्रण वस्तुहरू	८२.९७	१८१.२	२०७.७	२३०.९	१४.६	११.२
पेट्रोलियम पदार्थ	३.०४	४६८.८	५२५.६	५२०.३	१२.१	-१.०
गैर-पेट्रोलियमजन्य वस्तुहरू	९६.९६	१८२.१	२०८.६	२३०.४	१४.६	१०.५
शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -तराई						
कुल सूचकाङ्क	१००.००	२०५.२	२३१.५	२५६.३	१२.८	१०.७
खाद्य तथा पेय पदार्थ	५४.९८	२०१.९	२३२.८	२६८.७	१५.३	१५.४
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	४५.०२	२०९.३	२३०.०	२४१.२	९.९	४.९
पेट्रोलियम पदार्थ	२.५४	५०२.५	५५८.२	५५०.२	११.१	-१.४
अन्य वस्तु तथा सेवा	९७.४६	१९७.५	२२३.०	२४८.७	१२.९	११.५
शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -पहाड						
कुल सूचकाङ्क	१००.००	२०२.२	२२७.८	२५३.४	१२.७	११.२
खाद्य तथा पेय पदार्थ	५३.०४	२०१.७	२३३.०	२७०.२	१५.५	१६.०
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	४६.९६	२०२.९	२२१.९	२३४.५	९.४	५.७
पेट्रोलियम पदार्थ	२.३३	५४२.०	५९८.३	५९२.१	१०.४	-१.०
गैर-पेट्रोलियमजन्य पदार्थ	९७.६७	१९४.१	२१८.९	२४५.३	१२.८	१२..१

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ९

राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत)

वार्षिक औसत

(२०५६/५७ = १००)

समूह/उप-समूहहरू	भार प्रतिशतमा	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रतिशत परिवर्तन २०६५/६६	प्रतिशत परिवर्तन २०६६/६७
कुल सूचकाङ्क	**१००.००**	**१५९.७**	**१८०.१**	**२०२.८**	**१२.८**	**१२.६**
कृषिसम्बन्धी वस्तुहरू	**४९.५९**	**१५९.१**	**१८१.३**	**२२२.७**	**१४.०**	**२२.८**
खाद्यान्न वस्तुहरू	१६.५८	१४८.९	१६१.५	१८९.३	८.५	१७.२
नगदे बाली	६.०९	१९१.८	१९९.६	२७५.४	४.१	३८.०
दलहन	३.७७	१८६.१	२२६.६	२७८.६	२१.८	२२.९
फलफूल तथा तरकारी	११.१८	१४६.७	१६६.७	१८२.४	१३.६	९.४
मसलाहरू	१.९५	१२९.२	१४३.९	१९८.०	११.४	३७.६
पशुजन्य उत्पादन	१०.०२	१६५.९	२०९.६	२७४.५	२६.३	३१.०
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरू	**२०.३७**	**१४८.७**	**१६४.९**	**१७९.०**	**१०.९**	**८.६**
खाद्यजन्य वस्तुहरू	६.१२	१३८.०	१५३.८	१७३.१	११.४	१२.५
पेय तथा सुर्तीजन्य वस्तुहरू	५.६८	१४३.३	१६०.०	१८१.५	११.७	१३.४
निर्माण सामग्री	४.५०	१९६.१	२१७.९	२२६.६	११.१	४.०
अन्य	४.०७	१२०.२	१२९.९	१३१.८	८.१	१.५
आयातीत वस्तुहरू	**३०.०४**	**१६८.०**	**१८८.४**	**१८६.२**	**१२.१**	**-१.२**
पेट्रोलियम वस्तुहरू तथा कोईला	५.४०	२९८.९	३३०.०	३१४.२	१०.४	-४.८
रासायनिक मल तथा रासायनिक वस्तुहरू	२.४६	१९४.६	२०९.९	१८९.१	७.९	-९.९
यातायातका साधन तथा मेशिनरी वस्तुहरू	६.९७	१३८.१	१६५.४	१६३.०	१९.८	-१.५
इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरू	१.८७	९५.२	१००.१	९७.०	५.१	-३.१
औषधी	२.७३	११६.२	१२३.०	१३२.२	५.९	७.५
कपडाजन्य वस्तुहरू	३.१०	१०८.१	१२५.०	१२८.८	१५.६	३.०
अन्य वस्तुहरू	७.५१	१५४.६	१७३.०	१८०.१	११.९	४.१

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका १०

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

(२०६१/६२ = १००)

	समूह तथा उप-समूह	भार	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	प्रतिशत परिवर्तन	
							२०६५/६६	२०६६/६७
	समग्र सूचकांक	१००.००	११४.१	१२५.२	१४४.४	१६९.२	१५.३	१७.२
१.	**तलव सूचकांक**	**२६.९७**	**१०६.६**	**११८.२**	**१३०.६**	**१५७.०**	**१०.५**	**२०.२**
	अधिकृत स्तर	९.८०	१०५.८	१२१.०	१२९.२	१५०.२	६.८	१६.३
	सहायक स्तर	१७.१७	१०७.१	११६.६	१३१.४	१६०.९	१२.७	२२.५
१.१	**निजामती सेवा**	**२.८२**	**११०.०**	**१३५.८**	**१६१.२**	**१९९.३**	**१८.७**	**२३.६**
	अधिकृत स्तर	०.३१	११०.०	१३७.३	१४८.१	१७१.५	७.९	१५.८
	सहायक स्तर	२.५१	११०.०	१३५.६	१६२.७	२०२.७	२०.०	२४.६
१.२	**सार्वजनिक संस्थानहरु**	**१.१४**	**१११.०**	**१२१.२**	**१३८.४**	**१६४.१**	**१४.२**	**१८.६**
	अधिकृत स्तर	०.१९	११३.८	१३२.१	१४०.२	१६१.०	६.१	१४.८
	सहायक स्तर	०.९५	११०.५	११९.०	१३८.१	१६४.७	१६.१	१९.३
१.३	**वैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु**	**०.५५**	**११३.१**	**१७०.५**	**१८६.०**	**२०४.१**	**९.१**	**९.७**
	अधिकृत स्तर	०.१०	११७.३	१६७.७	१७३.८	१८२.३	३.६	४.९
	सहायक स्तर	०.४५	११२.१	१७१.२	१८८.८	२०९.०	१०.३	१०.७
१.४	**सैनिक तथा प्रहरी सेवाहरु**	**४.०१**	**१११.४**	**१२१.८**	**१४६.९**	**१८०.२**	**२०.६**	**२२.७**
	अधिकृत स्तर	०.१७	१०९.९	१२७.५	१३७.५	१५२.२	७.८	१०.७
	सहायक स्तर	३.८४	१११.५	१२१.५	१४७.३	१८१.५	२१.२	२३.२
१.५	**शिक्षा**	**१०.५५**	**१०७.०**	**१२२.८**	**१३४.५**	**१७४.५**	**९.५**	**२९.७**
	अधिकृत स्तर	६.८०	१०६.५	१२५.७	१३६.४	१६४.५	८.५	२०.६
	सहायक स्तर	३.७५	१०८.०	११७.६	१३१.२	१९२.८	११.६	४७.०
१.६	**निजी संगठनहरु**	**७.९०**	**१०१.३**	**९९.८**	**१०१.२**	**१०२.५**	**१.४**	**१.३**
	अधिकृत स्तर	२.२४	१०१.५	१००.५	१०१.०	१०१.४	०.५	०.४
	सहायक स्तर	५.६६	१०१.३	९९.५	१०१.२	१०२.९	१.७	१.७
२.	**ज्याला दर सूचकांक**	**७३.०३**	**११६.८**	**१२७.८**	**१४९.४**	**१७३.८**	**१६.९**	**१६.३**
२.१	**कृषि मजदूर**	**३९.४९**	**११७.६**	**१२६.७**	**१५५.९**	**१८७.३**	**२३.०**	**२०.१**
	पुरुष	२०.४९	११६.३	१२५.१	१५५.६	१९०.३	२४.४	२२.३
	महिला	१९.००	११९.०	१२८.६	१५६.३	१८४.०	२१.५	१७.७
२.२	**औद्योगिक मजदूर**	**२५.२५**	**११८.१**	**१३१.८**	**१४२.८**	**१५८.३**	**८.३**	**१०.९**
	उच्च दक्ष	६.३१	११२.४	१२२.४	१३१.४	१४४.८	७.४	१०.२
	दक्ष	६.३१	११६.६	१२९.३	१४०.१	१५५.१	८.४	१०.७
	अर्धदक्ष	६.३१	११९.९	१३३.५	१४५.६	१६१.५	९.१	१०.९
	अदक्ष	६.३२	१२३.७	१४२.२	१५४.२	१७१.७	८.४	११.३
२.३	**निर्माण मजदूर**	**८.२९**	**१०९.१**	**१२०.२**	**१३८.६**	**१५६.६**	**१५.३**	**१३.०**
	डकर्मी	**२.७६**	**१०९.६**	**११९.३**	**१३४.४**	**१५१.३**	**१२.७**	**१२.६**
	दक्ष	१.३८	१०९.३	११८.२	१३२.२	१४९.९	११.८	१३.४
	अदक्ष	१.३८	१०९.८	१२०.४	१३६.६	१५२.८	१३.५	११.९
	सिकर्मी	**२.७६**	**१०७.०**	**११४.९**	**१३०.१**	**१४४.६**	**१३.२**	**११.१**
	दक्ष	१.३८	१०७.८	११४.७	१२६.७	१४१.४	१०.५	११.६
	अदक्ष	१.३८	१०६.२	११५.१	१३३.४	१४७.७	१५.९	१०.७
	ज्यामी	**२.७७**	**११०.७**	**१२६.५**	**१५१.३**	**१७३.८**	**१९.६**	**१४.९**
	पुरुष	१.३८	११०.३	१२४.२	१४९.७	१७१.६	२०.५	१४.६
	महिला	१.३९	१११.२	१२८.८	१५२.९	१७६.०	१८.७	१५.१

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका ११

वैदेशिक व्यापार स्थिति*

(रू. करोडमा)

विवरण	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६५/६६	२०६६/६७
कुल निर्यात	**५९२६.७**	**६७६९.८**	**६११२.७**	**१४.२**	**-९.७**
भारत	३८५५.६	४१००.६	४०११.५	६.४	-२.२
अन्य मुलुक	२०७१.१	२६६९.२	२१०१.२	२८.९	-२१.३
कुल आयात	**२२१९३.८**	**२८४४७.०**	**३७८७९.६**	**२८.२**	**३३.२**
भारत	१४२३७.७	१६२४३.८	२१७९६.०	१४.१	३४.२
अन्य मुलुक	७९५६.१	१२२०३.२	१६०८३.५	५३.४	३१.८
व्यापार सन्तुलन	**-१६२६७.१**	**-२१६७७.२**	**-३१७६६.९**	**३३.३**	**४६.५**
भारत	-१०३८२.१	-१२१४३.२	-१७७८४.६	१७.०	४६.५
अन्य मुलुक	-५८८५.०	-९५३४.०	-१३९८२.३	६२.०	४६.७
कुल व्यापार	**२८१२०.४**	**३५२१६.७**	**४३९९२.२**	**२५.२**	**२४.९**
भारत	१८०९३.२	२०३४४.४	२५८०७.५	१२.४	२६.९
अन्य मुलुक	१००२७.२	१४८७२.४	१८१८४.७	४८.३	२२.३

१. निर्यात/ आयातको अनुपात	**२६.७**	**२३.८**	**१६.१**
भारत	२७.१	२५.२	१८.४
अन्य मुलुक	२६.०	२१.९	१३.१
२. कुल निर्यातमा अंश			
भारत	६५.१	६०.६	६५.६
अन्य मुलुक	३४.९	३९.४	३४.४
३. कुल आयातमा अंश			
भारत	६४.२	५७.१	५७.५
अन्य मुलुक	३५.८	४२.९	४२.५
४. व्यापार संतुलनमा अंश			
भारत	६३.८	५६.०	५६.०
अन्य मुलुक	३६.२	४४.०	४४.०
५. कुल व्यापारमा अंश			
भारत	६४.३	५७.८	५८.७
अन्य मुलुक	३५.७	४२.२	४१.३
६. निर्यात तथा आयातको कुल व्यापारमा अंश			
निर्यात	२१.१	१९.२	१३.९
आयात	७८.९	८०.८	८६.१

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

अ अपरिष्कृत ।

तालिका १२

भारततर्फ निर्यात गरिएका वस्तुहरू*

(रू. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७अ	२०६५/६६	२०६६/६७
क) प्रमुख वस्तुहरू	**३२७५.९**	**३०४५.५**	**२८६१.१**	**-७.०**	**-६.१**
एल्मुनियम खण्ड	८९.४	४८.३	३४.७	-४६.०	-२८.२
बाटिका केश तेल	०.१	२.३	३.४	-	४८.९
विस्कुट	०.१	१५.१	०.०	-	-१००.०
ब्रान्स	२६.५	१५.२	९.१	-४२.५	-४०.५
कुचो	५.७	३.६	६.०	-३७.०	६६.८
अलैंची	१०३.५	१२१.६	१३१.६	१७.५	८.२
खयर	५४.४	१२१.७	१६८.२	१२३.९	३८.२
चोकर	१७.७	३५.१	१४.१	९८.१	-५९.९
रासायनिक पदार्थ	२७.६	२९.०	१.८	५.२	-९३.९
दालचिनी	२.४	२.१	२.१	-१२.३	-१.४
तामाको तार	६१.७	५७.२	६४.४	-७.४	१२.६
सुकेको अदुवा	५.४	६.८	९.१	२५.९	३४.०
फलफूल	०.०	७.०	०.२	-	-९७.४
जी.आई.पाइप	२४.३	१०९.८	५६.८	३५२.६	-४८.३
घिउ (वनस्पती)	२१३.२	०.९	०.५	-९९.६	-४९.५
घिउ (क्लेरिफाइड)	१०.२	१०.६	१०.८	४.७	१.०
अदुवा	५४.३	३३.५	३५.४	-३८.३	५.६
हस्तकलाका सामान	२.२	५.३	१.६	१४४.९	-७०.८
जडीबुटी	१४.९	२०.७	२३.५	३९.०	१३.५
जुस	१८३.६	१९५.२	१७५.०	६.३	-१०.४
जुटका सामान	२५८.३	१२८.३	२८९.७	-५०.३	१२५.९
जुटको बट्टा	५२.९	२०.७	३६.४	-६०.८	७५.७
जुटको बोरा	१२२.०	४५.९	२०१.७	-६२.४	३३९.५
जुटको डोरी	८३.४	६१.७	५१.६	-२६.०	-१६.३
जीवित जनावर	५.२	२.४	३.७	-५३.३	५०.८
एम.एसं. पाइप	९८.०	५७.१	६९.५	-४१.७	२१.७
मार्वल स्ल्याब	१४.८	१७.५	३.४	१८.८	-८०.४
औषधी (आयुर्वेदिक)	१३.२	१६.३	१३.३	२३.७	-१८.५
तोरी तथा सर्स्यु	३.५	७.७	१.१	११९.९	-८५.२
चाउचाउ	५३.३	८०.३	५७.६	५०.७	-२८.२
पिना	४०.५	५३.३	४९.८	३१.५	-६.६
कागज	१२.०	९.३	४.३	-२२.५	-५४.०
पार्टिकल बोर्ड	१५.८	१४.६	९.१	-७.५	-३७.८
पश्मिना	४.४	६.६	६.१	४९.८	-७.९
प्लाष्टिकका सामान	३०.३	५१.३	१८.२	६९.७	-६४.६
पोलिष्टर धागो	२६१.८	२५०.०	३३९.७	-४.५	३५.९
दाल	३१.५	३८.२	२.८	२१.२	-९२.८
कच्चा सनपाट	३.१	१४.६	६.५	३७०.४	-५५.९
तयारी पोशाक	४७.८	१७१.५	३३.४	२५८.७	-८०.५
ढुटोको तेल	१९.७	१४.३	११.२	-२७.१	-२१.९
खोटो	३५.६	३४.७	३५.९	-२.५	३.५
जुत्ता तथा चप्पल	३४.९	७५.०	५६.८	११५.२	-२४.३
छाला	३४.६	१६.८	२८.९	-५१.६	७२.४
साबुन	४२.४	५९.१	४०.४	३९.३	-३१.६
ढुंगा तथा बालुवा	३९.५	४१.६	४०.२	५.१	-३.४
टर्पेन्टाइन	८.१	१२.३	१०.०	५१.३	-१९.२
लत्ताकपडा**	२११.५	३१९.४	३३६.१	५१.०	५.२
धागो	४१३.५	२५२.५	२७७.२	-३८.९	९.७
मञ्जन	४७.६	८१.३	६७.३	७१.०	-१७.२
बेसार	०.१	०.१	०.२	-६४.३	२६०.०
तरकारी	१.८	६.७	१.७	२८१.७	-७५.०
तार	१५४.७	८९.५	१२०.०	-४२.१	३४.१
जिंक अक्साइड	०.०	०.०	०.०	-	-
जिंक शिट	४४१.७	२८२.२	१७९.५	-३६.१	-३६.४
ख) अन्य	**५७९.७**	**१०५५.१**	**११५०.४**	**८२.०**	**९.०**
कुल जम्मा	**३८५५.६**	**४१००.६**	**४०११.५**	**६.४**	**-२.२**

* भन्सार तथ्यांकमा आधारित।

** पी.पी. फेब्रिक सहित।

अ अपरिष्कृत।

तालिका १३

भारतबाट आयात गरिएका वस्तुहरू*

(रू. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७अ	२०६५/६६	२०६६/६७
क) प्रमुख वस्तुहरू	**१११८३.३**	**१२७५८.०**	**१७०३०.४**	**१४.१**	**३३.५**
कृषि उपकरण तथा पार्टपुर्जा	१४८.४	२४९.१	३३५.४	६७.९	३४.७
एल्मुनियम इङ्गत तथा रड	६५.५	६५.४	१०८.७	-०.१	६६.२
शिसु आहार तथा दुग्ध उत्पादन	४४.५	८६.०	७०.९	९३.२	-१७.६
अलकत्रा	२५.२	२१.३	४६.६	-१५.६	११८.७
किताब तथा पत्रिका	४४.०	५६.२	७३.४	२७.९	३०.५
सिमेन्ट	२३३.७	४२२.७	४०९.२	८०.९	-३.२
रासायनिक मल	३१.६	१३.०	२९५.१	-५८.८	-
रासायनिक पदार्थ	२७२.०	२७८.५	३११.५	२.४	११.९
कोइला	९१.०	१५३.२	२११.५	६८.४	३८.०
कोल्डरोल्ड शिट इन्क्वाइल	४००.६	६०७.३	६८०.३	५१.६	१२.०
खानापकाउने चुलो	५.२	६.९	१०.८	३२.४	५६.०
सौन्दर्यका सामान	५६.९	८७.३	१४४.८	५३.४	६६.०
जिरा तथा मरिच	२३.०	३१.४	३०.१	३६.४	-४.२
ड्राइ सेल ब्याट्री	११.१	१३.५	२७.६	२१.५	१०५.१
विद्युतीय उपकरण	३५८.७	३९४.३	६०८.१	९.९	५४.३
इनामेल तथा अन्य पेन्ट्स	३५.०	५३.५	७६.३	५३.०	४२.७
फलफूल	६७.५	३४.९	४३.४	-४८.२	२४.१
ग्लास शिट तथा ग्लास वेयर्स	१०७.६	९७.८	११९.२	-९.१	२२.०
हट रोल्ड शिट इन्क्वाइल	३५७.६	२८५.२	४११.१	-२०.३	४४.२
अगरबत्ती	३२.२	१२.१	११.६	-६२.४	-४.०
इन्सेक्टीसाइड्स	५१.०	३०.१	५५.२	-४१.१	८३.७
जीवित जनावर	४०.९	३४.४	७.९	-१५.८	-७६.९
एम.एस.विलेट	८१४.५	७१०.७	१३७२.१	-१२.८	९३.१
एम.एस.वायर	२५९.५	३७०.१	६१०.८	४२.६	६५.०
औषधी	५४३.४	६५५.८	७९६.३	२०.७	२१.४
मोलासिस सुगर	७.४	६.८	२.०	-८.६	-७०.३
अन्य मेशिनरी तथा पार्टपुर्जा	४६८.२	७२९.७	८४०.२	५५.८	१५.१
अन्य स्टेशनरी सामान	२६.२	२५.४	४१.४	-३.१	६२.७
कागज	७२.९	११३.९	१३८.९	५६.२	२१.९
पेट्रोलियम पदार्थ	४०८१.६	४१४०.७	५१५५.८	१.४	२४.५
पाइप तथा पाइप फिटिंग	१०३.४	६९.६	६२.९	-३२.७	-९.६
प्लाष्टिकका भाँडाकुडा	१५.७	१४.०	१२.९	-१०.६	-८.१
रेडियो, टिभी, डेक तथा पार्टपुर्जा	४६.९	६४.३	८६.०	३६.९	३३.९
कच्चा कपास	५.९	५.७	५.६	-२.२	-३.१
तयारी पोशाक	८७.०	११७.८	१२३.८	३५.५	५.०
चामल	८३.६	११३.४	१२५.६	३५.८	१०.७
नून	१८.७	३२.३	४७.३	७२.४	४६.५
सेनीटरी वेयर्स	१९.६	२४.८	४१.४	२६.६	६७.२
जुत्ता तथा चप्पल	८.२	१३.१	१४.६	६०.६	१०.८
स्टिल शिट	०.०	१.५	०.०	-	-१००.०
चिनी	१.२	६६.२	६७.२	-	१.५
चिया	१.९	२.६	२.५	३८.१	-५.०
लत्ताकपडा	१६६.४	२४६.२	२४०.४	४८.०	-२.३
धागो	३०५.६	२५९.७	३०२.३	-१५.०	१६.४
सुर्ती	७३.२	१०६.२	१८०.६	४५.०	७०.२
टायर, ट्युब्स तथा फ्लेप्स	४५.५	६२.२	८७.७	३६.९	४०.८
तरकारी	१४७.२	१२९.१	१६१.२	-१२.३	२४.८
सवारी साधन तथा स्पेयर पार्टपुर्जा	११८७.५	१६१५.९	२३७७.४	३६.१	४७.१
तारका सामान	८९.२	२६.४	४५.३	-७०.४	७१.९
ख) अन्य	**३०५४.३**	**३४८५.७**	**४७६५.६**	**१४.१**	**३६.७**
कुल जम्मा	**१४२३७.७**	**१६२४३.८**	**२१७९६.०**	**१४.१**	**३४.२**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

अ अपरिष्कृत ।

तालिका १४

अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू*

(रू. करोडमा)

		२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
					२०६५/६६	२०६६/६७
(क)	**प्रमुख वस्तुहरू**	**१३१४.४**	**२०९५.६**	**१५५९.४**	**५९.४**	**-२५.६**
१	हस्तकलाका सामानहरू (काष्ठ तथा धातु)	१९.४	१०७.८	१०४.५	४५५.६	-३.१
२	जडीबुटी	९.८	४१.२	२३.७	३२०.८	-४२.५
३	नेपाली कागज तथा त्यसबाट निर्मित वस्तु	३४.७	३६.१	५५.३	४.१	५३.२
४	झुसे तील	०.१	०.१	०.०	-१६.७	-१००.०
५	पश्मिनाका तयारी वस्तु	६४.३	१५२.७	१२६.८	१३७.३	-१७.०
६	दाल	१४५.८	६२४.७	३९५.२	३२८.४	-३६.७
७	तयारी पोशाक	४७५.६	४९०.५	३८८.७	३.१	-२०.७
८	छालाका तयारी वस्तु	२.३	५.८	६.०	१५४.१	२.४
९	सुनचाँदीका गहना	२६.९	२६.२	१२.७	-२.६	-५१.८
१०	छाला	२४.९	३०.५	३०.७	२२.८	०.५
११	चिया	५.७	६.४	९.१	१२.१	४२.७
१२	गलैंचा	५०४.८	५७३.६	४०६.८	१३.६	-२९.१
(ख)	**अन्य**	**७५६.७**	**५७३.६**	**५४१.८**	**-२४.२**	**-५.५**
	कुल जम्मा (क + ख)	**२०७१.१**	**२६६९.२**	**२१०१.२**	**२८.९**	**-२१.३**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

अ अपरिष्कृत ।

तालिका १५
अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका वस्तुहरू*

(रू. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७[अ]	२०६५/६६	२०६६/६७
क) प्रमुख वस्तुहरू	**६१४७.३**	**९६७४.५**	**१२५१६.१**	**५७.४**	**२९.४**
हवाइजहाजका स्पेयर पार्टपुर्जा	१०५.०	२०२.०	२२१.८	९२.४	९.८
झोला	७.८	१२.४	१२.२	५८.७	-२.१
सुपाडी	१८५.७	२९२.३	३३२.४	५७.४	१३.७
टाँक	१.४	०.४	०.४	-६९.९	-२.४
क्यामेरा	९.७	१३५.९	१५.९	-	-८८.३
रासायनिक मल	२.०	८.०	७०.४	३०७.१	७८१.६
चुरोट कागज	३.४	३.२	३.९	-५.९	२१.६
क्लोभ	११.२	२.३	३.१	-८०.०	३९.१
नरिवलको तेल	०.९	१०.०	१.७	-	-८२.६
कम्प्युटर तथा पार्टपुर्जा	२२७.०	३७७.०	५२९.१	६६.१	४०.४
तामाको तार, रड, स्क्रयाप्स तथा शिट	१९४.१	१८१.४	१७७.६	-६.६	-२.१
सौन्दर्यका सामान	४५.७	२६३.३	७५.८	४७६.५	-७१.२
कच्चा नरिवलको तेल	६.९	६.२	२४.३	-१०.१	२९४.०
कच्चा पाम तेल	५७४.७	२९४.९	२०२.६	-४८.७	-३१.३
कच्चा भटमासको तेल	१६०.०	३६५.९	४३३.८	१२८.७	१८.६
जिरा	०.०	०.०	०.०	-	-
ढोकाको ताल्चा	१.०	९.२	४.९	८५६.३	-४६.३
ड्राइसेल बेट्री	४३.३	१५.१	३.०	-६५.३	-८०.१
खाने तेल	४०.७	९४.१	६२.९	१३१.२	-३३.२
विद्युतीय सामानहरू	३९४.५	८२४.२	६४९.२	१०८.९	-२१.२
फास्नर	५.३	८.१	५.७	५३.७	-२९.१
फ्ल्यास लाइट	१.४	२.२	४.२	५६.५	९४.४
जी.आइ. तार	०.६	६.१	११.८	९२०.०	९२.८
ग्लासवेयर्स	२१.३	१६.६	२६.१	-२२.०	५७.२
सुन	३७५.१	१६५७.५	४१६३.६	३४१.९	१५१.२
इन्सेक्टिसाइड	३.७	१२.३	५.९	२३३.४	-५१.७
एम.एस.बिलेट	९०.४	२९४.६	६०.९	२२५.८	-७९.३
एम.एस.रड	१७.०	२८.०	३१.२	६५.३	११.२
औषधि उपकरण तथा औजार	१३७.५	१८२.८	१८९.०	३२.९	३.४
औषधि	१२६.३	३११.७	३३४.८	१४६.८	७.४
कार्यालय उपकरण तथा स्टेशनरी	१०.६	२८.६	७३.३	१६९.७	१५६.०
अन्य मेशिनरी तथा पार्ट्स	३९०.२	५९७.२	७४८.८	५३.१	२५.४
अन्य स्टेशनरी	३३.७	६१.७	५३.६	८३.०	-१३.२
पि.भि.सि.कम्पाउण्ड	८६.८	१२७.४	८०.८	४६.७	-३६.६
पाम आयल	२८.०	४१.७	४६.२	४९.१	१०.९
व्याराफिन वाक्स	१२.६	१४.९	१३.२	१८.४	-११.१
पेट्रोयिम पदार्थ	५२.३	९५.६	१६९.४	८२.७	७७.२
पाइप तथा पाइप फिटिंग्स	२८.०	१६.८	३८.०	-४०.१	१२६.५
पोलिथिन ग्रान्युअल्स्	३७१.९	३६१.७	५७८.८	-२.८	६०.०
पाउडर दूध	३.७	१४.३	१३.०	२८५.४	-९.२
कच्चा रेशम	०.६	४.१	३.२	६४५.५	-२२.४
कच्चा ऊन	१३९.५	३५.६	७९.१	-७४.५	१२२.३
तयारी पोशाक	१७७.८	४००.५	११०.५	१२५.२	-७२.४
जुत्ता तथा चप्पल	६९.१	४५.३	४३.१	-३४.५	-४.९
चाँदी	४४.७	११७.५	३२५.१	१६३.१	१७६.६
साना अलैंची	२५.५	१८.०	१४.०	-२९.४	-२२.५
स्टिल रड तथा शिट	०.२	२१.८	२०९.४	-	८५८.८
स्टोरेज बेट्री	८.७	२८.१	८७.५	२२४.१	२११.४
सिन्थेटिक तथा प्राकृतिक रबर	२३.४	१८.७	११.५	-२०.२	-३८.६
सिन्थेटिक कार्पेट	११.८	१४.३	३५.२	२१.२	१४६.२
दूरसंचार उपकरण तथा पार्ट्स	४९७.९	४०६.४	८४३.३	-१८.४	१०७.५
बोसो	३७.६	१६.६	२८.५	-५५.९	७१.८
लत्ताकपडा डाइ	१३७.६	७७.६	३२.६	-४३.६	-५८.०
लत्ताकपडा	१९६.७	२९२.७	१३४.१	४८.९	-५४.२
धागो	१३९.६	२१७.३	२४८.१	५५.७	१४.२
खेलौना	७.५	४७.५	१५.८	५३४.३	-६६.७
यातायात उपकरण तथा पार्टपुर्जा	४३९.२	५५०.२	४१५.१	२५.३	-२४.६
टायर, ट्युब तथा फ्लेप्स	५.२	२६.१	३४.८	४०५.८	३३.२
छाता तथा पार्टपुर्जा	१२.७	१४.६	१४.५	१४.९	-०.५
भिडियो, टेलिभिजन तथा पार्टपुर्जा	१८१.९	१८१.९	१५६.८	०.०	-१३.८
घडी तथा ब्याण्डस्	१२.१	२३.२	१५.६	९१.३	-३२.८
लेख्ने तथा छाप्ने कागज	१०४.०	१०२.०	१४२.२	-१.९	३९.४
एक्सरे फिल्म	१७.२	९.०	१२.७	-४७.७	४०.६
जिंक इन्गट	४५.८	२८.४	३०.४	-३८.१	७.०
ख) अन्य	**१८०८.८**	**२५२८.७**	**३५६७.४**	**३९.८**	**४१.१**
कुल जम्मा	**७९५६.१**	**१२२०३.२**	**१६०८३.५**	**५३.४**	**३१.८**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

अ अपरिष्कृत ।

तालिका १६

शोधनान्तर स्थिति

(रू. करोडमा)

विवरण	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६५/६६	२०६६/६७
(क) चालू खाता	२३६७.९६	४१४३.७३	-३२३४.७८	७५.०	-१७८.१
निर्यात, एफ.ओ.बी.	६१९७.११	६९९०.६८	६३४८.८१	१२.८	-९.२
तेल	०.००	०.००	०.००	-	-
अन्य	६१९७.११	६९९०.६८	६३४८.८१	१२.८	-९.२
आयात, एफ.ओ.बी.	-२१७९६.२८	-२७९२२.७८	-३७०७५.७३	२८.१	३२.८
तेल	-४०८१.५७	-४१३५.६७	-५१५५.८०	१.३	२४.७
अन्य	-१७७१४.७१	-२३७८७.११	-३१९१९.९३	३४.३	३४.२
व्यापार सन्तुलन	-१५५९९.१७	-२०९३२.१०	-३०७२६.९२	३४.२	४६.८
खुद सेवा आय	-११०९.२०	-१०४७.८०	-१६८४.३७	-५.५	६०.८
सेवा आय	४२२३.६१	५२८३.०१	५११२.०५	२५.१	-३.२
यात्रा	१८६५.३१	२७९५.९८	२८१३.८६	४९.९	०.६
अन्यत्र नपरेको सरकारी आय	१३३०.१८	१२७३.४४	६६३.५६	-४.३	-४७.९
अन्य	१०२८.१२	१२१३.५९	१६३४.६३	१८.०	३४.७
सेवा भुक्तानी	-५३३२.८१	-६३३०.८१	-६७९६.४२	१८.७	७.४
यातायात	-२२६७.५९	-२२११.६२	-२३३५.००	-२.५	५.६
यात्रा	-२०८६.२०	-३१३९.६३	-३२२८.८२	५०.५	२.८
जसमध्ये शिक्षा	-७३७.३०	-१२१२.६०	-१२३४.२६	६४.५	१.८
सरकारी सेवा खर्च	-६३.५७	-९८.०४	-१८७.४५	५४.२	९१.२
अन्य	-९१५.४५	-८८१.५२	-१०४५.१५	-३.७	१८.६
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	-१६७०८.३७	-२१९७९.९०	-३२४११.२९	३१.६	४७.५
खुद आय	७९४.६८	११७४.९५	९११.७४	४७.९	-२२.४
आय प्राप्ती	१३४४.७७	१६५०.६६	१४९१.७९	२२.७	-९.६
आय भुक्तानी	-५५०.०९	-४७५.७१	-५८०.०५	-१३.५	२१.९
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	-१५९१३.६९	-२०८०४.९५	-३१४९९.५५	३०.७	५१.४
खुद ट्रान्सफर	१८२८१.६५	२४९४८.६८	२८२६४.७७	३६.५	१३.३
ट्रान्सफर आय	१८५४६.२९	२५७४६.१३	२८७७७.०६	३८.८	११.८
अनुदान	२०९९.३२	२६७९.६२	२६६७.३६	२७.६	-०.५
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	१४२६८.२७	२०९६९.८५	२३१७२.५३	४७.०	१०.५
पेन्सन	१८७८.९९	१७७५.५४	२५८५.०७	-५.५	४५.६
अन्य	२९९.७१	३२१.१२	३५२.१०	७.१	९.६
ट्रान्सफर भुक्तानी	-२६४.६४	-७९७.४५	-५१२.२९	२०१.३	-३५.८
(ख) पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	७९१.२५	६२३.१०	१२५७.८३	-२१.३	१०१.९
जम्मा (क+ख)	३१५९.२१	४७६६.८३	-१९७६.९५	५०.९	-१४१.५
(ग) वित्तीय खाता (समूह ङ बाहेक)	११०३.२६	२१२०.१७	-३६९.५३	९२.२	-११७.४
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	२९.३९	१८२.९२	२८५.२०	५२२.४	५५.९
पोर्टफोलियो लगानी	०.००	०.००	०.००	-	-
अन्य लगानी सम्पत्ति	-११३९.६१	-१७६७.५१	-१८२५.३९	५५.१	३.३
व्यापारिक साख	८५.३२	-३०२.४२	-१००.९०	-४५४.५	-६६.६
अन्य	-१२२४.९३	-१४६५.०९	-१७२४.४९	१९.६	१७.७
अन्य लगानी दायित्व	२२१३.४८	३७०४.७६	११७०.६६	६७.४	-६८.४
व्यापारिक साख	१२४८.३६	१९५५.४६	२१९६.८९	५६.६	१२.३
ऋण	३३९.१५	-२८९.९०	-३९३.३५	-१८५.५	३५.७
सरकार	३४५.५९	-२८३.२४	-३९०.१५	-१८२.०	३७.७
ऋण प्राप्ती	११३२.५५	७२८.७९	६८४.१६	-३५.७	-६.१
साँवा भुक्तानी	-७८६.९६	-१०१२.०३	-१०७४.३१	२८.६	६.२
अन्य क्षेत्र	-६.४४	-६.६६	-३.२०	३.४	-५२.०
करेन्सी तथा डिपोजिट	६२५.९७	२०३९.२०	-६३२.८८	२२५.८	-१३१.०
राष्ट्र बैंक	-०.५६	-०.३४	४.४९	-	-१४२०.६
वाणिज्य बैंक	६२६.५३	२०३९.५४	-६३७.३७	२२५.५	-१३१.३
अन्य दायित्व	०.००	०.००	०.००	-	-
जम्मा (क+ख+ग)	४२६२.४७	६८८७.००	-२३४६.४८	६१.६	-१३४.१
(घ) विविध पूँजी तथा भुलचुक	-६६९.०३	-३७१.९६	१४५१.६९	-४४.४	-४९०.३
जम्मा (क+ख+ग+घ)	३५९३.४४	६५१५.०४	-८९४.७९	८१.३	-११३.७
(ङ) रिजर्भ तथा सम्बन्धित शिर्षक	-३५९३.४४	-६५१५.०४	८९४.७९	८१.३	-११३.७
रिजर्भ सम्पत्ति	-३७००.२०	-६५०६.९७	५६४.९१	७५.९	-१०८.७
नेपाल राष्ट्र बैंक	-२९६३.६८	-४५७५.१३	४३९.८२	५४.४	-१०९.६
वाणिज्य बैंक	-७३६.५२	-१९३१.८४	१२५.०९	१६२.३	-१०६.५
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	१०६.७६	-८.०७	३२९.८८	-१०७.६	-
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	-२९६७.४७	-४४७५.८४	२६१.९१	५०.८	-१०५.९

अ : अपरिष्कृत।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक।

तालिका १७

कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६५	२०६६	२०६७[अ]	२०६५/६६	२०६६/६७
(रू. करोडमा)					
नेपाल राष्ट्र बैंक	**१६९६८.४**	**२२४१९.०**	**२०५३७.१**	**३२.१**	**-८.४**
परिवर्त्य	१४२८४.९	२०१७५.६	१६५९९.३	४१.२	-१७.७
अपरिवर्त्य	२६८३.५	२२४३.४	३९३७.९	-१६.४	७५.५
वाणिज्य बैंक	**४२९४.०**	**६२३४.५**	**६११९.८**	**४५.२**	**-१.८**
परिवर्त्य	३८८२.७	५८७५.०	५५८८.४	५१.३	-४.९
अपरिवर्त्य	४११.३	३५९.५	५३१.४	-१२.६	४७.८
कुल सञ्चिति	**२१२६२.४**	**२८६५३.५**	**२६६५६.९**	**३४.८**	**-७.०**
परिवर्त्य	१८१६७.६	२६०५०.६	२२१८७.७	४३.४	-१४.८
अपरिवर्त्य	३०९४.८	२६०२.९	४४६९.२	-१५.९	७१.७
(करोड डलरमा)					
नेपाल राष्ट्र बैंक	**२४७.७**	**२८७.२**	**२७५.९**	**१६.०**	**-४.०**
परिवर्त्य	२०८.५	२५८.५	२२३.०	२४.०	-१३.७
अपरिवर्त्य	३९.२	२८.७	५२.९	-२६.६	८४.०
वाणिज्य बैंक	**६२.७**	**७९.९**	**८२.२**	**२७.४**	**२.९**
परिवर्त्य	५६.७	७५.३	७५.१	३२.८	-०.३
अपरिवर्त्य	६.०	४.६	७.१	-२३.३	५५.०
कुल सञ्चिति	**३१०.४**	**३६७.१**	**३५८.१**	**१८.३**	**-२.५**
परिवर्त्य	२६५.२	३३३.८	२९८.१	२५.८	-१०.७
अपरिवर्त्य	४५.२	३३.३	६०.०	-२६.२	८०.०

अ अपरिष्कृत ।

तालिका १८

सरकारी वित्त स्थिति[1]

(नगद प्रवाहको आधारमा)

(रू. करोडमा)

शीर्षक	रकम			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७
विनियोजित खर्च	**१५५७५.८**	**२१८३६.९**	**२५६२५.९**	**४०.२**	**१७.४**
चालू खर्च	८९६२.२	१२६२९.४	१४७२४.९	४०.९	१६.६
पूँजीगत खर्च	४७३७.२	६७३०.४	८०३९.८	४२.१	१९.५
क. आन्तरिक साधनरश्रोत र ऋण	*३९८४.४*	*५६३०.२*	*६४५३.९*	*४१.३*	*१४.६*
ख. वैदेशिक अनुदान	*७५२.८*	*११००.२*	*१५८५.९*	*४६.२*	*४४.१*
साँवा भुक्तानी	१६३८.७	१९१८.०	१८४३.२	१७.०	-३.९
अन्य (फ्रीज)	२३७.८	५५९.०	१०१७.९	१३५.१	८२.१
खर्च नभई बाँकी रहेको सरकारी मौज्दात	**५७९.९**	**११६७.६**	**७८८.४**	**१०१.३**	**-३२.५**
चालू खर्च	१२८.६	६७२.५	२८७.१	४२२.९	-५७.३
पूँजीगत खर्च	४१२.२	४५७.४	५०१.४	११.०	९.६
साँवा भुक्तानी	३९.१	३७.७	०.०	-३.६	-१००.०
यथार्थ खर्च	**१४९९५.९**	**२०६६९.२**	**२४८३७.४**	**३७.८**	**२०.२**
चालू खर्च	८८३३.६	११९५६.९	१४४३७.८	३५.४	२०.७
पूँजीगत खर्च	४३२५.०	६२७३.०	७५३८.४	४५.०	२०.२
साँवा भुक्तानी	१५९९.६	१८८०.३	१८४३.२	१७.६	-२.०
अन्य (फ्रीज)	२३७.८	५५९.०	१०१७.९	१३५.१	८२.१
साधन श्रोत (स्थानीय निकाय हिसाब बाहेक)	**१२७४८.३**	**१७२३३.६**	**२०९२९.१**	**३५.२**	**२१.४**
राजस्व	१०७६२.३	१४३४७.५	१७९९४.६	३३.३	२५.४
वैदेशिक अनुदान	१७५३.१	२४४०.१	२४८५.४	३९.२	१.९
गैर–बजेटरी आय, खुद	१५५.९	४४.६	५४९.६	-७१.४	११३२.७
अन्य आय #	-२.१	-५.८	८.१	१७४.४	-२३९.६
भी.ए.टी.	४.६	२८.७	-३०.४	५२०.३	-२०५.७
स्थानीय निकाय हिसाव	७४.६	३७८.६	-७८.२	४०७.५	-१२०.७
न्यून (-), बचत (+)	**-२२४७.६**	**-३४३५.६**	**-३९०८.४**	**५२.९**	**१३.८**
न्यून व्यहोरिने श्रोतहरू	**२२४७.६**	**३४३५.६**	**३९०८.४**	**५२.९**	**१३.८**
आन्तरिक ऋण	१८६०.४	३०६३.०	३४८१.६	६४.६	१३.७
आन्तरिक ऋण (अधिविकर्ष र अन्य बाहेक)	२०४९.६	१८४१.७	२९९१.४	-१०.१	६२.४
क. ट्रेजरी बिल्स	*१२५०.०*	*९००.०*	*१९९३.०*	*-२८.०*	*१२१.४*
ख. विकास ऋणपत्र	*६०७.०*	*७७५.०*	*९०४.१*	*२७.७*	*१६.७*
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	*०.०*	*०.०*	*०.०*	-	-
घ. नागरिक बचतपत्र	*१९२.६*	*१६६.७*	*९४.३*	*-१३.५*	*-४३.४*
अधिविकर्ष *	*-८२.४*	*१२७८.२*	*६१६.४*	*-१६५१.४*	*-५१.८*
ऋन्य @	*-१०६.९*	*-५७.०*	*-१२६.२*	*-४६.७*	*१२१.५*
वैदेशिक ऋण	३८७.२	३७२.६	४२६.७	-३.८	१४.५

१. नेपाल राष्ट्र बैंकका जिल्ला स्थित ८ कार्यालयहरू, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका सरकारी कारोवार गर्ने ६५ शाखामध्ये ६५ वटा शाखाहरू, नेपाल बैंक लिमिटेडका सरकारी कारोवार गर्ने ४२ शाखा मध्ये ४१ वटा शाखाहरू, एभरेष्ट बैंक लिमिटेडका ५ वटा शाखाहरू र नेपाल वंगलादेश बैंक लिमिटेडको १ शाखाबाट प्राप्त विवरणको आधारमा तयार गरिएको ।

गा.वि.स. । जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकममध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको रकम परिवर्तन ।

* ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ ।

@ नेपाल सरकारको कारोबारबाट आर्जित व्याज तथा अन्य ।

तालिका १९

नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रू करोडमा)

सि. नं.	ऋणपत्रहरू तथा स्वामित्व	रकम			रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७
१	**ट्रेजरी बिल्स**	**८५०३.३**	**८६५१.५**	**१०२०४.४**	**१४८.२**	**१५५२.९**	**१.७**	**१७.९**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	८२५४.५	८३६०.३	९८५८.७	१०५.८	१४९८.४	१.३	१७.९
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*१७५७.९*	*२२५४.९*	*३०४७.७*	*४९७.०*	*७९२.९*	*२८.३*	*३५.२*
	आ. वाणिज्य बैंकहरू	*६४९६.६*	*६१०५.५*	*६८११.०*	*-३९१.१*	*७०५.५*	*-६.०*	*११.६*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	**२४८.८**	**२९१.२**	**३४५.७**	**४२.४**	**५४.५**	**१७.०**	**१८.७**
२	**विकास ऋणपत्र**	**२१७३.५**	**२९४७.९**	**३५५१.९**	**७७४.३**	**६०४.१**	**३५.६**	**२०.५**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	७३१.३	११०३.९	१५०३.८	३७२.६	३९९.९	५०.९	३६.२
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*२९.६*	*३०.२*	*३०.९*	*०.६*	*०.७*	*१.९*	*२.३*
	आ. वाणिज्य बैंकहरू	*७०१.७*	*१०७३.७*	*१४७२.९*	*३७२.०*	*३९९.२*	*५३.०*	*३७.२*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	१४४२.२	१८४४.०	२०४८.२	४०१.७	२०४.२	२७.९	११.१
३	**राष्ट्रिय बचतपत्र**	**१११.७**	**२१.७**	**०.०**	**-९०.०**	**-२१.७**	**-८०.६**	**-१००.०**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	४४.७	७.७	०.०	-३७.०	-७.७	-८२.८	-१००.०
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*४४.७*	*७.७*	*०.०*	*-३७.०*	*-७.७*	*-८२.८*	*-१००.०*
	आ. वाणिज्य बैंकहरू	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	-	-
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	६७.०	१४.०	०.०	-५३.०	-१४.०	-७९.१	-१००.०
४	**नागरिक बचतपत्र**	**३०१.४**	**४४३.४**	**५१२.७**	**१४१.९**	**६९.३**	**४७.१**	**१५.६**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	५६.३	११५.५	२६३.५	५९.२	१४८.०	१०५.३	१२८.१
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*५६.३*	*११५.५*	*२६३.५*	*५९.२*	*१४८.०*	*१०५.३*	*१२८.१*
	ख. गैर बैंकिङ्ग क्षेत्र	२४५.२	३२७.९	२४९.२	८२.७	-७८.७	३३.७	-२४.०
	जसमध्ये वैदेशिक रोजगार वचतपत्र	-	*०.०*	*०.४*	-	*०.४*	-	-
५	**विशेष ऋणपत्र**	**३३.९**	**२३.०**	**१७.०**	**-११.०**	**-६.०**	**-३२.३**	**-२६.१**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	१५.८	१५.८	१५.८	०.०	०.०	०.०	०.०
	वाणिज्य बैंकहरू	*१५.८*	*१५.८*	*१५.८*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	१८.२	७.२	१.२	-११.०	-६.०	-६०.४	-८३.२
	जसमध्ये ड्युटी ड्र ब्याक	*१८.२*	*७.२*	*१.२*	*-११.०*	*-६.०*	*-६०.४*	*-८३.३*
६	**छोटो अवधिको कर्जा तथा सापट**	**-३९४.६**	**८८३.६**	**१५००.०**	**१२७८.२**	**६१६.४**	**-३२३.९**	**६९.८**
	नेपाल राष्ट्र बैंक	-३९४.६	८८३.६	१५००.०	१२७८.२	६१६.४	-३२३.९	६९.८
७	**कुल जम्मा**	**१०७२९.३**	**१२९७१.०**	**१५७८६.०**	**२२४१.७**	**२८१५.०**	**२०.९**	**२१.७**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	८७०८.०	१०४८६.८	१३१४१.७	१७७८.८	२६५४.९	२०.४	२५.३
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*१४९३.९*	*३२९१.९*	*४८४२.१*	*१७९८.०*	*१५५०.३*	*१२०.४*	*४७.१*
	आ. वाणिज्य बैंकहरू	*७२१४.१*	*७१९४.९*	*८२९९.६*	*-१९.१*	*११०४.७*	*-०.३*	*१५.४*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	२०२१.३	२४८४.२	२६४४.२	४६२.९	१६०.१	२२.९	६.४

तालिका २०

मौद्रिक सर्भेक्षण

(असार मसान्त)

(रू. करोडमा)

	२०६५	२०६६	२०६७[अ]	रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	१७१४५.५५	२२४५६.२०	२१४०४.७६	४४७५.८१[1]	-२६१.९१[2]	२६.१	-१.२
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	२१३२५.४१	२८७०९.०५	२७२८८.४५	७३८३.६४	-१४२०.६१	३४.६	-४.९
१.२ वैदेशिक निक्षेप	३४२२.९१	५४८६.६०	४८२२.९८	२०६३.६९	-६६३.६१	६०.३	-१२.१
१.३ अन्य वैदेशिक दायित्व	७५६.९६	७६६.२५	१०६०.७०	९.३०	२९४.४५	१.२	३८.४
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	३२३९२.१६	४०५०८.४४	५०७१५.३२	८९५१.१२[1]	९४१७.३४[2]	२७.६	२३.२
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	४३७२६.९८	५५५६७.५५	६४५४८.२२	११८४०.५८	८९८०.६७	२७.१	१६.२
(क) सरकारलाई गएको खुद कर्जा*	८७०७.९६	१०४८६.७७	१३१४१.७३	१७७८.८१	२६५४.९५	२०.४	२५.३
सरकारमाथिको दावी	९१०२.६०	१०४८६.७७	१३१४१.७३	१३८४.१७	२६५४.९५	१५.२	२५.३
सरकारी निक्षेप	३९४.६४	०.००	०.००	-३९४.६४	०.००	-१००.०	-
(ख) गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानहरूलाई गएको कर्जा	५६४.६५	५०९.२४	५४४.३१	-५५.४१	३५.०८	-९.८	६.९
(ग) वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	४७०.९५	७३६.११	७९७.१३	२६५.१५	६१.०२	५६.३	८.३
सरकारी संस्थानहरू	१६७.०५	१३७.६१	२५१.५४	-२९.४४	११३.९३	-१७.६	८२.८
गैर-सरकारी संस्थाहरू	३०३.९१	५९८.५०	५४५.५८	२९४.५९	-५२.९१	९६.९	-८.८
(घ) निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	३३९८३.४२	४३८३५.४४	५००६५.०६	९८५२.०२	६२२९.६२	२९.०	१४.२
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	११३३४.८२	१५०५९.११	१३८३२.९१	२८८९.४६[1]	-४३६.६७[2]	२५.५	-२.९
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम$_2$)	४९५३७.७१	६२९६४.६४	७२१२०.०८	१३४२६.९३	९१५५.४३	२७.१	१४.५
३.१ मुद्रा प्रदाय (एम$_1$)	१५४३४.४०	१९६४५.९३	२१८४२.९४	४२११.५४	२१९७.०१	२७.३	११.२
मुद्रा	१००१७.५२	१२५७५.८५	१४२११.४५	२५५८.३३	१६३५.६१	२५.५	१३.०
चल्ती निक्षेप	५४१६.८७	७०७०.०८	७६३१.४८	१६५३.२१	५६१.४०	३०.५	७.९
३.२ आवधिक निक्षेप	३४१०३.३२	४३३१८.७०	५०२७७.१३	९२१५.३८	६९५८.४३	२७.०	१६.१
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम$_3$)	५२९६०.६२	६८४५१.२४	७६९४३.०६	१५४९०.६२	८४९१.८२	२९.२	१२.४
सञ्चित मुद्रा	१४४५९.१६	१९५५७.४८	२१८५४.७१	५०९८.३२	२२९७.२३	३५.३	११.७
संकुचित मुद्राप्रदाय गुणक	१.०६७	१.००५	०.९९९				
विस्तृत मुद्राप्रदाय गुणक	३.४२६	३.२१९	३.३००				

अ अनुमानित ।

१. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रू. ८३४.८४ करोड समायोजन गरी ।

२. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नोक्सान रू. ७८९.५४ करोड समायोजन गरी ।

* आइएमएफ प्रमिसरी नोट र सरकारले निष्कासन गरेको सिक्का समावेश नगरिएको ।

तालिका २१

वाणिज्य बैंकहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(असार मसान्त)

(रू. करोडमा)

	२०६५	२०६६	२०६७[अ]	रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६५/६६	२०६६/६७	२०६५/६६	२०६६/६७
१. कुल निक्षेप	४२१५२.३७	५४९८०.२३	६१८८६.०८	१२८२७.८५	६९०५.८५	३०.४	१२.६
१.१ चल्ती निक्षेप	५४१२.४४	६९४८.९५	७८६१.४८	१५३६.५२	९१२.५३	२८.४	१३.१
(क) स्वदेशी	४६२६.१५	६१७४.९३	६७८५.९६	१५४८.७८	६११.०४	३३.५	९.९
(ख) विदेशी	७८६.२९	७७४.०३	१०७५.५२	-१२.२६	३०१.४९	-१.६	३९.०
१.२ बचत निक्षेप	२११४०.६४	२५९८७.२४	२३७४९.२६	४८४६.६०	-२२३७.९८	२२.९	-८.६
(क) स्वदेशी	२०३७७.१०	२५०३०.०९	२३२२६.३५	४६५३.००	-१८०३.७५	२२.८	-७.२
(ख) विदेशी	७६३.५५	९५७.१५	५२२.९१	१९३.६०	-४३४.२४	२५.४	-४५.४
१.३ मुद्धति निक्षेप	१५२३६.४३	२१५९७.९९	२९७६१.४३	६३६१.५६	८१६३.४४	४१.८	३७.८
(क) स्वदेशी	१३३६३.३६	१७८४२.५७	२६५३६.८८	४४७९.२१	८६९४.३१	३३.५	४८.७
(ख) विदेशी	१८७३.०७	३७५५.४२	३२२४.५५	१८८२.३५	-५३०.८७	१००.५	-१४.१
१.४ मार्जिन निक्षेप	३६२.८६	४४६.०४	५१३.९०	८३.१७	६७.८६	२२.९	१५.२
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	६६.०७	०.००	४७८.३३	-६६.०७	४७८.३३	-१००.०	-
३. वैदेशिक दायित्व	१९१.२०	१६७.०८	१९३.३३	-२४.१२	२६.२५	-१२.६	१५.७
४. अन्य दायित्व	१२४९९.३९	१५४५६.३१	१४५५४.८०	२९५६.९३	-९०१.५२	२३.७	-५.८
४.१ पूँजी कोष	३१७५.०३	४०७३.८३	४६८९.०५	८९८.८०	६१५.२२	२८.३	१५.१
४.२ जगेडा कोषहरू	३५२.९९	१३३५.९५	१५३७.३०	९८२.९५	२०१.३६	२७८.५	१५.१
४.३ अन्य दायित्व	८९७१.३७	१००४६.५४	८३२८.४४	१०७५.१७	-१७१८.१०	१२.०	-१७.१
सम्पत्ति = दायित्व	५४९०९.०२	७०६०३.६२	७७११२.५३	१५६९४.५९	६५०८.९१	२८.६	९.२
५. तरल कोषहरू	७९०१.०५	१२२६५.८६	१२८७१.३५	४३६४.८१	६०५.४९	५५.२	४.९
५.१ नगद मौज्दात	१२६५.१९	१५०१.६१	१६८६.३७	२३६.४२	१८४.७६	१८.७	१२.३
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात	२३८५.७३	४५८४.८७	५१११.३७	२१९९.१४	५२६.५०	९२.२	११.५
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्दात	३५.८८	८२.३३	४३.७३	४६.४५	-३८.५९	१२९.४	-४६.९
५.४ विदेशमा रहेको मौज्दात	४११०.०६	५९९६.०४	६००१.९२	१८८५.९८	५.८७	४५.९	०.१
५.५ मार्गस्थ रकम	१०४.२०	१०१.०२	२७.९६	-३.१८	-७३.०५	-३.१	-७२.३
६. कर्जा तथा लगानी	४२०२४.२६	५२०६३.४६	५९३५५.९९	१००३९.२०	७२९२.५३	२३.९	१४.०
६.१ सरकारमाथिको दाबी	७२१०.०२	७१९४.९१	८२९९.५८	-१५.११	११०४.६७	-०.२	१५.४
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दाबी	५६३.५५	५०८.०९	५४३.१७	-५५.४५	३५.०८	-९.८	६.९
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दाबी	४२४.५४	७१३.०६	७२५.१३	२८८.५२	१२.०७	६८.०	१.७
सरकारी	१२३.८४	११७.७७	१८१.१५	-६.०७	६३.३८	-४.९	५३.८
गैर-सरकारी	३००.७१	५९५.३०	५४३.९८	२९४.५९	-५१.३१	९८.०	-८.६
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दाबी	३३६७८.१०	४३४९१.२७	४९७१३.९८	९८१३.१७	६२२२.७२	२९.१	१४.३
(क) साँवा	३०७२७.२१	४०६६७.३२	४७२२८.४०	९९४०.११	६५६१.०८	३२.३	१६.१
(ख) ब्याज	२९५०.८९	२८२३.९५	२४८५.५९	-१२६.९४	-३३८.३६	-४.३	-१२.०
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	१४८.०५	१५६.१२	७४.१३	८.०७	-८१.९९	५.५	-५२.५
७. अन्य सम्पत्ति	४९८३.७१	६२७४.३०	४८८५.१९	१२९०.५९	-१३८९.११	२५.९	-२२.१

अ. अनुमानित ।

तालिका २२

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराईएको पुनर्कर्जाको बक्यौता विवरण

(रू. करोडमा)

क्र.सं	संस्था	आर्थिक वर्ष २०६५/६६	आर्थिक वर्ष २०६६/६७
१.	वाणिज्य बैंकहरू	०.००	२७५.८
२.	कृषि विकास बैंक	०.०१	०.०
३.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम	८.०६	०.३३
४.	ग्रामीण विकास बैंकहरू	१.००	१.०
५.	अन्य विकास बैंकहरू	०.७०	५९.०
	जम्मा	**९.७७**	**३३६.१**

तालिका २३

शेयर बजार परिसूचक

क्र. सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष				
		२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७
१	सूचीकृत कम्पनीको संख्या	१३५	१३५	१४२	१५९	१७६
२	सूचीकृत कम्पनीको चुक्ता पूंजी (रू. करोडमा)	१९९५.८०	२१७४.६०	२९४६.५०	६११४.००	७९७८.६०
३	कुल बजार पूँजीकरण (रू. करोडमा)	९६७६.३०	१८६३०.१०	३६६२४.७६	५१२९३.९०	३७६८७.१४
४	वार्षिक कारोवार रकम (रू. करोडमा)	३४५.२०	८३६	२२८७.३	२१६८.१	११८५.११
५	कारोवार भएको दिन	२२८	२३२	२३५	२३४	२२५
६	कारोवार भएको कम्पनी संख्या	११०	१३५	१४६	१७०	१९८
७	कारोवार संख्या	९७३७४	१२०५१०	१५०८००	२०९०९१	२१३७३३
८	सूचीकृत शेयर संख्या (हजारमा)	२२६५४०	२४३५०४	३२११३१	६३७८६८	८२६०४६
९	कारोवार भएको शेयर संख्या (हजारमा)	१२२२१.९०	१८१४४	२८६९६.००	३०५४७.००	२६२३१.३५
१०	चुक्ता पूँजी/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	३.४०	३.०	३.६१	६.१७	६.७५
११	कारोवार रकम/चुक्ता पूँजी अनुपात (प्रतिशत)	१७.३०	३८.४०	७७.६३	३५.४६	१४.८५
१२	कारोवार रकम/बजार पूँजीकरण अनुपात (प्रतिशत)	३.५६	४.४९	६.२५	४.२३	३.१५
१३	बजार पूँजीकरण/गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	१५.००	२५.९	४४.९०	५१.७४	३१.८७
१४	नेप्से परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)	३८६.८०	६८३.९५	९६३.३६	७४९.१०	४७७.७३
१५	नेप्से सेन्सेटिभ परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)		१७५.०८	२५३.७२	१९८.७७	११६.१४
१६	नेप्से फ्लोट परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)				७०.८५	४४.३०

स्रोतः नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड ।

तालिका २४

विकास बैंकहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६५	२०६६	२०६७[अ*]	२०६५/६६	२०६६/६७
साधन						
	पूँजी कोष	६५२.४२	१०८४.४२	१५२१.१६	६६.२	४०.३
	निक्षेप	२५७५.१४	४८९३.६४	७७४४.८८	९०.०	५८.३
	सापटी	२६१.८८	३९५.६७	४२४.११	५१.१	७.२
	अन्य	५६५.५७	४९९.३८	९५६.०४	-११.७	९१.४
	नाफा नोक्सान हिसाव	-५३.५४	४०.३८	२२६.१९	-१७५.४	४६०.२
	साधन = उपयोग	४००१.४७	६९१३.४९	१०८७२.३८	७२.८	५७.३
उपयोग						
	तरल कोष	९९२.८८	१५९४.२९	२६२७.८२	६०.६	६४.८
	लगानी	३३८.४७८	५०४.४४	६९५.८७	४९.०	३७.९
	कर्जा तथा सापटी	२३६९.९८	४३०७.७८	६५६८.०६	८१.८	५२.५
	अन्य	२१८.४१७	४१०.१९	९६०.४१	८७.८	१३४.१
	नाफा नोक्सान हिसाव	८१.७२	९६.७९	२०.२२	१८.४	-७९.१

अ अपरिष्कृत ।

* NIDC को तथ्याङ्क २०६० असार मसान्तको तथा नेपाल विकास बैक र यूनाईटेड विकास बैंकको तथ्याङ्क २०६५ पुस मसान्तको ।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका २५
वित्त कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६५	२०६६	२०६७अ	२०६५/६६	२०६६/६७
साधन						
	पूँजी कोष	८४१.७४	१०५४.०९	२०३६.९४	२५.२	९३.२
	निक्षेप	४२८१.९४	५७०७.३४	७९५३.५९	३३.३	३९.४
	सापटी	३९४.०६	५१९.३७	३२७.३१	३१.८	-३७.०
	अन्य	९८५.७४	११६७.१३	९३०.७४	१८.४	-२०.३
	नाफा नोक्सान हिसाब		२९५.०५	२९७.६६		
	साधन = उपयोग	६५०३.५	८७४३.०	११५४६.२	३४.४	३२.१
उपयोग						
	तरल कोष	१२९८.५५	१६४०.६५	२१६६.४५	२६.३	३२.०
	लगानी	४४९.०३	३२६.५४	४४२.३६	-२७.३	३५.५
	कर्जा तथा सापटी	४३३७.०६	६००७.८१	७९८१.०२	३८.५	३२.८
	अन्य	४१८.८४	७०१.८९	९३५.०६	६७.६	३३.२
	नाफा नोक्सान हिसाब		६६.११	२१.३५		

अ अपरिष्कृत।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक।

तालिका २६
लघु वित्त संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६५	२०६६	२०६७अ	२०६५/६६	२०६६/६७
साधन						
	पूँजी कोष	१६२.६५	१९३.९८	२०६.७२	१९.३	६.६
	निक्षेप	१५४.००	२००.०६	२४१.१५	२९.९	२०.५
	सापटी	८४०.०६	८९७.३	९९०.१३	६.८	१०.३
	अन्य	१०१.२९	२३३.२३	३०३.४५	१३०.३	३०.१
	नाफा नोक्सान हिसाब		१९.३१	२६.७१		३८.३
	साधन = उपयोग	१२५८.००	१५४३.८८	१७६८.१६	२२.७	१४.५
उपयोग						
	तरल कोष	११६.३१	२८५.४९	२१३.७२	१४५.५	-२५.१
	लगानी	३५०.४	२०६.८३	२११.४२	-४१.०	२.२
	कर्जा तथा सापटी	७०७.८२	८२२.२७	१०४५.४६	१६.२	२७.१
	अन्य	६८.०७	२०१.३५	२८०.४२	१९५.८	३९.३
	नाफा नोक्सान हिसाब	१५.६७	२७.९४	१७.१४	७८.३	-३८.७

अ अपरिष्कृत।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक।

तालिका २७

सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६५	२०६६	२०६७[अ]	२०६५/६६	२०६६/६७
साधन						
	पूँजी कोष	३९.५७	४७.६३	६३.०८	२०.४	३२.४
	निक्षेप	२९१.३७	३९०.४१	४६९.३७	३४.०	२०.२
	सापटी	२०.६१	२७.८३	२२.७३	३५.०	-१८.३
	अन्य	६६.९१	१०८.३८	१२७.६२	६२.०	१७.८
	नाफा नोक्सान हिसाव	५.७३	९.२२	१४.७२	६०.९	५९.७
	साधन = उपयोग	४२४.१९	५८३.४७	६९७.५२	३७.५	१९.५
उपयोग						
	तरल कोष	६८.५५	९०.८७	९५.१८	३२.६	४.७
	लगानी	२२.३०	२४.२९	२६.०४	८.९	७.२
	कर्जा तथा सापटी	२६२.१४	३६३.७४	४३४.०८	३८.८	१९.३
	अन्य	७१.२०	१०४.५७	१३५.०६	४६.९	२९.२
	नाफा नोक्सान हिसाव			७.१६		

अ = अपरिष्कृत ।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका २८

बीमा कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६५/६६		२०६६।६७	
	२०६५	२०६६	२०६७[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
स्रोत							
चुक्ता पूँजी	२९१.७७	२९१.७७	३४५.००	०.००	०.०	५३.२३	१८.२
जगेडा कोष	२४०४.१२	२८८०.९१	३७३१.००	४७६.७९	१९.८	८५०.०९	२९.५
अन्य दायित्व	४६३.०५	५२८.७५	६७०.००	६५.७०	१४.२	१४१.२५	२६.७
जम्मा स्रोत	**३१५८.९४**	**३७०१.४३**	**४७४६.००**	**५४२.५०**	**१७.२**	**१०४४.६०**	**२८.२**
उपयोग							
बैंक तथा नगद मौज्दात	१४५.७४	१७३.७४	१६२.००	२८.००	१९.२	-११.७४	-६.८
लगानी	२५८६.४१	३१०२.९८	४०२०.००	५१६.५७	२०.०	९१७.०२	२९.६
स्थिर सम्पत्ती	८१.९२	१०८.८५	२४१.००	२६.९३	३२.९	१३२.१५	१२१.४
अन्य सम्पत्ति	३४४.८७	३१५.८६	३२३.००	-२९.०१	-८.४	७.१४	२.३
जम्मा उपयोग	**३१५८.९४**	**३७०१.४३**	**४७४६.००**	**५४२.५०**	**१७.२**	**१०४४.६०**	**२८.२**

अ = अपरिष्कृत ।

स्रोत : बीमा समिति ।

तालिका २९

कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६५/६६		२०६६।६७	
	२०६५	२०६६	२०६७[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
स्रोत							
संचयकोष	६२७९.३९	७२६४.९८	८६३७.४७	९८५.५९	१५.७	१३७२.४९	१८.९
जगेडा कोष	३७१.५४	४५२.४६	३४८.५६	८०.९२	२१.८	-१०३.९०	-२३.०
अन्य दायित्व तथा व्यवस्था	१८२.४८	१९४.५२	१९४.२०	१२.०४	६.६	-०.३२	-०.२
जम्मा स्रोत	**६८३३.४१**	**७९११.९६**	**९१८०.२३**	**१०७८.५५**	**१५.८**	**१२६८.२७**	**१६.०**
बैंक तथा नगद मौज्दात	१८६.३४	३१२.४५	३४५.५६	१२६.११	६७.७	३३.११	१०.६
लगानी	३०३६.००	३३३४.९३	३८४४.०८	२९८.९३	९.८	५०९.१५	१५.३
बैंक मुद्धती निक्षेप	२४१४.४०	२५४५.००	३०३८.००	१३०.६०	५.४	४९३.००	१९.४
सरकारी ऋणपत्र	४९६.५४	६६२.१३	६६८.९१	१६५.५९	३३.३	६.७८	१.०
आवास योजाना	०.३१	०.१९	०.१०	-०.१२	-३८.७	-०.०९	-४७.४
शेयर लगानी	८६.९५	९०.५७	१००.०३	३.६२	४.२	९.४६	१०.४
अन्य लगानी	३७.८०	३७.०४	३७.०४	-०.७६	-२.०	०.००	०.०
कर्जा तथा सापट	३३१३.२४	३९४०.४८	४६९०.३८	६२७.२४	१८.९	७४९.९०	१९.०
परियोजना कर्जा	३३४.५६	३५०.०५	३५९.०३	१५.४९	४.६	८.९८	२.६
संचयकर्ता सापटी	२९७८.६८	३५९०.४३	४३३१.३५	६११.७५	२०.५	७४०.९२	२०.६
स्थिर सम्पत्ती	४४.२३	४५.३६	५१.१७	१.१३	२.६	५.८१	१२.८
अन्य सम्पत्ति	२५३.६०	२७८.७४	२४९.०४	२५.१४	९.९	-२९.७०	-१०.७
जम्मा उपयोग	**६८३३.४१**	**७९११.९६**	**९१८०.२३**	**१०७८.५५**	**१५.८**	**१२६८.२७**	**१६.०**

अ = अपरिष्कृत ।

स्रोत : कर्मचारी संचयकोष ।

तालिका ३०

नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६५/६६		२०६६।६७	
	२०६५	२०६६[अ]	२०६७[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१. चुक्ता पूँजी	६.००	८.००	१०.००	२.००	३३.३	२.००	२५.०
२. जगेडा कोष	१३.०४	२८.८८	५६.२४	१५.८४	१२१.५	२७.३६	९४.७
३. कोष संकलन	१२८८.५६	१४१६.६८	२०१४.१६	१२८.१२	९.९	५९७.४८	४२.२
४. अन्य दायित्व	२६१.२४	१०८४.३८	१८४.३८	८२३.१४	३१५.१	-९००.००	-८३.०
कुल स्रोत	**१५६८.८४**	**२५३७.९४**	**२२६४.७८**	**९६९.१०**	**६१.८**	**-२७३.१६**	**-१०.८**
<u>स्रोतको उपयोग</u>							
१. तरल सम्पत्ति	७२.९६	९७७.६९	८०.००	९०४.७३	१२४०.०	-८९७.६९	-९१.८
२. लगानी	११८३.१७	१२१९.४९	१६९०.४९	३६.३२	३.१	४७१.००	३८.६
३. कर्जा तथा सापटी	१९१.२७	२६८.६१	३५४.१०	७७.३४	४०.४	८५.४९	३१.८
४. अन्य सम्पत्ति	१२१.४४	७२.१५	१४०.१९	-४९.२९	-४०.६	६८.०४	९४.३
कुल उपयोग	**१५६८.८४**	**२५३७.९४**	**२२६४.७८**	**९६९.१०**	**६१.८**	**-२७३.१६**	**-१०.८**

अ = अपरिष्कृत ।

स्रोत : नागरिक लगानी कोष ।

तालिका ३१

नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना

(रू. करोडमा)

विवरण	२०६४/६५			२०६५/६६			२०६६/६७		
	कुल सम्पत्ति/ दायित्व	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व *(अपरिष्कृत)*	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व *(अपरिष्कृत)*	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा
वित्तीय संस्थाहरू	**९००४७.६१**	**८८.६**	**११०.४**	**१२७०३०.८२**	**८९.८**	**१२८.१**	**१३२७३६.१३**	**८८.९**	**११२.२**
नेपाल राष्ट्र बैंक	२१२४४.९८	२०.९	२६.०	२८२३२.८४	१९.९	२८.५	२९६६२.५६	१९.९	२५.१
वाणिज्य बैंकहरू	५६६७३.६०	५५.८	६९.५	८१२१६.५९	५७.४	८१.९	७८७३०.०९	५२.७	६६.६
वित्त कम्पनीहरू	६५०३.४८	६.४	८.०	८७४३	६.२	८.८	११५४६.२	७.७	९.८
विकास बैंकहरू	४००१.४७	३.९	४.९	६९१३.४९	४.९	७.०	१०८७२.३८	७.३	९.२
सहकारी संस्थाहरू	४२४.१९	०.४	०.५	४९६.५१	०.४	०.५	४९६.५१	०.३	०.४
लघुवित्त कारोवार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू	११९९.८९	१.२	१.५	१४२८.३९	१.०	१.४	१४२८.३९	१.०	१.२
लघुवित्त कारोवार गर्ने गैर-वित्तीय संस्थाहरू*	२३८.२६	०.२	०.३	२३८.२६	०.२	०.२	२३८.२६	०.२	०.२
सम्झौतातीत बचत संस्थाहरू	**११२२९.४८**	**११.१**	**१३.८**	**१४१५१.३४**	**१०.०**	**१४.३**	**१६२२१.०१**	**१०.९**	**१३.७**
कर्मचारी संचयकोष	६८३३.४	६.७	८.४	७९११.९६	५.६	८.०	९१८०.२३	६.१	७.८
नागरिक लगानी कोष	१२३७.१४	१.२	१.५	२५३७.९५	१.८	२.६	२२६४.७८	१.५	१.९
विमा कम्पनीहरू	३१५८.९४	३.१	३.९	३७०१.४३	२.६	३.७	४७७६	३.२	४.०
हुलाक बचत बैंक	८२.७	०.१	०.१	१०२.५	०.१	०.१	१०८.६	०.१	०.१
जम्मा	**१०१५९८.१**	**१००.०**	**१२४.६**	**१४१५२२.९**	**१००.०**	**१४२.८**	**१४९३०४.०**	**१००.०**	**१२६.२**
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन			८१५६६.३२			९९१३१.६१			११८२६८.०१
धितोपत्र बजारको बजार पूँजीकरण			३६६२४.७६			५१२९३.९			३७६८७.१४
बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)			४४.९०			५१.७४			३१.८७

* लघुवित्त कारोवार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरूको तथ्याङ्क २०६५ असार मसान्तमा आधारित ।

अनुसूची १.१

वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नामावली

(२०६७ असार मसान्त)

(१) वाणिज्य बैंकहरू

(रू. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	नेपाल बैंक लिमिटेड	धर्मपथ, काठमाडौं	१९९४।७।३०	३८०४
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक&	सिंहदरबार, काठमाडौं	२०२२।१०।१०	११७२३
३.	कृषि विकास बैंक	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०२४।१०।७	९४३७५
४.	नविल बैंक लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०४१।३।२९	१४४९१
५.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०४२।११।२६	२४०९१
६.	स्टाण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०४३।१०।१६	१३९८५
७.	हिमालयन बैंक लि.	ठमेल, काठमाडौं	२०४९।१०।५	१६०००
८.	नेपाल एस.वि.आई. बैंक लि.	हात्तिसार, काठमाडौं	२०५०।३।२३	१६५३६
९.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५१।२।२३	१८६०३
१०.	एभरेष्ट बैंक लि.	लाजिम्पाट, काठमाडौं	२०५१।७।१	१०३०५
११.	बैंक अफ काठमाण्डु लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५१।११।२८	११८२२
१२.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५३।६।२८	१३९९७
१३.	लुम्बिनी बैंक लि.	नारायणगढ,, चितवन	२०५५।४।१	१२९४५
१४.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लि.	बिराटनगर, मोरङ्ग	२०५५।४।५	१३११५
१५.	माछापुच्छ्रे बैंक लि.	पृथ्वीचोक, पोखरा, कास्की	२०५७।६।१७	१४७९१
१६.	कुमारी बैंक लि	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५७।१२।२१	१३०६०
१७.	लक्ष्मी बैंक लि.	आदर्शनगर, बीरगञ्ज, पर्सा	२०५८।१२।२१	१६१३५
१८.	सिद्धार्थ बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५९।९।९	१३१०४
१९.	ग्लोबल बैंक लि.	बीरगञ्ज, पर्सा	२०६३।९।१८	१४७३४
२०.	सीटीजनस् वैक इन्टरनेशनल लि.	कमलादी, काठमाण्डौं	२०६४।१।७	१२०७०
२१.	प्राइम कमर्सियल बैंक लि.	नयाँसडक, काठमाडौं	२०६४।६।७	१२६३७
२२.	सनराइज बैंक लि.	गैरीधारा, काठमाडौं	२०६४।६।२५	१२५००
२३.	बैंक अफ एसिया नेपाल लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६४।६।२५	१५०००
२४.	डिसिबिएल बैंक लिमिटेड	कमलादी, काठमाडौं	२०६५।२।१२	१७४६३
२५.	एनएमबी बैंक लि.	बबरमहल, काठमाडौं	२०६५।२।२०	१५०१५
२६.	किष्ट बैंक लि.	अनामनगर, काठमाडौं	२०६६।१।२४	२००००
२७.	जनता बैंक नेपाल लि.&	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६६।१२।२३	१४०००

(२) विकास बैंकहरू

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०१६।३।१	४१५८
२.	नेपाल विकास बैंक लि. @	कमलादी, काठमाडौं	२०५५।१०।१७	३२००
३.	उद्यम विकास बैंक लि. &	नारायणगढ, चितवन	२०५५।११।१०	५००
४.	मालिका विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०५६।७।२५	२०४८
५.	सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लि.	तिनकुने काठमाडौं	२०५५।९।४	६४५०
६.	युनाइटेड विकास बैंक लि. &	जितपुर, बारा	२०५८।१२।३	८०२
७.	मनकामना डेभलपमेण्ट बैंक लि.	अन्पुर्ण आर्केड, दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५८।३।५	१००००
८.	नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८।७।१	४३७
९.	पश्चिमाञ्चल डेभलपमेण्ट बैंक लि.	महेन्द्रपार्क, रुपन्देही	२०५९।११।१८	३२४१
१०.	सहयोगी बिकास बैंक लि.	जनकपूर, धनूषा	२०६०।७।४	४५०
११.	पशुपति डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६०।९।१७	२०००
१२.	कर्णाली विकास बैंक लि. &	नेपालगञ्ज, बांके	२०६०।१०।२२	४०८
१३.	त्रिवेणी विकास वैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१।४।११	११५०
१४.	अन्नपूर्ण विकास वैंक लि.	वनेपा, काभ्रे	२०६१।५।७	६७२०

१५.	भृकुटी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	शंकरनगर, रूपन्देही	२०६१।५।३	२३२६
१६.	सुभेक्षा विकास बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१।५।२९	४८०
१७.	वागेश्वरी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बांके	२०६१।७।३	४९५
१८.	सानिमा विकास बैंक लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६१।८।११	८०६४
१९.	गौरीशंकर डेभलपमेण्ट बैंक लि.	कावासोती, नवलपरासी	२०६१।८।१४	२०००
२०.	गोरखा विकास बैंक लि.	पुतलीसडक, काठमाण्डौ	२०६१।८।१६	६६०८
२१.	गण्डकी विकास बैंक लि.	न्यूरोड, पोखरा, कास्की	२०६१।१०।१२	१०००
२२.	इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६२।१।१६	३२००
२३.	विजनेश डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६२।१।२७	२१००
२४.	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०६२।१।२८	६०५
२५.	एक्सेल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	विर्तामोड, झापा	२०६२।४।६	८००
२६.	वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक लि.	घोराही, दाङ	२०६२।५।३०	५००
२७.	हिमचुली विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६२।७।२१	४३८५
२८.	अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक लि. &	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६३।३।२२	१०२०
२९.	एनडिइपी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६३।४।१	५१२०
३०.	क्लिन इनर्जी डेभलपमेन्ट बैंक लि.	सितापाइला, काठमाडौं	२०६३।५।२२	३२००
३१.	मितेरी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	धरान, सुनसरी	२०६३।६।२७	४८४
३२.	तिनाउ विकास बैंक लि.&	बुटवल, रुपन्देही	२०६३।६।२७	६२६
३३.	राईजिङ्ग डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	नारायणगढ, चितवन	२०६३।९।३	५४२
३४.	मुक्तिनाथ विकास बैंक लि.&	पोखरा, कास्की	२०६३।९।३	६५०
३५	सेवा विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३।११।१३	१०००
३६	कन्काई विकास बैंक लि.&	दमक, झापा	२०६४।१।२१	२८०
३७	पब्लिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वीरगञ्ज , पर्सा	२०६४।२।२४	१५००
३८.	एस डेभलपमेण्ट बैंक लि.	नारायणचौर, काठमाडौं	२०६४।४।३०	७५०५
३९	महाकाली विकास बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	२०६४।५।१	२००
४०.	सांग्रिला विकास बैंक लि.&	न्यूरोड, पोखरा, कास्की	२०६४।५।९	१३२५
४१.	भार्गव विकास बैंक लि.&	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६४।५।१३	३००
४२.	भिवोर विकास बैंक लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६४।६।१७	६८००
४३.	रेसुङ्गा विकास बैंक लि.	तमघास, गुल्मी	२०६४।६।९	३०६
४४.	रारा विकास बैंक लि.&	विरेन्द्रनगर, सुर्खेत	२०६४।६।२५	२३३
४५.	दियालो विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४।६।१४	१०००
४६.	कन्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	बनेपा, काभ्रे	२०६४।६।१७	२२४०
४७.	काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६४।६।२५	३२००
४८.	अल्पाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि.	हेटौडा, मकवानपुर	२०६४।६।१८	१०००
४९.	निलगिरी विकास बैंक लि.	बेनी, म्याग्दी	२०६४।६।२५	५००
५०.	कर्पोरेट डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	आदर्शनगर, वीरगञ्ज,पर्सा	२०६४।६।२५	१४००
५१.	कामना विकास बैंक लि.&	लेखनाथ, कास्की	२०६४।६।१२	६५०
५२.	सिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।७।२	२०००
५३.	गरिमा विकास बैंक लि.&	वालिङ्ग, स्याङ्जा	२०६४।८।७	१०६०
५४.	विश्व विकास बैंक लि.&	पोखरा, कास्की	२०६४।८।५	१४६४
५५.	पाथिभरा विकास बैंक लि.	उर्लावारी, मोरङ्ग	२०६४।८।५	५००
५६.	प्रोफेसनल विकास बैंक लि.&	बनेपा, काभ्रे	२०६४।६।३०	७००
५७.	काबेली विकास बैंक लि.&	धनकुटा	२०६४।९।१	१२०
५८.	पूर्णिमा विकास बैंक लि.&	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६५।२।७	७००
५९.	ज्योति विकास बैंक लि.&	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६५।४।१०	४४८०
६०.	शाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	बुटवल, रुपन्देही	२०६५।११।११	६००
६१.	बाग्मती डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	हरिवन,सर्लाही	२०६५।१२।१०	१४०
६२.	हाम्रो विकास बैंक लि.&	बट्टार, नुवाकोट	२०६६।१।६	२१०
६३.	काक्रेबिहार बिकास बैंक लि. &	सुर्खेत	२०६६।२।१	१२०
६४.	प्यासिफिक डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	बेसीशहर, लमजुङ्ग	२०६६।४।११	१९५
६५.	सिभिक डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	धादिङ्ग बेशी, धादिङ्ग	२०६६।४।२९	१४०
६६.	इन्टरनेसनल डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	टेकु, काठमाडौं	२०६६।५।१९	४४८०

६७.	कन्चन डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	महेन्द्रनगर, कन्चनपुर	२०६६।६।३	७००
६८.	गुल्मी विकास बैंक लि.&	तम्घास, गुल्मी	२०६६।६।८	१४०
६९.	ब्राइट डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	पनौति, काभ्रे	२०६६।६।२२	९८०
७०.	मातृभूमी बिकास बैंक लि. &	सिन्धुलीमाढी, सिन्धुली	२०६६।६।२३	१५४
७१.	इन्नोभेटिभ डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६६।७।२७	६६४
७२.	झिमरूक बिकास बैंक लि. &	वाग्दुला, प्यूठान	२०६६।८।२९	१२०
७३.	मेट्रो डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	पोखरा, कास्की	२०६६।९।१	७००
७४.	राप्तीभेरी बिकास बैंक लि.&	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६६।१०।१	६००
७५.	गौमुखी बिकास बैंक लि. &	बिजुवार, प्यूठान	२०६६।१०।११	१४०
७६.	नेपाल कन्जुमर डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	पोखरा, कास्की	२०६६।१०।२२	१४००
७७.	खाँदवारी डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	खादबारी, संखुवासभा	२०६६।११।२१	१७५
७८.	टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	ठमेल, काठमाडौं	२०६६।१२।०५	४०००
७९.	मिसन डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	बुटबल, रुपन्देही	२०६७।०३।०१	७००

(३) **वित्त कम्पनीहरू** *(रू. लाखमा)*

क्र.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	नेपाल आवास विकास वित्त कम्पनी लि.	बिजुलीबजार, काठमाडौं	२०४९।४।१९	१६७६
२.	नेपाल फाइनान्स लि.	कमलादीमोड, काठमाडौं	२०४९।९।२२	८७७
३.	एन.आइ.डि.सी.क्यापिटल मार्केट्स लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०४९।११।२८	१७१०
४.	अन्नपूर्ण फाइनान्स कम्पनी लि.	पोखरा, कास्की	२०५०।६।१४	७०४३
५.	नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि.	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०५०।७।३	२०३४३
६.	पिपल्स फाइनान्स लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०५१।१।२	२८९०
७.	मर्केण्टाइल फाइनान्स कम्पनी लि.&	वीरगञ्ज,पर्सा	२०५१।७।२४	१८०
८.	काठमाण्डौ फाइनान्स लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५१।७।२४	९११
९.	हिमालय फाइनान्स लि.&	सुनधारा, काठमाडौं	२०५१।७।२५	४८०
१०.	युनियन फाइनान्स लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५१।८।२६	१५९९
११.	गोरखा फाइनान्स लि.	हात्तिसार, काठमाडौं	२०५१।११।२८	६००
१२.	पश्चिमान्चल फाइनान्स कम्पनी लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५१।१२।२६	१४८८
१३.	नेपाल हाउजिङ एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५१।१२।२८	२२०१
१४.	युनिभर्सल फाइनान्स लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०५२।१।१४	१४४५
१५.	सम्झना फाइनान्स कम्पनी लि.	बनेपा, काभ्रे	२०५२।१।२०	७२७
१६.	गुडविल फाइनान्स लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५२।२।१	२९४७
१७.	सिद्धार्थ फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५२।२।११	१०४५
१८.	श्री इन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५२।२।१८	१२०९
१९.	लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिङ कम्पनी लि.	ठमेल, काठमाण्डौ	२०५२।३।१२	२०६२
२०.	इन्वेष्टा फाइनान्स लि.&	वीरगञ्ज, पर्सा	२०५२।४।१	२४०
२१.	यती फाइनान्स लि.	हेटौडा, मकवानपुर	२०५२।४।१	१४३७
२२.	स्टेण्डर्ड फाइनान्स लि.	नारायणचौर, काठमाण्डौ	२०५२।४।१	१००१९
२३.	इण्टरनेशनल लिजिङ एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५२।७।१४	२००८८
२४.	महालक्ष्मी फाइनान्स लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५२।८।१५	४२००
२५.	ललितपुर फाइनान्स कम्पनी लि.	लगनखेल,ललितपुर	२०५२।८।२८	१७०९
२६.	भाजुरत्न फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग कम्पनी लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०५२।९।२५	३८५
२७.	युनाइटेड फाइनान्स कम्पनी लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५२।१०।१२	३४८८
२८.	जनरल फाइनान्स लि.	चाबहिल, काठमाडौं	२०५२।१०।१८	५९५
२९.	नेपाल श्रीलंका मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५२।१०।२१	३०००
३०.	मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०५२।११।१४	३००
३१.	एल्पीक एभरेष्ट फाइनान्स लि.	काठमाण्डौमल, काठमाडौं	२०५३।४।१	९३७
३२.	नवदुर्गा फाइनान्स कम्पनी लि.	इताछें, भक्तपुर	२०५३।१०।२७	११५०
३३.	जानकी फाइनान्स कम्पनी लि.	जनकपुरधाम, धनुषा	२०५३।११।२४	६५०
३४.	पोखरा फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५३।१२।३	३१२०
३५.	सेन्ट्रल फाइनान्स लि.	कुपण्डोल, ललितपुर	२०५४।१।२	१४६२
३६.	प्रिमियर फिनान्स कम्पनी लि.	मानभवन, ललितपुर	२०५४।२।२६	१०४८

३७.	अरुण फाइनान्स लि. &	धरान, सुनसरी	२०५४।५।१	७५०
३८.	मल्टीपर्पस फिनान्स कम्पनी लि&	राजविराज, सप्तरी	२०५५।१।२	१५०
३९.	बुटवल फाइनान्स लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५५।३।७	८२७
४०.	सृजना फाइनान्स लि.	विराट्नगर, मोरङ्ग	२०५६।८।२८	२८०
४१.	ओम फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५७।६।१	१०५०
४२.	सिएमबि फाइनान्स लि.	कमलाक्षी, काठमाडौं	२०५७।८।५	१४४९
४३.	वर्ल्ड मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	हेटौडा, मकवानपुर	२०५८।४।२६	१८२०
४४.	क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	बत्तिसपुतली, काठमाडौं	२०५८।१०।१९	३७४०
४५.	क्रिष्टल फाइनान्स लि.	बागदरवार, काठमाडौं	२०५८।११।१	७००
४६.	रोयल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५८।११।२	१६९०
४७.	गुहेश्वरी मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	जावलाखेल, ललितपुर	२०५९।२।३०	१२०८
४८.	पाटन फाइनान्स कम्पनी लि.	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।३।९	१०००
४९.	फेवा फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६०।१।१७	२७३०
५०.	एभरेष्ट फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६०।३।१८	४००
५१.	वीरगञ्ज फाइनान्स लि.	खिचापोखरी, काठमाडौं	२०६०।६।११	४२००
५२.	प्रुडेन्सीयल वित्तीय संस्था लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०६१।२।२४	२९३१
५३.	आइसिएफसि फाइनान्स लि.	भाटभटेनी, काठमाडौं	२०६१।३।३१	३२९४
५४.	आइ.एम.ई.फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.	पानीपोखरी, काठमाडौं	२०६२।३।१७	२९९९
५५.	सगरमाथा मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	मानभवन, ललितपुर	२०६२।५।१३	१२५०
५६.	शिखर वित्तीय संस्था लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०६२।५।३०	५००
५७.	सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	२०६२।६।२	१०००
५८.	प्रभु फाइनान्स कम्पनी लि.	लैनचौर, काठमाडौं	२०६२।११।४	२४००
५९.	ईम्पेरीयल फाइनान्स लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०६२।११।२४	८९९
६०.	कुबेर मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६२।१२।११	१५००
६१.	नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि.	सुनधारा, काठमाडौ	२०६३।१।२१	१०४०
६२.	भ्याली फाइनान्स लि.&	महाराजगञ्ज, काठमाडौं	२०६३।१।२८	८९६
६३.	सेती वित्तीय संस्था लि.&	टिकापुर, कैलाली	२०६३।२।४	२०४
६४.	हामा मर्चेण्ट एण्ड फाइनान्स लि.&	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६३।३।२	६३०
६५.	रिलायबल फाइनान्स लि.	सुनधारा, काठमाडौं	२०६३।६।८	९९०
६६.	लर्डबुद्ध फाइनान्स लि.	फसिकेब, काठमाडौं	२०६३।८।३	११२५
६७.	अपि फाइनान्स लि.	लेखनाथ चोक, कास्की	२०६४।१।१२	६००
६८.	नमस्ते वित्तिय संस्था लि.&	घोराही, दाङ	२०६४।३।२५	१४२
६९.	कास्की फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।४।१४	१५००
७०.	सूर्यदर्शन फाइनान्स कम्पनी लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६४।४।१४	१०००
७१.	जेनिथ फाइनान्स लि.&	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६४।६।२१	७१४
७२.	युनिक फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६४।६।२५	१०००
७३.	मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.&	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६४।६।२८	७००
७४.	स्वस्तिक मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि.&	खिचापोखरी, काठमाडौं	२०६४।६।२९	७००
७५.	शुभलक्ष्मी फाइनान्स लि.	नक्साल, काठमाडौं	२०६४।७।१५	२००
७६.	जेबिल्स फाइनान्स लि.&	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६६।७।११	१०२०
७७.	नारायणी नेशनल फाइनान्स लि.	कालिकास्थान, काठमाडौं	२०६६।७।१५	४३५२
७८.	रिलायन्स फाइनान्स लि.&	प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं	२०६६।८।१८	१४००
७९.	लोटस इन्भेष्टमेन्ट फाइनान्स लि.&	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६६।१२।२९	१२००

(४) लघुवित्त विकास बैंकहरू

(रू. लाखमा)

क.सं	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०४९।११।१७	६००
२.	सुदूरपश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.&	धनगढी, कैलाली	२०४९।११।१७	५८५
३.	पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५१।१२।२८	६६०
४.	मध्यपश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. &	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५१।१२।२८	६०५
५.	मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. &	जनकपुर, धनुषा	२०५३।३।२४	६००

६.	निर्धन उत्थान बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५५।१२।३०	११००
७.	रुरल माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लि. &	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५६।८।२०	३२००
८.	डिप्रोक्स विकास बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८।३।१९	४२५
९.	छिमेक विकास बैंक लि.	हेटौडा, मकवानपुर,	२०५८।८।२५	६३०
१०.	स्वावलम्बन लघु वित्त विकास बैंक	जनकपुर, धनुषा	२०५८।१०।१	६९८
११.	साना किसान विकास बैंक लि. &	सुविधानगर, काठमाडौं	२०५८।११।२	१२३१
१२.	नेरुडे लघु वित्त विकास बैंक लि.&	विराटनगर, मोरङ्ग	२०६४।३।१	२००
१३.	नयाँ नेपाल लघु वित्त विकास बैंक लि.&	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६५।१२।७	१४०
१४.	मिथिला लघु वित्त विकास बैंक लि.&	ढल्केबर, धनुषा	२०६६।१।१६	१६५
१५.	समिट माइको फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	अनारमनी, झापा	२०६६।२।६	१४०
१६.	स्वरोजगार लघु वित्त विकास बैंक लि.&	वनेपा, काभ्रे	२०६६।८।१६	११०
१७.	फर्स्ट माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	ज्ञानेश्वर, काठमाण्डौ	२०६६।९।१३	७००
१८.	नागवेली लघु वित्त विकास बैंक लि.&	अनारमनी, झापा	२०६६।१०।२१	१००

(५) सहकारी संस्था : (सिमित बैंकिङ्ग कारोवार मात्र)

(रू. लाखमा)

क.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	श्री नवजीवन को-अपरेटिभ्स लिमिटेड	धनगढी, कैलाली	२०५०।८।३०	५३८
२.	सगुन सहकारी संस्था लि	क्षेत्रपाटी, काठमाडौं	२०५१।६।२३	११८
३.	नेपाल सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५१।९।१५	४२३
४.	द सहारा लोन, सेविङ कोअपरेटिभस् सोसाइटी लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०५२।१।२	४६४
५.	विन्दवासिनी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	खोपासी, काभ्रे	२०५२।३।७	४११
६.	महिला सहकारी संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	२०५२।६।११	१७३
७.	नेपाल वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.	मेचीनगर -१०, झापा	२०५२।९।१०	३७३
८.	सहकारी वित्तीय विकास संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३।३।२	१३४
९.	श्री मनकामना सहकारी संस्था लि.	वनेपा, काभ्रे	२०५३।११।७	१२०
१०.	भेरी सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३।११।२२	८७
११.	विकु वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	गैडाकोट -८, नवलपरासी	२०५४।४।२७	१६५
१२.	किसान वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि	लम्की, कैलाली	२०५४।९।१४	१०२
१३.	हिमालय सहकारी संस्था लि	पुरानोवानेश्वर,काठमाडौं	२०५५।१।१६	४९३
१४.	स्टार वहुउद्देश्यीय वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	विराटनगर -१४, मोरङ्ग	२०५५।१।१	७३
१५.	उपकार वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वालिङ ,स्याङजा	२०५६।१२।८	२९५

(६) गैर-सरकारी संस्था : (लघुकर्जा कारोवार गर्ने)

(रू. हजारमा)

क.सं	नाम	के.का.	संचालन मिति	पूँजी
१.	नेपाल ग्रामीण विकास संस्था	जमल, काठमाडौं	२०५७।२।२३	–
२.	नेपाल सिकारा ग्रामीण विकास कार्यक्रम	भण्डारा, चितवन	२०५७।२।२३	७५६
३.	चारतारे युवा क्लव	तित्याङ्ग, वाग्लुङ,	२०५७।२।२३	११०
४.	महुली सामुदायिक विकास केन्द्र	बगधुवा, सप्तरी	२०५७।२।३०	७१४५
५.	युनिक नेपाल	नयाँगाउ,वर्दिया	२०५७।३।१५	–
६.	सामुदायिक महिला विकास केन्द्र (स्वेडेक)	राजविराज-७ सप्तरी	२०५७।३।२०	९८०
७.	ग्रामीण समुदायको लागि योजना प्रत्याभूति समूह नेपाल	धनकुटा	२०५७।५।७	–
८.	ग्रामीण जागरण मन्च	महेन्द्रपथ, वाग्लुङ	२०५७।५।२६	१५६
९.	सर्वोदय ग्रामीण विकास संघ	ठेलिया, सप्तरी	२०५७।६।१०	–
१०.	जनजागरण मञ्च	लहरेपौवा,रसुवा	२०५७।७।४	१११
११.	राष्ट्रिय शैक्षिक तथा सामुदायिक विकास संस्था	कुश्मा, पर्वत	२०५७।७।१६	–
१२.	धौलागिरी सामुदायिक श्रोत विकास केन्द्र	वाग्लुङ्ग न.पा., वाग्लुङ	२०५७।८।६	–
१३.	नेपाल वातावरण तथा प्रदुषण उन्मूलन युनेस्को क्लव	गोंगवु, काठमाण्डौ	२०५८।३।२१	१२७
१४.	विकासका लागि स्थानीय स्वयं सेवकहरुको प्रयास	धनकुटा न.पा.१६, धनकुटा	२०५८।३।२६	८३३
१५.	नेपाल महिला उद्यमी संघ	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५८।६।८	११४६
१६.	महिला अधिकार तथा विकास केन्द्र	काठमाडौ पो.व.नं.१०७९५	२०५८।१२।३०	–
१७.	मानुषी	काठमाडौ पो.व.नं.११३८५	२०५९।१।२०	६०२९

१८.	जीवन विकास समाज	वरियाती ३, मोरङ्ग	२०५९।३।४	–
१९.	नारी उत्थान तथा बालबालिका संरक्षण संघ	राजविराज-७,सप्तरी	२०५९।३।१८	–
२०.	महिला आदर्श सेवा केन्द्र	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५९।३।१८	६२०
२१.	पाटन विजिनेस एण्ड प्रोफेसनल वीमेन	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।३।१८	–
२२.	नारी उत्थान केन्द्र	नारायणगढ चितवन	२०५९।३।१८	–
२३.	महिला स्वावलम्बन समाज	भरतपुर १२ , चितवन	२०५९।३।२०	–
२४.	नेपाल महिला उत्थान केन्द्र	ललितपुर, पो.व.नं.१२५	२०५९।३।२८	३२३६
२५.	भगवान युवा क्लव	आलापोट, काठमाडौं	२०५९।४।७	३५
२६.	श्रृजनात्मक महिला वातावरण विकास संस्था	महाराजगंज, काठमाडौं	२०५९।४।८	७३०
२७.	श्रृजना सामुदायिक विकास केन्द्र	चोहर्वा, सिरहा	२०५९।४।९	–
२८.	सृजना विकास केन्द्र	पोखरा (८, कास्की	२०५९।५।६	२०९०
२९.	घरेलु तथा साना उद्योग संघ	चावहिल, काठमाडौं	२०५९।५।१७	–
३०.	ग्रामीण क्षेत्र विकास तथा अनुसन्धान कार्यक्रम	कुश्मा, पर्वत	२०५९।५।१८	–
३१.	आदर्श युवक क्लव	ठिमी , भक्तपुर	२०५९।५।२१	–
३२.	सोसाईटी वेलफेयर एक्सन नेपाल	सोनापुर-१, दाङ्ग	२०५९।७।८	–
३३.	सोसल अपग्रेड इन प्रोग्रेस अफ एजुकेशनल रिजन	तुलसीपुर न.पा.-५, दाङ्ग	२०५९।७।१२	–
३४.	नेपाल महिला सामुदायिक सेवा केन्द्र	त्रिभुवन न.पा.,दाङ्ग	२०५९।७।१३	–
३५.	ग्रामीण महिला उत्सुकता विकास मञ्च	दुहवी, सुनसरी	२०५९।९।१५	–
३६.	ग्रामीण महिला विकास संस्था	त्रिभुवन न.पा.-११ दाङ्ग	२०६०।१।१०	–
३७.	आमा समाज संघ	भरतपुर न.पा.-१०,चितवन	२०६०।१।१६	१५
३८.	ग्रामीण महिला उत्थान केन्द्र	त्रिभुवन न.पा.-११, दाङ्ग	२०६०।३।४	–
३९.	खुर्कोट युवा क्लव	खुर्कोट, पर्वत	२०६०।५।२८	–
४०.	ग्रामीण सेवा नेपाल	भजनी, कैलाली	२०६०।६।८	२५३
४१.	नारी अभ्युदय केन्द्र	नारायणगढ, चितवन	२०६०।७।७	–
४२.	महिला उपकार मञ्च	कोहलपुर, बाँके	२०६०।७।१२	२१३१
४३.	स्वावलम्वन बिकास केन्द्र	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०६१।७।१६	५७३९०
४४.	विकास आयोजना सेवा केन्द्र (डिप्रोक्स-नेपाल)	थापाथली, काठमाडौं	२०६१।७।१६	७२५००
४५.	ग्रामिण स्वयं सेवक समाज	हरिवन -९, सर्लाही	२०६२।८।५	१९५५

& सर्वसाधारणमा शेयर निष्काशन नगरिसकेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू ।

@ खारेजी प्रकृयामा रहेको ।

नोट : यो विवरण नेपाल राष्ट्र बैंकको वेवसाइड ***www.nrb.org.np/directives,notification*** मा समेत हेर्न सकिनेछ ।

अनुसूची १.२

दातृ निकायको सहायतामा संचालित लघु वित्त कार्यक्रम

नेपालको ग्रामीण क्षेत्रका विशेषगरी विपन्न वर्गमा लघु वित्त सेवा प्रदान गर्ने सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैकले नेपाल सरकार र अन्य अन्तर्राष्ट्रिय दातृ संस्थाहरूसँग समन्वय गरी विविध कार्यक्रमहरू विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्था, सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरू मार्फत् गर्दै आइरहेको छ । २०६७ असार मसान्तसम्ममा लघु वित्त कार्यक्रम अन्तर्गत लगानी कार्य सम्पन्न गरी असुली कार्य तथा ऋण भुक्तानी कार्य मात्र बाँकी रहेका कार्यक्रमहरूको संक्षिप्त विवरण यस प्रकार छ ।

क्र.सं.	कार्यक्रम	उद्देश्य	सम्झौता मिति	कार्यक्रम संचालन भएको जिल्ला	सहभागी वित्तीय संस्था तथा संलग्न अन्य निकाय	लगानी अवधि	जम्मा लगानी रकम	२०६७ असार मसान्तसम्म			दातृ निकाय	लाभान्वित	साँवा भुक्तानीको अन्तिम मिति
								असूल भई लगानीमा बाँकी रहेको रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरेको साँवा रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी साँवा रकम			
१.	सामुदायिक भूमिगत जल सिचाई आयोजना (Community Ground Water Irrigation Scetor Project) (CGISP)	कृषि उत्पादन वृद्धि गरी साना तथा सीमान्त कृषकहरूको आय वृद्धि गर्ने	१७ नोभेम्वर, १९९८	झापा, मोरङ्ग, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही, रौतहट, बारा, पर्सा र चितवन	ने.बै.लि., साना किसान विकास बैंक, पूर्वाञ्चल, मध्यामाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, सहारा नेपाल, अरुणोदय, कृषक उपकार सहकारी संस्था र छिमेक विकास बैक	सन २००० देखि २००७ सम्म	रू. २१ करोड ७० लाख	रू. १९ करोड ६० लाख	भुक्तानी सुरु नभएको	रू. २१ करोड ७० लाख	एशियाली विकास बैंक (ADB)	७०२० स्यालो ट्यूबवेल, २७३२२ सीमान्त कृषक परिवार, ३२१९४ विगाहा	डिसेम्वर, २०३७
२.	पश्चिम-तराई गरिवी निवारण आयोजना (Poverty Allevation Project in Western -Terai) (PAPWT)	पश्चिम-तराईका जिल्लाहरूमा विपन्न महिलाहरूको आर्थिक एवं सामाजिक स्थितिमा सुधार ल्याउने	१२ डिसेम्बर १९९७	नवलपरासी, दाङ्ग, रुपन्देही, बर्दिया, कपिलवस्तु, बाँके, कैलाली र कञ्चनपुर	पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदुर- पश्चिमाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, निर्धन उत्थान बैक र स्वावलम्बन विकास केन्द्र	सन् १९८८ देखि २००४ सम्म	१३ करोड १४ लाख	४ करोड ७३ लाख	३ करोड ६५ लाख	८ करोड ४९ लाख	कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD)	२२ हजार विपन्न परिवार	जुलाई २०३३

क्र.सं.	कार्यक्रम	उद्देश्य	सम्झौता मिति	कार्यक्रम संचालन भएको जिल्ला	सहभागी वित्तीय संस्था तथा संलग्न अन्य निकाय	लगानी अवधि	जम्मा लगानी रकम	२०६६ असार मसान्तसम्म			दातृ निकाय	लाभान्वित	साँवा भुक्तानीको अन्तिम मिति
								असूल भई लगानीमा बाँकी रहेको रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरेको साँवा रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी साँवा रकम			
३.	तेश्रो पशु विकास कार्यक्रम (Third live Stock Development Project) (TLDP)	पशुपंक्षी व्यवसाय संचालन गरिरहेको वा गर्न चाहने कृषक तथा व्यवसायीहरूलाई आधुनिक प्रविधि उपयोग गर्न प्रेरित गरी आवश्यक सेवा र कर्जा उपलब्ध गराउने	२३ डिसेम्बर १९९६	स्याङ्गजा, रुपन्देही, पाल्पा, कास्की, तनहुं, लम्जुङ्ग, नवलपरासी, कपिलवस्तु, पर्वत, अर्घाखाँची, गुल्मी, वाग्लुङ्ग, कैलाली, कञ्चनपुर, बाँके, बर्दिया, सुर्खेत, डोटी र चितवन	रा.वा. बैक, सिद्धार्थ वि. बैंक, मालिका वि. बैंक, पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदुर-पश्चिमाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, निर्धन उ. बैक, विकु ब. तथा ऋ. सहकारी संस्था लि., उदयदेव, एभरेष्ट, माछापुच्छ्रे, सेवर दुग्ध उत्पादक, नवचेतना, ग्रामीण जागरण ब. तथा ऋ.स.सं. हरू, देव आदर्श युवा क्लव र ग्रामीण जागरण मञ्च	सन् १९९७ देखि २००४ सम्म	१६ करोड ९५ लाख	२२ लाख ५५ हजार	३ करोड ३९ लाख	१३ करोड ५६ लाख	एशियाली विकास बैंक (ADB)	९७७३ परिवार	जुलाई २०३४
४.	महिलाको लागि लघु कर्जा (Micro Credit Project for Women) (MCPW)	PCRW को पुरक कार्यक्रमको रुपमा पहिलाहरूलाई कृषि एवं लघु व्यवसाय संचालन गर्न सामूहिक जमानीमा बिना धितो कर्जा प्रदान गर्ने	१६ सेप्टेम्बर १९९३	प्यूठान, सल्यान, दाङ्ग, बाँके, कास्की, वाग्लुङ्ग, पर्वत, चितवन, काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुर, सिराहा, सप्तरी, धनकुटा र तनहुं	ने.बैं.लि. र रा.वा.बैक	सन् १९९३ देखि २००२ सम्म	१९ करोड ५२ लाख	-	९ करोड १५ लाख	१० करोड ३७ लाख	एशियाली विकास बैक (ADB)	६५१२ महिला समूहका ४१६३४ सदस्य	नोभेम्बर २०१८
५.	ग्रामीण महिलाका लागि उत्पादन कर्जा कार्यक्रम (Production Credit for Rural Women) (PCRW)	ग्रामीण क्षेत्रमा विपन्न महिलाहरूमा संस्थागत ऋणको पहुँच वढाई आय तथा रोजगारमूलक कार्यक्रमको माध्यमद्वारा उनीहरूको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने	२ अक्टोवर १९८८	जुम्ला, डोल्पा, मुगु, कालिकोट, जाजरकोट, रसुवा, नुवाकोट र मनाङ्ग बाहेक ६७ जिल्ला	ने.बैं.लि., रा.वा.बैंक र कृषि विकास बैंक	सन् १९८८ देखि १९९७ सम्म	२३ करोड ४५ लाख	६ करोड ३ लाख	१४ करोड ७ लाख	९ करोड ३८ लाख	कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD)		मे २०१९

भाग

२

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारवाही

- आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीति ६५
- लघु वित्त ६९
- विदेशी विनिमय व्यवस्थापन ७२
- वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम ७५
- बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन ७६
- बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ८१
- मुद्रा व्यवस्थापन ९०
- विविध ९१

भाग

२

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारवाही

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीति

२.१ नेपाल राष्ट्र बैंक, ऐन २०५८ बमोजिम तरलताको उचित व्यवस्थापनमार्फत मूल्य स्थिरता र बाह्य तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम गरी उच्च एवं दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने राष्ट्रिय उद्देश्यलाई सहयोग गर्न यस बैंकले प्रत्येक वर्ष मौद्रिक नीतिको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दै आइरहेको छ । साथै, मौद्रिक नीतिले ग्रामीण वित्तीय पहुँच अभिवृद्धिसंग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूलाई पनि थप विस्तार गर्दै लगेको छ ।

२.२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीतिमा ५.५ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउने र मुद्रास्फीति ७ प्रतिशतमा कायम राख्ने लक्ष्य तय गरिएको थियो । यस सन्दर्भमा मूल्यमा रहेको अधिक चाप, उच्च अधिक तरलता (Liquidity overhang), उच्च व्यापार घाटा, अनुत्पादक क्षेत्रतर्फ बढ्दो कर्जा प्रवाह, न्यून व्याजदर र सरकारले परिचालन गर्ने खुद आन्तरिक ऋण समेतको आधारमा मौद्रिक नीतिको कार्यक्रम र कार्यदिशा तय गरिएको थियो ।

उद्देश्यहरू

२.३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीतिको मुख्य उद्देश्यहरूमा आर्थिक वृद्धिदर ५.५ प्रतिशत हासिल गर्न आवश्यक पर्ने तरलताको व्यवस्था गर्ने, मुद्रास्फीतिलाई ७ प्रतिशतमा सीमित गर्ने र कम्तिमा ६ महिनाको लागि वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पुग्ने गरी विदेशी विनिमय संचिति कायम राख्न शोधनान्तर बचत रू. १८ अर्ब हासिल गर्ने रहेका थिए ।

२.४ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा लिइएको रू. १८ अर्ब बचतको लक्ष्य विपरित शोधनान्तर रू. ५ अर्ब १६ करोडले घाटामा रह्यो । सुनचाँदी तथा सवारी साधनको उच्च आयात र विप्रेषण आप्रवाहको वृद्धिदरमा आएको कमीको कारण शोधनान्तर घाटामा रहन गएको छ । शोधनान्तर घाटामा सुधार ल्याउन मौद्रिक उपायको रुपमा कर्जाको अधिक विस्तार हुन नदिन व्याजदर केही उच्च राख्ने रणनीति अवलम्वन गरी खुला वजार कारोवारलाई सन्तुलित ढंगबाट संचालन गरिनुका साथै यस बैंकले प्रदान गर्ने स्थायी तरलता सुविधाको व्याजदर निर्धारण गर्ने प्रक्रियामा पनि परिवर्तन गरियो । अर्कोतर्फ, सुन तथा चाँदी आयातमा कडाई गरियो भने मौद्रिक नीतिको अर्धवार्षिक समीक्षामा उपरोक्त कदमहरूलाई निरन्तरता दिदैं राहदानी बापतको सटही सुविधा र ड्राफ्ट, टी.टी. आदिबाट हुने वैदेशिक व्यापारको भुक्तानी रकममा पनि कटौती गरियो । यिनै कदमहरूको परिणामस्वरुप समीक्षा अवधिको आठौं महिनासम्ममा रू. २३ अर्ब ५३ करोड शोधनान्तर घाटा रहेकोमा यसमा क्रमिक सुधार हुँदै २०६७ असार मसान्तमा रू. ५ अर्ब १६ करोडमा सीमित रहन सकेको हो ।

२.५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीतिमा वार्षिक औसत उपभोक्ता मूल्य वृद्धि ७ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएकोमा त्यस्तो वृद्धिदर १०.५ प्रतिशत पुग्न गयो । बैंकिङ्ग क्षेत्रको तरलतामा आएको संकुचनले माग पक्षबाट मूल्यमाथिको चाप कम गर्न सहयोग पुगेको भएपनि खाद्य वस्तुहरूको मूल्य वृद्धि उच्च रहेकोले समग्र मुद्रास्फीतिदर उच्च रहन गयो । कमजोर वितरण प्रणाली, अन्तराष्ट्रिय बजारमा चिनी लगायत केही उपभोग्य वस्तुहरूको मूल्यमा भएको उच्च वृद्धि तथा कृषि उत्पादनको वृद्धिदरमा आएको ह्रासका कारण

खाद्यान्नको मूल्यमा चाप पर्न गयो । साथै, घरजग्गामा भएको अप्रत्याशित मूल्यवृद्धि र त्यसले क्रयशक्तिमा ल्याएको परिवर्तनले पनि मूल्य वृद्धिलाई सहयोग पुऱ्यायो ।

तालिका २.१

मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत

	२०६५/६६ को यथार्थ	२०६६/६७	
		लक्ष्य	यथार्थ
मुद्रास्फीति (प्रतिशतमा)	१३.२	७.०	१०.५
शोधनान्तर बचत (रू. अर्बमा)	४४.८	१८.०	-५.२

मौद्रिक नीतिको रणनीतिक तथा अन्तरिम लक्ष्य

२.६ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विकसित हुन सक्ने आर्थिक तथा वित्तीय परिदृष्यहरूको विश्लेषणको आधारमा मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा र कार्यक्रमहरू तय गरिएको थियो । विगतमा झैं मौद्रिक नीतिको अंकुश (Nominal anchor) को रुपमा भारतीय रुपैयाँसँगको स्थिर विनिमयदर प्रणालीलाई यथावत राखी प्रक्षेपित आर्थिक वृद्धिदर ५.५ प्रतिशत र मुद्रास्फीति ७ प्रतिशतको आधारमा वाञ्छित (Desired) मुद्राप्रदायका लक्ष्यहरू तोकिएका थिए । यस आधारमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १७ प्रतिशत र संकुचित मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १४ प्रतिशत प्रक्षेपण गरिएको थियो । अघिल्लो वर्ष उक्त मौद्रिक योगांकहरूको वृद्धिदर क्रमशः २७.१ प्रतिशत र २७.३ प्रतिशत रहेको थियो । आपूर्ति पक्षबाट मूल्यमा चाप रहेकोले माग पक्षबाट मूल्यमा चाप पर्न नदिन मौद्रिक नीतिको कार्यदिशालाई कडा राखिएको थियो । शोधनान्तर घाटा र उक्त घाटाले बैंकिङ्ग तरलतामा संकुचन ल्याएकोले निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिमा कमी आई मुद्राप्रदायहरूमा लक्षित भन्दा कम अर्थात् क्रमश १४.३ प्रतिशत र ११.० प्रतिशतले वृद्धि हुन गयो ।

तालिका २.२

मुद्रा प्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा

	२०६५/६६	२०६६/६७	
		लक्ष्य	यथार्थ
विस्तृत मुद्रा प्रदाय	२७.१	१७.०	१४.३
संकुचित मुद्रा प्रदाय	२७.३	१४.०	११.०
आन्तरिक कर्जा	२९.०	१९.३	१६.८

२.७ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा आन्तरिक कर्जामा १९.३ प्रतिशतले विस्तार आउने प्रक्षेपण गरिएकोमा १६.२ प्रतिशतले मात्र विस्तार भएको छ । निजी क्षेत्रतर्फको कर्जाको वृद्धिदरमा कमी आएकोले आन्तरिक कर्जाको विस्तारमा कमी आउन गएको हो । समीक्षा वर्षमा शोधनान्तर घाटाको कारण तरलतामा संकुचन आएकोले यसको प्रभाव कर्जा विस्तारमा पनि पर्न गएको हो ।

२.८ मौद्रिक क्षेत्रको कुल आन्तरिक कर्जामध्ये नेपाल सरकारलाई जाने खुद बैंक कर्जा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १४.० प्रतिशत अर्थात् खुद रू. १३ अर्ब २२ करोडले वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएको थियो । समीक्षा वर्ष राजस्व तथा वैदेशिक सहायता परिचालनमा उल्लेख्य वृद्धि भए पनि खर्चको वृद्धि उच्च रहेकोले नेपाल सरकारमाथिको मौद्रिक क्षेत्रको खुद दावी २५.३ प्रतिशत (रू. २६ अर्ब ५५ करोड) ले बढ्यो । समीक्षा वर्ष नेपाल सरकारले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपयोग गरको अधिविकर्ष रू. ६ अर्ब १६ करोड रहेको छ ।

मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्य

२.९ मौद्रिक नीतिको परिचालनबाट प्रक्षेपित अन्तरिम लक्ष्यहरूलाई प्राप्त गर्न यस बैंकले मौद्रिक प्रसार संयन्त्रको (Monetary transmission mechanism) तरलता नियम अर्न्तगत वाणिज्य बैंकहरूको अधिक तरलतालाई आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रुपमा लिंदै आएको छ । वाणिज्य बैंकहरूको अधिक तरलतालाई संचालन लक्ष्यको रूपमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पनि यथावत कायम राखिएको थियो ।

२.१० वाणिज्य बैंकहरूसँगको अधिक तरलताको स्थिति मापन गर्न र उक्त तरलताको अनुगमन तथा प्रक्षेपण गर्नको लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको आधारमा तयार गरिने तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनालाई विगतमा झैं समीक्षा वर्षमा पनि प्रयोगमा ल्याइयो । उक्त संरचनाले इङ्गित गर्ने तरलता र मौद्रिक नीतिका उद्देश्यहरूको स्थितिको आधारमा खुला बजार कारोवार संचालन हुँदै आएको छ । उक्त संरचना मार्फत् तरलता प्रक्षेपण गर्ने कार्यलाई थप सहज बनाउन वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप, कर्जा तथा नगद मौज्दात सम्वन्धी विवरणहरू दैनिक रुपमा संकलन गर्ने र उक्त विवरणको आधारमा तरलताको स्थितिको मापन गर्ने कार्य गरिएको छ ।

मौद्रिक नीतिका उपकरणहरू

बैंकदर र पुनरकर्जादर

२.११ विद्यमान आर्थिक तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषणको आधारमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीतिमा बैंकदर र अनिवार्य नगद अनुपातमा कुनै परिवर्तन नगरी क्रमशः ६.५ प्रतिशत र ५.५ प्रतिशतमा यथावत कायम गरियो । बैंकदर मौद्रिक नीतिको अडान संकेत गर्न र अनिवार्य नगद अनुपात कायम गर्न नसक्ने बैंकहरूलाई नपुग रकममा जरिवाना लगाउने माध्यमको रुपमा प्रयोग हुँदै आएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि स्थायी तरलता सुविधाको व्याजदर गणना गर्ने एक आधारको रुपमा समेत आवद्ध गरिएको छ । यस व्यवस्थाबाट तरलता व्यवस्थापन र मौद्रिक नीतिको कार्यान्वयनमा बैंकदरको प्रभावकारितामा अभिवृद्धि हुन गएको छ । यसको अतिरिक्त बैंकदरलाई प्रणालीगत जोखिमको स्थिति उत्पन्न भएमा यस बैंकले अन्तिम ऋणदाताको सुविधा प्रदान गर्दा प्रयोग गरिने व्यवस्थालाई कायम राखिएको छ ।

२.१२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीतिमा पुनरकर्जा सुविधाका दरहरूलाई यथावत कायम गरियो । नेपाली निर्यातकर्ताहरूले व्यहोर्नु परेको समस्यालाई दृष्टिगत गरी स्वदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराइने निर्यात कर्जाको पुनरकर्जादरलाई साविकको २.० प्रतिशतमा यथावत कायम गरियो । त्यस्तै, विदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराइने पुनरकर्जा सुविधाको व्याजदरलाई प्रचलित लाईवोर (LIBOR) मा ०.२५ प्रतिशत विन्दुले थप गरी हुन आउने दर कायम गर्ने व्यवस्थालाई पनि निरन्तरता दिइयो ।

तालिका २.३
विद्यमान बैंकदर तथा पुनर्कर्जादरमा गरिएको परिवर्तन

	२०६५/६६	२०६६/६७
बैंकदर	६.५	६.५
स्वदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराईने निर्यात कर्जाको पुनर्कर्जादर	२.०	२.०
कृषि कर्जाको पुनर्कर्जादर	३.५	३.५
विदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराइने निर्यात कर्जाको पुनर्कर्जादर	लाईवोर रेट+०.२५	लाईवोर रेट+०.२५
रुग्ण उद्योग पुनर्कर्जादर	१.५	१.५
साना तथा घरेलु उद्योगमा प्रवाहित कर्जाको पुनर्कर्जादर	२.५	२.५

खुला बजार कारोवार

२.१३ मौद्रिक व्यवस्थापनमा नेपाल राष्ट्र बैंकले खुला बजार कारोवारलाई प्रमुख रुपमा प्रयोग गर्दै आएको छ । खुला बजार कारोवारका उपकरणहरूमध्ये सोझै बिक्री तथा खरिद बोलकबोल बहु-मूल्यमा र रिपो तथा रिभर्स रिपो बोलकबोल बहु-व्याजदर बोलकबोलमा संचालन गरिने व्यवस्थालाई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पनि निरन्तरता दिईयो । विकसित मौद्रिक तरलताको स्थितिको आधारमा यस बैंकको अग्रसरतामा प्रत्येक बुधवारका साथै हप्ताको कुनै पनि कार्यालय दिनमा पनि खुला बजार कारोवार गर्न सकिने विद्यमान व्यवस्थालाई यथावत कायम राखियो । तरलता संकुचनका कारणले प्रणालीगत जोखिम (Systemic risk) आउन नदिन खुला बजार कारोवार अन्तर्गत रिपो तथा रिभर्स रिपो बोलकबोलको अवधिलाई विद्यमान २८ दिनबाट बढाई ४५ दिन पुऱ्याइयो । मौद्रिक व्यवस्थापनमा खुला बजार कारोवारले बजारलाई स्थिरता प्रदान गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ ।

२.१४ नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको आधारमा तरलता अनुगमन गर्ने कार्य हुँदै आएको छ । तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले इङ्गित गर्ने तरलतालाई खुला बजार कारोवार संचालनको लागि आधारको

रुपमा प्रयोग गर्ने गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको अतिरिक्त वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप, कर्जा तथा नगद मौज्दात जस्ता विवरणहरूलाई पनि खुला बजार कारोवार संचालनको लागि उपयोग गर्ने गरिएको छ ।

२.१५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खुला बजार कारोवार मार्फत् रू. १२६ अर्ब ६२ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह भयो । अधिल्लो वर्ष उक्त कारोवारबाट रू. ९ अर्ब ७२ करोड मात्र तरलता प्रशोचन भएको थियो । समीक्षा वर्षमा बिक्री बोलकबोलबाट रू. ७ अर्ब ४४ करोड र रिभर्स रिपो बोलकबोलबाट रू. १ अर्ब गरी कुल रू. ८ अर्ब ४४ करोड बराबरको तरलता प्रशोचन भयो भने रिपो बोलकबोल मार्फत् रू. १३१ अर्ब ६८ करोड र सोझै खरिद बोलकबोलबाट रू. ३ अर्ब ३८ करोड गरी कुल रू. १३५ अर्ब ५ करोड तरलता प्रवाह भयो । शोधनान्तर घाटा र नेपाल सरकारको नगद बचतका कारण समेतले बैंकिङ्ग क्षेत्रको तरलतामा संकुचन आएको हुँदा खुला बजार कारोवारबाट अघिल्लो वर्षको तुलनामा अत्यधिक तरलता प्रवाह हुन गएको हो ।

तालिका २.४

दोश्रो बजार कारोवारको स्थिति

(रू. करोडमा)

	२०६५/६६	२०६६/६७
कुल तरलता प्रशोचन (क)	२०७२.०	८४४.०
बिक्री बोलकबोल	७४६.०	७४४.०
रिभर्स रिपो बोलकबोल	१३२६.०	१००.०
कुल तरलता प्रवाह (ख)	११००.०	१३५०५.८
खरिद बोलकबोल	०.०	३३८.१
रिपो बोलकबोल	११००.०	१३१६७.७
खुद तरलता प्रशोचन (क-ख)	९७२.०	-१२६६१.८

विकास ऋणपत्रको निष्कासन

२.१६ आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि विकास ऋणपत्रको प्राथमिक निष्कासन बोलकबोल प्रथाको माध्यमबाट गरिएको थियो । उक्त वर्ष पहिलोपल्ट रू. ३ अर्ब बराबरको ५-वर्षे, आर्थिक वर्ष २०६२/६३ मा रू. ७५ करोडको १०-वर्षे र आर्थिक वर्ष २०६३/६४ मा तीन पटक गरी रू. ५ अर्ब ५० करोडको १२-वर्षे अवधिका विकास ऋणपत्र निष्कासन गरिएको थियो । त्यस्तै आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा पाँच पटक गरी कुल रू. ६ अर्ब ७ करोडको विकास ऋणपत्रको निष्कासन भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नेपाल सरकारले विकास ऋणपत्र जारी गरी कुल रू. ७ अर्ब ७५ करोडको आन्तरिक ऋण परिचालन गरेको थियो । त्यस्तै, आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल रू. ९ अर्ब ४ करोड बराबरको विकास ऋणपत्र बोलकबोलको आधारमा निष्कासन गरिएको छ । उक्त विकास ऋणपत्रहरूमध्ये ९ प्रतिशत अंकित ब्याजदर (Coupon) मा ३-वर्षे अवधिको रू. १ अर्ब ५० करोड र ५-वर्षे अवधिको रू. ७ अर्ब ५४ करोड निष्कासन गरिएको थियो । यी सबै विकास ऋणपत्रहरू बोलकबोल प्रिमियममा बिक्री भएका छन् ।

तालिका २.५

विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्कासन

मिति	अवधि (वर्षमा)	निष्कासित रकम (रू करोडमा)	अंकित ब्याजदर (प्रतिशतमा)	औसत भारित बोलकबोल मूल्य
२०६६/१०/२८	३	१५०.०	९.०	१०१.९३
२०६६/०२/२७	५	२५५.०	९.०	१०२.९३
२०६६/०३/१७	५	४९९.१	९.०	१००.७३

पुनरकर्जा सुविधाको उपयोग

२.१७ यस बैंकले विभिन्न क्षेत्रहरूमा व्यवस्था गरेको पुनरकर्जा सुविधाको दरहरूलाई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यथावत कायम गऱ्यो । यी सुविधाहरू मध्ये अर्थिक वर्ष २०६६/६७ को असार मसान्तसम्ममा रुग्ण उद्योग

पुनरकर्जा सुविधा अन्तर्गत एक होटलले कुल रू. ५७ लाख ५० हजार पुनरकर्जा सुविधा उपयोग गरेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सुविधा अन्तर्गत १ वटा होटलले कुल रू. ७० लाख उपयोग गरेको थियो । आर्थिक वर्ष २०५८/५९ देखि रुग्ण उद्योग पुनरुत्थानको लागि रुग्ण उद्योग पुनरकर्जाको व्यवस्था गर्दै आएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्ममा १६४ होटल र ४२ उद्योगहरूले कुल रू. ३ अर्ब ३२ करोड बराबरको पुनरकर्जा सुविधा उपयोग गरेका छन् । रुग्ण उद्योगलाई प्रदान हुने यस्तो पुनरकर्जाको ब्याजदर १.५ प्रतिशत हुने र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सम्बन्धित ग्राहकबाट ४.५ प्रतिशतभन्दा बढी ब्याजदर लिन नपाउने व्यवस्था रहेको छ ।

२.१८ उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ पर्याप्त कर्जा प्रवाह हुन नसकेको र तरलतामा संकुचन आएको स्थितिलाई दृष्टिगत गरी यस बैंकले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मौद्रिक नीतिको मध्यावधि समीक्षामा तोकिएका उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढाउने उद्देश्यले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गऱ्यो । यस व्यवस्थाबाट उत्पादनमूलक उद्योगतर्फ कर्जा प्रवाह भई उत्पादन वृद्धि, मूल्य स्थिरता र वाह्य तथा वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा लिइएको छ । २०६७ असार मसान्तसम्ममा १२ वटा बैंकहरूलाई कुल रू. ३ अर्ब ५३ करोड पुनरकर्जा सुविधा स्वीकृत गरिएकोमा ९ वटा बैंकहरूले कुल रू. २ अर्ब ८५ करोड कर्जा सुविधा उपयोग गरेका छन् । त्यसैगरी, ३ विकास बैंक तथा १ वित्त कम्पनीले पनि यस सुविधा अन्तर्गत रू. ५८ करोड ४२ लाख सुविधा उपयोग गरेका छन् ।

स्थायी तरलता सुविधा

२.१९ आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि नेपाल राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंकहरूको आन्तरिक भुक्तानी प्रणालीलाई विश्वसनीय, व्यवस्थित, सहज तथा जोखिमरहित बनाउने उद्देश्यले नेपाल सरकारको ट्रेजरी बिल्स तथा विकास ऋणपत्रको धितोमा उपलब्ध हुने गरी स्थायी तरलता सुविधालाई सेफ्टी भल्भको रुपमा व्यवस्था गर्दै आएको छ । उक्त सुविधालाई मौद्रिक नीति संचालनको समकक्षीको हैसियतले वाणिज्य बैंकहरूलाई मात्र प्रदान गरिदै आएकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि समकक्षीको दायरा फराकिलो बनाई वाणिज्य बैंकका अतिरिक्त विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले पनि तोकिएको मापदण्ड पूरा गरी उक्त सुविधा प्रयोग गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ९१-दिने ट्रेजरी बिल्सको पछिल्लो औसत व्याजदर वा विगत एक महिना भित्रको रिपो बोलकबोल व्याजदरको अलावा बैंकदर पनि समावेश गरी यी आधारहरू मध्ये, जुन अधिकतम छ, त्यसमा ३ प्रतिशत पेनाल दर थपेर स्थायी तरलता सुविधाको व्याजदर निर्धारण गर्ने व्यवस्था गरियो ।

लघु वित्त

लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम तथा गतिबिधि

२.२० यस बैंक अन्तर्गत रहेको ग्रामीण स्वावलम्बन कोषमा हालसम्ममा नेपाल सरकारबाट जम्मा रू. १९ करोड र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रू. २५ करोड ३४ लाख गरी कुल पूँजी रू. ४४ करोड ३४ लाख पुऱ्याइएको छ । सोही पूँजीबाट कोषले आफूसँग आवद्ध संस्थाहरूलाई सम्बन्धित संस्थाहरूको प्राथमिक पूँजी (शेयर पूँजी, साधारण जगेडा र नाफा रकम) को पहिलो कर्जामा २० गुणासम्म, दोश्रो र तेश्रो कर्जाको हकमा १५ गुणासम्म हुने गरी पहिलो पटक रू. २० लाख, दोश्रो पटक रू. २५ लाख र तेश्रो पटक रू. ३० लाखसम्मको कर्जा किस्ताबन्दीमा उपलब्ध गराउँदै आएको छ । कोषबाट विपन्न वर्गको आर्थिक उत्थानका लागि प्रति सदस्य बढीमा पहिलो पटक रू. ५० हजार, दोश्रो पटक रू. ५५ हजार, तेश्रो पटक रू. ६० हजार तथा पुनरकर्जा रू. ६० हजारसम्म सहकारी/गैर-सरकारी संस्थाहरू मार्फत् लघु कर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था रहेको छ । सामुहिक लघुउद्यम परियोजना कर्जा अन्तर्गत दोस्रो पटकको कर्जा सदुपयोग गरी राम्रो ख्याती कमाएका ऋणी सदस्यहरूले सामूहिक रुपमा कुनै लघुउद्यम संचालन गर्न चाहेमा यस्तो सामूहिक परियोजनाका लागि प्रति परियोजना बढीमा रू. १ लाख ५० हजारसम्म कर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था समेत रहेको छ । यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि दीर्घकालीन पूँजीको आवश्यकता पर्ने व्यवसायहरू खासगरी चिया, अलैंची, कोल्डस्टोरका लागि आवश्यक पर्ने पूँजीको व्यवस्था गर्न कृषि विकास बैंक र लघुवित्त सम्बन्धी कार्य गर्ने विकास बैंकहरूलाई कोषबाट थोक कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था समेत गरिएको छ ।

२.२१ २०६७ असार मसान्तसम्ममा कोषले ४४३ वटा सहकारी संस्था र ५३ वटा गैर-सरकारी संस्था गरी कुल ४९६ वटा संस्थाहरूलाई रू. ४० करोड २८ लाख ७१ हजार ऋण लगानी गरेकोमा रू. २० करोड ३२ लाख ७९ हजार असूली भई रू. १९ करोड ९५ लाख ९२ हजार लगानीमा रहिरहेको छ । सोही अवधिसम्ममा दीर्घकालीन ऋणतर्फ जम्मा रू. ११ करोड ९३ लाख ७८ हजार लगानी गरेकोले दुबै गरी रू. ३१ करोड ९ लाख ७० हजार लगानीमा रहिरहेको छ । दीर्घकालीन कर्जा अन्तर्गत २०६७ असारसम्ममा पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र मध्य-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. तथा साना किसान विकास बैंक प्रत्येकलाई रू. १/१ करोड गरी जम्मा रू. ४ करोड कर्जा प्रदान गरिएकोमा सबै संस्थाहरूले कर्जा चुक्ता गरिसकेका छन् । यसैगरी पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकलाई रू. १ करोड ५० लाख कर्जा प्रदान गरिएकोमा रू. ६२ लाख ५० हजार असूल भई रू. ८७ लाख ५० हजार लगानीमा रहिरहेको छ । कृषि विकास बैंकलाई कोषको दीर्घकालीन कर्जा कार्यक्रम (Long term credit) अन्तर्गत प्रदान गरिएको कर्जा रकम रू. ११ करोड ९२ लाखमध्ये हाल रू. ११ करोड ६ लाख २८ हजार लगानीमा रहिरहेको छ ।

२.२२ नेपाल सरकार र नेपाल राष्ट्र बैंकबीच भएको सहायक ऋण सम्झौता बमोजिम निश्चित समयावधिमा भुक्तानी हुने गरी यस बैंकको लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागबाट विभिन्न परियोजनाहरू संचालन गरिएको थियो । ग्रामीण महिलाको लागि उत्पादन कर्जा (२० वर्ष), महिलाको लागि लघु कर्जा (१६ वर्ष), तेश्रो पशु विकास आयोजना (३० वर्ष), पश्चिम तराई गरिबी निवारण आयोजना (१८ वर्ष) र सामुदायिक भूमिगत जल सिंचाई सेक्टर आयोजना जस्ता कार्यक्रमहरु संचालन भई हाल लगानी सम्बन्धी कार्य समाप्त भइसकेको छ । उक्त कार्यक्रमहरू मार्फत् लगानी गरिएको रकममध्ये हाल करिब रू. २९ करोड ५९ लाख लगानीमा रहिरहेको छ । उक्त रकम सम्बन्धित सहभागी वित्तीय संस्थाहरूबाट भुक्तानी तालिका अनुसार असूल गरी नेपाल सरकारलाई भुक्तानी हुँदै जानेछ ।

२.२३ ग्रामीण क्षेत्रमा लघु कर्जाको अत्यधिक माग रहेको र सो क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्थाहरूको सेवा प्रवाहमा एकरुपता नदेखिएको र लघुवित्त क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाहरू विभिन्न ऐन अन्तर्गत स्थापना भएका सन्दर्भमा ग्रामीण क्षेत्रमा संस्थागत कर्जाको विस्तार गर्न र सो कर्जामा विपन्न वर्गको पहुँच बढाउँदै लैजानको लागि राष्ट्रिय लघुवित्त नीति, २०६४ जारी भइसकेको र यसै सन्दर्भमा मुलुकको अर्थतन्त्रको दिगो विकासका निम्ति लघुवित्त कारोवारका माध्यमबाट विपन्न वर्गका समुदायमा उद्यमशीलताको विकास, स्वरोजगार सिर्जना एवं आयआर्जनका कृयाकलाप मार्फत् ग्रामीण तथा शहरी क्षेत्रको गरिबी निवारणको कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन तथा विपन्न वर्गको आवश्यकतालाई समेट्ने गरी लघुवित्त क्षेत्रको विकास र विस्तार गर्न, लघु वित्त क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाको प्रवर्द्धन, नियमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गरी लघु वित्त कारोवारलाई नियमित एवं सुव्यवस्थित गर्न बाञ्छनीय भएको छ । हाल देशको लघु वित्तीय क्षेत्रमा काम गर्ने "घ" वर्गका लघु वित्त विकास बैकहरूको संख्या २०, यस बैकवाट सीमित रुपमा बैंकिङ्ग कारोवार गर्न अनुमति लिने सहकारी संस्थाहरू १५ वटा र वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरू ४५ वटा रहेका छन् । उपरोक्त बमोजिमका लघुवित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरू लगायत अन्य लघु वित्तीय संस्थाहरूको नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न नेपाल सरकार र यस बैकको शेयर सहभागिता रहने गरी एउटा दोश्रो नियमक संस्था (Second tier institution) गठन गर्ने व्यवस्था सहितको लघु वित्त प्राधिकरण ऐन, २०६७ को मस्यौदा तर्जुमा गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश भइसकेको छ ।

२.२४ समाजका कमजोर वर्गमा कर्जा विस्तार गर्न स्थापित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषलाई लघुवित्त विकास कोषको रुपमा एक छुट्टै निकायको रुपमा संस्थापना गर्ने सम्बन्धी कारवाहीलाई अघि बढाइने नीति लिइएको छ । लघु, साना र मझौला उद्योगमा कर्जा वृद्धि तथा पहुँच एवम् प्रभावकारिताको अनुगमन प्रयोजनको लागि एक छुट्टै डेस्क स्थापना गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई प्रोत्साहित गरिनेछ । लघुवित्त संस्थाहरूको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यलाई थप प्रभावकारी तुल्याउन यस बैंकमा छुट्टै विभागको व्यवस्था गरिएको छ ।

२.२५ कोषले सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्था र लघु वित्तीय संस्थाहरू मार्फत ग्रामीण विपन्न वर्गका जनताहरूलाई स-साना कर्जा प्रवाह गरी आवश्यक वित्तीय सहयोग उपलब्ध गराई उनीहरूको आर्थिकस्तरमा सुधार ल्याउन नेपाल सरकार, स्थानीय विकास मन्त्रालयसँग आवश्यक समन्वय गरी प्रत्येक गाविसलाई सुसूचित गर्ने उद्देश्यले एक पुस्तिका तयार गरी सम्बद्ध सरोकारवालाहरूलाई वितरण गरिएको छ । देशका ग्रामीण क्षेत्रमा रहेका सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरुको पहुँच कोषसम्म पुऱ्याउने उद्देश्यले विभिन्न गोष्ठी तथा कार्यक्रम संचालन गरी थप प्रचार प्रसारको काम समेत गर्ने गरिएको छ ।

तालिका २.६

ग्रामीण स्वावलम्वन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति

(२०६७ असार मसान्तसम्म)

विवरण	गैर-सरकारी संस्था	सहकारी संस्था	जम्मा
कर्जा प्रवाह			
(क) संस्था संख्या	५३	४४३	४९६
(ख) कर्जा रकम (रू. हजारमा)	२१८३६	३८१०३५	४०२८७१
(ग) लाभान्वित परिवार संख्या	४००४	१८९४६	२२९५०
कर्जा असूली			
(क) संस्था संख्या	३५	१२०	१५५
(ख) साँवा रकम (रू. हजारमा)	१८९३०	१८४३४९	२०३२७९
(ग) व्याज रकम (रू. हजारमा)	२५१८	२४६६२	२७१८०
लगानीमा रहिरहेको			
(क) संस्था संख्या	१८	३२३	३४१
(ग) साँवा रकम (रू. हजारमा)	२९०६	१९६६८६	१९९५९२
भाखा नाघेको			
(क) संस्था संख्या	१७	६८	८५
(ख) साँवा रकम (रू. हजारमा)	२१८७	११४००	१३५८७

२.२६ ग्रामीण क्षेत्रमा बसोवास गरिरहेका विपन्न महिलाको आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले देशका पाँच विकास क्षेत्रमा स्थापित ग्रामीण विकास बैंकहरूद्वारा सम्प्रेषित प्रारम्भिक तथ्याङ्क अनुसार २०६७ असार मसान्तसम्ममा कुल १,७१,८३३ ग्रामीण महिला सदस्यहरूलाई करिब रू. २३ अर्ब २८ करोड कर्जा प्रवाह भएको छ। यसमध्ये रू. २० अर्ब ७० करोड असूली भई रू. २ अर्ब ५८ करोड कर्जा बाँकी रहेको छ।

२.२७ पाँचवटा ग्रामीण विकास बैंकहरूको वित्तीय सुदृढीकरण तथा समग्ररुपमा सवलीकरणका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको सकृयतामा २०५८ देखि २०६३ सम्म संरचनात्मक सुधार कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो । संरचनात्मक सुधार कार्यक्रमको क्रममा ग्रामीण विकास बैंकहरूलाई क्रमशः निजीकरण गर्दै जाने उद्देश्य अनुरुप पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडबाट निजीकरण कार्यको शुरुवात भई यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको ६१ प्रतिशत शेयरमध्ये ५१ प्रतिशत शेयर निजी क्षेत्रलाई हस्तान्तरण गरी १० प्रतिशत शेयर मात्र यस बैंकको स्वामित्वमा बाँकी रहेको छ । त्यसैगरी पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेड, मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेड तथा मध्यपश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडमा यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण शेयर निजी क्षेत्रमा हस्तान्तरण गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको सुदूर पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैक लिमिटेडको शेयरसमेत आगामी वर्षहरूमा बिनिवेश गर्दै जाने नीति रहेको छ।

२.२८ मुलुकका गरीब तथा विपन्न समुदायमा लघुवित्त सेवाको पहुँचमा थप अभिवृद्धि गर्ने अभिप्रायले UNDP र UNCDF को प्राविधिक तथा अनुदान सहयोगमा Enhancing Acess to Financial Services परियोजना लघुवित्त विभाग अन्तर्गत संचालनमा रहेको छ । परियोजनाले गरिबी निवारणमा सहभागी लघुवित्त संस्थाहरूबाट आव्हानपत्र माग गरी छनौटमा परेका ८ वटा संस्थाहरूलाई प्रथम चरणमा रणनीतिक साझेदार संस्थाका रुपमा र दोश्रो चरणमा ८ वटा संस्थाहरूलाई नवप्रवर्द्धक साझेदारका रुपमा छनौट गरी वित्तीय सेवा अभिवृद्धि गर्न वित्तीय सहयोग उपलब्ध गराएको छ।

२.२९ APRACA तथा नेपाल राष्ट्र बैंकको संयुक्त आयोजनामा मार्च २-५, २०१० मा IFAD-APRACA FinPower GreenFinance Forum विषयक अन्तर्राष्ट्रिय कार्यक्रम काठमाडौंमा संचालन गरियो । उक्त कार्यक्रममा बैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन तथा विकासको माध्यमबाट गरिवी न्यूनीकरणमा पुग्न सक्ने योगदानका बारेमा APRACA का सहभागी सदस्य संस्थाका प्रतिनिधिहरुबीच आ-आफ्ना देशका प्रयोग तथा अनुभव लगायत आवश्यक सूचना समेत कार्यपत्र एवं छलफलका माध्यमबाट आदान प्रदान गरिएको थियो।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

२.३० यस बैंकले आफ्नो रणनीतिक योजनालाई आर्थिक उदारीकरणको नीतिसंग सामाञ्जस्य हुने गरी आफूलाई नीतिगत कार्यमा मात्र सीमित गर्दै जाने अवधारणा लिए अनुरुप परिवर्त्य विदेशी मुद्रा कारोवारहरू Deregulate गर्दै जाने तथा पूँजी खातालाई क्रमशः खुकुलो पार्दै जाने नीति लिई विदेशी विनिमय व्यवस्थापन गर्दै आएको छ । यस क्रममा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन सम्बन्धमा निम्न व्यवस्था एवं सुधारका उपायहरू अवलम्बन गरिएको छ ।

(१) परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने वस्तुहरूको सूचीमा वृद्धि गरी १३७ पुऱ्याइएको छ । यस व्यवस्था बमोजिम आयात गर्न सक्ने उत्पादनमूलक औद्योगिक फर्म/व्यवसाय अन्तर्गत पत्र-पत्रिका प्रकाशन गर्ने प्रकाशन गृहलाई समेत समावेश गरी ऊर्जामूलक उद्योगको हकमा "बढीमा ५ मेगावाट क्षमतासम्मको" भन्ने बन्देजलाई हटाउनुका साथै आवश्यकता र माग अनुरुप त्यस्ता वस्तुहरूको संख्या क्रमिक रुपमा थप गर्दै जाने नीतिलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

(२) बहुराष्ट्रिय कम्पनीहरुका भारतस्थित कार्यालयहरूको नाममा प्रचलित व्यवस्था अन्तर्गत प्रतीतपत्र खोली तेश्रो मुलुकमा निर्मित वस्तुहरू भारत वा तेश्रो मुलुकबाट सिपमेण्ट भएको आधारमा हुने आयातको भुक्तानी भारतमा समेत परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(३) विदेशमा ऋण लिने प्रयोजनको लागि बाहेक विदेशस्थित कुनै निकायलाई नेपालबाट वस्तु निर्यात तथा सेवा उपलब्ध गराउने लगायतका विविध व्यवसाय गर्न र सोको लागि अग्रिम भुक्तानी लिने प्रयोजनको लागि समेत सम्बन्धित व्यवसायीको अनुरोधमा "क" वर्गका बैंकहरूले विदेशी मुद्रा (भारतीय रुपैया समेत) मा बैंक ग्यारेण्टी जारी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(४) अन्य कार्यविधि यथावत रहने गरी ड्राफ्ट/टी.टी.को माध्यमबाट गरिने आयात समेत FOB (Free on board) मूल्यमा समेत गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(५) नेपाली र भारतीय नागरिक बाहेक अन्य मुलुकका नागरिकले विदेशी मुद्रा सटही गरी नेपालमा रहंदा खर्च गरी बाँकी रहेको नेपाली रुपैयाँ बराबर हुने विदेशी मुद्रा विदेशी विनिमय सटही रसिद (FEER) को आधारमा मात्र फिर्ता सटही गर्न सकिने व्यवस्था रहेकोमा सो व्यवस्थालाई बढी उदार र सरल बनाउने उद्देश्यले अमेरिकी डलर १०० बराबरसम्मको विदेशी मुद्रा फिर्ता सटही गर्न FEER आवश्यक नपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(६) विभिन्न प्रयोजनको लागि व्यक्ति तथा संघ-संस्थाहरू र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको लागि आवश्यक कागजातको आधारमा सोझै "क" वर्ग र राष्ट्रिय स्तरका "ख" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट सटही सुविधा प्रदान गर्न सकिने अमेरिकी डलर ४,००० सम्मको सुविधा सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ६,००० पुऱ्याइएको छ ।

(७) इन्टरनेट मार्फत् खरिद/बिक्री गर्ने प्रचलनले विश्वव्यापी मान्यता पाउँदै गएको परिप्रेक्ष्यमा इण्टरनेट मार्फत् डेबिट/क्रेडिट जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय कार्डबाट परिवर्त्य विदेशी मुद्रा स्वीकार गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(८) अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारमा प्रचलित Documentary Collection अन्तर्गत Documents against Payment (D/P) को माध्यमबाट मात्र आयात गर्न सकिने व्यवस्थालाई विस्तार गरी Documents against Acceptance (D/A) को माध्यमबाट समेत आयात गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(९) परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी हुने गरी भारत वाहेक तेश्रो मुलुकबाट ड्राफ्ट/टी.टी. को माध्यमबाट अमेरिकी डलर ५०,००० वा सो बराबरको वस्तु आयात गर्न सकिने व्यवस्था रहेकोमा यस व्यवस्थाको दुरुपयोग गरी परिवर्त्य विदेशी मुद्राको अपचलन गर्ने प्रवृत्ति बढेको देखिएकोले सो सीमालाई अमेरिकी डलर २५,००० मा सीमित गरिनुका साथै एउटै वेनिफिसियरीलाई एउटै निवेदकबाट सात कार्य दिनको अन्तरालमा अमेरिकी डलर २५,००० भन्दा बढी हुने गरी भुक्तानी पठाउन नसकिने समेत व्यबस्था गरिएको छ ।

(१०) राहदानी वापतको सटही सुविधा सम्बन्धी व्यवस्थामा संशोधन/परिमार्जन गरी व्यक्तिगत रुपमा तेश्रो मुलुकको भ्रमणमा जाने नेपाली नागरिकलाई राहदानी सुविधा अन्तर्गत एक आर्थिक वर्षमा अधिकतम २ पटक मात्र सटही सुविधा प्रदान गर्न सकिने तथा वैदेशिक रोजगारीमा जाने नेपाली नागरिकलाई राहदानी वापत अधिकतम अमेरिकी डलर ५०० (पाँचसय) वा सो बराबर अन्य विदेशी मुद्रा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ । यस व्यवस्था अन्तर्गत प्राप्त सटही सुविधा अपुग भई बढी रकम आवश्यक परेमा स्थायी लेखा नम्बर (PAN) र रकम अपुग हुनाको यथेष्ट कारण सहित निवेदन दिएमा औचित्यताको आधारमा आवश्यकतानुसार थप सटही सुविधा दिन सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(११) गलैचा उद्योगको लागि आवश्यक पर्ने ४-६ इन्च लम्वाईको कच्चा ऊन मात्र चीनको स्वशासित क्षेत्र तिव्वत बाहेक अन्य मुलुकबाट र अन्य साइजका कच्चा ऊन तिब्बतबाट आयात गर्न सकिने व्यवस्था रहेकोमा स्वेटर उद्योगलाई आवश्यक पर्ने २-३ इन्च लम्वाई र १४-२९ माइक्रोन मोटाईको कच्चा ऊन समेत तोकिएको स्किम बमोजिमको परिमाणमा व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्रको सिफारिश बमोजिम प्रतीतपत्रको माध्यमबाट आयात गर्न सकिने व्यवस्था गरी त्यस्तो आयात गर्दा समेत २ प्रतिशत धरौटी राख्नु पर्ने र तातोपानी भन्सार विन्दु मार्फत् क्रेडिट सुविधामा मालवस्तु आयात गर्न नपाइने व्यवस्था गरिएको छ ।

(१२) वैदेशिक रोजगारमा इ.पी.एस. (EPS) प्रणाली मार्फत् दक्षिण कोरिया जाने नेपालीहरूको संख्यामा हुँदै आएको बृद्धि र नेपाल भ्रमणमा आउने सो मुलुकका नागरिकको संख्यामा समेत बृद्धि हुँदै गइरहेको परिप्रेक्ष्यमा उक्त मुलुकको मुद्रा सटही गर्न समेत सहज होस् भन्ने उद्देश्यले यस बैंकबाट प्रकाशित गरिने विदेशी मुद्राहरूको विनिमय दरको खरिद तथा बिक्रीको सूचीमा दक्षिण कोरियन वन समेत समावेश गरी सहज रुपमा सटही हुने व्यवस्था गरिएको छ ।

(१३) नेपाल सरकार, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको निर्णयानुसार सौर्य विद्युत प्रविधि मार्फत् हुने ऊर्जा उत्पादनमा प्रयोग हुने Solar Inverter बाहेकका इन्भर्टर/Home UPS को आयातमा रोक लगाइएको छ ।

(१४) M/S China Union Pay Co. Ltd. बाट जारी भई विश्वव्यापी प्रचलनमा रहेका CUP Card आ-आफना ATM Network र POS Terminal मार्फत् स्वीकार गर्न तथा सो कार्ड नेपालबाट जारी गर्न समेत सक्ने गरी नविल बैंक लिमिटेड र सिद्धार्थ बैंक लिमिटेडलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

(१५) नेपालभित्र पैठारी हुने मालवस्तुका लागि प्रतीतपत्र जारी गर्दाकै अवस्थामा सो मालवस्तु भित्र्याउन एउटा मात्र भन्सार विन्दु उल्लेख गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(१६) विप्रेषण सम्बन्धी कार्य गर्ने कम्पनी/फर्मको संख्या गत वर्षसम्म ४८ वटा रहेकोमा यस वर्ष ६ कम्पनी थप र २ कम्पनी बन्द भएकोले आर्थिक वर्ष २०६७/६७ को अन्त्यसम्ममा यो संख्या ५२ पुगेको छ ।

(१७) आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा थप २४ वटा मनिचेन्जर फर्म कम्पनीलाई कारोवार गर्न इजाजत प्रदान गरिएको र ६ वटा बन्द भएकोले यस्तो कारोवार गर्ने फर्म/कम्पनीको संख्या ४०० पुगेको छ भने काठमाडौं उपत्यकाभित्र मात्रै कारोवार गर्ने फर्म/कम्पनीको संख्या १९० पुगेको छ ।

(१८) बैंक तथा वित्तीय संस्था एवं मनि ट्रान्सफर र मनीचेञ्जर फर्म/कम्पनी वाहेक विदेशी मुद्रा कारोवार (खरिद मात्र) गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त होटल, स्वदेशी तथा विदेशी एयरलाइन्स, ट्राभल, ट्रेकिङ्ग, कार्गो तथा कुरिअर एजेन्सीको संख्या आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्म २७९५ रहेकोमा यस आर्थिक वर्षमा थप २२६ ले स्वीकृति लिएकोले यस्तो कारोवार गर्ने एजेन्सीहरूको संख्या ३०२१ पुगेको छ ।

(१९) मनिट्रान्सफर र मनीचेञ्जर कारोवार व्यवस्थित गर्न, इजाजतपत्र प्रदान गर्ने, निरीक्षण गर्ने प्रकृयालाई समयानुकूल बनाउन तथा विदेशी विनिमय कारोवार गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त विभिन्न निकायहरूले गरेको विदेशी विनिमय कारोवारको नियमित निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने उद्देश्यले मनिट्रान्सफर र निरीक्षण सम्बन्धी विनियमावलीको मस्यौदा तयार गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ भने मनीचेञ्जर विनियमावली तयार भई लागू हुने क्रममा रहेको छ ।

(२०) यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरी विदेशी मुद्राको कारोवार गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्था लगायतका निकायहरूले गर्ने विदेशी मुद्रा कारोवारको नियमित रुपमा निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न गत आर्थिक वर्ष देखि विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागमा निरीक्षण तथा अनुगमन फाँट गठन गरी कार्ययोजना सहित निरीक्षण अनुगमन गर्न शुरु गरिएको छ । यसै सिलसिलामा गत आर्थिक वर्ष मा कुल १४४ निकायहरूको नियमित तथा विशेष निरीक्षण गरी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको व्यहोरा अनुरुप इजाजतपत्र रद्द, सामान्य निर्देशन, नसिहत, सचेत तथा स्पष्टिकरण लगायतका कारवाहीहरू गरिएको छ ।

(२१) एशियन क्लियरिङ्ग युनियन (ACU) अन्तर्गत हुने कारोवारको भुक्तानीको लागि वाणिज्य बैंकहरूले स्वीफ्ट म्यासेजको माध्यमबाट पत्राचार गर्नु पर्ने गरिएको छ । मालदिभ्स मनिटरी अथोरिटी (Maldives Monetary Authority) पनि एशियन क्लियरिङ्ग युनियनको सदस्य भएकोले १ जनवरी २०१० (१७ पौष २०६६) देखि मालदिभ्ससँग हुने व्यापारिक कारोवारहरू समेत प्रचलित व्यवस्था अनुसार एशियन क्लियरिङ्ग युनियन मार्फत् गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(२२) यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त विभिन्न निकायहरूले गर्ने विदेशी मुद्रा कारोवार तथा रिप्याट्रिएशन सम्बन्धमा रिप्याट्रिएशन उपलब्ध गराउने कार्य वाणिज्य बैंकहरुबाटै हुने गरी गरिएको नयाँ व्यवस्थामा समायानुकूल परिमार्जन गरिएको छ ।

(२३) नेपाल सरकार, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको निर्णय अनुसार दालजन्य वस्तुहरू (मुसुरो, रहर, मास, भटमास, चना, गहत, खेसरी) को निर्यातमा पूर्ण प्रतिबन्ध लगाइएकोले सो प्रयोजनको लागि प्रतीतपत्र स्वीकार गर्न र CAD (Cash against documents) अनुमति जारी गर्न नपाइने व्यवस्था गरिएकोमा नेपाल सरकार, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको निर्णय अनुसार प्रचलित व्यवस्था बमोजिम रहरको दाल बाहेक अन्य सबै दालजन्य वस्तुहरूको निकासी सम्बन्धी कारोवार खुला गरिएको छ ।

(२४) इजाजतपत्र प्राप्त "क" र राष्ट्रिय स्तरका "ख" वर्गका बैंक/वित्तीय संस्थाहरूले आफूसँग रहेको परिवर्त्य विदेशी मुद्राको लगानी व्यवस्थापन गर्न तथा विनिमय दरमा हुने उतार-चढावको कारणले हुन सक्ने जोखिम व्यवस्थापनको लागि विदेशी मुद्रा बजारमा प्रचलित Forward, Option, Swap, Futures जस्ता Derivatives उपकरण सम्बन्धी कारोवार गर्न सकिने व्यवस्थालाई बढी सरल बनाइएको छ ।

(२५) नेपाल समुद्रपार निकासी पैठारी संघमा आवद्ध फर्म/कम्पनीको तर्फबाट व्यवसायिक भ्रमणमा विदेश जाने पदाधिकारीलाई आवद्ध फर्म/कम्पनीले अघिल्लो आर्थिक वर्षमा तिरेको आयकरको आधारमा उक्त संघकै सिफारिशमा अमेरिकी डलर ५,००० देखि १०,००० सम्मको सटही सुविधा बैंक/वित्तीय संस्था मार्फत् सोझै उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिएको छ ।

(२६) भारतीय रुपैयाँको कारोवारलाई व्यवस्थित तथा नियमित गर्ने उद्देश्यले भारतसँग हुने व्यापारिक कारोवार तथा भारतीय रुपैयाँ खरिद/बिक्री कारोवार सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई अझ बढी पारदर्शी, स्पष्ट र सरल तुल्याइएको छ ।

(२७) मुलुकको आन्तरिक आवश्यकता भन्दा बढी परिमाणमा सुन र चाँदी आयात भई विदेशी मुदाको संचितिमा समेत प्रतिकूल प्रभाव पर्न गएकोले सुनको हकमा दैनिक १० किलोग्राम र चाँदीको हकमा दैनिक १०० किलोग्रामका दरले वाणिज्य बैंकहरूले मात्र आयात गर्न सक्ने नयाँ व्यवस्था गरिएको छ ।

(२८) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कुल १०३ पटक विदेशी विनिमय खरिद/बिक्री गरी १०० पटकको खरिदबाट कुल अमेरिकी डलर १ अर्ब ९१ करोड ९० लाख खरिद र ३ पटकको बिक्रीबाट कुल अमेरिकी डलर २ करोड १५ लाख बिक्री गरी खुद अमेरिकी डलर १ अर्ब ८९ करोड ७५ लाख खरिद गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल १३५ पटक बजार हस्तक्षेप गरी अमेरिकी डलर १ अर्ब ६० करोड ६७ लाख खरिद र ६० लाख बिक्री गरी खुद अमेरिकी डलर १ अर्ब ६० करोड ७ लाख खरिद गरिएको छ ।

(२९) विदेशी विनिमय दरमा भएको घटबढको कारणले आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा खुद रू. ११ अर्ब २ करोड २६ लाख नाफा भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खुद रू. १० अर्ब २३ करोड ७८ लाख नोक्सान भएको छ।

(३०) भारतसँगको व्यापार एवं शोधनान्तर घाटा पूर्ति गर्न गत आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा अमेरिकी डलर १ अर्ब ५२ करोड बिक्री गरी भा.रू. ७३ अर्ब ४० करोड ६ लाख खरिद गरिएकोमा समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलर २ अर्ब १९ करोड बिक्री गरी भा.रू. १०२ अर्ब ९ करोड ३२ लाख खरिद गरिएको छ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम

२.३१ नेपाल सरकारको आर्थिक सुधार कार्यक्रमको एक महत्वपूर्ण अंगको रुपमा वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमलाई लिइएको छ। वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल सरकारले २०५७/८/७ मा एक वित्तीय क्षेत्र सुधार सम्बन्धी रणनीति पत्र जारी गरी सुधार कार्यक्रमलाई प्रष्ट मार्गदर्शन प्रदान गरेको थियो। वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको कार्यान्वयन ईकाइको रुपमा नेपाल राष्ट्र बैंकले यस कार्यक्रमलाई अघि बढाउँदै आएको छ।

२.३२ यसै सन्दर्भमा, वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत वित्तीय क्षेत्र प्राविधिक सहयोग परियोजनाको अवधि ३१ डिसेम्बर २०११ सम्म थप भएको छ भने यस कार्यक्रमको अवलम्बनबाट मुलुकको वित्तीय क्षेत्रलाई स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी, कुशल तथा व्यवसायिक बनाई आर्थिक विकासको लागि पर्याप्त योगदान दिन सक्ने बनाउने लक्ष्य लिइएको छ। विश्व बैंक, बेलायत सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास विभाग (Department for International Development) र नेपाल सरकारको ऋण तथा अनुदान सहयोगमा सञ्चालन भइरहेको वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत मुख्यतया देहायका ३ वटा कार्यक्रमहरू संचालनमा रहेका छन्।

(१) नेपाल राष्ट्र बैंकको Re-engineering,

(२) नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना र

(३) समग्र वित्तीय क्षेत्रको सक्षमतामा अभिवृद्धि।

नेपाल राष्ट्र बैंकको Re-engineering

२.३३ वित्तीय क्षेत्रको विकास तथा बदलिंदो परिस्थितिसँग सामञ्जस्य कायम गर्दै नेपाल राष्ट्र बैंकलाई एउटा सक्षम केन्द्रीय बैंकको रुपमा परिमार्जन गर्न यस बैंकको Re-engineering सम्बन्धी कार्यलाई निरन्तरता प्रदान गरिएको छ। यस अन्तर्गत बैंकको मानव संशाधन (Human Resource) को विकास गर्ने, नियमन व्यवस्था र निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण प्रणालीलाई अझ बढी सशक्त एवं प्रभावकारी बनाउने, कार्यको आधारमा सांगठनिक पुनर्संरचना गर्ने, बैंकलाई कम्प्यूटराइज्ड गर्ने, लेखा प्रणालीलाई अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुपको बनाउने तथा बैंकका कार्यहरू सरल र सहज बनाउँदै केन्द्रीय बैंकलाई चुस्त बनाउने आदि कार्यहरूलाई निरन्तरता प्रदान गरिदै आएको छ।

२.३४ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत यस बैंकको मानव संशाधनको विकास गर्ने सिलसिलामा परियोजनाबाट खर्च व्यहोरिने गरी आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ६३ जना यस बैंकका कर्मचारीहरूलाई वैदेशिक तालीम तथा सेमीनार/गोष्ठीमा पठाइसकिएको छ भने थप कर्मचारीहरूलाई वैदेशिक तालीम तथा सेमीनारमा आगामी आर्थिक वर्षमा सहभागी गराउने कार्यक्रम रहेको छ।

नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना

२.३५ नेपाल बैंक लिमिटेडको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत पदमा कार्य गर्न यस बैंकका एक प्रथम श्रेणी अधिकृत सहित ३ जनाको व्यवस्थापन समूहलाई खटाई सोही व्यवस्थापन समूहबाट उक्त बैंकको व्यवस्थापन लगायत दैनिक कार्य सम्पादन भइरहेको छ। उक्त बैंकमा खुल्ला प्रतिस्पर्धाबाट नयाँ प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्तिको लागि विगतमा प्रक्रिया प्रारम्भ गरिएकोमा नयाँ प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्ति हुन सकेको छैन।

२.३६ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको हकमा भने हाल उक्त बैंकमा कार्यरत प्रमुख कार्यकारी अधिकृत मार्फत् पुनर्संरचनाका कार्यहरूलाई निरन्तरता दिइएको छ भने हालको व्यवस्थापन समूहका सदस्यहरूको पदावधि मार्च ३१, २०११ सम्म रहेको छ।

२.३७ यी दुबै बैंकहरूको पुनर्संरचनागत सुधारको कार्य भइरहेको सन्दर्भमा Bank Restructuring Advisor नियुक्त गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा नेपाल सरकारबाट यस सम्बन्धी नीति आएपछि थप प्रकृया अघि बढाइनेछ।

समग्र वित्तीय क्षेत्रको सक्षमतामा अभिवृद्धि

२.३८ कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको यान्त्रिकीकरणको कार्य प्रारम्भ गरिएको छ। यस अन्तर्गत उक्त कम्पनीबाट तयार भई पेश हुन आएको Bid Documents को मूल्याङ्कनका कार्यहरू सम्पादन भइसकेको छ र सोही अन्तर्गत दोस्रो चरणको Bid जारी गर्ने सम्बन्धी आवश्यक कार्य भइरहेको छ।

२.३९ ऋण असूली न्यायाधिकरणका कर्मचारीहरूको दक्षता अभिवृद्धि गर्ने सम्बन्धमा श्रीलंकामा एक अध्ययन भ्रमणको कार्यक्रम राखी सम्बद्ध कर्मचारीहरूलाई सहभागी गराइएको छ भने यान्त्रिकीकरणको कार्य अन्तर्गत कम्प्यूटर तथा अन्य उपकरणहरू खरिद गरी हस्तान्तरण गरिएको छ।

२.४० Economic Journalism सम्बन्धी तालीम कार्यक्रममा ७ जना आर्थिक पत्रकारहरूलाई सहभागी गराइएको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन

वाणिज्य बैंकतर्फ

नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचनागत सुधार

२.४१ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना गर्ने प्रमुख उद्देश्य सहित उक्त बैंकलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ग) को उपदफा १ (ण) अनुसार यस बैंकको नियन्त्रणमा लिइएको र त्यस्तो नियन्त्रणको अवधि २०६७ फागुन मसान्तसम्म रहेको छ। उक्त बैंकको पुनर्संरचना गर्ने सम्बन्धमा नियुक्त परामर्शदाता फर्म Bank of Scotland (Ireland) Ltd. को ICC Consulting सँग भएको सम्झौताको म्याद जुलाई २१, २००७ देखि पूर्णतः समाप्त भएको र अर्को व्यवस्था नभएसम्म केही समयका लागि यस बैंकबाट नै भएपनि कर्मचारीहरू खटाई नेपाल बैंक लिमिटेडको व्यवस्थापन संचालन गराउनु पर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिंदै मिति २०६७/१/१७ देखि अर्को व्यवस्था नभएसम्मका लागि यस बैंकका कर्मचारीहरू सम्मिलित तीन सदस्यीय व्यवस्थापन समूह गठन गरी व्यवस्थापन संचालन गरिएको छ।

२.४२ त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको व्यवस्थापन समूहका परामर्शदाताहरुसँग शुरुमा जनवरी १६, २००३ देखि पटक-पटक गरी जनवरी १५, २०१० सम्मका लागि करार अवधि थप गरिएको थियो। तत्पश्चात् व्यवस्थापन समूहमा रहेका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत वाहेकका अन्य सदस्यहरूले राजिनामा दिएकाले व्यवस्थापन समूहका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्री जनार्दन आचार्यलाई मिति २०६७/३/८ मा अर्को व्यक्ति नियुक्ति नभएसम्मका लागि प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको जिम्मा दिइएको छ।

२.४३ पुनर्संरचनाको क्रममा रहेका यी दुबै बैंकहरूको भाखा नाघेको कर्जाको असूलीतर्फको प्रगति सन्तोषजनक रहेको नदेखिएतापनि दुबै बैंकहरूको हालसम्मको प्रगतिलाई समग्रमा समीक्षा गर्दा आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि खुद मुनाफा आर्जन गरेको, बैंकको ऋणात्मक पूँजीकोषलाई घटाउँदै लगेको, बैंकलाई स्थिरता प्रदान गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्थापन समूहले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका विभिन्न निर्देशिका, नीति, नियमहरू तयार गरी लागू गरेको र बैंकभित्र अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा स्वीकार्य व्यवस्था तथा शैलीहरू तर्जुमा गरी सोको कार्यान्वयन गरिरहेको तथ्यलाई दृष्टिगत गर्दा हालसम्मको प्रगतिलाई पूर्णतः सन्तोषजनक भन्न नसकिएतापनि सकारात्मक रुपमा भने लिन सकिन्छ। उक्त बैंकहरूमा पुनर्संरचना गर्ने कार्य शुरु गरिएपछि देहाय बमोजिमका प्रगतिहरू भएको पाइएको छ।

(क) मुनाफा स्थिति

२.४४ २०५६ सालदेखि वार्षिक रुपमा अरबौं रकम घाटा व्यहोर्दै आएको नेपाल बैंक लिमिटेडले आर्थिक वर्ष २०५९/६० मा खुद नोक्सान घटाएर करिब रू. २५ करोडमा सीमित गरेको, आर्थिक वर्ष २०६०/६१, २०६१/६२, २०६२/६३, २०६३/६४, २०६४/६५ र २०६५/६६ मा घाटाको स्थितिबाट सुधार भई क्रमशः

रू. ७१ करोड, रू. १ अर्ब ७३ करोड, रू. १ अर्ब २१ करोड, रू. २३ करोड, रू. ५३ करोड र रू. ६६ करोड मुनाफा आर्जन गर्न सफल भएको छ भने आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को असार मसान्तसम्ममा रू. ३३ करोड मुनाफा आर्जन गरेको छ । त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको खुद नोक्सान आर्थिक वर्ष २०५८/५९ र २०५९/६० क्रमशः रू. ७ अर्ब ७ करोड र रू. ४ अर्ब ८४ करोड रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६०/६१, २०६१/६२, २०६२/६३, २०६३/६४, २०६४/६५ र २०६५/६६ मा सो बैंकले क्रमशः रू. १ अर्ब ४ करोड, रू. १ अर्ब ३२ करोड, रू. १ अर्ब ६२ करोड, रू. १ अर्ब ६८ करोड, रू. १ अर्ब ७७ करोड र रू. १ अर्ब ९८ करोड मुनाफा आर्जन गर्न सकेको छ । साथै, आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को असार मसान्तसम्ममा रू. २ अर्ब १ करोड नाफा आर्जन गर्न सकेको देखिन्छ ।

(ख) पूँजीकोषमा सुधार

२.४५ दुवै बैंकको ऋणात्मक पूँजीकोषमा क्रमशः सुधार हुन थालेको छ । पुनर्संरचनाको शुरुवात भएपछि २०६० असार मसान्तमा नेपाल बैंक लिमिटेडको कुल पूँजीकोष रू. ९ अर्ब ८० करोडले ऋणात्मक रहेकोमा २०६१, २०६२, २०६३, २०६४, २०६५ र २०६६ असार मसान्तमा क्रमशः रू. ८ अर्ब ९० करोड, रू. ७ अर्ब १६ करोड, रू. ६ अर्ब ३० करोड, रू. ६ अर्ब २५ करोड, रू. ५ अर्ब ७२ करोड र रू. ४ अर्ब ८८ करोडले ऋणात्मक रहन गएकोमा सोमा सीमान्त रुपले सुधार आई २०६७ असार मसान्तसम्ममा रू. ४ अर्ब ४९ करोडले ऋणात्मक रहन गएको छ । त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको २०६० असार मसान्तमा कुल पूँजीकोष (नेटवर्थ) रू. २२ अर्ब ३९ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा २०६१, २०६२, २०६३, २०६४, २०६५ र २०६६ को असार मसान्तमा ऋणात्मक स्थितिमा कमी आई उक्त पूँजीकोष क्रमशः रू. २१ अर्ब, रू. २० अर्ब, रू. १८ अर्ब ५९ करोड, रू. १७ अर्ब २१ करोड, रू. १५ अर्ब ५० करोड र रू. ११ अर्ब ९६ करोडले ऋणात्मक रहन गएको छ । त्यस्तैगरी, २०६७ असार मसान्तसम्ममा कम हुँदै उक्त ऋणात्मक पूँजीकोष रू. ९ अर्ब ९५ करोडमा सीमित हुन पुगेको छ ।

(ग) निष्कृय कर्जाको मात्रामा कमी

२.४६ निष्कृय कर्जाको मात्रा आशा गरे अनुरुप घटेको देखिंदैन । शुरुको तुलनामा क्रमशः यसमा सुधारको संकेत देखिंदै आएको छ । नेपाल बैंक लिमिटेडको कुल कर्जामा भाखा नाघेको कर्जा (NPA) २०६० असार मसान्तमा ६०.४७ प्रतिशत रहेकोमा २०६१, २०६२, २०६३, २०६४, २०६५ र २०६६ असार मसान्तमा क्रमशः घट्दै गई ५३.७४ प्रतिशत, ४९.६४ प्रतिशत, १८.१८ प्रतिशत, १३.४९ प्रतिशत, ८.०५ प्रतिशत र ४.९४ प्रतिशत रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा ४.९८ प्रतिशत रहन पुगेको छ । त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको निष्कृय कर्जाको मात्रा आशा गरे अनुरुप नघटेतापनि सोको स्तर भने घट्न थालेको छ । उक्त बैंकको कुल कर्जामा भाखा नाघेको कर्जा (NPA) को अंश २०६० असार मसान्तमा ६०.१५ प्रतिशत रहेकोमा २०६१, २०६२, २०६३, २०६४, २०६५, २०६६ को असार मसान्तमा क्रमशः ५७.६४ प्रतिशत, ५०.७० प्रतिशत, ३७ प्रतिशत, २८.६३ प्रतिशत, २१.६३ प्रतिशत र १५.६४ प्रतिशतमा सीमित हुन पुगेको छ । त्यसैगरी, २०६७ असार मसान्तसम्ममा सो अंश घटेर ९.८१ प्रतिशतमा सीमित हुन पुगेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न

२.४७ विगत केही वर्षदेखि दुवै बैंकको लेखापरीक्षण हुन नसकिरहेकोमा नेपाल बैंक लिमिटेडमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्मको लेखापरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । लेखापरीक्षण विवरणहरू अद्यावधिक गरिएका छन् । साथै, त्रैमासिक रुपमा वित्तीय विवरणहरू नियमित रुपमा प्रकाशन हुन थालेका छन् । त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडमा विगतमा केही वर्षदेखि बैंकको बाह्य लेखापरीक्षण हुन नसकी रहेकोमा नयाँ व्यवस्थापन समूह आएपछि आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्मको बाह्य लेखापरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित विवरणहरू अद्यावधिक गरिएका छन् । साथै, त्रैमासिक रुपमा वित्तीय विवरणहरू नियमित रुपमा प्रकाशन हुन थालेका छन् । आन्तरीक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्य पनि नियमित रुपमा व्यवस्थापन समूहलाई दिएको लक्ष्य अनुसार नै भइरहेको छ ।

(ङ) मानव संसाधन विकास तथा व्यवस्थापन

२.४८ दुवै बैंकमा आवश्यक पर्ने जनशक्तिको योजनावद्ध विकास गरी जनशक्तिलाई उपयुक्तस्तरमा ल्याउन दुवै बैंकले Management Plan, Human Resource Development Plan तथा Skill Enhancement Plan बनाई लागू गरिसकेका छन् । Staff Need Assessment गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । त्यसैगरी दुवै बैंकले

Capital Plan तथा Successor Plan नेपाल राष्ट्र बैंक समक्ष पेश गरिसकेका छन् । कर्मचारीको संख्यालाई उपयुक्तस्तरमा राख्न स्वेच्छिक अवकास योजना (VRS) चार पटक लागू गरी नेपाल बैंक लिमिटेडमा २०५८ असार मसान्तमा ६०३० कायम रहेको कर्मचारी संख्यालाई घटाई २०६५ असार मसान्तमा २८८५ र २०६७ असार मसान्तसम्ममा २४५० जना कर्मचारीमा सीमित राख्न सकेको देखिन्छ । त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडले कर्मचारीको संख्यालाई उपयुक्त स्तरमा राख्न छैठौं पटक VRS लागू गरेको छ । २०५९ असार मसान्तमा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडमा रहेको कर्मचारी संख्या ५५८३ बाट घटेर २०६२ असार मसान्तमा ३४१७, २०६३ असार मसान्तमा ३३०१, २०६४ असार मसान्तमा ३१२७, २०६५ असार मसान्तमा ३००२ र २०६६ असार मसान्तमा २६९७ रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा २६५१ मा सीमित हुन पुगेको छ ।

(च) संचालन प्रणाली तथा आन्तरिक व्यवस्थापनमा सुधार

२.४९ नेपाल बैंक लिमिटेडको व्यवस्थापन समूहले बैंकिङ्ग प्रणालीलाई भित्रैबाट मजबुत तथा सक्षम बनाउन विभिन्न किसिमका योजना, नीति तथा मार्गदर्शन बनाई लागू गरेको छ । खासगरी कर्जा व्यवस्थापनमा सुधार ल्याउन कर्जा नीति तथा निर्देशिका बनाई लागू गरेको, सम्पत्ति तथा दायित्व व्यवस्थापन तर्फ ALM Guidelines बनाई लागू गरेको, Asset Liability Committee (ALCO) गठन भएको छ । नयाँ लेखा निर्देशिका, आन्तरिक लेखापरीक्षण निर्देशिका, लेखा शिर्षक वर्गीकरण निर्देशिका, HR Plan, Skill Enhancement Plan, Portfolio Status and Plan, Budget Plan, Strategic Plan आदि तर्जुमा गरी लागू भएका छन् । कर्जा अपलेखन विनियमावली तयार गरी सो विनियमावली अनुरुप अपलेखन गर्ने कार्य समेत शुरु भइसकेको छ ।

२.५० राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडले Performance based rewarding system का साथै विभिन्न किसिमका योजना, नीति तथा मार्गदर्शन बनाई लागू गरेको छ । खासगरी Anti-Money Laundering Policy, Investment and Treasury Operation Manual, Revision of Internal Audit Manual, Trade Finance Manual लगायत कर्जा व्यवस्थापनमा सुधार ल्याउन कर्जा नीति तथा निर्देशिकाहरू तर्जुमा गरी लागू भएका छन् । साथै कर्जा अपलेखन विनियमावली समेत तयार गरी लागू गरिएको छ ।

(छ) कम्प्यूटर प्रविधि विस्तार

२.५१ बैकिङ्ग कारोवारलाई कम्प्यूटर पद्धतिबाट सम्पन्न गरी छिटो-छरितो तथा व्यवस्थित बनाउने सम्बन्धमा सूचना प्रविधि सम्बन्धी योजना तर्जुमा भई सोही अनुरुप नेपाल बैंक लिमिटेडका केन्द्र सहित ४४ वटा शाखाहरूमा Central Networking बाट र ३६ वटा शाखाहरूमा Pumori Plus बाट बैंकिङ्ग कार्य संचालन भइरहेको छ । त्यसैगरी बैंकले ४४ वटा शाखाहरूमा Any Branch Banking System (ABBS) कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । २०६७ असार मसान्तमा बैंकको कुल निक्षेप र कर्जाको क्रमशः ८७ प्रतिशत र ९० प्रतिशत अंशलाई कम्प्युटराइजेशन गरिसकेको छ । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको सन्दर्भमा पनि बैकिङ्ग कारोवारलाई कम्प्यूटर पद्धतिबाट सम्पन्न गरी छिटो-छरितो तथा व्यवस्थित बनाउने सम्बन्धमा सूचना प्रविधि सम्बन्धी योजना तर्जुमा भई सोही अनुरुप ७० वटा शाखाहरूमा Pumori Plus बाट र अन्य ५६ शाखाहरूमा RBBSYS बाट बैंकिङ्ग कार्य भइरहेको छ । Pumori Plus Software Install गरिएका ७० वटै शाखाहरूमा बैंकले Any Branch Banking System (ABBS), SMS Banking, E-Banking लगायतका आधुनिक बैकिङ्ग सुविधाहरूको पनि विस्तार गरेको छ । साथै, २०६७ असार मसान्तसम्ममा लक्ष्य अनुरुप नै कर्जा र निक्षेपको कारोवारलाई शत्प्रतिशत कम्प्यूटराइजेशन गरिसकेको देखिन्छ ।

अन्य गतिविधि

२.५२ यस बैंक समक्ष "क" वर्गको बैंक संस्थापना गरी वित्तीय कारोवार गर्ने इजाजतपत्रको लागि जम्मा ६ वटा आवेदन पेश हुन आएकोमा एउटा प्रस्तावित बैंकले आवेदन फिर्ता लिएको र बाँकी रहन आएका पाँच वटा आवेदनहरूमध्ये चालू आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा श्री जनता बैंक लिमिटेड र श्री मेगा बैंक लिमिटेड गरी जम्मा दुईवटा बैंकहरूलाई इजाजतपत्र प्रदान गरिएको छ भने बाँकी तीन वटा बैंकहरूलाई बैंक संस्थापना सम्बन्धी सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ । यसरी चालू आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा इजाजतपत्रप्राप्त "क" वर्गका बैंकहरूको संख्या २७ पुग्न गएको छ । अघिल्लो वर्ष "क" वर्गका वाणिज्य बैंकहरूको संख्या २६ मात्र थियो । एभरेष्ट बैंक लिमिटेडलाई भारतको नयाँ दिल्लीमा शाखा कार्यालय खोल्न सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ । भुटानको बैंक अफ भुटानले जारी गर्ने VISA/MASTERCARD जस्ता

अन्तर्राष्ट्रिय कार्डहरूका लागि प्राविधिक सेवा/मध्यस्थताको कार्य गर्न हिमालयन बैंक लिमिटेडलाई स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

२.५३ मिति २०६६/६/३० को निर्णय अनुसार लुम्बिनी बैंक लिमिटेडको शेयर संरचना परिवर्तन भई संस्थापक शेयर स्वामित्व ६६.१६ प्रतिशतबाट ७.८३ प्रतिशत सर्वसाधारणमा परिणत गरी स्वामित्व संरचना संस्थापकतर्फ ५८.३३ प्रतिशत र सर्वसाधारणतर्फ ४१.६७ प्रतिशत कायम हुन गएको छ ।

विकास बैंकतर्फ

२.५४ चालू आर्थिक वर्षमा इजाजतपत्रप्राप्त "ख" वर्गका विकास बैंकहरूको संख्या १६ थप भई कुल विकास बैंकहरूको संख्या ७९ पुग्न गएको छ । यसरी थप हुन आएका १६ वटा विकास बैंकहरूमध्ये इन्टरनेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि. र टुरिजम् डेभलपमेण्ट बैंक लि. गरी दुईवटा विकास बैंक राष्ट्रिय स्तरका रहेका छन् भने दश जिल्ला कार्यक्षेत्र रहेका विकास बैंक १, तीन जिल्ला कार्यक्षेत्र रहेका विकास बैंकहरू ५ र एक जिल्ला कार्यक्षेत्र रहेका विकास बैंकहरूको संख्या ८ वटा रहेको छ । त्यसैगरी समीक्षा अवधिमा अन्य थप ७ वटा विकास बैंकहरूलाई सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ ।

वित्त कम्पनीतर्फ

२.५५ यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त "ग" वर्गका वित्त कम्पनीहरूको संख्या ७९ पुगेको छ । चालू आर्थिक वर्षमा थप ३ वटा वित्त कम्पनीलाई वित्तीय कारोवार गर्ने इजाजतपत्र प्राप्त प्रदान गरिएको छ भने अन्य थप २ वित्त कम्पनीहरूलाई सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ ।

लघु वित्ततर्फ

२.५६ यस बैंकबाट सीमित बैकिङ्ग कारोवार गर्न अनुमति प्राप्त सहकारी संस्थाहरूको संख्या १६ रहेकोमा चालू आर्थिक वर्षमा राजश्री सेभिङ्ग एण्ड इन्भेष्टमेण्ट कोअपरेटिभ सोसाइटीले यस बैंकबाट जारी निर्देशन पालना नगरेको हुँदा उक्त सहकारी संस्थालाई प्रदान गरिएको अनुमतिपत्र खारेज गरिएकोले सीमित बैकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको संख्या घटेर १५ मा सीमित हुन गएको छ भने यसै अवधिमा राष्ट्रिय सहकारी बैंकलाई सीमित बैकिङ्ग कारोवार गर्ने सम्बन्धमा सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ । त्यसैगरी यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने गरी इजाजतपत्र प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या गत वर्ष सरह नै ४५ कायम रहेको छ ।

गुनासो व्यवस्थापन समिति

२.५७ यस बैंकका वरिष्ठ डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा गठित गुनासो व्यवस्थापन समितिमा २०६७ असार मसान्तसम्ममा जम्मा ५२० वटा उजुरी परेको छ । त्यस्तै आ. व. २०६६/६७ मा जम्मा ३० वटा उजुरी परेकोमा २८ वटा उजुरी उपर सुनुवाइ भइसकेको छ भने बाँकी २ वटा उजुरीको सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसंग आवश्यक पत्राचार भइरहेको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई पुनरकर्जा प्रदान

२.५८ ८ वटा "क" वर्ग, ३ वटा "ख" वर्ग र १ वटा "ग" वर्ग गरी जम्मा १२ वटा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई असल कर्जाको धितोमा प्रदान गर्ने गरी रू. ४ अर्ब ११ करोड ६५ लाखको पुनरकर्जा स्वीकृत गरिएको छ भने सो मध्ये रू. ३ अर्ब ३४ करोड २५ लाख प्रवाह भएको छ ।

२.५९ रुग्ण उद्योगलाई सहुलियत दरमा कर्जा प्रदान गर्ने नीतिगत व्यवस्था बमोजिम होटल श्रीनगर प्रा. लि को लागि पश्चिमाञ्चल विकास बैंक लिमिटेडलाई रू. ५७.५० लाख पुनरकर्जा स्वीकृत गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरू

२.६० समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई विभिन्न विषयहरूसँग सम्बन्धित ३९ वटा प्रमुख परिपत्रहरू जारी गरिएका छन् ।

व्यावसायिक विशेषज्ञको सूची प्रकाशित

२.६१ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १३ बमोजिम व्यावसायिक विशेषज्ञहरूको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा समीक्षा अवधिमा तोकिए बमोजिमको योग्यता तथा रीत पुगेका जम्मा ९५ जना व्यावसायिक विशेषज्ञहरूको सूची कायम गरिएको छ ।

लेखापरीक्षक/लेखापरीक्षण गर्ने संस्थाको सूची प्रकाशित

२.६२ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ६० को उपदफा २ को प्रयोजनको लागि स्वीकृत लेखापरीक्षकहरूको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नियमन गर्ने निकाय यस बैंक तथा लेखापरीक्षण गर्ने लेखापरीक्षकहरूको नियमन गर्ने निकाय नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स संस्थावीच बैंकले कायम गर्नुपर्ने लेखापरीक्षकको सूची कायम गर्ने सम्बन्धमा भएको सहमतिपत्र अनुरुप उक्त संस्थाबाट उपलब्ध भएको ४२७ जना व्यक्ति/फर्मको सूची प्रकाशित गरिएको छ ।

एकीकृत निर्देशनमा परिमार्जन

२.६३ यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी भएको एकीकृत निर्देशन, २०६६ लाई परिमार्जन गर्ने क्रममा २०६७ असार मसान्तसम्ममा जारी गरिएका मार्गदर्शन/निर्देशन/परिपत्रहरूलाई समावेश गरी केही परिमार्जन सहित "इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएको एकिकृत निर्देशन, २०६७" जारी गरी सो छपाइको लागि पठाइएको छ ।

सहायक कम्पनी संस्थापना

२.६४ चालू आर्थिक वर्षमा यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले लघुवित्त र मर्चेण्ट बैकिङ्ग सम्बन्धी कारोवार गर्ने सहायक कम्पनी खोल्न पाउने नीतिगत व्यवस्था गरिएकोमा लघुवित्त सम्बन्धी कारोवार गर्ने सहायक कम्पनी संस्थापनाको लागि जम्मा ८ वटा र मर्चेण्ट बैकिङ्ग सम्बन्धी कारोवार गर्ने सहायक कम्पनी संस्थापना गर्न ७ वटा आवेदनहरू पेश हुन आएकोमा ५ वटा मर्चेण्ट बैकिङ्ग कारोवार गर्ने सहायक कम्पनीहरू खोल्न स्वीकृति प्रदान गरिसकिएको छ ।

गाभ्ने/गाभिने, स्तरोन्नति र कार्यक्षेत्र विस्तार

२.६५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेशनल फाइनान्स लि. र नारायणी फाइनान्स लिमिटेड एक-आपसमा गाभ्न/गाभिन यस बैंकबाट स्वीकृति प्रदान गरिएकोमा उक्त वित्तीय संस्थाहरू एक-आपसमा गाभिई नारायणी नेशनल फाइनान्स लिमिटेडको नाममा वित्तीय कारोवार सञ्चालन हुँदै आइरहेको छ ।

२.६६ यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरूमध्ये "ग" वर्गका ४ वटा वित्त कम्पनीहरूले "क" वर्गको बैंकमा र २ वटा वित्त कम्पनीहरूले "ख" वर्गको विकास बैंकमा स्तरोन्नति हुन आवेदन गरेका छन् भने "ख" वर्गको एउटा विकास बैंकले "क" वर्गको बैंकमा स्तरोन्नति गर्ने स्वीकृतिको लागि यस बैंक समक्ष आवेदन पेश गरेकोमा उक्त प्रस्तावहरू अध्ययनको क्रममा रहेका छन् ।

२.६७ यस बैंकबाट जारी नीतिगत व्यवस्था अन्तर्गत रही इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाहरूमध्ये "ख" वर्गका दुईवटा विकास बैंकहरूले आफ्नो विद्यमान कार्यक्षेत्र विस्तारको लागि यस बैंक समक्ष आवेदन गरेकोमा दुई वटा विकास बैंकलाई ३ जिल्लाबाट १० जिल्लामा कार्यक्षेत्र विस्तार गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ भने दुईवटा विकास बैंकले राष्ट्रियस्तरको विकास बैंकमा कार्यक्षेत्र विस्तारको लागि दिएको निवेदन अध्ययनको क्रममा रहेको छ । त्यसैगरी चालू आर्थिक वर्षमा "घ" वर्गको एउटा लघु वित्त विकास बैंकलाई विद्यमान १५ जिल्लाको कार्यक्षेत्रबाट विस्तार गरी राष्ट्रिय स्तरको लघुवित्त विकास बैंकमा परिणत हुन स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

राहदानी जफत लगायतको कारवाहीका सम्बन्धमा

२.६८ नेपाल सरकारद्वारा राहदानी जफत लगायतका कारवाहीमा परेका ३५५ जना ऋणीहरू मध्ये २०६७ असार मसान्तसम्ममा ३७ जना ऋणीहरू उपर गरिएको कारवाही फुकुवा भइसकेको छ । नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) बाट मिति २०६५/१०/२९ मा भएको निर्णय अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग कर्जा लिई नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरूलाई राहदानी जफत लगायतका कारवाही गरिने व्यवस्था सम्बन्धमा कारवाहीको प्रभावकारिता अनुगमन गरी कारवाहीलाई थप सक्रिय बनाउन सभासद् श्री हरि रोकाको

संयोजकत्वमा खराव (नियतवस) ऋणी कारवाही अनुगमन समिति गठन भएको छ। उक्त समितिको गठन पश्चात २०६७ असार मसान्तसम्ममा खराव/नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणिहरूबाट बैंकहरूको करिब रू. ५९ करोड ५४ लाख ऋण असूली भएको देखिन्छ।

अध्ययन भइरहेका विषयवस्तुहरू

२.६९ समीक्षा वर्षमा निम्नलिखित विषयहरूमा अध्ययन भइरहेको छ :

(क) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले हाल यस बैंकको वेवसाइटमा उपलब्ध नमूना अनुसार व्यवस्था गरी लागू गर्नुपर्ने कर्मचारी प्रशासन विनियमावली, आर्थिक प्रशासन विनियमावली, प्रबन्धपत्र तथा नियमावलीको ढाँचामा एकरुपता कायम गर्ने प्रयोजनका लागि संशोधित ढाँचामा थप नीतिगत व्यवस्था सहित नयाँ ढाँचाको नमूना तयार गर्ने सम्बन्धमा।

(ख) बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना सम्बन्धी नयाँ नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था, २०६३ मा संशोधन तथा थप व्यवस्था गर्ने सम्बन्धमा।

(ग) युनिभर्सल बैंकिङ्ग सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था जारी गर्ने सम्बन्धमा।

(घ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाका कार्यकारी प्रमुखहरूको सेवा सुविधा सम्बन्धमा।

(ङ) ई-बैंकिङ्ग सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था जारी गर्ने सम्बन्धमा।

(च) आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को कार्ययोजना अनुसार अनुसन्धान विभागमा A Study on Characteristics of Financial Institutions with the Focus of MFIs in Far-West Development Region of Nepal विषयक अध्ययन तथा वार्षिक कार्ययोजनामा नपरेको तर उच्च व्यवस्थापनबाट तत्काल अध्ययन गर्ने निर्देशन भए वमोजिम "नेपालमा बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको कारोवार" सम्बन्धी अध्ययन सम्पन्न भएको।

(छ) अनुसन्धान विभागमा एशियाली विकास बैंकको प्राविधिक सहयोगमा TA7165-NEP: Strengthening Capacity for Macroeconomic Analysis विषयक आयोजना अन्तर्गत Macroeconometric Model को निर्माण कार्य संचालनमा रहेको।

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

बैंक सुपरिवेक्षण

२.७० मुलुकमा संचालनमा रहेका वाणिज्य बैंकहरूको प्रत्येक वर्ष समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण (Corporate level on-site inspection) गर्ने कार्यलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता प्रदान गरियो। स्थलगत निरीक्षण गरी बैंकमा देखिएका कमी कमजोरीहरूलाई सुधार गराउने तथा प्राप्त विवरणको आधारमा बैंकहरूको मूल्याङ्कन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ।

२.७१ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २६ वटा वाणिज्य बैंकहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। यस क्रममा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकहरूको १७० वटा शाखा कार्यालयहरू तथा विभिन्न परियोजनाहरूको स्थलगत निरीक्षण समेत सम्पन्न गरियो।

तालिका २.७

आ.व. २०६६/६७ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरू

सि.नं.	वाणिज्य बैंकहरूको नाम	निरीक्षण गरिएका शाखा संख्या
१.	नेपाल बैंक लिमिटेड	७
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड	१६
३.	कृषि विकास बैंक लिमिटेड	१७
४.	नविल बैंक लिमिटेड	१०
५.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड	७
६.	स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लिमिटेड	२
७.	हिमालयन बैंक लिमिटेड	९
८.	नेपाल एसबीआई बैंक लिमिटेड	५
९.	नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड	९
१०.	एभरेष्ट बैंक लिमिटेड	५
११.	बैंक अफ काठमाण्डु लिमिटेड	७
१२.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लिमिटेड	६
१३.	लुम्बिनी बैंक लिमिटेड	४
१४.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लिमिटेड	७
१५.	माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	८
१६.	कुमारी बैंक लिमिटेड	६
१७.	लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	४
१८	सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	२
१९.	ग्लोवल बैंक लिमिटेड	३
२०.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल लिमिटेड	५
२१.	बैंक अफ एशिया नेपाल लिमिटेड	६
२२.	सनराइज बैंक लिमिटेड	४
२३.	प्राइम कमर्सियल बैंक लिमिटेड	५
२४.	डीसीबीएल बैंक लिमिटेड	२
२५.	एनएमबी बैंक लिमिटेड	५
२६.	किष्ट बैंक लिमिटेड	९
	जम्मा	**१७०**

२.७२ समष्टिगत स्थलगत निरीक्षणका अतिरिक्त समीक्षा वर्षमा सञ्चालनमा रहेका २६ वटै बैंकहरूको कुल ३९ वटा विशेष स्थलगत निरीक्षण पनि सम्पन्न गरिएको छ ।

२.७३ वाणिज्य बैंकहरूको वासलात तथा अन्य वित्तीय विवरणहरूको नियमित गैर-स्थलगत अनुगमन गर्नुका साथै यस बैंकबाट जारी भएका नीति निर्देशनहरूको पालना भए नभएको सम्बन्धमा आवश्यक निरीक्षण गरी पालना नभएको अवस्थामा पालना गर्न बैंकहरूलाई आवश्यक निर्देशन दिइएको छ । २६ वटा वाणिज्य बैंकहरूको वार्षिक गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण प्रतिवेदन तयार गरी आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

२.७४ बैंकबाट भएका समष्टिगत, विशेष तथा लक्षित स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत अनुगमनका आधारमा तयार गरिएका प्रतिवेदनहरूमा उल्लेख गरिएका कैफियतहरू तथा तत्सम्बन्धमा जारी गरिएका निर्देशनहरूको पालना भए नभएको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गर्ने गरिएको छ । सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरूको आथिर्क वर्ष २०६६/६७ को चारै त्रयमास (२०६६ असार, पुस, चैत र २०६७ असार) को अनुगमन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

२.७५ बैंकिङ्ग क्षेत्रमा प्रचलित अन्तर्राष्ट्रिय सुपरिवेक्षकीय मान्यताहरू आत्मसात् गर्दै नेपालको परिप्रेक्षमा उक्त मान्यताहरू लागू गर्दै जाने नीति लिइएको छ । यसै क्रममा विकास गरिएको नयाँ पूँजीकोष सम्बन्धी

मापदण्ड (New Capital Adequacy Framework 2007) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि पूर्ण रुपमा लागू गरिएकोमा यसलाई थप प्रभावकारी बनाइएको छ ।

२.७६ गैर स्थलगत सुपरिवेक्षणबाट प्राप्त सूचनाको विश्लेषणको आधारमा CAELS Rating गरिनुका साथै पूर्व चेतावनी संकेतहरू तयार गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई समयमै सचेत गर्ने कार्यलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइएको छ ।

२.७७ बैंकिङ्ग क्षेत्रमा महत्वपूर्ण मानिएको तरलता सम्बन्धी जोखिमलाई समयमै पहिचान गर्न र सोही अनुसार नीतिगत निर्णय गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने अभिप्रायले गैर-स्थलगत इकाई अन्तर्गत एक अनुगमन डेस्क खडा गरी दैनिकरुपमा बैंकिङ्ग क्षेत्रमा रहेको तरलता अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.७८ विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको निर्दिष्ट वर्गसम्म पहुंच पुऱ्याउन यस प्रकारको कर्जा प्रवाह भए/नभएको अनुगमन गर्ने र लक्ष अनुसार कर्जा प्रवाह नगरेमा बैंकहरूलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.७९ बैंकहरूले अर्थतन्त्रका एकै क्षेत्र तथा Product मा कर्जा प्रवाह गर्दा उत्पन्न हुने अधिकेन्द्रित जोखिमलाई अनुगमन गर्ने ढांचा तयार गरी आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि अनुगमन गर्न थालिएकोमा यसलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.८० बैंकहरूको समग्र जोखिम व्यवस्थापनको लागि जोखिम व्यवस्थापन मार्गदर्शन स्वीकृत गरी लागु गरिसकिएको छ । सुपरिवेक्षकीय साधन र स्रोतको अधिकतम उपयोग गर्न जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण विधि क्रमशः लागू गर्न मस्यौदा तयार गरिएको छ । विदेशी सुपरिवेक्षकीय निकायबीच आपसमा सूचना आदानप्रदान गर्न गरिने समझदारी (Memorandum of Understanding) को Template तयार गरिएको छ ।

२.८१ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वित्तीय विवरणको आधारमा तयार गरिएको बैंक सुपरिवेक्षण प्रतिवेदन प्रकाशित गरिएको छ ।

२.८२ दक्षिण-पूर्वी एसियाली देशका केन्द्रीय बैंकहरूको संगठन SEACEN Centre र Financial Stability Institute को सहायता तथा नेपाल राष्ट्र बैंकको आतिथ्यमा Seminar on Liquidity Risk for Commercial Banks विषयक ४ दिने अर्न्तराष्ट्रिय सेमिनार आयोजना गरिएको छ ।

२.८३ निम्न वाणिज्य बैंकहरूलाई विभिन्न सन्दर्भ र समयमा गरिएको कारवाही यस आर्थिक वर्षमा फुकुवा गरिएको छ ।

नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड

विगतमा नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेडको समग्र वित्तीय, व्यवस्थापकीय तथा संस्थागत सुशासनको अवस्था कमजोर रही बैंक संचालनमा समस्या आएको र यस स्थितिमा बैंकका अधिकांश संचालकहरूले समेत राजिनामा दिएका कारण बैंक अत्यन्तै असहज स्थितिमा पुगेकोले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ ग को उप-दफा (१) को खण्ड (ण) वमोजिम समस्याग्रस्त बैंकका रुपमा घोषणा गरी सो बैंकको व्यवस्थापन मिति २०६३/७/२६ देखि यस बैंकले नियन्त्रणमा लिई संचालन गर्दै आएकोमा संस्थापक समूह लगायतको निष्कृय कर्जा उल्लेखनीय रुपमा असूली भई बैंकको वित्तीय परिसूचकहरू सुधारोन्मुख देखिएको तथा २०६६ असोज मसान्तमा नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकेको न्यूनतम पूँजीकोष कायम भएकोले मिति २०६६ पुस २९ गते साधारण सभा सम्पन्न गराई मिति २०६६ पुस ३० गतेका दिनदेखि बैंक व्यवस्थापन नवनिर्वाचित संचालक समितिलाई हस्तान्तरण गरिएको छ । साथै, समस्याग्रस्त बैंकका रुपमा गरिएको घोषणा समेत व्यवस्थापन हस्तान्तरण गरिएको मितिदेखि लागु हुनेगरी फुकुवा गरिएको छ ।

लुम्बिनी बैंक लिमिटेड

मिति २०६२/११/१६ को निर्णयानुसार नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० को तत्कालीन व्यवस्था बमोजिम लुम्बिनी बैंक लिमिटेडलाई कारवाही गरिएकोमा बैंकले उपलब्ध गराएको २०६६ पुस मसान्तको वित्तीय विवरण बमोजिम बैंकको प्राथमिक पूँजी तथा कुल पूँजीकोष अनुपात क्रमशः २१.५८ प्रतिशत र २२.४६ प्रतिशत रहेको, निष्कृय कर्जा अनुपातमा उल्लेख्य रुपमा कमी आई ६.३७ प्रतिशत रहेको लगायत अन्य प्रमुख वित्तीय परिसूचकहरू समेत क्रमशः सुधार भएको पाइएकोले नेपाल राष्ट्र बैंक

ऐन, २०५८ को दफा १०० को तत्कालीन व्यवस्था बमोजिम सो बैंकलाई गरिएको कारवाही मिति २०६६/१२/१३ देखि फुकुवा गरिएको छ ।

सिद्वार्थ बैंक लिमिटेड

सिद्वार्थ बैंक लि. को २०६६ फागुन मसान्तको वित्तीय विवरणको आधारमा शीघ्र सुधारात्मक कारवाही अन्तर्गत पहिलो चरणको (First Trigger) कारवाही भएकोमा २०६६ चैत मसान्तको वित्तीय विवरण अनुसार सुधार भएको देखिएकोले मिति २०६७/३/१६ को निर्णयानुसार उक्त कारवाही फुकुवा गरिएको छ ।

२.८४ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा निम्न बैंकहरूलाई हर्जाना लगाइएको छ ।

(क) अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेको कारणले हर्जाना लगाइएका बैंकहरू :

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि. (७ पटक), नेपाल बैंक लि. (३ पटक), नबिल बैंक लि., प्राइम कमर्सियल बैंक लि. (२ पटक), किष्ट बैंक लि., कृषि विकास बैंक लि. (२ पटक) ।

(ख) वैधानिक तरलता अनुपात कायम नगरेकोले हर्जाना लगाइएको बैंक :

प्राइम कमर्सियल बैंक लि. (२ पटक) ।

(ग) विपन्न वर्गमा तोकिएको प्रतिशत कर्जा प्रवाह नगरेकोले हर्जाना लगाइएको बैंक (तेश्रो त्रयमाससम्म):

प्राइम कमर्सियल बैंक लि.

२.८५ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गर्दा बैंकहरूलाई देहाय बमोजिमको निर्देशन दिइएको छ ।

नेपाल बैंक लि.

(क) यस बैंकबाट जारी निर्देशन वमोजिमको पूँजीकोष पुऱ्याउन आवश्यक पहल गरी प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न ।

(ख) यस बैंकबाट जारी एकल ग्राहक कर्जा सीमा सम्बन्धी निर्देशन अनुसार आपसी सम्बन्ध भएका ग्राहकहरूको विवरण अद्यावधिक गर्न ।

(ग) अन्तर शाखा कार्यालय एवं एजेन्सी कारोवारहरूको हिसाव मिलान कार्यलाई प्रभावकारी बनाई हिसावहरू अद्यावधिक गर्न ।

(घ) लेखापरीक्षकले औंल्याएका अन्य कैफियतहरूलाई गम्भीरतापूर्वक लिई सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरूको सुधार तथा यस बैंकको स्थलगत निरीक्षण प्रतिवेदन मार्फत् दिइएका निर्देशनहरूको कार्यान्वयन प्रभावकारी रुपमा गर्न र त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

नविल बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि.

(क) यस बैंकको प.सं.बै.वि.नि.वि./नीति/परिपत्र/४५/०६५/६६ मिति २०६६।२।५ को परिपत्र बमोजिम रोक्का राख्नु पर्ने लाभांश रोक्का राख्न ।

(ख) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू यथासमयमै सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

हिमालयन बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

नेपाल बंगलादेश बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

नेपाल एसबीआई बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

एभरेष्ट बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

बैंक अफ काठमाण्डु लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.

(क) यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शेयरमा गरिएको लगानी यस बैंकबाट जारी इ.प्रा. निर्देशन नं. ८/०६६ मा भएको व्यवस्था अनुरुप यथाशीघ्र बिक्री गर्ने व्यवस्था मिलाउन ।

(ख) बैंकले संस्थापक सम्बद्ध कर्जा मध्ये रू. ३३.०३ करोड बराबरको गैर-बैंकिङ्ग सम्पत्ति सकार गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५७ (१०), यस बैंकबाट जारी इ.प्रा. निर्देशन नं. १२/०६६ को बुँदा नं. १० र बैंकको Procedural Manual २००२ को बुँदा नं. ३.१२ मा भएको व्यवस्था अनुरुप सम्बन्धित ऋणीहरूलाई कालोसूचीमा समावेश गरेको नपाइएकोले उपरोक्त ऐन तथा निर्देशन बमोजिम नियमित गरी जानकारी दिन ।

साथै, बैंकको संस्थापक सम्बद्ध कुल कर्जा मध्ये खराब कर्जा रू ३३.०३ करोड बैंकले गैर-बैंकिङ्ग सम्पत्ति हिसाबमा लेखाङ्कन गरेको कारण बैंकले प्रस्तुत गरेको २०६६ अनुसार मसान्तको वित्तीय विवरणमा निष्कृय कर्जा अनुपात २.७४ प्रतिशत देखाइएतापनि उक्त रकम नगदै असूली नभएको तथा प्रचलित कानून तथा यस बैंकको निर्देशन बमोजिम आवश्यक प्रकृयाहरू पूरा नगरी गैर-बैंकिङ्ग सम्पत्ति सकार गरेकोले बैंकको उक्त दावी रकमलाई खराव सम्पत्तिको रुपमा गणना गर्दा निष्कृय कर्जा अनुपात ७.०२ प्रतिशत रहने भएकोले बैंकको २०६६ असार मसान्तको लेखापरीक्षण भएको वित्तीय विवरणमा उल्लेखित परिसूचकहरूले यथार्थ चित्रण नगरेको सम्बन्धमा बैंकलाई ध्यानाकर्षण गराइएको ।

(ग) असूली गर्दा पहिले साँवा रकम असूल गर्नु पर्नेमा सो अनुसार भए गरेको नपाइएकोले उक्त सम्बन्धमा यस बैंकको इ.प्रा.निर्देशन नं. ४/०६६ मा भएको व्यवस्था अनुरुप नियमित गर्न ।

(घ) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

लुम्बिनी बैंक लि.

(क) बैंकको दरबारमार्ग शाखाको लागि आर्थिक वर्ष २०५८/५९ भन्दा अगाडि खरिद गरिएका सम्पत्तिहरू हालसम्म पूँजीकरण हुन नसकेको सन्दर्भमा पछिल्लो पटक गठित समितिले गरेको सिफारिसको आधारमा हिसाव मिलान गर्न ।

(ख) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

माछापुच्छ्रे बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

कुमारी बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

लक्ष्मी बैंक लि.

(क) नेपाल बैंक लिमिटेडको शेयरमा गरिएको लगानी यस बैंकबाट जारी गरिएको इ.प्रा. निर्देशन नं. ८/०६६ मा भएको व्यवस्था अनुरुप यथाशीघ्र बिक्री गर्ने व्यवस्था मिलाउन ।

(ख) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

सिद्धार्थ बैंक लि.

(क) यस बैंकबाट जारी New Capital Adequacy Framework बमोजिम Investment Portfolio मध्ये Available for Sale अन्तर्गत रहेको लगानीको २ प्रतिशत रकम बराबर लगानी समायोजन कोष कायम गरी यस बैंकलाई जानकारी गराउन ।

(ख) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

कृषि विकास बैंक लि.

(क) बैंकको अघिल्लो वर्षसम्मको संचित नोक्सानी रहेकाले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ४६ (१) बमोजिम लाभांश घोषणा वा वितरण नगर्न ।

(ख) वित्तीय विवरणको अनुसूची १३ मा विपन्न वर्ग कर्जा, अनुसूची १६ (क) मा अन्य सम्पत्तिको अवधि अनुसारको वर्गीकरण, अनुसूची ४.२९ मा कर्मचारी एवं निजसँग सम्बन्धित फर्मलाई प्रदान भएको कर्जाको विवरण खुलाउन ।

(ग) नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशन अनुसार कर्जा तथा सापट प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, कर्जा वर्गीकरण तथा नोक्सानी व्यवस्था, कर्जाको पुनरतालिकीकरण वा पुनरसंरचना र कालोसूची तथा अन्य व्यवस्थाहरूको पूण रुपमा पालना हुन नसकेको सम्बन्धमा यस बैंकको ध्यानाकर्षण भएको छ । अतः यस बैंकले जारी गरेको सम्पूर्ण निर्देशनहरूको पूर्ण पालना गर्ने व्यवस्था मिलाउन ।

(घ) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरूलाई गम्भीरतापूर्वक लिई सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

ग्लोबल बैंक लि.

(क) प्रतितपत्र कारोवारमा हङकङस्थित एजेन्सी बैंकले त्यस बैंकको खाता डेविट गरी भुक्तानी गरेको रकम रू. ११,६७,५५,०४८।- मध्ये आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू. २,८८,५३,५३४।- मात्र नोक्सानी व्यवस्था कायम गरेको देखिएकोले बैंकको आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को प्रस्तुत वित्तीय विवरणमा देखाइएको खुद मुनाफा तथा कुल सम्पत्ति रू. ८,७९,०१,५१४।- बराबरले बढी उल्लेख भएको हुँदा प्रस्तुत वित्तीय विवरणले वित्तीय अवस्थाको यथार्थ चित्रण नगरेको अवस्था देखिएको ।

(ख) बैंकको वित्तीय विवरणले वित्तीय अवस्थाको यथार्थ चित्रण नगरेको अवस्था रहेकोले कर्मचारी बोनस वापत व्यवस्था गरिएको रकम हाललाई वितरण नगर्न ।

(ग) उक्त प्रतितपत्र कारोवारका सम्बन्धमा अदालतमा विचाराधीन रहेको मुद्दाको फैसला त्यस बैंकको पक्षमा नभएमा २०६६ पुस मसान्तसम्ममा अनिवार्य रुपमा शतप्रतिशत नोक्सानी व्यवस्था कायम गर्न ।

(घ) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

सिटिजन्स् बैंक इण्टरनेशनल लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

प्राइम कमर्शियल बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

बैंक अफ एशिया नेपाल लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

सनराइज बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

एनएमबी बैंक लि.

(क) त्यस बैंकलाई “क” वर्गको वाणिज्य बैंकको रुपमा स्तर वृद्धि गरी वित्तीय कारोवार संचालन गर्न यस बैंकबाट स्वीकृति प्रदान गर्दा तोकिएको शर्त बमोजिमको समयावधिभित्र तोकिए बमोजिमको पूँजी कायम गर्न ।

(ख) यस बैंकले तोकेको न्यूनतम चुक्ता पूँजी कायम भएको अवस्थामा मात्र गर्न हुने भनी तोकिएका कार्यहरू नगर्न ।

(ग) यस बैंकबाट जारी New Capital Adequacy Framework बमोजिम Investment Portfolio मध्ये Available for Sale अन्तर्गत रहेको लगानीको २ प्रतिशत रकम बराबर लगानी समायोजन कोष कायम गरी यस बैंकलाई जानकारी गराउन ।

(घ) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू यथा समयमै सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

डीसीबीएल बैंक लि.

लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

किष्ट बैंक लि.

(क) कारोवारमा निहित जोखिमहरूको व्यवस्थापन प्रणाली (मापन, अनुगमन तथा न्यूनीकरण) लाई प्रभावकारी बनाउन ।

(ख) लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरू सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरू पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउन ।

वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

२.८६ यस बैंकको वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागको सुपरिवेक्षकीय दायराभित्र रहेका यस बैंकबाट इजाजतप्राप्त "ख" वर्गका विकास बैंकहरू, "ग" वर्गका वित्त कम्पनीहरू, "घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंक र सीमित बैकिङ्ग कारोवार गर्न स्वीकृतप्राप्त सहकारी संस्थाहरू एवम् गैर-सरकारी संस्थाहरूको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्ने कार्य समीक्षा वर्षमा पनि नियमित रुपमा भइरहेको छ । समीक्षा अवधिमा उक्त विभागबाट सम्पादित कार्यहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

(क) २०६७ असार मसान्तसम्ममा यस विभागको सुपरिवेक्षण दायराभित्र "ख" वर्गका विकास बैंकहरू ७९, "ग" वर्गका वित्त कम्पनीहरू ७९, "घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंकहरू १८, सीमित बैकिङ्ग कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त सहकारी संस्थाहरू १५ र गैर-सरकारी संस्थाहरू ४५ गरी कुल २३७ वटा वित्तीय संस्थाहरू रहेका छन् ।

(ख) २०६७ असार मसान्तसम्ममा ३६ विकास बैंक, ४१ वित्त कम्पनी, ५ लघुवित्त विकास बैंक, ३ सहकारी संस्था र १ गैर-सरकारी संस्था गरी जम्मा ८६ वटा वित्तीय संस्थाहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

(ग) २०६७ असार मसान्तसम्ममा ११ विकास बैंक र २ लघुवित्त विकास बैंक गरी १३ वटा वित्तीय संस्थाहरुको लक्षित निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

(घ) २०६७ असार मसान्तसम्ममा १४ विकास बैंक, ३ वित्त कम्पनी र ५ लघुवित्त विकास बैंक गरी १२ वटा वित्तीय संस्थाहरूको भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

(ङ) २०६७ असार मसान्तसम्ममा १६ विकास बैंक, १० वित्त कम्पनी र १ लघुवित्त विकास बैंक गरी २७ वटा वित्तीय संस्थाहरूको विशेष निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

(च) २०६७ असार मसान्तसम्ममा ३ विकास बैंक र ६ वित्त कम्पनी गरी ९ वटा वित्तीय संस्थाहरूको अनुगमन निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

(छ) विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह नगरेका कारण १८ विकास बैंक र ३१ वित्त कम्पनीलाई जरिवाना लगाइएको छ भने तोकिए बमोजिमको अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेका कारण ९ विकास बैंक, १० वित्त कम्पनी, २ लघुवित्त विकास बैंक र २ सहकारी संस्थाहरूलाई जरिवाना गरिएको छ ।

(ज) २०६६ पौषमा तोकिए बमोजिमको वैधानिक तरलता अनुपात कायम नगरेका ४५ विकास बैंक र ४५ वित्त कम्पनीलाई जरिवाना गरिएको छ ।

निर्देशन कार्यान्वयन तथा कारवाही

२.८७ नेपाल विकास बैंक लि. लाई मिति २०६४/६/२४ मा समस्याग्रस्त घोषणा गरी नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ग) अनुरुप २०६५ असार मसान्तसम्ममा पालना गर्ने गरी दिइएका निर्देशनहरू पालना नगरुञ्जेलसम्म थप कर्जा प्रदान गर्न, निक्षेप संकलन तथा नवीकरण गर्न, जमानत प्रदान गर्न, थप स्थिर सम्पत्ति खरिद गर्न प्रतिबन्ध लगाइएकोमा निर्देशनहरू पालना गर्नेतर्फ सो विकास बैंकका सञ्चालक तथा व्यवस्थापन पक्ष गम्भीर र सक्रिय नभएकोले आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति थप खराव नहोस् र निक्षेप तथा वचतकर्ताहरूको हित संरक्षण होस् भन्ने उद्देश्यले नेपाल राष्ट्र बैंक सञ्चालक समितिको मिति

२०६६/२/१९ को निर्णयानुसार सो विकास बैंकलाई मिति २०६६/२/२० को पत्रद्वारा विघटनमा पठाउन पुनरावेदन अदालत, पाटनमा निवेदन किन नदिने भनी स्पष्टीकरण सोधिएकोमा सो बैंकबाट पेश हुन आएको स्पष्टीकरण सन्तोषजनक नदेखिएकोले यस बैंकको सञ्चालक समितिको २०६६/३/८ को बैठकको निर्णयानुसार सो विकास बैंकलाई खारेज गर्न पुनरावेदन अदालत, पाटनमा निवेदन दिइएकोमा उक्त अदालतको मिति २०६६/९/२ को निर्णयानुसार बैंक खारेजीका लागि लिक्विडेटर नियुक्त भई सोही अनुसार कामकारवाही अघि बढिरहेको छ । साथै यस बैंकबाट दिइएका निर्देशनहरूको पालना गरेको नदेखिएकोले उक्त बैंकका प्रवन्ध सञ्चालक तथा केही सञ्चालकहरूलाई कारवाही तथा जरिवाना गरिएको छ ।

२.८८ मिति २०६५/९/२७ र २८ गते गरिएको रारा विकास बैंक लि. सुर्खेतको विशेष निरीक्षणको आधारमा मिति २०६५/१०/१९ को निर्णय अनुसार मिति २०६६/१०/२० को पत्रबाट यस बैंकको मिति २०६३/१२/११ को निर्देशन विपरीत भा.रू. ५००।- र १०००।- दरका नोटको कारोवार गरेको पाइएकोले विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९ को दफा ३ (क) को उप-दफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिम अर्को निर्णय नभएसम्म विदेशी विनिमय कारोवारको इजाजतपत्र निलम्बनमा राखिएको छ । साथै, यस बैंकबाट जारी नीति निर्देशनहरूको पालना गरेको नदेखिएकोले प्रवन्ध सञ्चालक तथा सञ्चालकहरूलाई कारवाही तथा जरिवाना गरिएको छ । यस बैंकको मिति २०६६/५/३० को पत्रबाट उक्त बैंकको विशेष स्थलगत निरीक्षणको क्रममा माथि उल्लिखित कैफियतहरूका सम्बन्धमा दिइएका विभिन्न निर्देशनहरूको पालना स्थिति सन्तोषजनक देखिएको हुँदा मिति २०६६/८/५ को पत्रानुसार विदेशी विनिमय कारोवार इजाजत फुकुवा गरिएको छ ।

२.८९ युनाइटेड विकास बैंक लि. (जीतपुर बारा) लाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (क) बमोजिम मिति २०६३/९/३ देखि समस्याग्रस्त घोषणा गरी विभिन्न सुधारात्मक निर्देशनसहित निक्षेप संकलन, कर्जा सापटी एवम् वित्तीय जमानत जारी गर्न समेत लगाइएको प्रतिबन्धलाई मिति २०६५/७/१ देखि बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को खण्ड (ङ) बमोजिम कारवाहीमा परिणत गरिएकोमा २०६६ असार मसान्तको वित्तीय विवरणहरू विश्लेषण गर्दा प्राथमिक पूँजी तथा पूँजीकोष क्रमश ११.६६ प्रतिशत र ११.७४ प्रतिशत कायम हुन आएको तथा खराव कर्जा असूलीबाट सञ्चित नोक्सानीमा केही कमी आएको, न्यून गुणस्तरको कर्जा असूलीको लागि बैंकले केही समय माग गरेको तथा नयाँ संस्थापकहरूबाट व्यवस्थापनमा सुधार गर्ने लगायतका प्रतिवद्धता जाहेर गरेकोले सुधारात्मक निर्देशनहरू कार्यान्वयन तथा पालना गर्ने गरी उपर्युक्त कारवाहीहरू मिति २०६६/४/१९ देखि फुकुवा गरिएको छ ।

२.९० यस बैंकबाट इजाजतप्राप्त वित्तीय संस्थाहरूले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ५९ को उप-दफा (२) बमोजिम आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ५ महिनाभित्र लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा सो समयावधिभित्र लेखापरीक्षण नगराउने ५ विकास बैंक, ७ वित्त कम्पनी र ३ लघुवित्त विकास बैंकहरूलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा (१) अनुसार यस्तो कार्य पुनः नदोहोरिने गरी एक पटकको लागि लिखित चेतावनी दिइएको छ ।

२.९१ यस बैंकबाट इजाजतप्राप्त वित्तीय संस्थाले वित्तीय कारोवार गर्ने इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत एवम् प्रक्रियागत व्यवस्था, २०६३ को बुँदा १.४ को व्यवस्था अनुरुप २०७० सालसम्म यस बैंकले तोकेको चुक्तापूँजी अनुरुप आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पुऱ्याउनु पर्ने समानुपातिक चुक्ता पूँजी नपुऱ्याउने २ विकास बैंक र १३ वित्त कम्पनीहरूलाई सोही बुँदाको उपदफा (क) र (ख) अनुरुप लाभांश रोक्का तथा निक्षेप संकलनमा प्रतिबन्ध लगाइएको छ ।

२.९२ मर्केण्टाईल फाइनान्स लि., आदर्शनगर, वीरगञ्जसँग यस बैंकवाट जारी निर्देशन बमोजिम साप्ताहिक तथा मासिकरुपमा यस विभागमा पठाउनुपर्ने वित्तीय विवरणहरू तथा २०६६/२/२८ को पत्रसाथ समष्टिगत निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेखित कैफियतहरूका सम्बन्धमा सुधार सहितको प्रतिक्रिया माग गरिएकोमा पटक-पटक ताकेता गर्दा समेत कुनै प्रतिक्रिया प्राप्त नभएकोले मिति २०६६/८/३ मा १५ दिनभित्र स्पष्टिकरण पेश गर्न निर्देशन दिइएकोमा मिति २०६६/८/१४ मा प्राप्त स्पष्टिकरण चित्तवुझ्दो नभएकोले प्रवन्ध सञ्चालकलाई रू. २५,०००।- र संस्थालाई रू. १०,०००।- जरिवाना गरिएको छ ।

२.९३ संस्थागत सुशासन सम्बन्धमा मुक्तिनाथ विकास बैंकका अध्यक्ष तथा कार्यकारी अधिकृतलाई जनही रू. २५,०००।- जरिवाना गरिएको छ ।

२.९४ सम्झना फाइनान्स लि. को स्थलगत निरीक्षणको क्रममा संस्थाको पूँजीकोष अत्यधिक ऋणात्मक रहेको, सञ्चित नोक्सानी अधिक रही सो बढ्ने क्रममा रहेको, खराव कर्जा अनुपात अधिक रहेको, अधिकांश कर्जा जोखिमयुक्त रहेको, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली एवम् संस्थागत सुशासनको अवस्था अत्यन्त कमजोर रहेको, यस बैंकबाट विगतमा दिएका निर्देशन उल्लंघन गरेको आदि कारणले गर्दा यथास्थितिमा संस्था संचालन गर्न दिँदा सर्वसाधारण निक्षेपकर्ताको निक्षेप एवम् लगानीकर्ताको पूँजी थप जोखिमयुक्त हुने देखिएकोले संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्वन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को उप-विनियम (ङ) को खण्ड (आ) एवम् नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६(ख) बमोजिम दिइएका निर्देशनहरू ६ महिनाभित्र पूरा गर्न र सो नगरेसम्म थप निक्षेप संकलन गर्न एवम् नवीकरण गर्न, थप सापटी लिन, थप कर्जा तथा जमानत प्रदान गर्न तथा नवीकरण गर्न, थप लगानी गर्न, नयाँ शाखा खोल्न, खरिद वा लिज प्रक्रिया मार्फत् थप स्थिर सम्पत्ति प्राप्त गर्न, संचालकको भत्ता तथा सुविधा एवम् कर्मचारीको तलव भत्ता लगायत थप आर्थिक दायित्व पर्ने प्रकृतिका अन्य आर्थिक सुविधा वृद्धी गर्न तथा नयाँ कर्मचारी भर्ना तथा बढुवा गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको छ ।

मुद्रा व्यवस्थापन

नोट छपाई तथा सिक्का टकमरी

२.९५ मुलुकमा सहज रुपमा नोट आपूर्ति गर्ने यस बैंकको जिम्मेवारी अनुरुप बैंकको मुद्रा व्यवस्थापन विभागबाट सो सम्बन्धी कार्यहरू हुँदै आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा देहाय बमोजिम रू. ५, १००, ५०० र १००० दरका नोटहरू छपाई भई बैंकको ढुकुटीमा आएको छ ।

तालिका २.८
नोट छपाई विवरण

सि.नं.	नोटको दर	छपाई भई प्राप्त भएको परिमाण थान
१.	५	९,२५,००,०००
२.	१००	१२,४०,५०,०००
३.	५००	४,००,००,०००
४.	१०००	६,६५,००,०००
	कुल थान	**३२,३०,५०,०००**

तालिका २.९
सिक्का टकमरी विवरण

सि.नं.	सिक्काको दर रू. मा	टकमरी परिमाण	सिक्का टकमरीको अवस्था
१.	१	५२ करोड थान	टकमरी कार्य भइरहेको ।
२.	२	२० करोड थान	टकमरी कार्य भइरहेको ।

नोट निष्कासन

२.९६ नोट स्टकतर्फ २०६६ साउनदेखि २०६७ असारसम्मको अवधिमा विभिन्न दरको गरी रू. ३५ अर्ब १६ करोड रकम बराबरको नोटहरू निष्कासन गरिएको छ ।

चलनचल्तीमा रहेका नोटहरू र सोको सुरक्षण

२.९७ २०६६ असार मसान्तसम्म विभिन्न दर गरी रू. १ खर्ब ४१ अर्ब २१ करोडको नोट चलनचल्तीमा रहेकोमा २०६७ असार मसान्तसम्ममा थप रू. २० अर्ब ९ करोडको नोट निष्कासन भई कुल नोट निष्कासन रू. १ खर्ब ६१ अर्ब ३० करोड बराबर पुगेको छ । उक्त निष्कासित नोटको लागि सुरक्षणवापत ९७.४ प्रतिशत विदेशी मुद्रा र सेक्युरिटी तथा बाँकी सरकारी ऋणपत्रहरू राखिएको छ ।

नोटकोष

२.९८ देशभर नेपाली नोटहरूको चलनचल्तीमा व्यापकता ल्याउन तथा बैंकिङ्ग सेवा सुचारुरुपले संचालन गर्नका लागि आवश्यक नेपाली रुपैयाँ सुगम तरिकाले उपलब्ध गराउन ४३ वटा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका शाखा/उपशाखा, २४ वटा नेपाल बैंक लिमिटेडका शाखा/उपशाखा तथा उपत्यका बाहिरका नेपाल राष्ट्र बैंकका सात वटा कार्यालयहरूमा नोटकोषको स्थापना गरी सेवा पुऱ्याइएको छ। साथै निजी क्षेत्रका अन्य वाणिज्य बैंकहरूलाई पनि विद्यमान नोटकोषमा पहुँच दिने व्यवस्था समेत रहेको छ। यस व्यवस्थाले बैकिङ्ग सेवा र सुविधाको विस्तारमा थप टेवा पुग्ने विश्वास लिइएको छ। नोटकोषमा देखिने समस्याहरूलाई निराकरण गर्न र संचालन व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन सबै नोटकोषहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने व्यवस्था समेत गरिएको छ।

नोट जलान

२.९९ नयाँ तथा सुकिलो नेपाली नोटहरु प्रचलनमा ल्याउने उद्देश्य बमोजिम सर्वसाधारण तथा वाणिज्य बैंकहरुमा रहेका झुत्रा तथा निष्कासन अयोग्य नोटहरु खिची जलाउने व्यवस्था रहेको छ। यस सिलसिलामा मुद्रा व्यवस्थापन विभाग र यस बैंकका उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूबाट समेत गरी २०६६ असार मसान्तसम्ममा विभिन्न दरका रू. १ खर्ब २५ अर्ब ५१ करोड ८० लाख ३७ हजार ९६६ बरबारका झुत्रा तथा रू. ५८ करोड ८६ लाख २० हजार ९७ बराबरका निष्कासन अयोग्य नोटहरू गरी कुल रू. १ खर्ब २६ अर्ब १० करोड ६६ लाख ५८ हजार ६३ बराबरका नोट जलान गरिएकोमा २०६६ साउनदेखि २०६७ असार मसान्तसम्ममा थप रू. ४ अर्ब ९१ करोड ५७ लाख ७७ हजार ६२१ बराबरका झुत्रा नोटहरु मात्र जलान भई कुल नोट जलान रू. १ खर्ब ३० अर्ब ४३ करोड ३८ लाख १५ हजार ५८७ बराबरका झुत्रा तथा रू. ५८ करोड ८६ लाख २० हजार ९७ बराबरका निष्कासन अयोग्य नोटहरू गरी कुल जलान रकम रू. १ खर्ब ३१ अर्ब २ करोड २४ लाख ३५ हजार ६८४ पुगेको छ।

फण्ड ट्रान्सफर

२.१०० देशको आर्थिक गतिविधिमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने बैंकिङ्ग क्षेत्रलाई सुचारु रुपले सञ्चालन गर्न आवश्यक रकम सुलभ तरिकाले उपलब्ध होस् भन्ने उद्देश्यले राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड र नेपाल बैंक लिमिटेडका शाखा/उपशाखाका साथै यस बैंकका जिल्लास्थित कार्यालयहरूमा नोटकोष व्यवस्था गरिएको तथा उक्त कोषमा जम्मा रकम बढी भएमा यस बैंकले आफ्नै खर्चमा बढी भएको रकम फिर्ता ल्याउने तथा कोषमा रकमको कमी भएमा तत्काल रकम जम्मा गरिदिने व्यवस्था रहेको छ।

विविध

जनशक्ति व्यवस्थापन

२.१०१ बदलिदो परिस्थितिलाई आत्मसात् गदै बैंकलाई सुम्पिएको जिम्मेवारी प्रभावकारी ढंगबाट सम्पादन गर्नको लागि आवश्यक वर्तमान तथा भावी चुनौतीहरूको कुशलतापूर्वक सामना गर्न सक्ने सक्षम, आधुनिक सीप, ज्ञान र दक्षतायुक्त जनशक्तिलाई प्रत्येक वर्ष बैंक सेवामा प्रवेश गराउँदै जाने बैंकको नीतिलाई निरन्तरता प्रदान गर्ने सिलसिलामा गत वर्षदेखि नै बैंकमा विभिन्न तह र तप्काका जनसमुदायलाई समेत प्रवेश गराई यस बैंकको सेवालाई पनि समावेशी बनाउँदै लैजाने नीति अवलम्बन गरे अनुरुप यस वर्ष पनि अधिकृत तृतीय स्तर तथा सहायक द्वितीय स्तरका जनशक्तिलाई खुला प्रतियोगिताको माध्यमबाट बैंक सेवामा प्रवेश गराउनको लागि प्रक्रिया अघि बढाइएको छ। अधिकृत तृतीय (प्रशासन सेवा) अन्तर्गत खुलातर्फ १० जना तथा समावेशी समूहतर्फ ८ (महिला-३, आदिवासी/जनजाति-२, मधेशी-२, र दलित-१) जना गरी जम्मा १८ जना, अधिकृत तृतीय (वाणिज्य कानून) मा खुलातर्फ १ जना र समावेशीतर्फ महिलामा १ जना गरी जम्मा २ जना, अधिकृत तृतीय (चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट) खुलातर्फ २ र समावेशीतर्फ महिलामा १ जना गरी जम्मा ३ जना समेत कुल २३ जना अधिकृत तृतीय स्तरका कर्मचारीहरू र सहायक (सहायक द्वितीय श्रेणी) तर्फ बैंकको बिराटनगर, जनकपुर, वीरगञ्ज, पोखरा, सिद्धार्थनगर, नेपालगञ्ज र धनगढी कार्यालयको लागि खुलातर्फ २४ जना र समावेशी समूहतर्फ २१ जना गरी जम्मा ४५ जना सहायक स्तरीय जनशक्ति खुला प्रतियोगिताबाट बैंक सेवामा प्रवेश गराउन प्रकृया प्रारम्भ भइसकेको छ। निकट भविष्यमा माथि उल्लेख भए अनुसारको संख्यामा आधुनिक ज्ञान, सीप र दक्षतायुक्त

नयाँ जनशक्ति बैंक सेवामा प्रवेश गर्ने भएकोले तिनीहरूमा अन्तर्निहित जाँगर, सीप, ज्ञान र दक्षता बैंकको उन्नति तथा विकासमा उपयोग हुने आशा गरिएको छ।

तालिका २.१०

२०६६ साउन १ गतेदेखि २०६७ असार मसान्तसम्म बैंक सेवामा प्रवेश गरेका तथा बैंक सेवाबाट बाहिरिएका कर्मचारीहरूको विवरण

स्तर	अनिवार्य अवकाश पाएका	राजिनामा	सेवाबाट हटाइएका	मृत्यु	बैंक सेवामा प्रवेश
अधिकृत स्तर	३९	५	०	०	२२
अधिकृत विशिष्ट	१				
अधिकृत प्रथम	१				
अधिकृत द्वितीय	८				
अधिकृत तृतीय	२९	५			२२
सहायक स्तर	१७	१		३	२५
सहायक प्रथम	८				
सहायक द्वितीय	३	१		१	२५
सहायक तृतीय	३			१	
सहायक चतुर्थ	३			१	
सहायक पञ्चम	०				
कुल संख्या	५६	६		३	४७

तालिका २.११

२०६७ असार मसान्तसम्म कार्यरत जनशक्तिको विवरण

सि.नं.	श्रेणी	२०६७ असार मसान्तमा कार्यरत जनशक्ति
१	अधिकृत विशिष्ट	१५
२	अधिकृत प्रथम	३८
३	अधिकृत द्वितीय	१४१
४	अधिकृत तृतीय	४७४
अधिकृततर्फ जम्मा		**६६८**
५	सहायक प्रथम	३५०
६	सहायक द्वितीय	१०२
७	सहायक तृतीय	११२
८	सहायक चतुर्थ	२१३
९	सहायक पञ्चम	१
सहायकतर्फको जम्मा		**७७८**
जम्मा		**१४४६**

२.१०२ २०६७ असार मसान्तसम्म अधिकृततर्फ ६६८ जना र सहायकतर्फ ७७८ जना गरी जम्मा १४४६ जना कर्मचारीहरू कार्यरत रही अधिकृत सहायक अनुपात १:१.१६ कायम रहेको छ। त्यसैगरी, बैंकमा करारमा रहेका सूरक्षा समूहतर्फ कार्यरत जनशक्तिको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका २.१२
सुरक्षा समूह (करार) तर्फको संरचना

सि.नं.	स्तर	पद	कार्यरत
१	अधिकृत द्वितीय	सूरक्षा अधिकृत	१
२	अधिकृत तृतीय	सहायक सूरक्षा अधिकृत	१
३	सहायक द्वितीय	सहायक सूरक्षक	२
४	सहायक तृतीय	सूरक्षा सहायक	१
५	सहायक चतूर्थ	प्रवन्ध रक्षक	२
६	सहायक पंचम	रक्षक	१३
७	सहायक पंचम	नायब रक्षक	२
८	सहायक पंचम	सिपाही	४३
९	सहायक पंचम	पिपा	४
जम्मा			६९

माथिको विवरणमा उल्लेखित वाहेक सुरक्षा समूहमा अस्थाई प्रवन्ध रक्षक पदमा (पहिले आ.वा समूह अन्तर्गत कार्यरत अस्थाई कर्मचारीहरू) २ जना कार्यरत रहेका छन् ।

२.१०३ बैंकमा कार्यरत कर्मचारीहरूको मनोवल उच्च राख्न, उत्पादकत्व वृद्धि गर्न तथा बैंकको खर्च कटौती गर्नका लागि यस अवधिमा गरिएका विभिन्न नीतिगत व्यवस्थाहरू देहायवमोजिम रहेका छन् ।

(१) मिति २०६६/४/१५ मा बसेको संचालक समितिको बैठकको निर्णयानुसार बैंकका अवकाश प्राप्त कर्मचारीहरूको औषधोपचार खर्च सहायता सम्बन्धी व्यवस्थामा परिमार्जन गरिएको छ ।

(२) मिति २०६६/४/१९ मा बसेको संचालक समितिको बैठकको निर्णयानुसार बैंकको विद्यमान तलबमान, केन्द्रीय बैंक भत्ता तथा औषधि सुविधा गणना गर्ने प्रतिशतमा पुनरावलोकन गरिएको छ ।

(३) उपत्यका बाहिर रहेका कार्यालयहरूको आवश्यकता अनुसार बगैंचा, प्लम्बिङ, विद्युत तथा सरसफाई सम्बन्धी कार्य Outsourcing को माध्यमबाट गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिएको छ ।

(४) मिति २०६६/९/९ मा बसेको संचालक समितिको बैठकको निर्णयानुसार घरजग्गा/घर मर्मत, युनियन सुविधा र हाल प्रबन्ध रक्षक पदमा कार्यरत आ.वा. संचालनको लागि राखिएका अस्थायी कर्मचारीहरूको विशेष सुविधा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरिएको छ ।

(५) उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूको कार्यालय प्रमुखहरूको कार्यालय-अबलोकन भ्रमणलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ ।

(६) मिति २०६६/११/११ मा बसेको संचालक समितिको बैठकको निर्णयानुसार बैंकमा दैनिक/मासिक ज्यालादारीमा कार्यरत व्यक्तिहरूको ज्याला वृद्धि गरिएको छ ।

(७) बैंकका कर्मचारीहरू सरुवा भई एक कार्यालयबाट अर्को कार्यालय जाँदा परिवार लैजाने र फर्काउने सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई थप व्यवस्थित गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ ।

(८) मिति २०६६/११/२७ मा बसेको संचालक समितिको बैठकको निर्णयानुसार संचालक समितिका सदस्यहरूको बैठक भत्ता तथा अन्य सुविधा पुनरावलोकन गरिएको छ ।

(९) मिति २०६६/११/२७ मा बसेको संचालक समितिको बैठकको निर्णयानुसार करारमा कार्यरत मासिक पारिश्रमिक पाउने व्यक्तिहरूको मासिक पारिश्रमिक र पुजारीको दक्षिणा तथा पूजा खर्च सामाग्रीमा वृद्धि गरिनुका साथै करारमा कार्यरत तत्कालिन बरिष्ठ स्वास्थ्य सुपरभाईजर र पुजारीलाई अर्ध-वार्षिक खाताबन्दी खर्च प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(१०) बैंकको नगद सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई क्रमशः प्रशासन सेवामा मिलान गर्दै लैजाने नीति अनुरुप यस वर्ष पनि १ जना उप-निर्देशक (नगद), ९ जना सहायक निर्देशक (नगद) र ५६ जना प्रधान नगद सहायकहरूलाई प्रशासनतर्फको क्रमशः उप-निर्देशक, सहायक निर्देशक र प्रधान सहायकमा पद मिलान गरिएको छ।

(११) बैंकबाट प्रकाशन, प्रसारण तथा सम्प्रेषण हुने आर्थिक तथा मौद्रिक नीति लगायत अन्य सूचना तथा जानकारीहरू आवश्यकता अनुसार विभिन्न संचार माध्यमबाट पारदर्शी ढंगले सर्वसाधारण समक्ष पुऱ्याउन एकद्वार प्रणाली मार्फत् सम्प्रेषण एवम् प्रवाहित गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिनुका साथै उक्त प्रयोजनको लागि गभर्नरको कार्यालयका कार्यकारी निर्देशक श्री गोपाल प्रसाद काफ्लेलाई यस बैंकको प्रवक्ता तोकिएको छ।

(१२) बैंकमा दैनिक रुपमा आईपर्ने आकस्मिक कार्यहरू ज्याला (अमानत) मा समेत गराउनु पर्ने भएकोले ज्यामी, डकर्मी, सिकर्मी, ईलेक्ट्रिसियन, प्लम्बर आदिको ज्यालादर पुनरावलोकन गरिएको छ।

(१३) नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ लाई समयानुकूल परिमार्जन गर्दै जाने सिलसिलामा मिति २०६७/२/३ मा बसेको संचालक समितिको बैठकको निर्णयानुसार उक्त विनियमावलीको बाह्रौं संशोधन गरी "हाजिरी र बिदा" सम्बन्धमा थप व्यवस्था गरिएको छ।

वृत्ति विकास

२.१०४ कर्मचारीको वृत्ति विकास (बढुवा) सम्बन्धी कार्यहरू यस वर्ष पनि जारी रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ भित्र जनशक्ति व्यवस्थापन विभागबाट सम्पादित पदपूर्ति सम्बन्धी कार्यहरूको विवरण देहाय वमोजिम रहेको छ।

तालिका २.१३
आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पदपूर्ति सम्बन्धी सम्पन्न भएका कामको विवरण

सि.नं.	पद	सेवा	मूल्याङ्कन बढुवातर्फ	आन्तरिक बढुवा प्रतियोगितातर्फ	खुला प्रतियोगितातर्फ	जम्मा
१	अधिकृत विशिष्ठ	प्रशासन	४	-	-	४
२	अधिकृत प्रथम	प्रशासन	४	२	-	६
३	अधिकृत द्वितीय	प्रशासन	२०	८	-	२८
४	अधिकृत द्वितीय	प्राविधिक	-	-	-	-
५	अधिकृत तृतीय	प्रशासन	६३	२३	२२	१०८
६	अधिकृत तृतीय	प्राविधिक	३	-	-	३
७	सहायक प्रथम	प्रशासन	-	-	-	-
८	सहायक प्रथम	प्राविधिक	१०	-	-	१०
९	सहायक द्वितीय	प्रशासन	३	-	२५	२८
१०	सहायक द्वितीय	प्रविधिक	१०	-	-	१०
११	सहायक तृतीय	प्रशासन	६	१७	-	२३
१२	सहायक तृतीय	प्राविधिक	११	-	-	११
१३	सहायक चतुर्थ	प्राविधिक	४	-	-	४
जम्मा			**१३८**	**५०**	**४७**	**२३५**

साथै, नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ मा भएको प्रावधान अनुसार मिति २०६६ साउनदेखि ४७ जना सहायक स्तरीय कर्मचारीहरूको तलवमान निकटतम माथिल्लो श्रेणीले पाउने तलवमानमा मिलान गरिएको छ।

संस्थागत सुधार

२.१०५ मिति २०६७/३/३१ मा बसेको संचालक समितिको ११२५ औं बैठकले बैंकको आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को लागि वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गरी बजेट प्रणालीलाई यथार्थपरक, व्यवस्थित, मितव्ययी एवं प्रभावकारी बनाउन वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटको साथसाथै २३ बुँदाको निर्देशन समेत जारी गरेको छ ।

२.१०६ बैंकको कार्य सञ्चालनमा दक्षता तथा प्रभावकारिता ल्याउने अभिप्रायले २०६७ जेठ २६ गते बार्षिक कार्ययोजना तथा बजेट छलफल गोष्ठी सञ्चालन गरियो । यस बैंकको सम्पूर्ण विभाग/कार्यालयका प्रमुखहरूको सहभागितामा संचालित यस गोष्ठीमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को वार्षिक कार्ययोजनाको तेश्रो त्रयमाससम्मको प्रगति समीक्षा भयो । यसका अतिरिक्त उक्त गोष्ठीमा आगामी आर्थिक वर्ष २०६७/६८ का लागि विभाग/कार्यालयहरूबाट पेश भएका कार्ययोजनामा विस्तृत छलफल र विश्लेषण पश्चात् प्रस्तावित कार्ययोजनाका सम्बन्धमा सुझाव संकलन गरी प्राप्त सुझाव तथा निष्कर्षको आधारमा अन्तिम रुप दिइएको उक्त बार्षिक कार्ययोजना संचालक समितिको स्वीकृति पश्चात् हाल कार्यान्वयनको क्रममा रहेको छ ।

२.१०७ बैंकका सञ्चालक डा. विश्वम्भर प्याकुर्‍यालको संयोजकत्वमा गठित "बजेट समीक्षा समिति" द्वारा बैंकको आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वार्षिक तथा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को प्रथम अर्धवार्षिक र नौ महिना अवधिको बजेट समीक्षा गरी पेश गरेको प्रतिवेदन संचालक समितिबाट अनुमोदन भएको छ ।

२.१०८ वार्षिक बजेट तथा कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी तुल्याउनको लागि आवश्यकता अनुसार स्थलगत तथा गैर-स्थलगत अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता प्रदान गरिएको छ । यसै सिलसिलामा गत आर्थिक वर्षमा बिराटनगर, सिद्धार्थनगर, नेपालगञ्ज र धनगढी कार्यालयको स्थलगत अनुगमन कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१०९ मिति २०६६/८/११ मा बसेको संचालक समितिको १०९६ औं बैठकले बजेट प्रणालीलाई अझै व्यवस्थित, मितव्ययी एवं प्रभावकारी बनाउनको लागि बैंकका विभिन्न विभाग/कार्यालयहरूलाई सम्बन्धित बिषयमा तुरुन्त कामकारवाही प्रारम्भ गरी सोको प्रगति विवरण संस्थागत योजना विभाग मार्फत् २०६६ पुस मसान्तभित्र संचालक समिति समक्ष पेश गर्न विभिन्न निर्देशन जारी गरेको थियो । उक्त निर्देशानुसार बैंकका सबै विभाग/कार्यालयहरूबाट प्राप्त प्रगति विवरण उपर समीक्षा गरी मिति २०६७/३/१० मा बसेको संचालक समितिको ११२२ औं बैठकबाट आवश्यकता अनुसार विभिन्न विभाग/कार्यालयलाई निर्देशन जारी गरिएको छ ।

योजना व्यवस्थापनतर्फ

२.११० बैंकका गतिविधिहरूलाई थप सुदृढ, चुस्त, दुरुस्त र परिणाममुखी बनाउनको लागि जिम्मेवारी र जवाफदेहिताका साथ कार्ययोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र मूल्याङ्कन गर्नु पर्ने भएकोले वार्षिक कार्ययोजना निर्धारण एवं मूल्याङ्कन निर्देशिकालाई कानूनी ढांचामा तयार गरी समयसापेक्ष बनाउन आवश्यक भएको हुँदा मिति २०६७/२/११ मा बसेको संचालक समितिको बैठकद्वारा नेपाल राष्ट्र बैंक कार्ययोजना निर्धारण एवं मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०६७ जारी गरी लागू गरिएको छ ।

२.१११ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा सम्पन्न गर्ने गरी यस बैंकका सम्पूर्ण विभाग/महाशाखा/कार्यालयको लागि स्वीकृत वार्षिक कार्ययोजनाको वार्षिक प्रगति विवरण तथा समीक्षा प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । त्यस्तै आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को लागि स्वीकृत वार्षिक कार्ययोजनामा निर्धारित कार्यक्रमहरूको प्रथम, द्वितीय र तृतीय त्रयमासको प्रगति समीक्षा प्रतिवेदन समेत तयार गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वार्षिक र समीक्षा वर्षको तृतीय त्रयमाससम्मको प्रगति समीक्षा प्रतिवेदन अनुसार बैंकको सम्पूर्ण विभाग/महाशाखा/कार्यालयको कार्य सम्पादन स्थितिको सारांश देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क्र.सं.	कार्य सम्पादन गर्नु पर्ने अवधि	लक्षित कार्य संख्या	कार्य सम्पादन स्थिति			
			सम्पादन भएको		सम्पादन नभएको	
			कार्य संख्या	प्रतिशत	कार्य संख्या	प्रतिशत
१.	आर्थिक वर्ष २०६५/६६	१६६.००	११३.५५	६८.४०	५२.४५	३१.६०
२.	आर्थिक वर्ष २०६६/६७ तृतीय त्रयमाससम्म*	२१७.६१	१३५.२८	६२.१७	८२.३३	३७.८३

* कुल लक्षित भारित कार्य संख्यामा आधारित ।

२.११२ मिति २०६७/३/३१ मा वसेको संचालक समितिको वैठकले चालू आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वार्षिक कार्ययोजना स्वीकृत गरी लागू गरेको छ । स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार उक्त आर्थिक वर्षमा सम्पन्न गर्ने गरी सबै विभाग/महाशाखा/कार्यालयको लागि कुल १६६ वटा कार्यक्रमहरू तय गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक, कार्ययोजना निर्धारण एवं मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०६७ मा भएको व्यवस्था बमोजिम स्वीकृत १६६ वटा कार्यक्रमको लागि कुल २२१ भाराङ्क तय गरिएको छ ।

जोखिम व्यवस्थापन कार्यान्वयन

२.११३ जोखिम व्यवस्थापन समितिको विभिन्न समयको निर्णयानुसार भएका निर्देशनहरूबारे परिपत्र मार्फत् सबै विभाग/कार्यालय/महाशाखाहरूलाई जानकारी गराइएको छ । जोखिम व्यवस्थापन निर्देशिका, २०६६ लाई यस बैंकको वेभसाइटमा राखिएको छ । सबै विभाग/कार्यालय/महाशाखाहरूमा एकजना जोखिम व्यवस्थापन अधिकृत तोकी जोखिम विवरणको अभिलेख राख्ने व्यवस्था गरिएको छ । विभाग/कार्यालय/महाशाखाहरूबाट मासिक रुपमा जोखिम रजिष्टरको विवरण माग गरी एकत्रित गर्ने कार्य भइरहेको छ । आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागलाई आन्तरिक लेखापरीक्षणका क्रममा देखिएका जोखिम सम्बन्धी कैफियतहरूबारे आवधिक रुपमा जानकारी गराउन अनुरोध गरिएको छ । बाह्य लेखा परीक्षणका क्रममा देखिएका जोखिम सम्बन्धी विभिन्न कैफियतहरूबारे संस्थागत योजना विभागलाई जानकारी दिने व्यवस्थाका लागि वित्त व्यवस्थापन विभागलाई जानकारी गराइसकिएको छ ।

२.११४ यस आर्थिक वर्षमा प्राप्त जोखिम विवरणहरूको समूहगत वर्गीकरण गरी जिल्लास्थित कार्यालय समूह, मौद्रिक तथा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन समूह, बैंकिङ्ग संचालन समूह, नियमन तथा सुपरिवेक्षण समूह तथा सेवाग्राही समूहमा विभाजन गरी आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विभागीय प्रमुखलाई समेत आमन्त्रण गरी जोखिम व्यवस्थापन समितिमा बुँदागत रुपमा छलफल गरी सुधारको लागि निर्देशन दिइएको छ ।

२.११५ जोखिम ब्यवस्थापन निर्देशिका, २०६६ मा भएको व्यवस्था अनुसार जोखिम ब्यवस्थापन कार्यलाई व्यवस्थित गर्न, जोखिमका सम्बन्धमा उठेका विषयहरू उपर विभागहरूलाई निर्देशन दिन तथा अन्य मुलुकका केन्द्रीय बैंकहरूमा यस सम्बन्धमा भएका प्रयोगहरूबारे भए गरेका व्यवस्थाहरू उपर जोखिम ब्यवस्थापन समितिमा छलफल गरी आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विभाग/कार्यालयलाई निर्देशन दिने गरिएको छ ।

२.११६ जोखिम व्यवस्थापन जस्तो महत्वपूर्ण र संवेदनशील कार्यलाई विभाग/कार्यालय र महाशाखाका प्रमुख र उप-प्रमुखहरूले खासै महत्व एवं ध्यान नदिई केवल जोखिम व्यवस्थापन अधिकृतको तजवीजमा मात्र यस सम्बन्धी कामको जिम्मा दिने प्रवृत्ति देखिएकोले यसमा सम्बन्धित विभाग/कार्यालय प्रमुखको पनि जानकारी एवं जिम्मेवारी रहोस् भन्ने उद्देश्यले जोखिम व्यवस्थापन निर्देशिका, २०६६ मा स्पष्ट व्यवस्था गरिएको छ ।

२.११७ जोखिम व्यवस्थापन समितिको कार्यबिधि, २०६५ (संशोधन सहित) लाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐनको दफा १११ अनुसार कानूनी दायरामा ल्याउन र यसमा समसामयिक सुधार गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने उद्देश्यले तयार गरी पेश गरिएको “नेपाल राष्ट्र बैंक जोखिम व्यवस्थापन निर्देशिका, २०६६” संचालक समितिवाट स्वीकृति भई लागू भइसकेको छ ।

सूचना प्रविधि

सफ्टवेयर विकास तथा सुधार

२.११८ बैंकका विभिन्न विभागहरूको कार्यलाई कम्प्यूटराईज्ड गर्नको लागि आवश्यक पर्ने नयाँ सफ्टवेयर विकास तथा पहिले तयार गरिएका सफ्टवेयरहरूमा आवश्यक सुधार गर्ने क्रममा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा निम्नानुसारका कार्यहरू सम्पादन गरिएको छ।

(क) बैंकिङ्ग कार्यालय तथा उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूसँगको परामर्श तथा सम्बन्धित कार्यालयहरूले अनुरोध गरे अनुरुप Banking System सफ्टवेयरमा थप परिमार्जन गरिएको छ।

(ख) वित्त व्यवस्थापन विभागसँग समन्वय गरी Accounting, Payroll, Staff Facility आदि सफ्टवेयरमा थप सुधार गरिएको छ।

(ग) बैंकका कर्मचारीहरूले Intranet मार्फत Personal Financial Accounts (Payroll, Ledger Balance, Miscelleneous Payments etc.) को Status हेर्न सकिने व्यवस्था रहेकोमा पूर्व कर्मचारीहरुले समेत Intranet को माध्यमबाट Pension Status हेर्न सकिने व्यवस्था मिलाइएको छ।

(घ) उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूमा सिक्का सटही सम्बन्धी कारोवारका लागि आवश्यक सफ्टवेयर तयार गरिएको छ।

(ङ) शोधनान्तर महाशाखाको वैदेशिक व्यापार तथ्याङ्कमा HS Code प्रयोग हुने गरी Software बनाउन आवश्यक अध्ययन पश्चात् सफ्टवेयर तयार गरी परीक्षण सञ्चालन गरिएको छ।

Network / Internet/E-mail सेवा विस्तार

२.११९ Network / Internet/E-mail सेवा विस्तार सम्बन्धमा निम्नानुसारका कार्यहरू भएका छन्।

(क) Information Security Enhancement का लागि Latest Antivirus Software हरू खरिद गरी केन्द्रीय कार्यालय तथा उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूमा Network सँग आवद्ध कम्प्यूटरहरूमा Install गर्नुका साथै Antivirus Server तयार गरी सञ्चालनमा ल्याइएको छ।

(ख) Novell Server based बैंकिङ्ग सफ्टवेयरलाई Windows Server Based बनाउने क्रममा बैंकका उपत्यका बाहिरका सबै कार्यालयहरूको Server हरूलाई Windows Based बनाइएको छ।

(ग) बैंकिङ्ग कार्यालयसँग समन्वय गरी नेपाल सरकार तथा बैंकहरूले NRB website मार्फत आफ्नो Account को व्यालेन्स तथा Statement हेर्न र निकाल्न सक्ने व्यवस्था मिलाइएको छ।

नयाँ सफ्टवेयर प्राप्त गर्ने दिशामा भएका कार्यहरू

२.१२० बैंकको सूचना प्रविधि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने प्रमुख उद्देश्यका साथ विश्व बैंकको सहयोगमा वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत IT Reengineering को कार्य विगतमा प्रारम्भ भएकोमा सो कार्यले अपेक्षित सफलता हासिल गर्न नसकेको हुँदा बैंकले आफ्नै प्रयासमा IT क्षमता अभिवृद्धि कार्य अगाडि बढाएको छ। यस अन्तर्गत सबैभन्दा महत्वपूर्ण कार्य बैंकमा विद्यमान पुराना प्रविधिमा आधारित Legacy Software हरूलाई नयाँ आधुनिक Industry Standard Software हरूले प्रतिस्थापन गर्नु रहेको छ। यस क्रममा नयाँ सफ्टवेयर प्राप्त गर्ने दिशामा देहाय बमोजिमका कार्यहरू गरिएका छन्।

(क) जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका लागि उपयुक्त Human Resource Management Information System (including e-Attendance System) खरिद गर्ने क्रममा आवश्यक Technical Specification तयार गरिएको र सोही अनुरुप उक्त सफ्टवेयर खरिदका लागि टेण्डर प्रक्रिया मार्फत प्राप्त भएका Tender Document को Evaluation कार्य सम्पन्न गरिएको छ तर त्यसपछि सो सम्बन्धी थप कार्य अघि बढ्न सकेको छैन।

(ख) बैंकका लागि आवश्यक GL System Software प्राप्त गर्नका लागि आवश्यक अध्ययन गरी सो को Technical Specification तयार गरिएको र सोही अनुरुप उक्त सफ्टवेयर खरिदका लागि टेण्डर प्रक्रिया शुरु गर्न EOI प्रक्रियामा पठाइएको छ।

(ग) सामान्य सेवा विभागको सञ्चय तथा वितरण फाँटको कार्यलाई कम्प्यूटराईज्ड गर्नको लागि उपयुक्त Inventory Management System को पहिचान गरी उपरोक्त सफ्टवेयर खरिद गरी परीक्षण सञ्चालन हुँदै गरेको छ ।

सूचना प्रविधि नीति

२.१२१ नेपाल राष्ट्र बैंकका लागि आन्तरिक IT Policy तथा सो सम्बन्धी अन्य Policy तथा Guideline हरूको मस्यौदा तयार गरी अध्ययन तथा राय सुझावका लागि सबै विभागहरूमा पठाइएको छ ।

कम्प्यूटर मर्मत तथा सम्भार

२.१२२ उपरोक्त समयावधिमा करीव ५०० थान कम्प्यूटर तथा सो सँग सम्बन्धित उपकरणहरू मर्मत संभार गरिएको छ । साथै, विभिन्न विभाग तथा कार्यालयहरूबाट माग भए अनुसार कम्प्यूटर तथा सो सँग सम्बन्धित उपकरणहरूको मर्मतका लागि करीव २००० पटक Onsite Support समेत उपलब्ध गराउनुका साथै केन्द्रीय कार्यालयमा करीब १७५ वटा नयाँ Network Point जडान गरिएको छ । साथै, नयाँ खरिद गरिएका कम्प्यूटर तथा सो सँग सम्बन्धित अन्य विभिन्न उपकरणहरूको Technical Specification तयार गरिएको तथा आपूर्ति गरिएका उपकरणहरूको Specification परीक्षण समेत गरिएको छ ।

भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण

२.१२३ बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको अनुरोधमा नयाँ स्थापना हुने विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा गई सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित भौतिक पूर्वाधारको निरीक्षण गरिएको छ ।

कानून सम्बन्धी कामकारवाहीहरू

२.१२४ समीक्षा अवधिमा ऐन कानून, नियम परिमार्जन तथा कार्यान्वयन सम्बन्धमा निम्न कार्यहरू भएका छन् ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ अन्तर्गतका कार्यहरु

(क) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वार्षिक कार्ययोजनामा उल्लेख भए अनुरुप सम्पत्ति शुद्धिकरण ऐन, २०६४ को तदारुकताका साथ कार्यान्वयन गर्न सो अन्तर्गतको नियमावली तर्जुमा गर्नुपर्ने भएकाले सम्पत्ति शुद्धीकरण नियमावली, २०६६ को मस्यौदा गरी समन्वय समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकारमा पेश गरेकोमा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भई मिति २०६६/६/२६ देखि लागू भएको छ ।

(ख) आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को वार्षिक कार्ययोजनामा उल्लेख भए अनुरुप उल्लिखित ऐनको दफा १० को उपदफा (३) अन्तर्गत वित्तीय जानकारी इकाईले विभिन्न सूचक संस्थाहरुलाई तोक्नु पर्ने बिभिन्न ढाँचा तथा जारी गर्नु पर्ने निर्देशनका सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन तथा ढाँचाहरूको मस्यौदा तयार भई विभिन्न मितिमा बैंक तथा वित्तीय संस्था, सरकारी कार्यालय, मनीचेञ्जर, रेमिट्यान्स कम्पनी, क्यासिनो, सहकारी संस्था, धितोपत्र कारोवार गर्ने कम्पनी र बीमा कम्पनीहरूका लागि जारी भई लागू भइसकेको छ ।

(ग) अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप एक देशको वित्तीय जानकारी इकाईको वित्तीय सूचना पारस्परिकताको आधारमा अर्को देशमा आदान प्रदान गर्न सक्ने संयन्त्रको निर्माण गर्नका लागि यस बैंकमा रहेको वित्तीय जानकारी इकाई र थाइल्याण्डको वित्तीय जाँचबुझ इकाईबीच सन् २०१० जुलाई १२ का दिन र मलेसिया तथा मंगोलियाका वित्तीय जाँचबुझ इकाइसँग जुलाई १३ का दिन उल्लिखित बिषयमा सम्वन्धित इकाईहरुमा रहेका सूचना तथा जानकारी आदान प्रदान गर्ने आपसी समझदारी पत्र (MOU) मा हस्ताक्षर भएको छ ।

(घ) जुलाइ १३-१६, २०१० सम्म सिंगापुरमा सम्पन्न भएको Asia Pacific Group (APG) on Money Laundering को १२ औं वार्षिक बैठकमा वित्तीय जानकारी इकाईका प्रमुख समेतको सक्रिय सहभागिता रहेको र सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणका सम्बन्धमा नेपालले गरेको प्रगतिका बारेमा जानकारी गराई वित्तीय जानकारी इकाईको पूर्वाधार विकास र जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धिका लागि सहयोग जुटाउन दातृ निकायसँग आवश्यक पहल गरिएको छ ।

(ङ) नेपाललाई Anti-Money Laundering/Combating Financing against Terrorism (AML/CFT) कार्यान्वयनमा असहयोगी राष्ट्रहरुको सूचीमा किन नराख्ने भनी Financial Action Task Force (FATF) ले International Cooperation Review Group मार्फत् माननीय अर्थ मन्त्रीलाई लेखेको पत्रका सम्बन्धमा र ICRG Review Group ले यस सम्वन्धमा गरिरहेको अध्ययनको क्रममा मलेशियाको क्वालालम्पुरमा ९ डिसेम्बर २००९ मा आयोजित प्रत्यक्ष छलफलमा भाग लिई नेपालको पक्षमा बहस पैरवी गरिएको छ।

(च) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण गर्ने सम्बन्धमा अन्तर-निकायबीच समन्वय गर्न तथा नेपाल सरकारलाई आवश्यक सुझाव दिनका लागि ऐन अन्तर्गत गठन हुने समन्वय समितिमा वित्तीय जानकारी इकाई प्रमुखले सचिवको रुपमा काम गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था भए बमोजिम क्रमशः २०६६/५/८, २०६६/५/१९, २०६६/७/२३, २०६६/९/२२, २०६६/१०/५, २०६६/१२/२३, २०६७/२/९ र २०६७/३/१७ मा समेत समन्वय समितिको बैठक बसी सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण नियमावली लागू गर्न नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने, वित्तीय जानकारी इकाईमा सूचना दिनुपर्ने सरकारी निकायहरु तोक्ने, मूल अपराधको सूचीमा थप गर्ने, IMF Mission तथा APG Mutual Evaluation Team लाई आवश्यक सहयोग गर्ने लगायतका विषयमा निर्णय भएको छ। सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ र आपसी कानूनी सहयोग विधेयकको मस्यौदा नेपाल सरकारमा सिफारिस साथ पेश भएको छ। साथै, संयुक्त राष्ट्र संघको आतंङ्कवादी क्रियाकलापमा लगानी रोक्ने सम्बन्धी महासन्धी १९९९, संगठित अपराध नियन्त्रण गर्ने महासन्धी, २००० र भ्रष्टाचार विरुद्धको महासन्धी, २००३ लाई अनुमोदन गर्न नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस साथ पेश गरिएको छ।

(छ) समिक्षा अवधीमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण नियमावली, २०६६ बमोजिम गठित प्राविधिक समितिको तीन वटा बैठक वसी वीमा व्यवसायी र धितोपत्र व्यवसायीलाई निर्देशन जारी गर्न व्यापक रुपमा गृहकार्य भएको छ।

(ज) सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंककारी गतिविधिमा वित्तीय लगानी रोक्ने सम्वन्धमा रहेका जोखिम युक्त क्षेत्रहरुको पहिचान गरी सोको प्रभावकारी नियन्त्रणका लागि आवश्यक कदम चाल्न सुझाव दिने उद्देश्यले विभिन्न सरोकारवालाहरुको समेत प्रतिनिधित्व हुने गरी जोखिम अध्ययन समिति गठन गरी अध्ययन शुरु गर्ने प्रक्रियामा रहेको छ।

(झ) सूचक संस्थाहरुबाट प्राप्त विभिन्न सीमा कारोवार विवरण तथा शंकास्पद कारोवार विवरणहरुका आधारमा शंकास्पद देखिएका विभिन्न व्यक्तिहरूका सम्बन्धमा थप अनुसन्धान तथा कारवाहीका लागि १७७ वटा शंकास्पद कारोवारको बारेमा राजस्व अनुसन्धान विभागलाई लेखी पठाइएको छ। सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्बन्धमा सम्बन्धित विभागले थप अनुसन्धानको लागि माग गरेको थप वित्तीय विवरण र आवश्यक सहयोग वित्तीय जानकारी इकाईले उपलब्ध गराउँदै आएको छ।

(ञ) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कार्यलाई सर्वसाधारणले जानकारी राख्न सकुन् भन्ने उद्देश्यले सूचना प्रविधि विभागसँगको समन्वयमा इकाईको वेभसाईट तयार गरी सूचना उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिएको छ। भने उक्त वेभसाईटमा यस ईकाइको E-News Letter समेत राखिएको छ।

मुद्दा मामिला सम्बन्धी कार्यहरू

(क) दिनानुदिन बढ्दै गएको बैंक तथा वित्तीय संस्थाका काम कारवाही माथि यस बैंकले जारी गर्ने निर्देशन तथा निर्णयहरुका सम्बन्धमा चित्त नबुझ्ने पक्षले अदालतमा मुद्दा दायर गर्ने क्रम बढ्दो स्थितिमा छ। २०६६ असार मसान्तसम्ममा चालू मुद्दा संख्या ४२ रहेकोमा समीक्षा अवधिमा १९ वटा नयाँ मुद्दा थप भएको तथा २६ वटा मुद्दाको निर्णय भइसकेकोले २०६७ असार मसान्तसम्ममा चालू मुद्दाको संख्या ३५ रहेको छ। यस अवधिमा निर्णय भएका २६ वटा मुद्दाहरूमध्ये २० वटा मुद्दाहरू पूर्णतः बैंकको पक्षमा फैसला भएका छन्। त्यसैगरी नेपालको कानूनी इतिहासमै नयाँ रहेको नेपाल विकास बैंकको दामासाही सम्बन्धी मुद्दामा पनि यस बैंकको माग अनुरुप आदेश भई हाल उक्त बैंक दामासाहीको क्रममा रहेको छ। किनारा लागेका २ वटा मुद्दा सम्वन्धित पक्षले फिर्ता लिएका छन भने २ वटा तामेलीमा गएको र २ वटामा बैंक विपक्षमा फैसला भएका छन्। बैंकको विपक्षमा फैसला भएका दुई निर्णयहरू मध्ये एउटाको हकमा बैंकको तर्फबाट सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दर्ता गरिसकिएको छ।

(ख) समग्रमा कानूनी विशेषज्ञकृत जनशक्तिलाई मुद्दाको प्रतिरक्षामा संलग्न गराईएबाट बैंक कानूनी प्रतिरक्षाको लागि आत्मनिर्भर र सक्षम रहेको देखिन्छ । हाल मुद्दासँग सम्बन्धित कागजातको मस्यौदा तथा प्रतिरक्षा बैंकको कानून महाशाखाको आन्तरिक जनशक्तिबाट सक्षम तवरबाट सम्पन्न हुने गरेकोले बैंकलाई साविकमा परेको कानूनी आर्थिक भारमा समेत ठूलो कटौती भएको छ ।

अन्य कार्यहरू

(क) यस बैंकको कानून महाशाखाबाट नेपाल राष्ट्र बैंक खर्च व्यवस्था विनियमावली अन्तर्गतका वोलपत्र तथा शिलवन्दी दरभाउ पत्रको माग, छनोट विधि एवं अवलम्बन गर्नुपर्ने कानूनी प्रकृया सम्बन्धी चेकलिष्ट तयार गरी सम्बन्धित विभाग/कार्यालयलाई उपलब्ध गराइएको छ । साथै, खरिद सम्बन्धी कार्यमा प्रतिनिधि पठाउने, नोट जलान कार्यमा प्रतिनिधि पठाउने र बैंकले गठन गरेको बिभिन्न समितिमा प्रतिनिधित्व गर्ने कार्य समेत हुँदै आएको छ ।

(ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्यामा बृद्धि भए अनुसार ती संस्थाहरूको प्रबन्धपत्र, नियमावली, कर्मचारी सेवा विनियमावली, आर्थिक प्रशासन विनियमावली, कर्जा अपलेखन विनियमावली जस्ता कानूनी दस्तावेजहरूको नयाँ मस्यौदा तयार गर्दा तथा पुरानोलाई संशोधन गर्दा यस बैंकको कानून महाशाखाले आवश्यक राय/प्रतिक्रिया प्रदान गर्ने गरेको छ । अन्तर विभागीय एवं अन्तर कार्यालय सम्बन्धी राय/प्रतिक्रिया पनि कानून महाशाखाले दिने गरेको छ ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यहरू

२.१२५ समीक्षा अवधिमा यस बैंकको आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धमा सम्पादित कार्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

(क) यस बैंकको वित्त व्यवस्थापन विभाग, बैकिङ्ग कार्यालय र मुद्रा व्यवस्थापन विभाग (टक्सार महाशाखा समेत) तथा उपत्यका बाहिरका ७ वटै कार्यालयहरूको Compliance Audit सम्पन्न गरिएको छ ।

(ख) त्यसैगरी यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग मार्फत भएको वैदेशिक लगानी र इजाजत प्रदान गरिएको संस्था अनुगमनको प्रभावकारिता, बैकिङ्ग कार्यालयको रेमिटान्स, पुनरकर्जा र विदेशी बैंक ग्यारेण्टीको आधारमा खोलिने प्रतितपत्र सम्बन्धी प्रक्रिया, सामान्य सेवा विभागको गाडी उपयोग, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागको गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण कार्य सम्पादन, मुद्रा व्यवस्थापन विभागको नोट छपाई तथा सिक्का टकमरी सम्वन्धी व्यवस्था र लघु वित्त विभागको ग्रामिण स्वाबलम्बन कोष सम्बन्धी विषयहरूमा आन्तरिक लेखापरीक्षणको कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

(ग) आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को लेखापरीक्षण समितिको वार्षिक प्रतिवेदन संचालक समितिमा पेश गरिएको छ ।

सामान्य सेवा सम्बन्धी कार्यहरू

२.१२६ सम्पत्ति हिसाव फुटकर फर्निचर र नाफा-नोक्सान खर्च हिसाव (ना.नो.ख.हि.) फुटकर फर्निचर शीर्षकमा समीक्षा अवधिमा विनियोजित बजेट बमोजिम संस्थाको लागि आवश्यक विभिन्न स्टेशनरी सामानहरू, फर्निचर, मेशिनरी सामानहरू आदि खरिद गरिएका छन् ।

२.१२७ समीक्षा अवधिमा सम्पन्न भएका भौतिक निर्माण तथा सम्भार सम्बन्धी देहाय वमोजिम कार्यहरू भएका छन् ।

(क) संस्थागत योजना विभागमा रहेको भवनको छानामा कर्कटपाताको ट्रस बनाई हल निर्माण गर्ने कार्यको लागि मिति २०६७/३/१ मा बोलपत्र सम्बन्धी सूचना प्रकाशित गरिएको र ४ वटा बोलपत्रमध्येबाट सबैभन्दा कम रकम कवोल गर्ने प्रस्तावदातासँग सम्झौता भई कार्य शुरु गर्न कार्यादेश जारी गरिएको छ ।

(ख) CCTV को लागि आवश्यक व्याट्री थान ८ खरिद गरिएको तथा सूचना प्रविधि विभागमा रहेको सर्भरको लागि आवश्यक पर्ने ३२ थान व्याट्री खरिद गर्ने निर्णय भई खरिद आदेश जारी गरिएको

छ । साथै केन्द्रीय कार्यालयमा जडान भएको CCTV को व्याकअप क्षमता बढाउनका लागि हार्डडिक्सको क्षमतामा वृद्धि गरिएको छ ।

(ग) वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागको लागि कार्यकक्ष विस्तार गर्ने सिलसिलामा स्थान र फर्निचरको व्यवस्था गरिएको छ भने अनुसन्धान विभाग, मौद्रिक शाखामा आल्मुनियम पटिसन गरी कार्यकक्षको संरचनामा परिवर्तन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

(घ) बैंकको प्रवेशद्वार बाहिर उत्तरतर्फ रहेको माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेडको Automated Teller Machine (ATM) राख्ने काउन्टरलाई स्थानान्तरण गर्न प्रवेशद्वारको दक्षिणतर्फ नयां ATM कक्ष निर्माण गरी दुईवटा ATM मेशिनहरु जडान गराई संचालनमा ल्याइएको छ ।

(ङ) नेपाल राष्ट्र बैंक, स्वर्ण जयन्ती पार्क (बैंकको पूर्वतर्फको पर्खालसंग जोडिएर रहेको सार्वजनिक जग्गामा निर्माणाधीन) को निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिई स्थानीय "बालुवाटार नवजागरण युवा क्लव" लाई सहभागी गराई उद्यान निर्माणको थप कार्य गराइएको छ ।

(च) बैंकको लागि आवश्यक सवारी साधन खरिद गर्न मिति २०६७/३/२० मा बोलपत्र आह्वान गरी सवारी साधन खरिद गरिसकिएको छ ।

(छ) बैंकको उत्तरतर्फको पानीको बोरिंगको आवश्यक मर्मत संभार गर्ने कार्य गरिएको छ ।

(ज) यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागमा टेलिफोनको वार्तालाई रेकर्ड गरिराख्नको लागि Voice Logger जडान गरिएको छ ।

२.१२८ समीक्षा अवधिमा काम नलाग्ने फर्निचर तथा फुटकर सामान र १४ वटा सवारी साधनहरू लिलाम बिक्री गरिएको छ ।

राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन

२.१२९ नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण व्यवस्थापनका साथै यस बैंकले जारी गरेको मौद्रिक नीतिलाई प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गर्ने प्रयोजनका लागि विभिन्न अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन ऋणपत्रहरु उपकरणका रुपमा जारी गरी मौद्रिक व्यवस्थापन (तरलता व्यवस्थापन) को कार्य समेत यस बैंकको राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागबाट सम्पादन हुँदै आइरहेको छ । यस क्रममा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सम्पादित आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन तथा मौद्रिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यको संक्षिप्त विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन

(क) यस बैंकले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्य मार्फत् उठाउने लक्ष्य राखेको रू. ३०९१ करोडको आन्तरिक ऋण चारवटा द्वैमासिक निष्कासन तालिका (Four Bi-Monthly Issue Calendar) अनुसार उठाउने कार्यक्रम निर्धारण गरेको थियो । जस अनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मार्ग–पौषमा रू. ८ अर्ब २६ करोड (२६.७२ प्रतिशत), माघ–फागुनमा रू. ५ अर्ब ७० करोड (१८.४४ प्रतिशत), चैत्र–बैशाखमा रू. ५ अर्ब ४० करोड (१७.४७ प्रतिशत) र अन्तिम द्वैमास जेठ–असारमा रू. ४ अर्ब ५५ करोड (१४.७२ प्रतिशत) आन्तरिक ऋण उठाउने र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रबाट रू. ७ अर्ब (२२.६५ प्रतिशत) ऋण उठाउने लक्ष्य राखिएकोमा नेपाल सरकारको ट्रेजरीको अवस्था र वित्तीय क्षेत्रमा देखिएको तरलताको समस्यालाई मध्यनजर राखी उक्त निष्कासन तालिकालाई समयसापेक्ष परिवर्तन गरिएको र सोही अनुसार २०६६ पुसमा रू. २६ करोड (०.८४ प्रतिशत), माघ–फागुनमा रू. २ अर्ब १० करोड (७.७९ प्रतिशत), २०६७ जेठमा रू. १० अर्ब ३० करोड ९३ लाख (३३.३५ प्रतिशत), र आषाढमा रू. १७ अर्ब २४ करोड ८ लाख (५५.७८ प्रतिशत) र असारमै वैदेशिक रोजगार बचतपत्रबाट रू. ४० लाख (०.०१ प्रतिशत) गरी समीक्षा वर्षमा जम्मा रू. २९ अर्ब ९१ करोड ४० लाख (९६.७७ प्रतिशत) आन्तरिक ऋण उठाइएको थियो ।

(ख) वैदेशिक रोजगार बचतपत्र मार्फत् रू. ७ अर्ब आन्तरिक ऋण उठाउने लक्ष्य लिइएको भएतापनि नीतिगत व्यवस्था गर्न केही बढी समय लागेकोले उक्त रू. ७ अर्ब मध्ये रू ६ अर्बको ट्रेजरी बिल जारी गरी आन्तरिक ऋण परिचालन गरियो ।

(ग) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा उठाइएको कुल आन्तरिक ऋण रू. १८ अर्ब ४१ करोड ७१ लाखको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उठाइएको आन्तरिक ऋण ६२.४३ प्रतिशतले अधिक रहेको छ ।

(घ) पहिलोपटक जारी गर्न लागिएको वैदेशिक रोजगार बचतपत्र मार्फत् रू. १ अर्ब आन्तरिक ऋण उठाउने लक्ष्य राखिएको भएतापनि अपेक्षा गरिए अनुसारको रकम उठाउन नसकिएकोले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल रू. ३० अर्ब ९१ करोड आन्तरिक ऋण उठाउने लक्ष्य भन्दा रू. ९९ करोड ६० लाख कम आन्तरिक ऋण उठाइएको छ ।

(१) उपकरणगत ऋणपत्र निष्कासन

विगत तीन आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारले उठाएको आन्तरिक ऋणको उपकरण अनुसारको तुलनात्मक विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. २.१४
आन्तरिक ऋण निष्कासन

(रु. करोडमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६४/६५		२०६५/६६		२०६६/६७		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	आर्थिक वर्ष २०६५/६६	आर्थिक वर्ष २०६६/६७
१.	विकास ऋणपत्र	६०७.००	२९.६१	७७५.००	४२.०८	९०४.०९	३०.२२	२७.६८	१६.६६
२.	ट्रेजरी बिल	१२५०.००	६०.९९	९००.००	४८.८७	१९९२.९८	६६.६३	-२८.०	१२१.४४
३.	नागरिक बचतपत्र	१९२.६४	९.४०	१६६.७१	९.०५	९३.९२	३.१४	-१३.४६	-४३.६६
४.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र					०.४०	०.०१		
जम्मा		२०४९.६४	१००.००	१८४१.७१	१००.००	२९९१.४०	१००.००	-१०.१४	६२.४३

निष्कासित ऋणपत्रको उपकरण अनुसारको संरचनागत स्थिति हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा समेत विगतझैं छोटो अवधिका उपकरण अर्थात ट्रेजरी बिलकै अंश बढी देखिन आएको छ । तुलनात्मक रुपमा हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ट्रेजरी बिलको अंशमा १७.७६ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि भएको देखिएको छ भने कुल निष्कासित ऋणपत्रमध्ये ट्रेजरी बिलको अंश दुई तिहाई अर्थात् ६६.६३ प्रतिशत रहेको छ । लामो अवधिको उपकरणको रुपमा रहेको र संस्थागत बचतकर्ताहरुका लागि बोलकवोलको माध्यमबाट निष्कासन गरिने विकास ऋणपत्रको अंश भने ३०.२२ प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी मध्यम अवधिको उपकरणको रुपमा सर्वसाधारणका लागि निष्कासन गरिने नागरिक बचतपत्रको अंश ३.१४ प्रतिशत रहेको छ । यसवाहेक आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल सरकारले बजेटमा व्यवस्था गरे अनुसार नयाँ उपकरणको रुपमा वैदेशिक रोजगार बचतपत्र मार्फत रू. ४० लाखको आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने कार्य भएको छ । वार्षिक रुपमा उठाइएको कुल आन्तरिक ऋणको प्रवृत्ति हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा उठाइएको कुल आन्तरिक ऋणको परिमाणमा १०.१४ प्रतिशतले न्यूनता रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ६२.४३ प्रतिशतले उल्लेख्य बृद्धि भएको देखिएको छ । त्यसैगरी उपकरण अनुसारको संकलित रकमको प्रवृति विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा ट्रेजरी बिल र विकास ऋणपत्रमा क्रमश: १२१.४४ प्रतिशत र १६.६६ प्रतिशतले उल्लेख्य बृद्धि भएको पाइएको छ भने नागरिक बचतपत्रमा ४३.६६ प्रतिशतले कमी आएको छ ।

(२) भुक्तानी गर्न बाँकी नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

नेपाल सरकारको विगत तीन आर्थिक वर्षको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व (उपकरण अनुसार) को तुलनात्मक विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २.१५

नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

(रू. करोडमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	आर्थिक वर्ष २०६४/६५		आर्थिक वर्ष २०६५/६६		आर्थिक वर्ष २०६६/६७		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	आर्थिक वर्ष २०६५/६६	आर्थिक वर्ष २०६६/६७
१.	विकास ऋणपत्र	२१७३.५४	१९.६	२९४७.८५	२४.३९	३५५१.९४	२४.८६	३५.६	२०.४९
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र	१११.६९	१.०	२१.६९	०.१८			-८०.६	०
३.	ट्रेजरी बिल	८५०३.३०	७६.४	८६५१.५१	७१.५७	१०२०४.३७	७१.४३	१.७	१७.९५
४.	विशेष ऋणपत्र	३३.९४	०.३	२२.९६	०.१९	१६.९७	०.१२	-३२.३	-२६.०९
५.	नागरिक बचतपत्र	३०१.४४	२.७	४४३.३६	३.६७	५१२.२९	३.५८	४७.१	१५.५५
६.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र					०.४०	०.०१		
जम्मा		१११२३.९१	१००	१२०८७.३७	१००	१४२८५.९७	१००	८.७	१८.१९

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दीयित्व ८.७ प्रतिशतले बृद्धि भएको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १८.१९ प्रतिशतले बृद्धि भई रु.१ खर्ब ४२ अर्ब ८५ करोड ९७ लाख पुगेको छ । उक्त आन्तरिक ऋण आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादन प्रचलित मूल्य (प्रारम्भिक अनुमान) को अनुपातमा १२.०८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा दायित्वको रुपमा रहेको आन्तरिक ऋणमध्ये ट्रेजरी बिलको अंश ७१.४३ प्रतिशत, विकास ऋणपत्रको अंश २४.८६ प्रतिशत, नागरिक बचतपत्रको अंश ३.५८ प्रतिशत, वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको अंश ०.०१ प्रतिशत र विशेष ऋणपत्रको अंश ०.१२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण परिचालन तथा खुला बजार सञ्चालनको मुख्य उपकरणको रुपमा ट्रेजरी बिल नै रहेको सन्दर्भमा समीक्षा अवधिमा सो मार्फत् उठाइएको ऋण रकममा बृद्धि भएकोले दायित्वमा समेत सोही अनुसार बृद्धि भएको छ । यसैगरी बोलकवोलको माध्यमबाट बिक्री गरिने विकास ऋणपत्रको बिक्रीमा समेत बृद्धि भएकोले विकास ऋणपत्रतर्फको दायित्वमा समेत बृद्धि भएको देखिएको छ । यसवाहेक राष्ट्रिय बचतपत्रको निष्कासनलाई नागरिक बचतपत्रले प्रतिस्थापन गरेको र सोही अनुसार नागरिक बचतपत्रको निष्कासनलाई नै निरन्तरता दिन थालिएकोले राष्ट्रिय बचतपत्रको दायित्वमा ह्रास हुँदै गएको छ भने नागरिक बचतपत्र तर्फको दायित्व क्रमिक रुपमा बृद्धि हुँदै गएको देखिएको छ । यसैगरी विशेष ऋणपत्र तर्फ थप नयाँ निष्कासन नभएको तर सो ऋणपत्रहरुको भुक्तानी मिति समाप्तिसँगै क्रमिक रुपमा साँवा भुक्तानी हुँदै गएकोले विशेष ऋणपत्रको दायित्वमा ह्रास हुँदै गएको देखिएको छ ।

नेपाल सरकारको बजेटमा व्यवस्था भएवमोजिम आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पहिलो पटक वैदेशिक रोजगार बचतपत्र निष्कासन भएको छ । उपरोक्त बचतपत्र निष्कासनका लागि कार्यविधि तर्जुमा, बिक्री एजेण्टलाई इजाजत प्रदान लगायत अन्य बिक्री सम्बन्धी नीतिगत पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरु सम्पन्न गरी बिक्री प्रक्रियासम्म आइपुग्न केही बढी समय लाग्न गएको परिमाणस्वरुप सिमित अवधिका लागि मात्र बिक्री खुला गर्न सकिएकोले अपेक्षाकृतभन्दा न्यून रकम संकलन भएकोले सो ऋणपत्र मार्फत सृजित दायित्व समेत नगण्य परिमाणमा रहेको छ ।

(३) भुक्तानी गर्न बाँकी कुल आन्तरिक ऋणको स्वामित्व संरचना

नेपाल सरकारका ऋणपत्रहरु प्रचलित कानून बमोजिम सर्वसाधारण नेपाली नागरिक, बैंक तथा वित्तीय संस्था एवं अन्य संघ संस्थाहरुले समेत खरिद गर्न सक्ने व्यवस्था भए बमोजिम विगत वर्षहरुमा निष्कासन भई व्यक्ति तथा विभिन्न निकायहरुको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्रको संरचना देहाय अनुसार रहेको छ ।

क) विभिन्न संस्थाहरुको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्र

नेपाल सरकारद्वारा बार्षिक रुपमा प्रस्तुत गरिने बजेटमा उल्लेख भए अनुसार यस विभागले ट्रेजरी बिल (अल्पकालीन), विकास ऋणपत्र (दीर्घकालीन), नागरिक बचतपत्र (मध्यकालीन) र सरकारको तत्काल

उत्पन्न दायित्व (Contingent Liability) बापत विशेष ऋणपत्रहरु निष्कासन गर्दै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्ममा निष्कासित ऋणपत्रहरुको संस्थागत स्वामित्व संरचना देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. २.१६
आन्तरिक ऋणको संस्थागत स्वामित्वको विवरण
(२०६७ असार)

(रू. करोडमा)

स्वामित्व	विकास ऋणपत्र	अंश प्रतिशत	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	अंश प्रतिशत	ट्रेजरी बिल	अंश प्रतिशत	नागरीक बचतपत्र	अंश प्रतिशत	विशेष ऋण	अंश प्रतिशत	कूल	प्रतिशत
नेपाल राष्ट्र बैंक	३०.९०	०.८८			३०४७.७४	२९.८६	२६३.५०	५१.४४			३३४२.१४	२३.३९
वाणिज्य बैंक	१४७२.८७	४१.४७			६८१०.९५	६६.७५			१५.७६	९२.८७	८२९९.५८	५८.०९
बिकास बैंक	८१.२६	२.२९			१२५.९९	१.२३					२०७.२५	१.४६
वित्त कंपनी	९९.३९	२.८०			२४.२९	०.२४	८.४९	१.६६			१३२.१७	०.९२
संचय कोष	६५३.९१	१८.४१									६५३.९१	४.५८
ना.ल.कोष	१०५.७९	२.९७									१०५.७९	०.७४
नेपाल टेलिकम	१८८.३३	५.३०									१८८.३३	१.३२
अवकास कोष	२५४.९६	७.१७									२५४.९६	१.७९
बिमा.कंपनी	६११.८५	१७.२३									६११.८५	४.२८
सर्वसाधारण	९.८०	०.२७	४०.००	१००			२४०.३०	४६.९०			२५०.५०	१.७५
अन्य	४२.८८	१.२१			१९५.४०	१.९२			१.२१	७.१३	२३९.४९	१.६८
जम्मा	३५५१.९४	१००	४०.००	१००	१०२०४.३७	१००	५१२.२९	१००	१६.९७	१००	१४२८५.९७	१००

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा भुक्तानी हुन कुल बाँकी आन्तरिक ऋण रू.१ खर्ब ४२ अर्ब ८५ करोड ९७ लाखको संस्थागत स्वामित्व संरचना हेर्दा सबैभन्दा बढी स्वामित्व वाणिज्य बैंकको रहेको देखिएको छ । वाणिज्य बैंकहरुसँग कुल ऋण दायित्वको ५८.०९ प्रतिशत अंश रहेको छ भने दोश्रो उच्च स्वामित्व नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको छ । बैंकसँग नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्वको २३.३९ प्रतिशत स्वामित्व रहेको देखिन्छ । यसवाहेक कर्मचारी संचय कोषको स्वामित्वमा ४.५८ प्रतिशत, बीमा कम्पनीको स्वामित्वमा ४.२८ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी सर्वसाधारणसंग १.७५ प्रतिशत, विभिन्न अवकाश कोषहरुसँग संयुक्त रुपमा १.७९ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरुसँग ०.९२ प्रतिशत र विकास बैकहरुसँग १.४६ प्रतिशत स्वामित्व रहेको देखिन्छ ।

उपकरणगत स्वामित्व संरचनातर्फ हेर्दा कुल ट्रेजरी बिल रू.१०२ अर्ब ४ करोड ३७ लाखमध्ये सवैभन्दा बढी वाणिज्य बैंकहरुको स्वामित्वमा रू.६८ अर्ब १० करोड ९५ लाख (६६.७५ प्रतिशत) रहेको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रू.३० अर्ब ४७ करोड ७४ लाख (२८.९६ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । विकास ऋणपत्र तर्फको कुल दायित्व रु.३५ अर्ब ५१ करोड ९४ लाखमा समेत वाणिज्य बैंक समूहकै उच्च स्वामित्वको स्थिति रहेको देखिन्छ । वाणिज्य बैंकहरुसँग विकास ऋणपत्रको स्वामित्व रू.१४ अर्ब ७२ करोड ८६ लाख (४१.४७ प्रतिशत) रहेको छ । तत्पश्चात् क्रमशः संचयकोष र बीमा कम्पनीको स्वामित्व १८.४१ प्रतिशत र १७.२३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

नागरिक बचतपत्रतर्फको दायित्व रू.५ अर्ब १२ करोड २९ लाखमध्ये सर्वसाधारण नागरिकसँग रू.२ अर्ब ४० करोड ३० लाख (४६.९० प्रतिशत) र नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रू.२ अर्ब ६३ करोड ४९ लाख (५१.४४ प्रतिशत) रहेको छ । त्यसैगरी वैदेशिक रोजगार बचतपत्र मार्फत बिक्री भएको रू.४० लाख रकम सर्वसाधारणको स्वामित्वमा रहेको छ ।

(ख) नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्र

सरकारले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा बजेटमार्फत् आन्तरिक ऋण उठाउने व्यवस्था अनुसार यस बैंकले ट्रेजरी बिल (अल्पकालीन), विकास ऋणपत्र (दीर्घकालीन) र नागरिक बचतपत्र (मध्यकालीन) ऋणपत्रहरु नियमितरुपमा निष्कासन गर्दै आएको छ । यस्ता ऋणपत्रहरुमध्ये ट्रेजरी बिल तरलता व्यवस्थापनका साथै आन्तरिक ऋण उठाउने उद्देश्यले समेत निष्कासन गरिन्छ । यसरी निष्कासन गरिने ऋणपत्रमध्ये ट्रेजरी बिलको नवीकरण एवम् प्राथमिक निष्कासनमा पर्याप्त रकमको वोलपत्र पर्न नआएमा बाँकी रकम यस बैंकले स्वतः दोस्रो बजार अन्तर्गत खरिद गर्ने गर्दछ । बजार निर्माताले आफ्नो विशेष खातामा रहेको बचतपत्र यस बैंकलाई बिक्री गरेको, विशेष ऋणपत्रको भुक्तानी वापत जारी गरिएका ट्रेजरी बिल,

अधिविकर्ष वापत जारी गरिएका ट्रेजरी बिल आदि समेत गरी यस बैंकको स्वामित्वमा देहायअनुसार सरकारी ऋणपत्रहरू रहेका छन् ।

तालिका नं. २.१७

नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण

(रू करोडमा)

सि.नं.	ऋणपत्रको किसिम	आर्थिक वर्ष २०६४/६५		आर्थिक वर्ष २०६५/६६		आर्थिक वर्ष २०६६/६७		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	आर्थिक वर्ष २०६५/६६	आर्थिक वर्ष २०६६/६७
१.	विकास ऋणपत्र	२९.६५	१.४३	३०.२२	१.२६	३०.९०	०.९३	१.९५	२.२५
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र	४४.७२	२.३८	७.६९	०.३२			-८२.८०	०
३.	ट्रेजरी बिल	१७५७.९०	९३.२१	२२५४.८६	९३.६२	३०४७.७४	९१.१९	२८.२७	३५.१६
४.	नागरिक बचतपत्र	५६.२७	२.९८	११५.५१	४.८०	२६३.५०	७.८८	१०५.२८	१२८.११
जम्मा		१८८८.५४	१००	२४०८.२८	१००	३३४२.१४	१००	२७.५२	३८.७८

नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्रहरुको परिमाणको सालवसाली प्रवृत्ति हेर्दा निरन्तर बृद्धिको अवस्था देखिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा बैंकको स्वामित्वमा ३८.७८ प्रतिशत अर्थात् रु.९ अर्ब ३३ करोड ८६ लाखले बृद्धि भई रु.३३ अर्ब ४२ करोड १४ लाख पुगेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा समेत यस्तो बृद्धि २७.५२ प्रतिशत रहेको थियो । उपकरण अनुसारको नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वको बृद्धिको अवस्था हेर्दा सर्वसाधारणका लागि मात्र निष्कासन गरिने नागरिक बचतपत्रतर्फको स्वामित्वमा उच्च अर्थात् १२८.११ प्रतिशतले बृद्धि भएको छ भने, ट्रेजरी बिलमा ३५.१६ प्रतिशतले बृद्धि भएको छ । यसैगरी विकास ऋणपत्र तर्फ समेत २.२५ प्रतिशतले स्वामित्वमा बृद्धि भएको पाईएको छ ।

दोश्रो बजार कारोवारका क्रममा बजार निर्माताहरुले सर्वसाधारणबाट खरिद गरेको बचतपत्रहरु संस्थाको विशेष खातामा जम्मा हुने र सोही खातामार्फत् सम्बन्धित बजार निर्माताहरुको अनुरोधमा नेपाल राष्ट्र बैंकले खरिद गरिदिने व्यवस्था रहेको, साथै दोश्रो बजार कारोवारका लागि समेत अन्य उपकरणहरु खरिद गरिदिनुपर्ने लगायतका कारणले यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्रको परिमाणमा निरन्तर बृद्धि हुन गएको हो । यसवाहेक विगतमा प्रचुर मात्रामा निष्कासन गरिंदै गएको राष्ट्रिय बचतपत्रलाई नागरिक बचतपत्रले प्रतिस्थापन गरेकोले हालका वर्षहरुमा राष्टिय बचतपत्र निष्कासन नगरिएको र भुक्तानी अवधि क्रमशः समाप्त (Matured) हुँदै गएकोले यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको उपरोक्त बचतपत्रको अंश क्रमिक रुपले घट्दै गएको छ ।

(४) ऋणपत्रको साँवा र व्याज भुक्तानी स्थिति

नेपाल सरकारबाट विगत वर्षहरुमा निष्कासन भई भुक्तानी अवधि समाप्त भएका ऋणपत्रहरुको साँवा तथा व्याज वापतको दायित्व नियमित रुपमा हरेक वर्ष भुक्तानी हुँदै आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सरकारले भुक्तानी अवधि समाप्त भएका रू. ४४०.१२ करोडको ट्रेजरी बिल, रू. ३००.०० करोडको विकास ऋणपत्र, रू. २१.६९ करोडको राष्ट्रिय बचतपत्र, रू. २५.०० करोडको नागरिक बचतपत्र र रू. ५.९९ करोडको विशेष ऋणपत्रको भुक्तानी गरेको छ । साथै, यस आर्थिक वर्षमा सबै ऋणपत्रहरुको व्याज/डिस्काउण्ट वापत कुल रू.६९६.७९ करोडको भुक्तानी भएको छ । सो अनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भएको नेपाल सरकारको ऋणपत्रहरुको एकमुष्ट साँवा तथा व्याज भुक्तानीको तुलनात्मक विवरण देहायअनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. २.१८

साँवा तथा व्याज भुक्तानी विवरण

(रू. करोडमा)

सि.नं.	ऋणपत्रको किसिम	आर्थिक वर्ष २०६४/६५	आर्थिक वर्ष २०६५/६६	आर्थिक वर्ष २०६६/६७
		सांवा/ब्याज	सांवा/ब्याज	सांवा/ब्याज
१.	विकास ऋणपत्र	२६६.००	१७९.४१	५१९.४५
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र	७०.११	९७.२६	२४.८७
३.	ट्रेजरी बिल	४५५.११	११२८.७९	८८०.१८
४.	नागरिक बचतपत्र	४०.३८	४७.३५	५६.५०
५.	विशेष ऋणपत्र	२६१.४३	१४.८२	८.५९
जम्मा		१०९३.०३	१४६७.६४	१४८९.५९
प्रतिशत परिवर्तन			३४.२७	१.५०

सरकारले विगत वर्षहरुमा परिचालन गरेको आन्तरिक ऋण वापतको साँवा तथा व्याजको भुक्तानीको प्रवृति हेर्दा प्रत्येक आर्थिक वर्षमा भुक्तानी गरिएको रकममा निरन्तर बृद्धि हुँदै गएको देखिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा भुक्तानी गरिएको साँवा तथा व्याज रकमको परिमाणमा ३४.२७ प्रतिशतले बृद्धि भएको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भने १.५० प्रतिशतले सीमान्त बृद्धि भएको देखिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ट्रेजरी बिलतर्फको दायित्व गत आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा लगभग २२ प्रतिशतले कम भुक्तानी गरिएबाट समग्र ऋण दायित्वको भुक्तानीमा प्रभाव परेको देखिएको छ ।

विकास ऋणपत्रको भुक्तानी अवधि समाप्तीसँगै साँवा तथा व्याज भुक्तानीको क्रम बढेकोले विकास ऋणपत्रतर्फको साँवा तथा व्याज दायित्वको भुक्तानीमा उल्लेख्य १८९.५३ प्रतिशतले बृद्धि भएको छ । राष्ट्रिय बचतपत्र र विशेष ऋणपत्रको नयाँ निष्कासन नभएको र पुराना वक्यौता साँवा तथा व्याजको दायित्व समेत घट्दो क्रममा रहेकोले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उपरोक्त उपकरणहरुको दायित्व भुक्तानीमा कमी आएको छ । यसवाहेक नागरिक बचतपत्रको निष्कासनले निरन्तरता पाउँदै आएकोले सो उपकरणको साँवा तथा व्याज भुक्तानी रकममा भने बृद्धि भएको छ ।

(५) आन्तरिक ऋण व्यवस्थापनको शुल्क तथा कमिशन

नेपाल सरकारको तर्फबाट यस बैंकले विभिन्न ऋणपत्रहरुको निष्कासन गरी आन्तरिक ऋणको व्यवस्थापन गरे वापत शुल्क तथा कमिसन रकम अर्द्धवार्षिक रुपमा (प्रत्येक वर्षको आश्विन र चैत्र महिनामा) एकमुष्ट प्राप्त गर्दै आइरहेको छ । नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋणको दायित्वमा निरन्तर बृद्धिले यस बैंकलाई प्राप्त हुने कमिसन तथा शुल्कमा समेत बृद्धि हुँदै गएको छ । आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन वापत विगत तीन आर्थिक वर्षमा बैकलाई प्राप्त भएको शुल्क तथा कमिसनको अवस्थालाई तुलनात्मक रुपमा देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २.१९
आन्तरिक व्यवस्थापनको शुल्क तथा कमिशन

(रु. करोडमा)

क्र. सं.	कमिसन/शुल्क	दर	आर्थिक वर्ष २०६४/६५	आर्थिक वर्ष २०६५/६६	आर्थिक वर्ष २०६६/६७
१	नेपाल राष्ट्र बैंकको व्यवस्थापन शुल्क	कुल रकमको ०.०५ प्रतिशत	५.१६	५.५७	५.९८
२	प्राथमिक निष्कासनको बिक्री दलाली कमिसन	कुल रकमको ०.०५ प्रतिशत	०.४५	०.३८	०.२१
३	नेपाल राष्ट्र बैकद्वारा बैंक वित्तीय संस्था र बजार निर्मातालाई दिएको कमिसनको	कुल रकमको ०.२५ प्रतिशत	०.१३	०.१५	०.१७
	जम्मा		५.७४	६.१०	६.३६
प्रतिशत परिवर्तन				६.२७	४.२६

उपरोक्त तालिकामा प्रस्तुत गरिए अनुसार यस बैंकलाई प्राप्त हुने व्यवस्थापन शुल्क नेपाल सरकारको कुल भुक्तानी गर्नुपर्ने आन्तरिक ऋण दायित्व रकमसँग आवद्ध भएकोले हरेक वर्ष आन्तरिक ऋण दायित्वमा आएको बृद्धिसँगै व्यवस्थापन शुल्क वापतको रकममा समेत बृद्धि हुँदै गएको छ । यो रकम आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू. ५.५७ करोड रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ७.३६ प्रतिशतले बृद्धि भई रू. ५.९८ करोड पुगेको छ । आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन गर्ने सिलसिलामा नेपाल सरकार र यस बैंकबीच मिति २०५८/६/१० मा भएको संझौताको बुँदा नं. ५ मा कमिशन दर अस्पष्ट भएको कारणले विगत केही वर्षदेखि उपरोक्त रकमहरु शोधभर्ना प्राप्त नभएको सन्दर्भमा सम्झौतामा प्रष्ट व्यवस्था गर्ने सिलसिलामा नयाँ सम्झौताका लागि नेपाल सरकार समक्ष सम्झौताको मस्यौदा प्रस्ताव पेश गरिएको छ ।

मौद्रिक व्यवस्थापन

(१) बोलकवोल मार्फत् ट्रेजरी बिलको नयाँ तथा नवीकरण निष्कासन

नेपाल सरकारको बजेटमा व्यवस्था भए अनुसारको रकमको परिधिभित्र रही आर्थिक वर्ष २०६६।६७ मा रु.१९ अर्ब ९२ करोड ९८ लाख ५० हजारको नयां ट्रेजरी बिल निष्कासन गरी आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

यसरी आर्थिक वर्ष २०६६/६७ निष्कासित ट्रेजरी बिलको न्यूनतम, अधिकतम र भारित औसत वट्टादर देहाय बमोजिम कायम हुन आएको छ । विगत तीन वर्षमा कायम भएको ट्रेजरी बिलको व्याजदरलाई तुलनात्मक रुपमा निम्न वमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २.२०

ट्रेजरी बिलको (छोटो अवधिको) व्याजदर तालिका

सि. नं.	ट्रेजरी बिल	भारित बट्टादर						
		आर्थिक वर्ष २०६४/६५	आर्थिक वर्ष २०६५/६६			आर्थिक वर्ष २०६६/६७		
		वार्षिक औसत	न्यूनतम	अधिकतम	वार्षिक औसत	न्यूनतम	अधिकतम	वार्षिक औसत
१.	२८ दिने	४.१५९४	३.१३००	९.३९१२	६.२६५३	१.५१०९	९.७१७७	६.७७८०
२.	९१ दिने	४.१८२१	२.८४००	७.३२१९	५.६०६७	१.१२००	९.६८२०	६.५०२३
३.	१८२ दिने	४.६०१३	४.३७९७	६.४७५१	५.४४९३	२.६७७१	९.५०४१	७.२५६६
४.	३६४ दिने	५.२२२१	३.५६११	६.८८८६	६.०४९३	३.२७५७	९.२०७७	७.६०१६

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २८-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत बट्टादर न्यूनतम १.५१०९ प्रतिशत तथा अधिकतम ९.७१७७ प्रतिशत कायम रह्यो । वार्षिक औसत बट्टादर भने ६.७७८० प्रतिशत रह्यो । यसैगरी ९१-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत बट्टादर न्यूनतम १.१२०० प्रतिशत, अधिकतम ९.६८२० प्रतिशत र वार्षिक औसत बट्टादर ६.५०२३ प्रतिशत कायम भयो । १८२-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत न्यूनतम २.६७७१ प्रतिशत, अधिकतम ९.५०४१ प्रतिशत र वार्षिक औसत ७.२५६६ प्रतिशत कायम भयो । त्यस्तै, ३६४-दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत बट्टादर न्यूनतम ३.२७५७ प्रतिशत, अधिकतम ९.२०७७ प्रतिशत र वार्षिक औसत ७.६०१६ प्रतिशत रहन गयो ।

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा सवै अवधिको ट्रेजरी बिलको वार्षिक औसत व्याजदरमा बृद्धि भएको छ । त्यसमध्ये २८-दिने ट्रेजरी बिलको वार्षिक औसत बट्टादर ०.५१२७ प्रतिशत विन्दुले र ९१-दिने ट्रेजरी बिलको ०.८९५६ प्रतिशत विन्दुले व्याजदरमा बृद्धि भएको छ । त्यस्तै १८२-दिने ट्रेजरी बिलको बार्षिक भारित औसत बट्टादर १.८०७३ प्रतिशत विन्दु र ३६४-दिने ट्रेजरी बिलको व्याजदरमा १.५५२३ प्रतिशत विन्दुले गत वर्षभन्दा बृद्धि हुन गएको छ ।

(२) ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार स्थिति

आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना एवं मौद्रिक योगाङ्कको आधारमा ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार संचालन गर्न शुरु गरिएअनुसार खुलाबजार संचालनको चारवटा द्वारहरू Repo Auction, Reverse Repo Auction, Outright Sale Auction तथा Outright Purchase Auction मार्फत् तरलता प्रवाह एवं प्रशोचन गर्ने गरिएको छ । यस्तो कारोवारको परिमाण यस बैंकको अग्रसरतामा निर्धारण गरी बोलकवोल प्रथाद्वारा दोश्रो बजार संचालन गर्ने गरिएको छ । विगतमा खुला बजार कारोवारको लागि वाणिज्य बैंकहरुले अग्रसरता लिने गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि बजारको तरलताको स्थितिको आधारमा यस बैंक आफैले अग्रसरता लिने गरेको सन्दर्भमा समीक्षा वर्षमा देहायबमोजिम कारोबार भएको छ ।

तालिका नं. २.२१
ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार विवरण

(रू. करोडमा)

सि. नं.	खुला बजार उपकरण	आर्थिक वर्ष २०६५/६६	आर्थिक वर्ष २०६६/६७
१.	रिपो बोलकबोल (Repo Auction)	११००.००	१३४६७.६८
२.	सोझै खरिद बोलकबोल (Outright Purchase Auction)		३३८.१७
३.	रिभर्स रिपो बोलकबोल (Reverse Repo Auction)	१३२६.००	१००.००
४.	सोझै बिक्री बोलकबोल (Outright Sale Auction)	७४६.००	७४४.००

ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रिपो बोलकवोल मार्फत् रु.१३४ अर्ब ६७ करोड ६८ लाख र सोझै खरिद बोलकबोल मार्फत् रू.३ अर्ब ३८ करोड १७ लाख तरलता प्रवाह गरियो । रिभर्स रिपो मार्फत रू.१ अर्ब र सोझै बिक्री बोलकबोल मार्फत् रू.७ अर्ब ४४ करोड गरी जम्मा रू.८ अर्ब ४४ करोड तरलता प्रशोचन गरियो । यस अनुसार उपर्युक्त उपकरण मार्फत् रू.१२९ अर्ब ६१ करोड ८५ लाख खुद तरलता प्रवाह भयो । गत आर्थिक वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा बैंकिंग क्षेत्रमा देखिएको लामो प्रकृतिको तरलता समस्यालाई सम्बोधन गर्न तरलता प्रवाह गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईएकोले ठूलो परिमाणमा तरलता प्रवाह हुन गएको हो ।

(ग) नीतिगत व्यवस्था

(१) स्थायी तरलता सुविधा

वाणिज्य बैंकहरुलाई अल्पकालीन तरलता आवश्यकता परेमा बढीमा ५ दिनसम्मका लागि स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्ने गरिएको छ । यस्तो सुविधा आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि प्रदान गर्न थालिएको हो । शुरुमा यस्तो सुविधा वाणिज्य बैंकहरुलाई मात्र प्रदान गर्ने गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि "ख" र "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुलाई समेत यो सुविधा उपयोग गर्ने व्यवस्था भएको छ । यो सुविधा उपयोग गर्न सम्बन्धित संस्थाहरुले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको ट्रेजरी बिल र विकास ऋणपत्र यस बैंकमा धितोको रुपमा राखी धितोको ९० प्रतिशतसम्म स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गर्न पाउने र सोको व्याज ९१ दिने ट्रेजरी बिलको पछिल्लो हप्ता कायम भएको भारित औसत व्याजदर वा पछिल्लो रिपो (३० दिन भित्र) बोलकवोलबाट कायम हुन आउने व्याजदर वा प्रचलित बैंकदरमध्ये जुन दर वढी हुन आउँछ, सोही व्याजदरमा ३ प्रतिशत (पेनाल दर) थप गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(२) मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट

तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाको सिफारिसमा वाणिज्य बैंकहरुसँग रहेको अधिक तथा न्यून तरलता प्रशोचन वा प्रवाह गर्न रिभर्स रिपो र रिपो कारोवार गर्ने व्यवस्था रहेबमोजिम सो कारोवारका लागि सबै वाणिज्य बैंकहरु र यस बैंकबीच छुट्टाछुट्टै मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट सम्पन्न हुने गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीति अनुरुप वाणिज्य बैंकहरुको अलावा विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरु पनि यस कार्यका लागि समकक्षी हुन सक्ने व्यवस्था भएको छ । यसै अनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ३ वटा वाणिज्य बैंक र १ वटा विकास बैंकसँग मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २ वटा वाणिज्य बैंक, १० वटा विकास बैक र ४ वटा वित्त कम्पनिहरुसँग यस्तो एग्रीमेण्ट गरिएको छ ।

(घ) अन्य गतिविधि

(अ) आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सर्वसाधारणका लागि जारी गरिने मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका बचतपत्रहरुको प्राथमिक निष्कासन तथा दोश्रो बजार कारोवारका लागि ८९ वटा बैंक, वित्तीय संस्था लगायत अन्य संगठित संस्थाहरुलाई इजाजत प्रदान गर्ने कार्य भएको छ । यसरी इजाजत लिने निकायहरुमा २७ ले नयाँ इजाजत लिएका छन भने ६२ ले यस पूर्व प्रदान भएको इजाजतपत्र नवीकरण गरेका छन । इजाजतपत्र प्राप्त बजार निर्माताहरुको भौगोलिक उपस्थितिको हकमा ६४ वटा उपत्यकाभित्र तथा २५ वटा मोफसलमा रहेका छन् । यसैगरी उल्लेखित

इजाजतपत्र प्राप्त बजार निर्माताहरुको कारोवार निरीक्षण गर्ने २०६६/६७ को बार्षिक कार्ययोजना अनुसार उपत्यका भित्रका ८ वटा तथा मोफसलका ४ वटा गरी कुल १२ वटा बजार निर्माताहरूको निरीक्षण कार्य सम्पादन गरी निरीक्षण गर्ने कार्ययोजना अनुसारको शतप्रतिशत प्रगति हासिल गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सरकारी ऋणपत्रको बजार निर्माताको कार्य गर्ने इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नामावली तालिका २.२२ मा दिइएको छ ।

(आ) विकास ऋणपत्रलाई बोलकवोल प्रथाद्वारा प्राथमिक बजारबाट बिक्री गर्ने कानूनी पूर्वाधारको रुपमा रहेको "ऋणपत्रको प्राथमिक निष्कासन तथा दोस्रो बजार व्यवस्थापन नियमावली, २०६१ कार्यान्वयनमा आएपश्चात् विकास ऋणपत्र बोलकबोलको माध्यमबाट बिक्री गर्न थालिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल सरकारको रू.९०४ करोडको विकास ऋणपत्र बोलकबोलद्वारा प्राथमिक निष्कासन गरियो । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा रू.७७५ करोडको विकास ऋणपत्र बोलकवोलको माध्यमबाट निष्कासन गरिएको थियो ।

(इ) राष्ट्र ऋण नियमावली, २०५९ को संशोधित मस्यौदा नेपाल सरकारबाट स्वीकृति भई आए पश्चात् सम्बद्ध विभाग तथा निकायहरूबीच आवश्यक समन्वय गरी राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन मार्गदर्शन, २०६० मा पनि आवश्यक परिमाजन गर्ने कार्ययोजना अनुसार सो मार्गदर्शन परिमार्जनको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार पारिएको छ ।

(ई) निष्कासन गरिने ट्रेजरी बिल तथा अन्य ऋणपत्रहरुको (आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन गर्ने प्रयोजनार्थ) निष्कासन तालिका नेपाल सरकारको स्वीकृति लिई द्वैमासिक रुपमा तयार गरी प्रकाशन गरिएको र आवश्यकतानुसार निष्कासन तालिकामा परिमार्जन गरी सोही अनुरुप राष्ट्र ऋण उठाइएको छ ।

(उ) आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि यस बैंकको राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग र बैंकिङ्ग कार्यालयकाबीचमा आन्तरिक ऋणको कारोवारमा Online लेखा प्रणाली स्थापना गरी हिसाब मिलानको कार्य शुरु गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित निकाय (सूचना प्रविधि विभाग र बैंकिङ्ग कार्यालय) सँग आवश्यक छलफल गरी Operational Modality तयार गरिएको र यस सम्बन्धी थप प्रक्रिया बैंकिङ्ग कार्यालय मार्फत अघि बढाइएको छ ।

(ऊ) ऋण पत्रहरुको विस्तृत विवरणको अभिलेख राख्ने केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली (Central Depository System, CDS) र ऋणपत्र कारोबारको Settlement को लागि Scripless Securities Settlement System, SSSS लागू गर्न अध्ययन गर्ने क्रममा प्रारम्भिक सूचना एवं तथ्याङ्क संकलन गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ । यस कार्यलाई आगामी आर्थिक वर्षमा समेत निरन्तरता दिइनेछ ।

तालिका २.२२

बजार निर्माताहरूको सूची

सि.नं.	नाम
१.	नेपाल बैंक लिमिटेड
२.	कृषि विकास बैंक लि.
३.	नविल बैंक लि.
४.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लि.
५.	लक्ष्मी बैंक लि.
६.	सन्राइज बैंक लि.
७.	किष्ट बैंक लि.
८.	लुम्बिनी बैंक लि.
९.	नेपाल वंलादेश बैंक लि.
१०.	माछापुच्छ्रे बैंक लि.
११.	एनएमबि बैंक लि.
१२.	डिसिविएल बैंक लि.
१३.	जनता बैंक नेपाल लि.
१४.	सानिमा विकास बैंक लि.
१५.	एस डेभलपमेन्ट बैंक लि.
१६.	एनडिइपि डेभलपमेन्ट बैंक लि.

सि.नं.	नाम
१७.	काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि.
१८.	भिबोर विकास बैंक लि.
१९.	इन्टरनेसनल डेभलपमेन्ट बैंक लि.
२०.	सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि.
२१.	क्लिन ईनर्जी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
२२.	अन्नपर्ण विकास बैंक लि.
२३.	अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक लि.
२४.	हाम्रो विकास बैंक लि.
२५.	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि.
२६.	बागमती डेभलपमेन्ट बैंक लि.
२७.	सहयोगी विकास बैंक लि.
२८.	त्रिवेणी विकास बैंक लि.
२९.	अल्पाइन डेभलपमेन्ट बैंक लि.
३०.	सिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
३१.	मुक्तिनाथ विकास बैंक लि.
३२.	गरिमा विकास बैंक लि.
३३.	पश्चिमाञ्चल डेभलपमेन्ट बैंक लि.
३४.	तिनाउ विकास बैंक लि.
३५.	रेसुंङ्गा विकास बैंक लि.
३६.	बागेश्वरी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
३७.	मालिका विकास बैंक लि.
३८.	भ्याली वित्तीय संस्था लि.
३९.	जनरल फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)
४०.	क्यापिटल मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.
४१.	आई.सी.एफ.सी. वित्तीय संस्था लि.
४२.	शुभलक्ष्मी फाइनान्स लि.
४३.	स्टैण्डर्ड फाइनान्स लि.
४४.	एन.आई.डि.सी. क्यापिटल मार्केट्स लि.
४५.	गोरखा फाइनान्स लि..(वित्तीय संस्था)
४६.	प्रभु फाइनान्स कम्पनी लि.
४७.	लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिङ्ग कं.लि.
४८.	भाजुरत्न फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग कं.लि.
४९.	सिएमवि फाइनान्स लि.
५०.	रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.
५१.	युनाइटेड फाइनान्स लि.
५२.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि.(वित्तीय संस्था)
५३.	युनियन फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)
५४.	नेपाल फाइनान्स लि.(नेफिन्स्को)
५५.	गुडविल फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)
५६.	श्री इन्भेष्टमेन्ट एण्ड फाइनान्स लि.
५७.	प्रुडेन्सियल फाइनान्स कं.लि..
५८.	नारायणी नेशनल फाइनान्स लि.
५९.	नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि.
६०.	यूनिक फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूसन लि.
६१.	मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्स्टिच्युसन लि.
६२.	ईन्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फाइनान्स कं.लि.
६३.	सूर्यदर्शन फाइनान्स कम्पनी लि.
६४.	लर्ड बुद्ध फाइनान्स लि.
६५.	जेबिल्स फाईनान्स लि.
६६.	मर्चेन्ट फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)
६७.	एल्पीक एभरेष्ट फाइनान्स लि.
६८.	नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि.
६९.	क्रिष्टल फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)

सि.नं.	नाम
७०.	हिमालय फाइनान्स लि. (वित्तीय संस्था)
७१.	सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.
७२.	शिखर वित्तीय संस्था लि.
७३.	इम्पेरियल फाइनान्स लि.
७४.	सेन्ट्रल फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)
७५.	गुहेश्वरी मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.
७६.	पाटन फाइनान्स लि.
७७.	प्रिमियर फिनान्स कं.लि.
७८.	सगरमाथा मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.
७९.	ललितपुर फाइनान्स लि.
८०.	नवदुर्गा फाइनान्स कम्पनी लि.
८१.	अन्नपूर्ण फाइनान्स कं.लि.(वित्तीय संस्था)
८२.	ओम फाइनान्स लि. (वित्तीय संस्था)
८३.	फेवा फाइनान्स लि.
८४.	वर्ल्ड मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.
८५.	महालक्ष्मी फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)
८६.	मर्केन्टायल फाइनान्स कं.लि.(वित्तीय संस्था)
८७.	सिद्धार्थ फाइनान्स लि.
८८.	वुटवल फाइनान्स लि.
८९.	नागरिक लगानी कोष लि.

प्रशिक्षण कार्यक्रम

२.१३० समीक्षा अवधिमा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रद्वारा संचालन गर्ने लक्ष्य राखिएका ३६ वटा तालीम तथा सेमिनार कार्यक्रमहरूमध्ये ७ वटा उच्चस्तरीय विशेष तालीम तथा कार्यशाला, १६ वटा अधिकृतस्तरीय, ३ वटा अधिकृत/सहायकस्तरीय र १० वटा सहायकस्तरीय कार्यक्रमहरू सफलतापूर्वक सम्पन्न गरिएको छ । जसमा क्रमशः १५८ जना, २९६ जना, ६५ जना र २३६ जना गरी कुल ७५५ जनाले प्रशिक्षण प्राप्त गरेका छन् ।

२.१३१ तालीम कार्यक्रममा सहभागी ७५५ जना प्रशिक्षार्थीहरूमध्ये उच्चस्तरीय विशेष तालीम तथा कार्यशालामा १५८ जना (२१ प्रतिशत), अधिकृतस्तरका २९६ जना (३९ प्रतिशत), अधिकृत/सहायकस्तरका ६५ जना (९ प्रतिशत) र सहायक स्तरका २३६ जना (३१ प्रतिशत) ले प्रशिक्षण प्राप्त गरेका छन् ।

तालिका २.२३

आ.व. २०६६/६७ मा संचालित प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू

S.N.	Programmes	No. of Training	No. of Participants	Percentage
1.	Workshops & Special Trainings	7	158	21
2.	Officer Level Trainings	16	296	39
3	Officer/Non-officer Level Trainings	3	65	9
4.	Non-officer Level Trainings	10	236	31
	Total	**36**	**755**	**100**

२.१३२ समीक्षा अवधिमा संचालित ३६ वटा तालीम तथा सेमिनार कार्यक्रमहरू मध्ये उपत्यका बाहिर संचालित देहाय वमोजिम ९ वटा तालीम कार्यक्रमहरूमा २२१ जनाले प्रशिक्षण प्राप्त गरेका थिए ।

तालिका २.२४
उपत्यका बाहिर संचालित प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू

S.N.	Programmes	Venue	No. of Participants
1.	BOP Statistics	Pokhara	25
2.	Central Banking	Pokhara	25
3	Central Banking	Biratnagar	25
4.	BOP Statistics	Biratnagar	23
5.	Cash Operation	Siddharthanagar	25
6.	Technical Skills & Behavioral Knowledge Enhancement (Assistant III)	Siddharthanagar	25
7.	Quality Enhancement (Support Staffs)	Pokhara	25
8.	Workshop on "Economic Data Analysis & News Reporting"	Pokhara	25
9.	BOP Statistics	Birgunj	23
	Total		**221**

२.१३३ समीक्षा अवधिमा संचालित ३६ वटा तालीम कार्यक्रमहरूमा अधिकतम ७८६ जना अधिकृत तथा कर्मचारीहरूलाई प्रशिक्षित गर्ने लक्ष्य रहेकोमा ७५५ जना (९६ प्रतिशत) ले प्रशिक्षण प्राप्त गरेका थिए ।

२.१३४ तालीमका सहभागी ७५५ जना प्रशिक्षार्थीहरूमध्ये ६२४ जना (८३ प्रतिशत) नेपाल राष्ट्र बैंकबाट र बाँकी १३१ जना (१७ प्रतिशत) अन्य संस्थाहरूबाट सहभागी भएका थिए ।

२.१३५ ३६ वटा तालीम कार्यक्रममा संचालन भएका ३३५ वटा सेशनमध्ये २७७ वटा सेशन (८३ प्रतिशत) यस बैंकका सम्बन्धित विभागका अधिकृतहरूबाट संचालन गरिएको थियो भने बाँकी ५८ वटा सेशन (१७ प्रतिशत) नेपाल राष्ट्र बैंक बाहिरका श्रोत व्यक्तिहरूबाट संचालन गरिएको थियो ।

२.१३६ कुल प्रशिक्षार्थी संख्या ७५५ जनामध्ये ६३२ जना पुरुष (८४ प्रतिशत) र १२३ जना महिला (१६ प्रतिशत) तालीममा सहभागी थिए । सो तालीमको लागि कुल वार्ताकार संख्या ३३५ जनामध्ये पुरुष वार्ताकार ३१३ जना (९३ प्रतिशत) र महिला वार्ताकार २२ जना (७ प्रतिशत) रहेका थिए ।

तालीम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रियामा सहभागीता

२.१३७ विगत वर्षहरूमाझैं यस वर्ष पनि कर्मचारीहरूको ज्ञान, दक्षता, क्षमता र सीपमा अभिवृद्धि गरी उनीहरूलाई वदलिंदो समयानुसार योग्य, दक्ष र सक्षम बनाउन स्वदेशी तथा वैदेशिक तालीम, अवलोकन तथा अध्ययन भ्रमणमा पठाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ । यस वर्ष विभिन्न कार्यक्रमहरूमा जम्मा ८६७ जना कर्मचारीहरूलाई स्वदेश तथा विदेशमा तालीम, अवलोकन तथा अध्ययन भ्रमणमा पठाइएको छ । वैदेशिक तालीम तथा अध्ययन भ्रमणमा जम्मा २८३ जना र देशभित्र नेपाल राष्ट्र बैंक तथा अन्य संस्थाहरूद्वारा संचालित तालीम कार्यक्रममा जम्मा ५८४ जना कर्मचारीहरूलाई सहभागी गराइएको छ ।

२.१३८ स्वदेश तथा विदेशमा उच्च अध्ययन गर्न चाहने कर्मचारीहरूमध्ये विद्यमान व्यवस्था अनुसार आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई उच्च अध्ययनको लागि आवेदन दिने १ जना कर्मचारीलाई भारतमा "Foreign Exchange Management in Nepal–Process, Assesment and Issues" विषयमा Ph.D. गर्न, १ जना कर्मचारीलाई जापानमा "Master's of International Development Program" विषयमा अध्ययन गर्न र २ जना कर्मचारीलाई स्वदेशमा M.Phil. गर्न अध्ययन काज तथा १ जना कर्मचारीलाई वेलायतमा "M.Sc. in Network and e-Business Centered Computing" विषयमा अध्ययन गर्न अध्ययन विदा प्रदान गरिएको छ ।

२.१३९ यस बैंकको कानून महाशाखाको समीक्षा अवधिको वार्षिक कार्ययोजनामा उल्लेख भए अनुरुप सम्पत्ति शुद्धिकरण ऐन, नियमावली र वित्तीय जानकारी इकाइले जारी गरेका निर्देशनका बारेमा विभिन्न सूचक संस्था तथा सरकारी निकायका कार्यान्वयन अधिकृतहरुका लागि विभिन्न मितिमा काठमाडौंमा पाँचवटा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

२.१४० Asia Pacific Group of Money Laundering (APG) को यही २०१० मा हुने आवधिक Mutual Evalution को पूर्व तयारीका लागि APG का कार्यकारी प्रमुखलाई नै श्रोत व्यक्तिको रुपमा निमन्त्रणा

गरी विभिन्न सरोकारवाला संस्था तथा निकायहरुका प्रतिनिधिहरुलाई सहभागी गराई तीन दिने अन्तरक्रिया कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१४१ सम्पत्ति शुद्धिकरण ऐन, नियमावली र वित्तीय जानकारी इकाइले जारी गरेका निर्देशनका बारेमा पूर्वाञ्चल क्षेत्रका सूचक संस्था तथा सरकारी निकायका कार्यान्वयन अधिकृतहरूका लागि बिराटनगर, पोखरा र नेपालगञ्जमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

सञ्चालक समितिको बैठक

२.१४२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सञ्चालक समितिको वैठक ४८ पटक बस्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो बैठक ४२ पटक बसेको थियो ।

तालिका ३२
चलनचल्तीमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरू

(रू. करोडमा)

दर	असार मसान्त					
	२०६५		२०६६		२०६७	
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	३.२	०.०	३.२	०.०	३.१	०.०
२	६.७	०.१	६.६	०.०	६.५	०.०
५	२९.३	०.३	२४.४	०.२	२३.३	०.१
१०	६१.४	०.५	५७.७	०.४	५२.९	०.३
२०	८०.३	०.७	६७.१	०.५	५३.१	०.३
२५	३९.७	०.४	३९.१	०.३	३८.८	०.३
५०	२९२.४	२.६	३०३.९	२.२	३२३.७	२.०
१००	७७४.३	६.९	९२२.३	६.५	९४०.४	५.९
२५०	१०.६	०.१	१०.६	०.१	१०.९	०.१
५००	३,२४५.८	२८.६	३,३०९.२	२३.४	४,०८६.३	२५.३
१०००	६,७५१.१	५९.८	९,३७६.९	६६.४	१०,५९१.०	६५.७
जम्मा	**११,२९५.०**	**१००.०**	**१४,१२१.०**	**१००.०**	**१६,१३०.०**	**१००.०**

तालिका ३३
नोटको सुरक्षण

(रू. करोडमा)

असार मसान्त	सुन	चाँदी	विदेशी मुद्रा र सिक्युरिटी	जम्मा (१+२+३)	सरकारी ऋणपत्रहरू	निष्कासित नोटको सुरक्षण*	जम्मा सुरक्षणमा विदेशी मुद्रा तथा सुन चाँदीको प्रतिशत (४÷६) x १००
	(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
२०६३	७०.३	–	७९७५.६	८०४५.९	४१७.२	८४६३.१	९५.१
२०६४	–	–	८७१३.८	८७१३.८	४१७.२	९१३१.०	९५.४
२०६५	–	–	१०८७७.८	१०८७७.८	४१७.२	११२९५.०	९६.३
२०६६	–	–	१३७०३.८	१३७०३.८	४१७.२	१४१२१.०	९७.०
२०६७	–	–	१५७१२.८	१५७१२.८	४१७.२	१६१३०.०	९७.४

तालिका ३४
श्रेणी अनुसार दरबन्दी तथा बहालीमा रहेका कर्मचारीको संख्या

	२०६६ असार मसान्त		२०६७ असार मसान्त	
	दरबन्दी	कार्यरत	दरबन्दी	कार्यरत
अधिकृत विशिष्ट	१६	१२	१६	१५
अधिकृत प्रथम	४२	३९	४२	३८
अधिकृत द्वितिय	१५२	१२८	१५१	१४१
अधिकृत तृतीय	६१७	४५१	६१६	४७४
सहायक प्रथम	४१५	४१४	४१५	३५०
सहायक द्वितिय	१९५	७८	१९३	१०२
सहायक तृतीय	१६४	८६	१६३	११२
सहायक चतुर्थ	२६४	२६४	२५९	२१३
सहायक पञ्चम	७०	६९	छ	१
जम्मा	**१९३५**	**१५४१**	**१८६०**	**१४४६**

तालिका ३५
स्वदेशमा सञ्चालित तालीमहरू

S.No.	Subject	Officer/Non Officer	Training Days	No. of Participants		NRB Total Participants
				NRB Local Office	NRB Outside Office	
1	Country Partnership Strategy Formulation Mission Country Team Retreat	Officer	1	1		1
2	Macro Modeling Training on Revised Minimum Standard Model Extended (RSMS-X)	Officer	5	5		5
3	Working Together to Build Stable & Sustainable Financial Sector	Officer	1	2		2
4	Macroeconomic Modeling	Officer	30	3		3
5	GEST Training and Strategy Workshop" and 1 Day "LED Review Meeting	Non-Oficer	3		1	1
6	Training of Trainers	Officer	3	1		1
8	Seminar on Basel II - Different Perspectives	Officer	1	2		2
9	IFAD-APRACA FinPower GreenFinance Forum	Officer	4	5		5
10	**Participants:** 19th SEACEN-FSI Regional Seminar on Liquidity Risk Management in Banks	Office	4	5		5
	Observers: 19th SEACEN-FSI Regional Seminar on Liquidity Risk Management in Banks	Office	4	4		4
11	Eleventh First Look Clinic on Windows 7	Non-Officer	1	3		3
	Total			31	1	32

तालिका ३६
बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट सञ्चालित तालीमहरू

S.No.	Subject	Officer/Non Officer	Training Days	No. of Participants		NRB Total Participants
				NRB Local Office	NRB Outside Office	
1	Monetary and Fiscal Management	Officer	6	7	7	14
2	Computer Skill Upgrade Training	„	3	7	7	14
3	BOP Statistics	Both	2	2	1	3
4	Central Banking	Non-Officer	4	15	10	25
5	Training Facilitation for Resource Persons of NRB	Officer	2	20		20
6	Management Development Programme	„	4	11	3	14
7	Risk Based Internal Auditing	Officer	2	14	6	20
8	BOP Statistics	Officer	4	2		2
9	Accounting System in NRB	„	3	13	7	20
10	Central Banking	Non-Officer	6	11	14	25
11	BOP Statistics	Non-Officer	4	2	1	3
12	News Reporting and Publication	Officer	1	12		12
13	Cash Operation	Non-Officer	2	7	13	20
14	Procurement & Inventory Management	Officer	2	13	7	20
15	Sterss Management	„	2	20		20
16	Cash Operation	Non-Officer	2	11	14	25
17	Technical Skills & Behavioural Knowledge Enhancement (Assistant III)	„	3	9	16	25
18	Foreign Exchange Management	Officer	2	13	7	20
19	Central Banking	Non-Officer	6	9	11	20
20	Quality Enhancement (Support Staffs)	„	3	18	7	25
21	Network Security: Basic Theory and Tools	Officer	3	7	7	14
22	Risk Based Supervision	Officer	3	20		20
23	Examination of Financial Institutions	„	3	17	3	20
24	Pre-Service Training Programme	„	6	21		21
25	Leadership, Negotiation & Bargaining Skills	„	2	19	1	20
26	BOP Statistics	Non-Officer	4		2	2
27	Problem Bank Identification & Resolution	Officer	2	11		11
28	Examinatin of Bank and Financial Institutions	Officer	2	20		20
29	सहायक स्तरीय पूर्व सेवाकालिन	Non-Officer	4		25	25
30	Linux Operating System: Installation and Server Configuration	Officer	2	13	1	14
31	Public Debt Managament	Both	2		7	7
32	Supervision of Banks and Financial Institutions	Officer	14	17		17
33	Windows Server 2008: Installation, Configuration and System Security Administration	„	3	14		14
	Total			375	177	552

तालिका ३७
विदेशमा सञ्चालित तालीम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरू

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
1	3rd SEACEN Intermediate Leadership Course	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
2	Risk Management and Internal Controls Seminar	2	Federal Reserve System	Washington, D.C. USA
3	Exposure Visit of RBI on Risk Based Supervision Framework	2	RBI	Mumbai, India
4	Programme on Restructuring and Strengthening Agricultural / Rural Financing Institutions	3	CICTAB	Pune, India
5	Regional Workshop on Strengthening the response to the global financial crisis in Asia-Pacific: The role of Monetary, Fiscal and External Debt Policies	1	UN ESCAP	Dhaka, Bangladesh
6	5th SEACEN / ABAC / ABA / PECC Public-Private Dialogue for the Asia Pacific Region, 11th SEACEN Conference of Directors of Supervision of Asia Pacific Economies and 22nd Meeting of SEACEN Directors of Supervision	2	The SEACEN Centre	Bangkok, Thailand
7	International Exposure Visit on Poverty Alleviation Program	3	APRACA CENTRAB	Jakarta, Indonesia
8	Destruction Process of the Wastages of Rs.50/= denomination	2	Perum Peruri Indonesia	Jakarta, Indonesia
9	Destruction Process of the Wastages of Rs.20/= denomination	2	Perum Peruri Indonesia	Jakarta, Indonesia
10	SEACEN-BI Seminar on Currency Operations and Management	2	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
11	International Banking Seminar	2	Mashreq Bank	Penang, Malaysia
12	Workshop on Risk-Based Internal Auditing and Risk Management	2	UNI Strategic Pvt. Ltd.	Kuala Lumpur, Malaysia
13	Financial Programming and Policies (FPP)	1	IMF	Washington D.C., America
14	APG Assessor Training Workshop 2009	1	APG	Sidney, Australia
15	Course on Monetary and Exchange Rate Policies (MERP) ST.09.09	1	IMF (STI)	Singapore
16	Information Sharing Program with Officials of FEMD, NRB	6	Standard Chartered Bank	Mumbai, India
17	50th SEACEN-Federal Reserve System Course on Banking Supervision: Market Risk Analysis	2	The SEACEN Centre	Siem Reap, Cambodia
18	Seminar on Designing Effective Legal Frameworks for Problem Banks and Resolving Banking Crises	1	IMF (STI)	Singapore
19	Course on Macroeconomic Implications of Fiscal Issues (ST 09.53)	1	IMF (STI)	Singapore
20	Training Program on Foreign Exchange	6	ICICI Bank Ltd.	Mumbai, India
21	18th SEACEN-FSI Regional Seminar: Lessons Learned from the Financial Crisis and Repercussions for the Asia-Pacific Region	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
22	12th SAARCFINANCE Coordinators' Meeting	1	Central Bank of Sri-Lanka	Colombo, Sri Lanka
23	Seminar on Cash Management and Combating Counterfeit Money.	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
24	International Seminar on "Regional Economic and Financial Monitoring in South Asia	1	Central Bank of Sri Lanka / ADB	Colombo, Sri Lanka
25	Joint World Bank-Commonwealth Secretariat Asia Training Workshop on Debt Management Performance Assessment (DeMPA) Tool	1	World Bank-Commonwealth Secretariat	Singapore

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
26	SEACEN-BNM Banking and Financial Law School	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
27	South Asia Countering Violent Extremism Conference	1	US Government	Dhaka, Bangladesh
28	International Study Visit: Sustainable Quality Microfinance Program for Entrepreneurial Poor (Philippine Model)	3	APRACA CENTRAB	Manila & Subic, Philippines
29	2009 Board of Governor Meeting	2	IMF / World Bank	Istanbul, Turkey
30	Workshop on Coordinated Direct Investment Survey (CDIS)	1	Joint-IMF (ITP)	Pune, India
31	SEACEN-IFC-BIS Workshop on Inflation Management: Central Bank Perspectives	1	The SEACEN Centre	Tagaytay City, Philippines
32	International Training Programme Central Bank Institutional Capacity Building	2	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
33	Seminar on Remittances Statistics	1	IMF / (STI)	Singapore
34	Workshop on Financial Stability	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
35	Seminar for Senior Bank Supervisors From Emerging Economics	2	WB / FRS / IMF	Washington D.C., America
36	17th BOK Central Banking Seminar on "The Global Financial Crisis: Central Banks' Policy Responses and Challenges	1	The Bank of Korea	Seoul, Korea
37	2009 APG Typologies Workshop	1	APG	Siem Reap, Cambodia
38	31st Meeting of SEACEN Directors of Research and Training	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
39	SAARCFINANCE Governors' Symposium on "Food Security: The Role of Central Banks in SAARC Region	2	Central Bank of Bangladesh	Dhaka, Bangladesh
40	Symposium and Annual Meeting of SEANZA Forum of Banking Supervisors 2009	2	Bank of Thailand	Phuket, Thailand
41	5th SAARC Payments Council Meeting	1	Royal Monetary Authority of Bhutan	Thimpu, Bhutan
42	Anti-Money-Laundring and Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) Workshop on Policy Development	2	Joint IMF/ITP	Pune, India
43	SEACEN-IMF Course on External Sector Issues	2	The SEACEN Centre	Nha Trang, Vietnam
44	Invitation to Visit General Motors Asia Pacific	1	General Motors	Singapore, Malaysia
45	Study Visit on Compilation of Balance of Payment and Export & Import Unit Value Indices	2	The Bank of Korea	Seoul, Korea
46	2nd Workshop for SEACEN Research Project on Macro-Financial Links and Monetory Policy Management ljifos sfoqmddf Visiting Research Economist को हैसियतले भाग लिन गएको	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
47	3rd SEACEN Advanced Leadership Course	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
48	Second SEACEN Research Workshop on Macro-Financial Links and Monetary Policy Management	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
49	Workshop on Practical Issues in Reserve Management	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
50	International Study Visit Program on People Management in the Private and Government Sector	3	APRACA CENTRAB	Manila, Philippines
51	Course on Macroeconomic Management and Fiscal Policy	1	IMF / STI	Singapore
52	SEANZA Advisors Meeting	2	Bank of Papua New Guinea	Port Moresby, Papua New Guinea
53	Anti-Money-Laundring and Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) Workshop for Financial Sector Supervisors	2	Joint IMF/ITP	Pune, India

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
54	SEACEN-CCBS/BOE-BSP Workshop on Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) Modeling and Econometric Techniques	1	The SEACEN Centre	Manila, Philippines
55	International Exposure Visit Program on Cooperative Banking	2	APRACA CENTRAB	Manila AND Baguio City, Philippines
56	Second SEACEN Research Workshop on Measurement of Market Liquidity Risk	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
57	Destruction Process of the Wastages of Rs.5/- Denomination Bank Note	2	Perum Peruri Indonesia	Jakarta, Indonesia
58	Sign the Banknote Agreement and Overview of the Wholesale Banknote Operation	1	CIMB Bank	Singapore
59	FSI-EMEAP High Level Meeting on Lessons Learned from the Financial Crisis - An International and Asian Perspective	2	FSI / BIS	Tokyo, Japan
60	10th MAS Banking Supervisors Training Programme	2	MAS	Singapore
61	Financial Stability Institute - SEANZA Working Group on Banking Supervision Regional Seminar on Credit Risk in Pillar 1 and Pillar 2	1	SEANZA	Shanghai, China
62	Microfinance Policymakers' Workshop Forum	2	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
63	Observation of Destruction Process of the Wastages of Rs.500/- Banknotes	2	Oberthur Technologies	Paris, France
64	3rd SEACEN Train-the-Trainer Workshop on (Part B): Case Facilitation	3	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
65	APEC FINANCIAL REGULATORS TRAINING INITIATIVE Regional Seminar on Investigation and Enforcement	6	ADB	Kuala Lumpur, Malaysia
66	Programme on Integrated Management Approach in the Development of Co-operative and Rural Financing Institutions	2	CICTAB	Pune, India
67	Macroeconomic Management and Financial Sector Issues (MMF)	1	Joint-IMF (ITP)	Pune, India
68	Face-to-Face Meeting with ICRG and Study of IT System of FIU, AMLO, Thailand	3	Bank Negara Malaysia and AMLO, Thailand	Kuala Lumpur, Malaysia and Bangkok, Thailand
69	51st SEACEN-FRS Course on Banking Supervision: Advanced Credit Risk Measurement and Management	2	The SEACEN Centre	Bangkok, Thailand
70	Seminar on Financial Safeguards at Central Banks	2	IMF (STI)	Singapore
71	SWIFT Training Courses on MT202 COV and Forex and Money Markets	3	SWIFT	Singapore
72	Overview of CIMB's Regional Wholesale Banknotes Operations	1	CIMB Bank	Singapore
73	Windows 2008 Server Administrator-Advance Series	3	Guidance View Sdn. Bhd.	Kuala Lumpur, Malaysia
74	Coures on Financial Programming and Policies (FPP)	1	IMF	Washington D.C., America
75	Final Proof Observation of Rs.100/- Denomination Banknote	2	Security Printing & Minting Corporation of India Ltd.	Mumbai, India
76	Exposure Visit to Understand SHG-Bank Linkage Program and other Micro-Finance Models in India	1	Enhancing Access to Financial Services Project	Hyderabad, India
77	Destruction Process of the Wastages of Rs.100/- Denomination Bank Note	2	Perum Peruri Indonesia	Jakarta, Indonesia
78	Program on Microfinance: Challenges, Risks and Expectations	3	APRACA CENTRAB	Manila, Philippines

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
79	Regional Forum: Impact of the Global Economic and Financial Crisis	**2**	ADB	Manila, Philippines
80	Event on Managing Surplus Liquidity	**1**	Bank of England	London, England
81	Course on Financial Programming and Policies	**1**	IMF/STI	Singapore
82	8th SEACEN Executive Committee Meeting and Seminar	**1**	The SEACEN Centre	Kota Kinabalu, Malaysia
83	Second STI Meeting on Training	**1**	IMF/STI	Singapore
84	Seminar on Financial Stability	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
85	Business Course for Nepalese Journalists	**1**	Thomson Reuters Foundation Inc.	New York, USA
86	3rd Visit to SEACEN Centre in regard to Research Project on "Macro-Financial Links and Monetary Policy Management	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
87	9th SEACEN-Toronto Centre Seminar on Financial System Oversight	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
88	Workshop on Implementing Monitary Policy	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
89	Conference to Assist Jurisdictions to Meet G20 Objectives	**1**	Asia Pacific Group (APG)	States of Jersey, United Kingdom
90	Conference on Getting Finance Indicators 2010	**1**	The World Bank	Manila, Philippines
91	Macroeconomic Management and Financial Sector Issues	**1**	IMF/STI	Singapore
92	Conference on Regional Seminar on Bank Analysis and Examination School	**2**	ADB	Manila, Philippines
93	Course on Balance of Payments and International Investment Position Statistics (BPS)	**1**	Joint-IMF (ITP)	Pune, India
94	13th SAARCFINANCE Coordinators' Meeting	**1**	Central Bank of Sri-Lanka	Colombo, Sri-Lanka
95	SEACEN-World Bank Treasury Course on Reserves Management in the Post-Crisis Environment	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
96	Joint APG/IMF Evaluation Training Workshop	**2**	Asia Pacific Group (APG)	Singapore
97	Workshop on Sovereign Asset Management: Framework for Strategic Asset Allocation	**1**	IMF/STI	Singapore
98	2nd MAS Information Technology Supervision Workshop for Financial Regulators	**1**	MAS	Singapore
99	Course on Balance of Payments and International Investment Position (IIP) Statistics	**1**	IMF/STI	Singapore
100	International Conference on Microfinance Regulation Titled Microfinance Regulation: Who Benefits?"	**3**	Central Bank of Bangladesh	Dhaka, Bangladesh
101	3rd SEACEN-CCBS/BOE Advanced Course on Macroeconomic and Monetary Policy Management	**2**	The SEACEN Centre	Brunei, Darussalam
102	8th SEACEN/CPSS Advanced Course and 8th Meeting on Payment and Settlement	**2**	The SEACEN Centre	Seoul, Korea
103	Course on Macroeconomic Forecasting	**1**	IMF-STI	Singapore
104	8th Meeting of Directors of Payment and Settlement Systems of Asia-Aacific Central Banks	**1**	The SEACEN Centre	Seoul, Korea
105	57th APRACA Executive Committee Meeting	**1**	APRACA CENTRAB	Chiangmai, Thailand
106	Asian Clearing Union-Technical Committee Meeting	**1**	Reserve Bank of India	Mumbai, India
107	Second Local Staff Training	**1**	IMF-STI	Singapore
108	From Cost to Capital: A Paradigm Shift on People Management	**2**	APRACA CENTRAB	Manila, Philippines
109	Talent Management for Central Banks	**1**	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
110	SEACEN-IMF Course on Monetary and Exchange Rate Policy	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
111	Course on Macroeconomic Management and Fiscal Policy (MFP)	**1**	Joint India-IMF (ITP)	Pune, India
112	Mashreq's International Banking Seminar	**1**	Mashreq Bank	Singapore, Malaysia & Thailand
113	4th SEACEN Intermediate Leadership Course	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
114	52nd SEACEN-Federal Reserve System Course on Principles of Asset/Liability Management (PALM)	**2**	The SEACEN Centre	Siem Reap, Cambodia
115	Understanding Wholesale Banknotes Operation	**2**	CIMB	Singapore
116	Observation and Study Visit of Microfinance System of Philippines	**1**	Rural Microfinance Development Centre Ltd. (RMDC)	Philippines
117	Finance for Macroeconomics	**1**	IMF	Washington. D.C. America
118	Balance of Payments and International Investment Position Statistics (BPS)	**1**	IMF	Washington. D.C. America
119	3rd SEACEN-Deutsche Bundesbank Intermediate Course on Banking Supervision and Financial Stability: Stress Testing	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
120	AML/CFT Course for Financial Intelligence Unit (FIU) Analysts for India and South Asian Countries	**3**	Joint IMF / ITP	Pune, India
121	Course on Macroeconomic Diagnostics	**1**	IMF / STI	Singapore
122	Visit Program of HSBC Office in Singapore	**2**	HSBC	Singapore
123	Workshop on Foreign Reserve Management	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
124	Training Course on Regional Economic and Financial Monitoring	**1**	ADB	Seoul, Korea
125	4th SEACEN Expert Group (SEG) Seminar / Technical Meeting	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
126	Knowledge Management for Central Banks	**1**	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
127	11th MAS Banking Supervisors Training Program	**1**	MAS	Singapore
128	Seminar on Statistics on International Trade in Services	**1**	IMF (STI)	Singapore
129	Reserve Management Workshop	**1**	Bank for International Settlements	Bintan, Indonesia
130	SAARCFINANCE Seminar on Global Financial Crisis-Implications & Policy Responses of SAARC Countries	**2**	State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
131	Techinal Meeting of ACU	**2**	Royal Monetary Authority of Bhutan	Thimphu, Bhutan
132	39th Meeting of BOD of ACU	**1**	Royal Monetary Authority of Bhutan	Thimphu, Bhutan
133	17th APRACA General Assembly Meeting, 58th Executive Committee Meeting and CEO Policy Forum on Risk Management	**2**	APRACA	Tashkent, Uzbekistan & Moscow, Russia
134	6th SEACEN/ABA/PECC Public-Private Dialogue for Asia Pacific Region, 12th SEACEN Conference of Directors of Supervision of Asia Pacific Economies and 23rd Meeting of SEACEN Directors of Supervision	**2**	The SEACEN Centre	Makati, Philippines
135	5th SEACEN-OSFI Course on the Integration of Pillar 2 Supervisory Review Process into a Risk-Based Supervisory Regime	**4**	The SEACEN Centre	Hanoi, Vietnam
136	AUSTRAC's AML/CFT Leadership Conference	**2**	AUSTRAC	Kuala Lumpur, Malaysia
137	Course on Post Crisis Policy for Central Bank	**1**	MAS	Singapore

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
138	Observation and Establishing RTGS and Outsourcing System in CBSL	**3**	Central Bank of Sri-Lanka	Sri-Lanka
139	Seminar on Controlling at Central Banks	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
140	Training Course on Government Finance Statistics (GFS)	**1**	IMF / (STI)	Singapore
141	Regional Basic Analytical Skill Workshop	**2**	Bank Negara Malaysia, (FIU)	Kuala Lumpur, Malaysia
142	Event on Latest Trends and Challenges in Central Bank Governance. Observation of AIT Extension	**1**	Bank of England and AIT Extension	London, England and Bangkok, Thailand
143	International Study Visit Program on Socio, Economic and Political Approaches to Women Empowerment	**3**	APRACA CENTRAB	Manila, Philippines
144	First SEACEN Research Workshop on Addressing Risks in Promoting Financial Stability	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
145	Training on Governance and Organisational Performance Management	**2**	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
146	General Banking and Management of Central Bank	**31**	AIT Extension	Bangkok, Thailand
147	Seminar on Central Bank Governance	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
148	First SEACEN Research Workshop on New Financial Products and Challenges for Central Banks	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
149	APG's 13th Annual Meeting and Technical Assistance Forum	**4**	APG	Singapore
150	Final Proof Correction of Rs.500 Notes and to approve and Witness before mass Pre Production	**1**	Perum Peruri Indonesia	Jakarta, Indonesia
151	Training on Boulder Macrofinance	**2**	ILO	Turin, Italy
	Total	**283**		

अनुसूची २.१

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरू

परिपत्र नं	विषयः
३	मौद्रिक नीति २०६६/६७ सँग सम्बन्धित विविध विषयहरू कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा।
५	चेक खरिद, औसत निक्षेपमा ब्याज प्रदान गर्ने, ९.१ को नयाँ ढाँचा, Portfolio व्यवस्थापन सम्बन्धमा।
६	एकीकृत निर्देशन, २०६६ जारी गरिएको सम्बन्धमा।
७	एकाउण्टपेयी चेक मार्फत् कर्जा भुक्तानी, दशैमा CRR गणना गर्ने सम्बन्धमा।
८	विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह गर्न सहायक कम्पनी खोल्ने सम्बन्धमा।
१२	Margin Type Lending, Underwriting र गैर-कार्यकारी संचालकले प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको हैसियतले दैनिक कार्य संचालन गर्न नपाउने सम्बन्धमा ।
१३	मोबाइल बैंकिङ्ग सेवा संचालन गर्ने सम्बन्धमा।
१४	विदेशी नागरिकलाई Work Permit प्रदान गर्ने सम्बन्धमा।
१५	मर्चेन्ट बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहायक कम्पनी खोल्ने सम्बन्धमा।
१७	सिमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरूको कार्यक्षेत्र विस्तार सम्बन्धमा।
१८	प्रविधि हस्तान्तरण तथा प्राविधिक सेवा सम्झौता वारे।
१९	पूँजी योजना तथा SOL सम्बन्धमा।
२०	रियल स्टेट, CD Ratio, ब्याज आर्जन गर्ने खाता, मर्चेन्ट बैंकिङ्ग, र "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले भारतीय मुद्रा खरिद गर्ने सम्बन्धमा।
२१	SLF मा संशोधन सम्बन्धमा।
२३	Licensing Policy , 2063 को बुँदा नं ६.२ मा संशोधन गरिएको सम्बन्धमा।
२४	IPO मा लगानी गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको तथा संगठित संस्थालाई परिभाषित गरिएको सम्बन्धमा।
२५	स्वीकृत भौगोलिक कार्यक्षेत्र भित्र अचल सम्पत्ति धितो राखी कर्जा प्रवाह गर्ने समायावधि थप गरिएको सम्बन्धमा ।
२६	एकीकृत निर्देशन , २०६६ को निर्देशन नं १ को बुँदा नं ९ मा संशोधन गरिएको सम्बन्धमा।
२७	विदेशी मुद्राको कारोवार, Capital Adequacy Framework संशोधन गरिएको वारे।
२९	Margin Type Lending मा संशोधन गरिएको सम्बन्धमा।
३०	युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषमा हाललाई रकम जम्मा गर्नु नपर्ने सम्बन्धमा।
३१	"घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले निक्षेप परिचालन गर्ने सम्बन्धमा।
३२	खुद तरल सम्पत्ति, डेरिभेटिभ उपकरणमा लगानी गर्ने सम्बन्धमा।
३३	असल कर्जाको धितो पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा।
३४	वाणिज्य बैंकहरूले विदेशमा शाखा कार्यालय खोल्ने सम्बन्धमा।
३५	प्रस्तावित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले सैद्धान्तिक सहमति पत्रका लागि नगद जम्मा गर्ने सम्बन्धमा।
३६	SOL, SLR, निर्यात पुनरकर्जा सुविधा र "ख" र "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाको इजाजत खुला गरिएको सम्बन्धमा।
३७	एकीकृत निर्देशन, २०६६ को निर्देशन नं १, २ र २० मा संशोधन गरिएको सम्बन्धमा।
३८	संस्थापकहरूको हकप्रद शेयर नामसारी गर्ने र SLR लाई प्रष्ट पार्ने सम्बन्धमा।
३९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा गैर-नेपाली नागरिकहरूले लगानी गर्ने, SLR र पुनरकर्जा सुविधामा संशोधन गरिएको वारे।
४१	संस्थापक शेयर खरिद/बिक्री, एकीकृत निर्देशन, २०६६ को निर्देशन नं. १२(४) मा गरिएको संशोधन CRR सम्बन्धमा।
४३	एकीकृत निर्देशन, २०६६ को निर्देशन नं. २(९) र १०(१६) मा गरिएको संशोधन सम्बन्धमा।
४४	निर्यात पुनरकर्जा सुविधा सम्बन्धमा।
४५	मर्चेन्ट बैंकिङ्ग, सहायक कम्पनीको संचालक समिति सम्बन्धमा।
४६	एकीकृत निर्देशन, २०६६ को निर्देशन नं ३, ४, ५, ६, ९, १०, १५, १६ र २० मा गरिएको संशोधन सम्बन्धमा।
४७	एकीकृत निर्देशन, २०६६ को निर्देशन नं. २ र ६ मा गरिएको संशोधन सम्बन्धमा।
४८	रियल स्टेट कर्जा नवीकरण गर्ने सम्बन्धमा।
४९	"घ" वर्गका संस्थाले शेयरमा लगानी गर्ने, बचत खाता, बैठक भत्ता, हकप्रद शेयर Renounce गर्ने प्रक्रियागत व्यवस्था सम्बन्धमा।
५०	एकीकृत निर्देशन, २०६७ जारी गरिएको सम्बन्धमा।

अनुसूची २.२

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका वित्तीय संस्थाहरू

(क) स्थलगत निरीक्षण

विकास बैंकहरू

नेपाल औद्योगिक विकास निगम दरबारमार्ग, काठमाडौं
तिनाउ विकास बैंक लि. बुटवल, रुपन्देही
भार्गव विकास बैंक लिमिटेड, नेपालगञ्ज, बाँके
राइजिङ्ग डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड गैंडाकोट, नवलपरासी
त्रिवेणी विकास बैंक लिमिटेड, नारायणगढ, चितवन
गण्डकी विकास बैंक लिमिटेड, न्यूरोड, पोखरा, कास्की
एक्सेल डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड, विर्तामोड, झापा
पब्लिक डेभलपमेण्ट बैंक लि.,वीरगञ्ज, पर्सा
पशुपति डेभलपमेण्ट बैंक लि. बनेपा, काभ्रे
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि. बनेपा, काभ्रे
कण्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड बनेपा, काभ्रे
सानिमा विकास बैंक लि., कमलपोखरी, काठमाडौं
गौरीशङ्कर डेभलपमेण्ट बैंक लि., नवलपरासी
रारा विकास बैंक लि., वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत
दियालो विकास बैंक लिमिटेड, बनेपा, काभ्रे
अल्पाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि., हेटौंडा
प्रोफेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि.,बनेपा, काभ्रे
ज्योति विकास बैंक लिमिटेड,कमलादी, काठमाडौं
विश्व विकास बैंक लिमिटेड, पोखरा, कास्की
सिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि, पोखरा, कास्की
सांग्रिला विकास बैंक लि., पोखरा- ९, न्यूरोड, कास्की
पाथिभरा विकास बैंक लिमिटेड, उर्लावारी मोरङ्ग
विजनेश डेभलपमेन्ट बैंक लि., पोखरा, कास्की
भृकुटी विकास बैंक लि., शङ्करनगर, रुपन्देही
बागेश्वरी विकास बैंक लिमिटेड, नेपालगञ्ज, बाँके
सेवा विकास बैंक लिमिटेड, बुटवल, रुपन्देही
कामना विकास बैंक लि., लेखनाथ, कास्की
कावेली विकास बैक लि , हुलाकचोक, धनकुटा
कर्पोरेट डेभलपमेन्ट बैक ,वीरगञ्ज, पर्सा
रेसुङ्गा विकास बैंक लि.,तम्घास, गुल्मी
उद्यम विकास बैंक लि., नारायणगढ, चितवन
महाकाली विकास बैंक, महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर
निलगिरी विकास बैक लि.,बेनीबजार, म्याग्दी
अरनिको डेभलपमेण्ट बैंक लि. धुलीखेल ६,
पूर्णिमा विकास बैंक लि. सिद्धार्थनगर, रुपन्देही
गरिमा विकास बैक लि.,वालिङ्ग चोक, स्याङ्जा

वित्त कम्पनीहरू

श्रीइन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि., डिल्लीबजार,
एल्पीक एभरेष्ट फाइनान्स लि., काठमाडौंमल,
सेण्ट्रल फाइनान्स लिमिटेड, कुपण्डोल, ललितपुर
इन्वेष्टा फाइनान्स लिमिटेड, आदर्शनगर, वीरगञ्ज
वीरगञ्ज फाइनान्स लि., आदर्शनगर, वीरगञ्ज
सृजना फाइनान्स लिमिटेड, विराटनगर, मोरङ्ग
आइ.सि.एफ.सि. वित्तीय संस्था लिमिटेड, काठमाडौं
सूर्यदर्शन फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लिमिटेड, काठमाडौं
गुहेश्वरी मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., ललितपुर
शुभलक्ष्मी फाइनान्स लिमिटेड, नक्साल, काठमाडौं
कास्की फाइनान्स, पोखरा, कास्की
प्रभु फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड लैनचौर, काठमाडौ
भाजुरत्न फाइनान्स कम्पनी लि., कान्तिपथ, काठमाडौं
एन.आइ.डि.सी. क्यापिटल मार्केट लि., काठमाडौं
नेपाल हाउजिङ्ग एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि., डिल्लीबजार,
मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि., न्यूरोड, काठमाडौं
फेवा फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, पोखरा, कास्की,
महालक्ष्मी फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, काठमाडौं
यती फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड,बैंकरोड, मकवानपुर
सगरमाथा मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा. कम्पनी लि., ललितपुर
शिखर वित्तीय संस्था लिमिटेड, काठमाडौं
पाटन फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, ललिनपुर
गुडविल फाइनान्स लि., डिल्लीबजार, काठमाडौं
नेपाल आवास विकास वित्त क. लि., काठमाडौं
अन्नपूर्ण फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, पोखरा
मल्टीपरपस फाइनान्स कम्पनी लि., राजविराज
नारायणी नेशनल फाइनान्स लि,. डिल्लीबजार
गोरखा फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, काठमाडौं
युनाइटेड फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, काठमाडौं
नवदुर्गा फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, भक्तपुर
युनिभर्सल फाइनान्स लिमिटेड, काठमाडौं
नेपाल फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, काठमाडौं
सम्झना फाइनान्स कम्पनी लि., बनेपा, काभ्रे
क्रिष्टल फाइनान्स लिमिटेड, काठमाडौं
जानकी फाइनान्स कम्पनी लि., जनकपुर, धनुषा
सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लिमिटेड, काठमाडौं
बुटवल फाइनान्स लिमिटेड, बुटवल, रुपन्देही
अरुण फाइनान्स लिमिटेड, धरान, सुनसरी
क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फा.लि, काठमाडौं
ओम फाइनान्स लिमिटेड न्यूरोड- ९, पोखरा
पश्चिमाञ्चल फाइनान्स कम्पनी लि.,बुटवल

लघुवित्त विकास बैंकहरू

डिप्रोक्स विकास बैंक, रत्ननगर, चितवन
सुदूर पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि, धनगढी
साना किसान विकास बैंक, तीनकुने, काठमाण्डौं
पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि., विराटनगर,
मध्यपश्चिमाञ्चल ग्रा. विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज,

सहकारी संस्थाहरू

नेपाल बहुद्देश्यीय सहकारी संस्था, पृथ्वीनगर, झापा

राजश्री सेभिंग्स एण्ड इन्भेष्टमेण्ट को-अपरेटिभ सो. लि., मलङ्गवा, सर्लाही

द सहारा लोन, सेविङ्ग एण्ड इन्भेष्टमेण्ट को-अपरेटिभस् सोसाइटी, मलङ्गवा, सर्लाही

गैर-सरकारी संस्थाहरू

नेपाल महिना उत्थान केन्द्र, ललितपुर

(ख) लक्षित निरीक्षण

विकास बैंकहरू

बाग्मती विकास बैंक लि., हरिवन, सर्लाही
साइन डेभलपमेण्ट बैंक लि., बुटवल, रुपन्देही
कांक्रेबिहार विकास बैंक लि., सुर्खेत
हाम्रो विकास बैंक लि., बट्टार, नुवाकोट
प्यासिफिक डेभलपमेण्ट बैंक लि., बेसिशहर, लमजुङ्ग
ईन्टरनेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि, काठमाडौं
गुल्मी विकास बैंक लिमिटेड, तम्घास, गुल्मी
ब्राइट डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, पनौती, काभ्रे
मातृभूमि विकास बैंक लिमिटेड, सिन्धुली
कञ्चन डेभलपमेण्ट बैंक लि. महेन्द्रनगर,

लघुवित्त विकास बैंकहरू

नयाँ नेपाल लघुवित्त विकास बैंक लि., धुलिखेल, काभ्रे
मिथिला लघुवित्त विकास बैंक लि., जनकपुर,

(ग) भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण

विकास बैंकहरू

कञ्चन डेभलपमेण्ट बैंक लि., कञ्चनपुर
गुल्मी विकास बैंक लि., तम्घास, गुल्मी
मातृभूमि विकास बैंक लि., सिन्धुलीमाढी
ब्राइट डेभलपेमण्ट बैंक लि., पनौती, काभ्रे
इन्नोभेटिभ डेभलपमेण्ट बैंक लि., भैरहवा
झिमरुक विकास बैंक लि., वाग्दुल्ला, प्यूठान
गौमुखी विकास बैंक लि., विजुवार, प्यूठान
मेट्रो डेभलपमेण्ट बैंक लि., कास्की, पोखरा
राप्तीभेरी विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज
नेपाल कञ्जुमर डेभलपमेण्ट बैंक लि., पोखरा, कास्की
टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लि., ठमेल
मिसन डेभलपमेण्ट बैंक लि., बुटवल
माउण्ट मकालु डेभलपमेण्ट बैंक लि., तेऱ्हथुम
सूर्य डेभलपमेण्ट बैंक लि., चरीकोट, दोलखा

वित्त कम्पनीहरू

जेविल्स फाइनान्स लिमिटेड, प्यूखा, न्यूरोड, काठमाडौं
लोटस इन्भेष्टमेण्ट फाइनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं
रिलायन्स फाइनान्स लि., काठमाडौं

लघुवित्त विकास बैंकहरू

स्वरोजगार लघुवित्त विकास बैंक, बनेपा, काभ्रे
नागवेली लघुवित्त विकास बैंक लि., अनारमनी, झापा
फर्ष्ट माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
कालिका माइक्रो क्रेडिट डेभलपमेण्ट बैंक लि.,स्याङ्जा
राष्ट्रिय सहकारी बैंक, बानेश्वर, काठमाडौं

(घ) विशेष निरीक्षण

विकास बैंकहरू

पब्लिक डेभलपमेन्ट बैंक लि., वीरगञ्ज, पर्सा (**५ पटक**)
मनकामना डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि., काभ्रे (४ **पटक**)
एस डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं (२ **पटक**)
भिवोर विकास बैंक लि., त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं (२ **पटक**)
सेवा विकास बैंक लि., बुटवल
ज्योति विकास बैंक लि.,कमलादी, काठमाडौं
क्लिन इनर्जी डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
एन.डि.ई.पि. बैंक लि., कमलादी, काठमाडौं
इन्टरनेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लि.,ठमेल, काठमाडौं
सानिमा विकास बैंक लिमिटेड, नागपोखरी, काठमाडौं
गोरखा विकास बैंक लिमिटेड, पुतलीसडक, काठमाडौं
सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौं
पशुपति डेभलपमेण्ट बैंक लि., बनेपा, काभ्रे

वित्त कम्पनीहरू

कुवेर मर्चेण्ट वित्तीय संस्था लि., पुतलीसडक
पोखरा फाइनान्स लिमिटेड, पोखरा, कास्की (२ **पटक**)
कस्मिक मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा. लिमिटेड, काठमाडौं
सम्झना फाइनान्स लिमिटेड, बनेपा, काभ्रे
हिमालय फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग कम्पनी लि., काठमाडौं
नेपाल श्रीलङ्का मर्चेण्ट बैं. एण्ड फा.लि.,काठमाडौं (**३ पटक**)
नेपाल शेयर मार्केट एण्ड फाइनान्स लि., काठमाडौं
युनिभर्सल फाइनान्स लि., कान्तिपथ, काठमाडौं
आई.एम.ई. फाइनान्सियल ई. लि.,काठमाडौं
स्टेण्डर्ड फाइनान्स लि., सममार्ग, काठमाण्डौं

लघुवित्त विकास बैंकहरू

मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक, जनकपुर

(ङ) अनुगमन निरीक्षण

विकास बैंकहरू

युनाइटेड विकास बैंक लि., जीतपुर, बारा

इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि., बनेपा, काभ्रे (**विशेष अनुगमन**)

पब्लिक डेभलपमेण्ट बैंक लि., आदर्शनगर, वीरगञ्ज, (**विशेष अनुगमन**)

वित्त कम्पनीहरू

नेपाल श्रीलङ्का मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा. काठमाडौं (२ **पटक**)
नेपाल हाउजिङ्ग एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि., काठमाडौं
फेवा फाइनान्स कम्पनी लि.शाखा कार्यालय, बागबजार
जनरल फाइनान्स लि., चावहिल, काठमाण्डौं
क्यापिटल मर्चेण्ट बैं.एण्ड फा.लि., काठमाण्डौं
भ्याली फाइनान्स लि., काठमाण्डौं

अनुसूची २.३

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई गरिएका कारवाहीहरू

विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह नगरेका कारण जरिवाना लगाइएका वित्तीय संस्थाहरू

विकास बैंकहरू

तिनाउ विकास बैंक लि., बुटवल, रुपन्देही
युनाइटेड विकास बैंक लि., जीतपुर, बारा
नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लि., रत्ननगर, चितवन
त्रिवेणी विकास बैंक लि., नारायणगढ, चितवन
दियालो विकास बैंक लि., बनेपा, काभ्रे
विश्व विकास बैंक लि., पोखरा, कास्की
भार्गव विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज
कन्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लि., बनेपा
पशुपति विकास बैंक लि., बनेपा
नेपाल डेभलपमेण्ट एण्ड इम्प्लोयमेण्ट प्रमोशन बैंक लि.
गण्डकी विकास बैंक लि., न्युरोड, पोखरा
उद्यम विकास बैंक लि., नारायणगढ, चितवन
सिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि., कास्की, पोखरा
वागेश्वरी डेभलपमेण्ट बैंक लि., नेपालगञ्ज
महाकाली विकास बैंक लि., कञ्चनपुर
गोर्खा डेभलपमेण्ट बैंक लि.,
साँग्रीला विकास बैंक लि., न्युरोड, पोखरा
पश्चिमाञ्चल डेभलपमेण्ट बैंक लि.

वित्त कम्पनीहरू

ललितपुर फाइनान्स लि., ललितपुर
जनरल फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
मर्चेण्ट फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
पोखरा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की
वर्ल्ड मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., हेटौडा
क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.
क्रिष्टल फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
पाटन फाइनान्स लि., पाटन
अपि फाइनान्स लि., लेखनाथचौक, कास्की
युनियन फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
गोरखा फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
नेपाल हाउजिङ्ग एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
यति फाइनान्स लि., हेटौडा
शिखर वित्तीय संस्था लि., काठमाण्डौं
भ्याली फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
नारायणी नेशनल फाइनान्स लि., डिल्लीवजार, काठमाण्डौं
मर्केण्टाइल फाइनान्स लि., वीरगञ्ज , पर्सा
अन्नपूर्ण फाइनान्स कम्पनी लि., पोखरा
एन.आई.डि.सी. क्यापिटल मार्केट्स
भाजुरत्न फाइनान्स लि.,कान्तिपथ, काठमाण्डौं
पिपल्स फाइनान्स लि., त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौं
आई.एम.ई. फा. इन्स्टिच्यूशन लि., काठमाण्डौं
सम्झना फाइनान्स लि., बनेपा
मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्स्टिच्युशन लि., काठमाण्डौं
इम्पेरियल फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
युनिभर्सल फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
नेपाल फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फा. लि., काठमाण्डौं
युनिक फाइनान्सियल इन्स्टिच्युशन लि., काठमाण्डौं
नेशनल फाइनान्स लि., न्युरोड, काठमाण्डौं
फेवा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की

तोकिए बमोजिमको अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेका कारण जरिवाना गरिएका वित्तीय संस्थाहरू

विकास बैंकहरू

नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लि., रत्ननगर, चितवन
गरिमा विकास बैंक लि., वालिङ्ग, स्याङ्जा
मुक्तिनाथ विकास बैंक लि., पोखरा , कास्की
विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि., विराटनगर, मोरङ्ग
पुर्णिमा विकास बैंक लि., सिद्धार्थनगर
ज्योति विकास बैंक लि., कमलादी, काठमाण्डौं
क्लिन ईनर्जी डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाण्डौं
वागेश्वरी डेभलपमेण्ट बैंक लि., नेपालगञ्ज
मालिका विकास बैंक लि., धनगढी, कैलाली

वित्त कम्पनीहरू

नेपाल श्रीलङ्का मर्चेण्ट बैकिंङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.
अन्नपूर्ण फाइनान्स कम्पनी लि., पोखरा
एन.आई.डि.सी. क्यापिटल मार्केट
हामा मर्चेण्ट एण्ड फाइनान्स लि., त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौं
कुवेर मर्चेण्ट फाइनान्स लि., पुतलीसडक, काठमाण्डौं
शिखर वित्तीय संस्था लि., काठमाण्डौं
नेशनल फाइनान्स लि., न्युरोड, काठमाण्डौं
नारायणी नेशनल फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
नेपाल फाइनान्स लि., काठमाण्डौं
पोखरा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की

लघुवित्त विकास बैंकहरू

समीट माइक्रो फाइनान्स लि., अनारमनी, झापा
निर्धन उत्थान बैंक लि., सिद्धार्थनगर

सहकारी संस्थाहरू

किसान बहुद्देश्यीय सहकारी संस्था लि., लम्की, कैलाली
नेपाल बहुद्देश्यीय सहकारी संस्था लि., झापा

अनुसूची २.४

सञ्चालक समिति

(२०६७ असार मसान्त)

डा. युवराज खतिवडा, गभर्नर	अध्यक्ष
श्री रामेश्वरप्रसाद खनाल, सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
श्री वीरविक्रम रायमाझी, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
प्रा. डा. पार्थिवेश्वरप्रसाद तिमिल्सिना	सदस्य
प्रा. डा. विश्वम्भर प्याकुर्‍याल	सदस्य
श्री शम्भुशरणप्रसाद कायस्थ	सदस्य

अनुसूची २.५

अधिकृत विशिष्ट र अधिकृत प्रथमको नामावली

(२०६७ असार मसान्त)

अधिकृत विशिष्ट		
१.	श्री सुशिलराम माथेमा	कार्यकारी निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२.	श्री गोपाल प्रसाद काफ्ले	कार्यकारी निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
३.	श्री रबीन्द्र प्रसाद पाण्डे	कार्यकारी निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
४.	श्री लिला प्रकाश सिटौला	कार्यकारी निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
५.	श्री अश्विनी कुमार ठाकुर	कार्यकारी निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
६.	श्री विष्णु नेपाल	कार्यकारी निर्देशक, लघु वित्त विभाग
७.	श्री गोकुल राम थापा	कार्यकारी निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
८.	श्री रामजी रेग्मी	कार्यकारी निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
९.	श्री भाष्कर मणि ज्ञवाली	कार्यकारी निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
१०.	श्री मनमोहन कुमार श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
११.	श्री लोक बहादुर खड्का	कार्यकारी निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
१२.	श्री प्रदीपराज पाण्डे	कार्यकारी निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
१३.	श्री हरिप्रसाद काफ्ले	कार्यकारी निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
१४.	श्री सिद्धिकृष्ण जोशी	कार्यकारी निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
१५.	श्री महाप्रसाद अधिकारी	कार्यकारी निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
१६.	श्री त्रिलोचन पंगेनी	कार्यकारी निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग

अधिकृत प्रथम		
१.	श्री महेश भट्टराई	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
२.	श्री शम्भु थापा	निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
३.	डा. मिन बहादुर श्रेष्ठ	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा कार्यालय
४.	श्री रामेश्वरी पन्त	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
५.	श्री शिवराज श्रेष्ठ	निर्देशक, सूचना प्रविधि विभाग
६.	श्री नरेश ढकाल	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
७.	श्री नारायण प्रसाद पौडेल	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
८.	डा. विनोद आत्रेय	निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
९.	श्री जनक बहादुर अधिकारी	निर्देशक, लघु वित्त विभाग
१०.	श्री पूर्ण बहादुर खत्री	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
११.	श्री भिष्मराज ढुंगाना	निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
१२.	श्री चिन्तामणी सिवाकोटी	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
१३.	श्री शिवादेवी काफ्ले	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
१४.	श्री लक्ष्मीप्रपन्न निरौला	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
१५.	श्री शंकरप्रसाद आचार्य	निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
१६.	श्री केशवराज आचार्य	निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
१७.	श्री धर्मराज सापकोटा	निर्देशक, कानून विभाग
१८.	श्री राजनविक्रम शाह	निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
१९.	श्री ज्ञानेन्द्रप्रसाद ढुंगाना	निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
२०.	श्री जगदिश्वरप्रसाद अधिकारी	निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
२१.	श्री पर्वत कुमार कार्की	निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
२२.	श्री शिवनाथ पाण्डे	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
२३.	श्री ख्यामनारायण ढकाल	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
२४.	श्री भुवन कँडेल	निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
२५.	श्री रमेशकुमार पोखरेल	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
२६.	डा. नेफिल मातङ्गि मास्के	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगर कार्यालय
२७.	श्री दिपकबहादुर थापा	निर्देशक, टक्सार महाशाखा
२८.	श्री उपेन्द्रकुमार पौडेल	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
२९.	श्री एजिन्द्रप्रसाद लुईटेल	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, बीरगञ्ज कार्यालय
३०.	डा. भुवनेश पन्त	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, बिराटनगर कार्यालय
३१.	डा. बामदेव सिग्देल	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्ज कार्यालय
३२.	श्री वाशुदेव अधिकारी	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
३३.	श्री प्रद्युम्नकुमार भट्टराई	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
३४.	डा. गोपालप्रसाद भट्ट	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुर कार्यालय
३५.	श्री नीलम ढुंगाना (तिम्सिना)	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३६.	श्री विष्णु बहादुर पाण्डे	का.मु. निर्देशक, बैंकिङ्ग कार्यालय
३७.	श्री मिट्ठा पराजुली	का.मु. निर्देशक, बैंकिङ्ग कार्यालय
३८.	श्री अर्जुनबहादुर अधिकारी	का.मु. निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३९.	श्री झलक शर्मा आचार्य	का.मु. निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
४०.	श्री मुकुन्दकुमार क्षेत्री	का.मु. निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
४१.	श्री भोलानाथ बराल	का.मु. निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग

विदा, काज तथा अन्य कारण २०६६ असार मसान्तमा बैंकमा नरहेका अधिकृतहरू		
१.	निर्देशक, श्री नरबहादुर थापा	आई.एम.एफ. (काज)
२.	श्री महेश्वरलाल श्रेष्ठ	नेपाल बैंक लिमिटेड (काज)

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

- सम्पत्ति तथा दायित्व १३५
- आय विवरण १३७

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व

३.१ २०६७ असार मसान्तको वासलात अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति तथा दायित्व २०६६ असार मसान्तको तुलनामा ६.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २९८ अर्ब ६३ करोड ७८ लाख पुगेको छ। २०६७ असार मसान्तको कुल सम्पत्तिमा विदेशी मुद्रा सम्पत्ति (सुन मौज्दात समेत) को अंश ७२.६ प्रतिशत र स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश २७.४ प्रतिशत रहेको छ । २०६६ असार मसान्तमा उपर्युक्त सम्पत्तिहरूको अंश क्रमशः ८१.३ प्रतिशत र १८.७ प्रतिशत रहेको थियो । २०६७ असार मसान्तको कुल दायित्व तथा इक्विटीमा स्वदेशी मुद्रा दायित्वको अंश ८१.३ प्रतिशत, इक्विटीको अंश १३.० प्रतिशत तथा विदेशी मुद्रा दायित्वको अंश ५.७ प्रतिशत रहेको छ। २०६६ असार मसान्तमा उपर्युक्त दायित्वहरूको अंश क्रमशः ८०.५ प्रतिशत, १६.७ प्रतिशत र २.८ प्रतिशत रहेको थियो।

चार्ट ३.१ : नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना

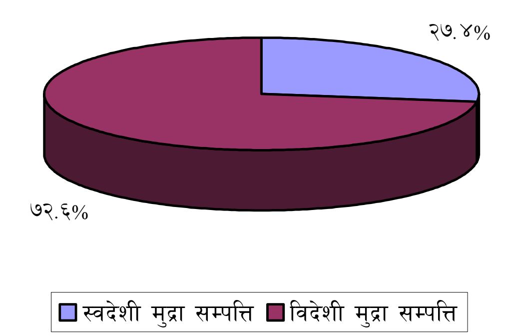

चार्ट ३.२ : नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना

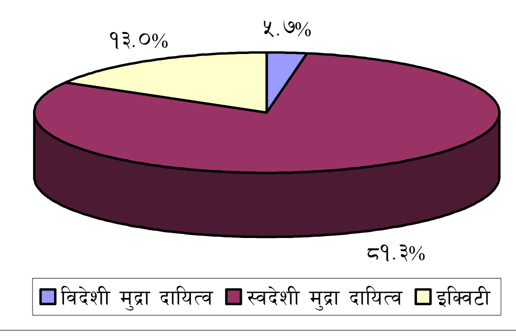

३.२ २०६७ असार मसान्तमा कुल विदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा नगद तथा बैंक मौज्दातको अंश ६.९ प्रतिशत रहेको छ भने लगानी, अन्य पाउनु पर्ने र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग एसडीआर संचितिको अंश क्रमशः ८७.८

प्रतिशत, ०.१ प्रतिशत र ३.२ प्रतिशत रहेको छ । २०६६ असारको तुलनामा २०६७ असारमा नगद तथा बैंक मौज्दात ३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने लगानी ९.३ प्रतिशतले घटेको छ । अन्य पाउनुपर्ने रकम २०६६ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ असार मसान्तमा २९.६ प्रतिशतले कमी आएको छ । यसैगरी अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग एसडीआर सञ्चिति २०६६ असार मसान्तमा ११.९ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा अवधिमा उल्लेख्य रुपमा ११ गुणाभन्दा बढीले वृद्धि भएको छ । विदेशी मुद्रा अन्य सम्पत्ति अन्तर्गत सुनमा २०६६ असारको तुलनामा समीक्षा वर्षको असारमा २६.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ४ अर्ब २० करोड ६१ लाख ३४ हजार पुगेको छ । समग्रमा २०६६ असार मसान्तमा विदेशी मुद्रा सम्पत्ति ३१.३ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा २०६७ असार मसान्तमा ५.२ प्रतिशतले ह्रास आई रू. २१६ अर्ब ९२ करोड ६९ लाख ७४ हजार कायम हुन पुगेको छ ।

३.३ २०६७ असार मसान्तमा कुल स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा सरकारी सुरक्षण पत्रमा लगानीको अंश ४६.५ प्रतिशत, अन्य लगानीको अंश ११.९ प्रतिशत, अन्य पाउनु पर्नेको अंश ३.९ प्रतिशत र पुनर्कर्जा तथा कर्जाको अंश ९.९ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी नगद मौज्दात र वित्तीय तथा अन्य संस्थाहरूमा लगानीको अंश क्रमशः ४.६ प्रतिशत र ०.४ प्रतिशत रहेको छ । २०६६ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ असार मसान्तमा अन्य पाउनु पर्ने रकम ४.६ प्रतिशतले घटेको छ भने नगद मौज्दात १०५.८ प्रतिशतले, सरकारी सुरक्षण पत्रमा लगानी ३०.० प्रतिशतले र अन्य लगानी ९६.३ प्रतिशतले बढेको छ । यसैगरी, २०६६ असारमा पुनर्कर्जा तथा कर्जा २०.४ प्रतिशतले तथा वित्तीय तथा अन्य संस्थाहरूमा लगानी ५.५ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा अवधिमा क्रमशः २४८.६ प्रतिशत र १.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३.४ २०६७ असारमा स्वदेशी मुद्रा अन्य सम्पत्तिमा सुन र चाँदीको अंश १५.६ प्रतिशत, अन्य मौज्दातको अंश ३२.६ प्रतिशत, जायजेथा, मेशिनरी तथा उपकरणको अंश २७.४ प्रतिशत, परियोजना सम्पत्तिको अंश २४.२ प्रतिशत तथा अदृश्य सम्पत्तिको अंश ०.२ प्रतिशत रहेको छ । २०६६ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ असार मसान्तमा अदृश्य सम्पत्ति रू. २५ लाख ७ हजारबाट वृद्धि भई रू. ३६ लाख ४३ हजार पुगेको छ भने अन्य मौज्दातमा ८५.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यसैगरी, सुन तथा चाँदीमा ४.५ प्रतिशतले र जायजेथा, मेशिनरी तथा उपकरणमा २.० प्रतिशतले ह्रास आएको छ । समग्रमा २०६६ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा सम्पत्ति ५५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तमा रू. ८१ अर्ब ७१ करोड ८ लाख २७ हजार पुगेको छ ।

३.५ विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्व र बैंक तथा अन्य संस्थाहरूको निक्षेपको अंश क्रमशः ९५.६ प्रतिशत र ४.४ प्रतिशत रहेको छ । २०६६ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ असार मसान्तमा बैंक तथा अन्य संस्थाहरूको निक्षेपमा १८.१ प्रतिशतले ह्रास आएको छ भने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्वमा १३२.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अन्य दायित्वमा २०६६ असार मसान्तमा ७२ प्रतिशतले ह्रास आएकोमा २०६७ असार मसान्तमा २३२.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । २०६६ असार मसान्तको तुलनामा विदेशी मुद्रा दायित्व ११५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तमा रू. १६ अर्ब ९९ करोड ४८ लाख १७ हजार पुगेको छ ।

३.६ स्वदेशी मुद्रा दायित्वको ६९.५ प्रतिशत अंश ओगट्ने अन्य दायित्वमा चलनचल्तीमा रहेको नोटको अंश ९५.६ प्रतिशत रहेको छ भने नेपाल सरकारलाई तिर्नुपर्ने नाफाको अंश १.८ प्रतिशत, विविध दायित्वको अंश २.३ प्रतिशत र परियोजना दायित्वको अंश ०.३ प्रतिशत रहेको छ । २०६६ असारको तुलनामा चलनचल्तीमा रहेको नोटमा १४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तमा रू. १६१ अर्ब ३० करोड पुगेको छ । नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्नु पर्ने नाफा २०६६ असार मसान्तमा ३१.७ प्रतिशतले कमी आएकोमा २०६७ असार मसान्तमा २२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ अर्ब ११ करोड कायम भएको छ । विविध दायित्व २०६६ असार मसान्तमा रू. ३ अर्ब ४२ करोड ३१ लाख ९८ हजार रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा ११.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ अर्ब ८० करोड ६३ लाख ५५ हजार पुगेको छ । परियोजना दायित्वमा ६.६ प्रतिशतले कमी आई २०६७ असार मसान्तमा रू. ४६ करोड १० लाख ९८ हजार कायम भएको छ । २०६६ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा अन्य दायित्व १४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तमा रू. १६८ अर्ब ६७ करोड ७४ लाख ५३ हजार पुगेको छ ।

३.७ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा निक्षेप तथा अन्य दायित्वको अंश ९२.४ प्रतिशत, कर्मचारी सम्बन्धी दायित्वको अंश ६.१ प्रतिशत, भुक्तानी दिनुपर्ने बिलको अंश १.२ प्रतिशत र अन्य भुक्तानी दिनु पर्नेको अंश ०.३ प्रतिशत रहेको छ । २०६६ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ असार मसान्तमा निक्षेप तथा अन्य

दायित्वमा ७.२ प्रतिशत र भुक्तानी दिनुपर्ने बिल्समा १७.८ प्रतिशतले ह्रास आएको छ भने कर्मचारी सम्बन्धी दायित्वमा १८.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । २०६६ असार मसान्तमा उक्त शीर्षकहरूमा क्रमशः ६३.१ प्रतिशत, ६४.९ प्रतिशत र १८.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अन्य भुक्तानी दिनुपर्ने दायित्वमा ४.० प्रतिशतले कमी आएको छ । समग्रमा २०६६ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा दायित्व ७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तमा रू. २४२ अर्ब ६८ करोड १३ लाख २० हजार पुगेको छ ।

३.८ इक्विटीमा ९२.३ प्रतिशत अंश जगेडा कोषको रहेको छ भने बाँकी अंश शेयर पूँजीको रहेको छ । जगेडा कोषमा २०६६ असार मसान्तमा ३१.४ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा २०६७ असार मसान्तमा १८.१ प्रतिशतले कमी आई रू. ३५ अर्ब ९६ करोड १६ लाख ६३ हजार पुगेको छ । जम्मा इक्विटीमा १७.० प्रतिशतले कमी आएको छ भने जम्मा दायित्व तथा इक्विटीमा २०६६ असार मसान्तको तुलनामा २०६७ असार मसान्तमा ६.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

आय विवरण

३.९ २०६६ साउन १ गतेदेखि २०६७ असार ३१ गतेसम्मको आय विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल राष्ट्र बैंकको जम्मा खुद सञ्चालन आम्दानी रू. ७ अर्ब २८ करोड ६१ लाख ८६ हजार रहेको छ ।

३.१० आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट आर्जित आम्दानीको तुलनामा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट आर्जित आम्दानी अधिक रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट आर्जित आम्दानी अधिक रहेको छ । विगतमा जस्तै आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा पनि कुल आम्दानीमा व्याज आम्दानीको योगदान अग्रस्थानमा रहेको छ ।

३.११ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट भएको आम्दानीमा व्याज आम्दानीको अंश ८९.८ प्रतिशत र कमिशन आम्दानीको अंश १०.२ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा व्याज आम्दानी र कमिशन आम्दानीको अंश क्रमशः ९३.५ प्रतिशत र ६.५ प्रतिशत रहेको थियो । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज आम्दानी २८.१ प्रतिशतले ह्रास भएको छ भने कमिशन आम्दानी १६.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

चार्ट ३.३ : नेपाल राष्ट्र बैंकको खुद संचालन आम्दानी संरचना

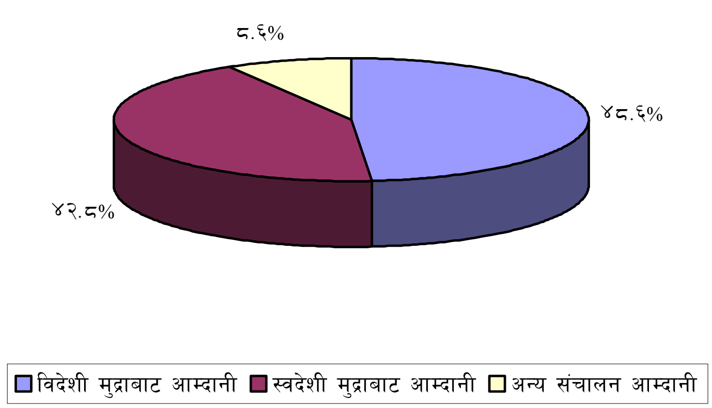

३.१२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा व्याज आम्दानीले ९९.९ प्रतिशत र कमिशन आम्दानीले ०.१ प्रतिशत अंश ओगटेका छन् । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा व्याज आम्दानी र कमिशन आम्दानीको योगदान क्रमशः ९९.७ प्रतिशत र ०.३ प्रतिशत रहेको थियो । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज आम्दानी १३७.५ प्रतिशतले र कमिशन आम्दानी १४.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३.१३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चतर्फ व्याज खर्चको अंश ८५.१ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश १४.९ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा व्याज खर्च र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश क्रमशः ८९.० प्रतिशत र ११.० प्रतिशत रहेको थियो । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज खर्च २०.५ प्रतिशतले कमी आएको छ भने एजेन्सी तथा सेवा शुल्कमा १२.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३.१४ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा व्याज खर्चको अंश ९.६ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ९०.४ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा व्याज खर्चको अंश २२.८ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ७७.२ प्रतिशत रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा व्याज खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा ६४.२ प्रतिशतले र एजेन्सी तथा सेवा शुल्क ०.९ प्रतिशतले घटेको छ ।

३.१५ विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २५.२ प्रतिशतले ह्रास आई रू. ३ अर्ब ५८ करोड २६ लाख ६६ हजार र विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा १६.८ प्रतिशतले ह्रास भई रू. ३ करोड ८७ लाख ४३ हजार पुगेको छ । फलस्वरूप, विदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २५.३ प्रतिशतले ह्रास आई रू. ३ अर्ब ५४ करोड ३९ लाख २३ हजार पुगेको छ ।

३.१६ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १३७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ अर्ब ७५ करोड ६४ लाख ७३ हजार पुगेको छ । स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा १५.३ प्रतिशतले कमी आई समीक्षा वर्षमा रू. ६४ करोड २ लाख ३९ हजार कायम भएको छ । फलस्वरूप, स्वदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानी अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २७६.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ अर्ब ११ करोड ६२ लाख ३४ हजार पुगेको छ ।

३.१७ अन्य सञ्चालन आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १४.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ६२ करोड ६० लाख २९ हजार कायम भएको छ । यसरी जम्मा खुद सञ्चालन आम्दानी अघिल्लो वर्षको तुलनामा १९.१ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रू. ७ अर्ब २८ करोड ६१ लाख ८५ हजार पुगेको छ । सामान्य, प्रशासनिक खर्च तथा व्यवस्था अघिल्लो वर्षको तुलनामा २८.५ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रू. ३ अर्ब ७५ करोड ४७ लाख ६० हजार कायम भएको छ । यसरी विदेशी मुद्रा पुनर्मूल्याङ्कन लाभ /(हानी), सुन, चाँदी पुनर्मूल्याङ्कन लाभ/(हानी) तथा अघिल्लो वर्षको समायोजन अघि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को मुनाफा अघिल्लो वर्षको तुलनामा १०.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ अर्ब ५३ करोड १४ लाख २६ हजार पुगेको छ ।

३.१८ यस वर्षको खुद नोक्सान रू. ४ अर्ब ८५ करोड ९३ लाख ८३ हजार रहेकोमा सटही समीकरण कोषबाट रू. ९ अर्ब १८ करोड ९७ लाख ५४ हजार र सुरक्षण पुनर्मूल्याङ्कन कोषबाट रू. ५२ करोड ६७ हजार प्राप्त गरी सुन चाँदी समीकरण कोषमा रू. ८८ करोड ६६ लाख ७५ हजार र सुन पुनर्स्थापना कोषमा रू. ४ करोड ४० लाख ८२ हजार छुट्ट्याएपछि वितरणको लागि रू. ३ अर्ब ९१ करोड ९६ लाख ८१ हजार उपलब्ध भएको छ । गत वर्ष यस्तो मुनाफा रू. ३ अर्ब १५ करोड ९९ लाख ५६ हजार रहेको थियो ।

NEPAL RASTRA BANK
BALANCE SHEET AS ON 32nd ASHADH, 2067 (16th JULY, 2010)

Particulars	Note	As on 32-3-2067 NRs.	As on 31-3-2066 NRs.
ASSETS			
Foreign Currency Financial Assets			
Cash and Bank Balances	3	14,896,995,310	14,370,677,637
SDR Holdings - with IMF		7,042,007,705	555,366,917
Investments	3a	190,486,661,053	210,080,645,913
Other Receivables		295,175,848	419,083,326
Sub-Total		**212,720,839,916**	**225,425,773,792**
Other Assets			
Gold		4,206,133,922	3,319,458,932
Sub-Total		**4,206,133,922**	**3,319,458,932**
Total Foreign Currency Assets		**216,926,973,838**	**228,745,232,724**
Local Currency Financial Assets			
Cash in Hand		3,756,191,628	1,824,859,620
Investments in Government Securities	4	38,022,709,404	29,255,862,582
GON Overdraft		16,711,491,611	8,835,795,125
Investments in Financial and Other Institutions	5	325,035,500	320,035,500
Other Investments	6	9,689,100,000	4,934,769,000
Refinance & Loans	7	8,112,165,241	2,327,394,002
Other Receivables	8	3,185,510,203	3,340,144,403
Sub-Total		**79,802,203,587**	**50,838,860,232**
Other Assets			
Gold and Silver	9	298,184,530	312,298,030
Other Inventories	10	622,632,522	336,447,591
Property, Plant & Equipment	11a	522,408,959	532,930,222
Intangible Assets	11b	3,642,638	2,506,945
Assets received in grant	11c	656,648	
Project Assets	12	461,098,098	493,664,078
Sub-Total		**1,908,623,395**	**1,677,846,866**
Total Local Currency Assets		**81,710,826,982**	**52,516,707,098**
Total Assets		**298,637,800,820**	**281,261,939,822**

Contingent Assets **23c**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(………………………….)
Auditor General
As per our report of the even date

Board of Directors :-

Rameshwor Khanal

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

Dr. Bishwambher Pyakuryal

Shambu Sharan Prasad Kayastha

Bir Bikram Rayamajhi (Dy. Governor)

.. ..
(JB Rajbhandari)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(B.K.Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date :
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK
BALANCE SHEET AS ON 32nd ASHADH, 2067 (16th JULY, 2010)

Particulars	Note	As on 32-3-2067 NRs.	As on 31-3-2066 NRs.
LIABILITIES			
Foreign Currency Financial Liabilities			
Deposit from Banks and Other Agencies	13	741,560,336	904,923,484
IMF Related Liabilities	14	16,245,357,425	6,975,677,693
Other Liabilities	15	7,899,401	2,373,545
Total Foreign Currency Liabilities		**16,994,817,162**	**7,882,974,722**
Local Currency Financial Liabilities			
Deposit and Other Balances	16	68,388,913,171	73,676,923,159
Bills Payable		921,594,753	1,121,290,448
Staff Liabilities	17	4,495,476,850	3,787,307,462
Other Payables	18	197,882,080	206,191,569
Sub-Total		**74,003,866,854**	**78,791,712,639**
Other Liabilities			
Currency in Circulation	19	161,300,000,000	141,210,000,000
Surplus Payable to GON		3,110,000,000	2,530,000,000
Sundry Liabilities	20	3,806,355,376	3,423,198,222
Project Liability	21	461,098,098	493,664,078
Sub-Total		**168,677,453,474**	**147,656,862,300**
Total Local Currency Liabilities		**242,681,320,328**	**226,448,574,938**
EQUITY			
Share Capital		3,000,000,000	3,000,000,000
Reserves	22	35,961,663,330	43,930,390,162
Total Equity		**38,961,663,330**	**46,930,390,162**
Total Liabilities and Equity		**298,637,800,820**	**281,261,939,822**
Contingent Liabilities and Commitments	**23b**		

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(..............................)
Auditor General
As per our report of the even date

Board of Directors :-

Rameshwor Khanal

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

Dr. Bishwambher Pyakuryal

Shambu Sharan Prasad Kayastha

Bir Bikram Rayamajhi (Dy. Governor)

.. ..
(JB Rajbhandari)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(B.K.Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date :
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

INCOME STATEMENT
FOR THE YEAR ENDED 32nd ASHADH, 2067 (16th JULY, 2010)

Particulars	Note	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Operating Income:			
Income from Foreign Currency Financial Assets			
Interest Income	24	3,219,016,664	4,477,104,007
Commission Income	25	363,649,585	311,117,876
		3,582,666,249	**4,788,221,884**
Expenses on Foreign Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	26	32,960,431	41,443,694
Agency and Service Charge	27	5,782,910	5,148,289
		38,743,341	**46,591,983**
Net Income from Foreign Currency		**3,543,922,908**	**4,741,629,901**
Income from Local Currency Financial Assets			
Interest Income	24	3,751,664,518	1,579,568,703
Commission Income	25	4,808,469	4,217,594
		3,756,472,987	**1,583,786,297**
Expenses on Local Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	26	61,713,970	172,458,274
Agency and Service Charge	27	578,524,781	583,759,774
		640,238,751	**756,218,048**
Net Income from Local Currency Financial assets		**3,116,234,236**	**827,568,250**
Other Operating Income	28	626,028,570	546,610,074
Total Net Operating Income		**7,286,185,714**	**6,115,808,224**
General, Administrative Expenses & Provisions	29	3,754,759,643	2,921,425,027
Profit for the year before Foreign Exchange, Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss) and prior year adjustment		**3,531,426,071**	**3,194,383,197**
Foreign Exchange Gain/(Loss) (Net)		(9,189,754,117)	9,357,932,645
Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss) (Net)			
- Amount Transferred from Gold & Silver Equalisation Reserve	31(XVII)(i)	886,674,990	215,361,177
- Securities Revaluation		-	251,810,964
- other			
Prior Year Adjustment		(87,730,424)	14,472,960
Net Profit/(Loss) for the year		**(4,859,383,480)**	**13,033,960,943**
Net Profit/(Loss) for Appropriation			
Net Profit/(Loss) for the year		(4,859,383,480)	13,033,960,943
Amount Transferred (to)/from Exchange Equalisation Fund (EEF)		9,189,754,117	(9,357,932,645)
Amount Transferred (to)/from Gold & Silver Equalisation Reserve	31(XVII)(i)	(886,674,990)	(215,361,177)
Amount Transferred to Gold Replacement Fund	31(XVII)(ii)	(44,081,584)	(48,900,460)
Securities Revaluation Fund		520,067,241	(251,810,964)
Profit available for distribution		**3,919,681,304**	**3,159,955,697**
General Reserve		432,800,000	319,300,000
Monetary Liability Reserve		196,000,000	160,000,000
Development Fund		140,281,304	139,524,248
Dev. Fin. Projects Mob. Fund		23,100,000	8,631,449
Liquidity Stabilization Fund		17,500,000	2,500,000
Surplus to be transferred to GON		3,110,000,000	2,530,000,000
Total		**3,919,681,304**	**3,159,955,697**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

.. ..	.. ..	.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)	(Yuba Raj Khatiwada)	(…………………………)
Executive Director	Governor	Auditor General

Board of Directors :-

As per our report of the even date

Rameshore Prasad Khanal	Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina	. .. . (J.B.Rajbhandary) Chartered Accountant Kathmandu	.. .. ….. (B.K.Agarwal) Chartered Accountant Kathmandu
Dr. Bishwambher Pyakuryal	Shambhu Sharan Prasad Kayastha		
Gopal Prasad Kaphle (Dy. Governor)	Maha Prasad Adhikari (Dy. Governor)		

Date : 2067.9.25
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

CASH FLOW STATEMENT
FOR THE YEAR ENDED 32nd ASHADH, 2067 (16th JULY, 2010)

Particulars		2066-67 (NRs.)	2065-66 (NRs.)
Cash flow from operating activities:			
Profit for the Year		(4,859,383,480)	13,033,960,943
Adjustments			
Gold and Silver revaluation gain/(loss) (Net)		(886,674,990)	(215,361,177)
- Other		-	-
- Revaluation gain or loss on foreign exchange		9,189,754,117	(9,357,932,645)
Securities revaluation			(251,810,964)
Depreciation		53,266,775	53,487,372
Prior period adjustment		87,730,424	(14,472,960)
Note printing expenses		424,005,536	243,068,023
Dividend Income		(2,799,237)	(3,468,350)
Profit from sale of assets		(125,973,592)	-
Sundry balances written off		10,423,869	-
Interest paid on PRGF Loan & ACU		32,722,933	41,443,694
Provision for :			
Loan and advances		(77,439,510)	-
Diminution in value of investment		(16,000,000)	(151,376,131)
Doubtful of recovery on sundry accrued		(3,297,869)	(19,219,000)
Provision for inventory & spare parts		-	253
Cash flow from operation before inc / dec in operating assets		**3,826,334,978**	**3,358,319,060**
(Increase)/Decrease in operating assets		**(14,002,685,811)**	**(8,939,550,906)**
GON overdraft		(7,875,696,486)	(8,835,795,125)
Refinance & loans		(5,707,331,730)	747,167,297
Other receivable		276,419,372	(568,622,370)
Gold & silver		14,113,500	19,466,866
Inventories		(710,190,467)	(301,767,575)
Increase/(Decrease) in operating liabilities		**2,151,088,199**	**31,982,116,879**
SDR Allocation		6,713,614,123	69,004,267
Deposit liabilities		(5,451,373,138)	28,810,472,911
Bills payable		(199,695,695)	441,307,424
Deferred staff liabilities		708,169,388	570,991,172
Other liabilities		(2,783,632)	(23,580,628)
Sundry liabilities		383,157,154	2,113,921,731
Operating cash flow before prior period adjustment		**(8,025,262,636)**	**26,400,885,034**
Prior period adjustment		(87,730,424)	14,472,960
Cash flow from operating activities	**Total (A)**	**(8,112,993,059)**	**26,415,357,994**
Cash flow from investing activities:			
Net Decrease in Government Securities and Bank Deposits		3,360,694,523	(15,239,675,928)
Sale of Investment in Financial Institutions		136,973,592	37,899,999
Purchase of Investments-other		1,519,913,248	(3,734,469,689)
Fixed assets including WIP		(48,884,899)	(42,531,680)
Dividend income		2,799,237	3,468,350
	Total (B)	**4,971,495,702**	**(18,975,308,948)**
Cash flow from financing activities:			
Bank note issued		20,090,000,000	28,260,000,000
Increase in PRGF Loan & ACU		2,556,065,609	338,035,857
Interest paid on PRGF Loan & ACU		(32,722,933)	(41,443,694)
Surplus transferred to GON		(2,530,000,000)	(3,702,670,477)
	Total (C)	**20,083,342,676**	**24,853,921,686**
Net cash flow for the year (A+B+C)		**16,941,845,319**	**32,293,970,728**
Revaluation gain or loss on foreign exchange		(9,189,754,117)	9,357,932,645
Cash and cash equivalent at the beginning of the year		216,704,204,443	175,052,301,070
Cash and cash equivalent at the end of the year (Note - 30)		**224,456,295,645**	**216,704,204,443**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

.. ..	.. ..	.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)	(Yuba Raj Khatiwada)	(…………………………)
Executive Director	Governor	Auditor General

Board of Directors :-

As per our report of the even date

Rameshore Prasad Khanal	Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina	.. .. (J.B.Rajbhandary) Chartered Accountant Kathmandu	.. .. (B.K.Agarwal) Chartered Accountant Kathmandu
Dr. Bishwambher Pyakuryal	Shambhu Sharan Prasad Kayastha		
Gopal Prasad Kaphle (Dy. Governor)	Maha Prasad Adhikari (Dy. Governor)		

Date : 2067.9.25
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY
FOR THE YEAR ENDED 32nd ASHADH, 2067 (16th JULY, 2010)

NRs.

Particulars	Balance as at 31.03.2066	Amt.transferred from/(to) profit	Inter fund transfer / adjustments	Balance as at 32.03.2067
Capital	3,000,000,000	-	-	3,000,000,000
General Reserve	12,361,327,005	432,800,000	-	12,794,127,005
Monetary Liability Reserve	1,383,600,000	196,000,000	-	1,579,600,000
Exchange Equilisation Fund	19,093,366,052	(9,189,754,117)	-	9,903,611,935
Gold & Silver Equilisation Reserve	3,297,404,693	886,674,990	-	4,184,079,683
Grants assets reserve			656,648	656,648
Grameen Swabalamban Kosh	253,400,000		-	253,400,000
Other Reserve Funds	7,021,225,171	224,962,888	-	7,246,188,059
Secutiry Revaluation Fund	520,067,241	(520,067,241)	-	-
Total	**46,930,390,162**	**(7,969,383,480)**	**656,648**	**38,961,663,330**

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2066 (15th JULY, 2009)

NRs.

Particulars	Balance as at 31.03.2065	Amt.transferred from/(to) profit	Inter fund transfer / adjustments	Balance as at 31.03.2066
Capital	3,000,000,000	-	-	3,000,000,000
General Reserve	12,042,027,005	319,300,000	-	12,361,327,005
Monetary Liability Reserve	1,223,600,000	160,000,000	-	1,383,600,000
Exchange Equilisation Fund	9,735,433,407	9,357,932,645	-	19,093,366,052
Gold & Silver Equilisation Reserve	3,082,043,516	215,361,177	-	3,297,404,693
Grants assets reserve	-	-	-	-
Grameen Swabalamban Kosh	253,400,000	-	-	253,400,000
Other Reserve Funds	6,821,669,015	199,556,156	-	7,021,225,171
Security Revaluation Fund	268,256,276	251,810,964	-	520,067,241
Total	**36,426,429,219**	**10,503,960,943**	**-**	**46,930,390,162**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31 .

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(…………………………)
Auditor General

Board of Directors :-

As per our report of the even date

Rameshore Prasad Khanal

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

.. ..
(J.B.Rajbhandary)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. .. …..
(B.K.Agarwal)
Chartered Accountant
Kathmandu

Dr. Bishwambher Pyakuryal

Shambhu Sharan Prasad Kayastha

Gopal Prasad Kaphle (Dy. Governor)

Maha Prasad Adhikari (Dy. Governor)

Date : 2067.9.25
Place : Kathmandu

Notes to be read as part of the Financial Statements

1. General information

These are the financial statements of Nepal Rastra Bank, the central bank of Nepal, incorporated under the NRB Act, 2012 repealed by NRB Act 2058 (2002 AD). In these financial statements Nepal Rastra Bank has been referred as "NRB" or the "Bank".

The central office of the NRB is located at Baluwatar, Kathmandu, Nepal and the Bank's jurisdiction is spread throughout Nepal.

The main activities of the Bank include:

- Formulating necessary monetary and foreign exchange policies.
- Issuing of currency.
- Promoting stability and liquidity required in banking and financial sector.
- Developing a secure, healthy and efficient system of payment.
- Regulating, inspecting, supervising and monitoring the banking and financial system.
- Promoting entire banking and financial system of Nepal.

These financial statements apply to the financial year ended 32nd Ashadh, 2067 (16th July, 2010).

The Board of Directors of the Bank has approved these financial statements on 25 Poush 2067 (January 9, 2011).

2. Summary of significant Accounting Policies

2.1 Basis of preparation

These financial statements have been prepared in accordance with the Nepal Accounting Standards (NAS) as well as International Financial Reporting Standards (IFRS)/International Accounting Standards (IAS), with the exception of following:

Standards partly complied (pending certain improvements and refinements given hereinafter under respective paras):

IAS 1: Presentation of Financial Statements
IAS 8: Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors.
IAS 16: Property, Plant and Equipments
IAS 19: Employee Benefits
IAS 32: Financial Instruments presentation.
IAS 36: Impairment of Assets
IAS 37: Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
!AS 39: Financial Instrument; Recognition and measurements
IFRS 5: Non-current Assets held for sale and discontinued operation
IFRS 7: Financial Instruments Disclosures.

2.2 Accounting Convention

These financial statements have been prepared under historical cost except for certain items e.g. gold (other than inventory), certain investments shown hereunder specifically, which have been carried at revalued/fair value and amortized cost.

2.3 Currency in circulation

Currency notes issued by the Bank are legal tender under the NRB Act 2058. This represents the liability of the Bank towards the holder of the currency note at its face value. The assets stated in Note 19 of these financial statements back these liabilities.

The Bank also issues coins of different denomination for circulation but such coins are not included in currency circulation liability of the bank. Since coins issued by NRB have not been

treated as liability the bank has not been kept records of coins issue so far. Therefore, total coins circulation up to the current F/Y is not quantified.

2.4 Financial assets / Instruments

Financial assets/instruments are segregated between foreign currency and local currency items to reflect more objective presentation of the bank's financial position and performance.

2.4.1 Classification

Instruments at fair value through profit or loss

Instruments at fair value through profit or loss are financial instruments either financial asset or financial liability that meets either of following conditions :

a) It is classified as held for trading.
b) Upon initial recognition it is designated by the entity as at fair value through profit or loss

Loans and receivables

Loans and receivables are non-derivative financial assets with fixed or determinable payments that are not quoted in an active market. They typically arise when the Bank provides loans; investment in debt instruments and deposits held in other banks with no intention of trading the receivable or making short-term profit and comprise loans and advances including bonds purchased at original issuance.

Held-to-maturity investments

Held-to-maturity asset are financial assets with fixed or determinable payments and fixed maturity (e.g., debt securities) that the Bank has the positive intent and ability to hold till maturity. These include certain purchased loans and advances, certain debt instruments, and foreign treasury bills.

Available-for-sale financial assets

All financial assets that are not classified in another category are classified as available-for-sale. These include investment in certain saving certificates, and investment in financial and other institutions.

2.4.2 Recognition

The Bank recognizes financial assets held for trading and available-for-sale assets on the date the asset is transferred to the Bank. Any gains and losses arising from changes in fair value of the assets such as gold are recognized.

Held-to-maturity assets and originated loans and receivables are recognized on the day the asset is acquired.

2.4.3 Measurement

All financial assets are initially recognized at cost, being the fair value of the consideration given and including acquisition charges. After initial recognition, subsequent measurement bases are described below.

Subsequent to initial recognition, Investment in Gold have been measured at fair value. and gains and losses are recognized in equity through income statement. Investment in instruments that do not have a quoted market price in an active market or fair value cannot be reliably measured are stated at cost, including transaction costs, less impairment losses. Gains and losses arising from a change in the fair value of trading instruments are recognized in the Income Statement. Investments in subsidiaries, associates and other entities made under the specific directives or policies of the government and other relevant statutes are also valued at cost less impairment loss.

All non-trading financial liabilities, loans and receivables including those originated by the Bank and held-to-maturity assets except BIS mid term instrument (MTI) and US Government

Treasury Notes/Bonds, are measured at cost less impairment losses. BIS mid term instrument (MTI) and US Government Treasury Notes/Bonds are subsequently measured at amortized cost. Amortized cost is calculated on the original effective interest method.

2.4.4 Fair value

The fair value of a financial instrument is the amount for which an asset could be exchanged, or a liability settled, between knowledgeable, willing parties at an arm's length transaction.

Quoted market values represent fair value when a financial instrument is traded in an organized and liquid market. Where quoted market values are not available, the fair values are estimated by other techniques such as discounted cash flows etc.

2.4.5 De-recognition

A financial asset is de-recognized when the Bank looses control over the contractual rights that comprise the asset. This occurs when the rights are realized, expire or surrendered. Financial liabilities are de-recognized when extinguished.

Available-for-sale assets and assets held for trading are de-recognized when sold and corresponding receivables from the buyer for the payment are recognized when the asset is transferred to the buyer.

Held-to-maturity instruments and originated loans and receivables are de-recognized on receipt of money or money's worth there against.

2.5 Transactions on repurchase obligations (Repo) and reverse repo

The Bank enters into transaction of repurchase (Repo) and reverse repo of securities at agreed rates for specified periods of time. These are recorded as follows:

i) Securities sold under arrangements to repurchase recorded as investment in government securities. The obligation to repurchase is shown as liabilities for securities sold under agreement to repurchase and the difference between the sale and repurchase value is accrued on a pro rata basis and recorded as expense.

ii) In case of purchase under resale obligations, the securities are recorded as loans at the purchase price and the difference between the purchase and resale price is accrued over the period and recorded as income.

2.6 Foreign Currency Transactions

Income and expenditure denominated in foreign currency are translated into Nepalese Rupees on the basis of exchange rates prevailing on the value date. Assets and liabilities in foreign currency as at the year-end are converted into Nepalese Rupees on buying exchange rate prevailing on the balance sheet date. Exchange differences are taken to the Income Statement. An amount equivalent to the net exchange gain /loss during the year is transferred to/from 'Exchange Equalization Fund' through Income Statement.

2.7 Gold and Silver (other than inventory)

Gold and Silver other than those held as inventory is stated at market value and any appreciation or depreciation with respect to the cost is taken to/from "Gold and Silver Equalization Reserve" through Income statement.

2.8 Gold and silver stock and other inventories

Gold and silver stock and other inventories are carried at cost or net realizable value whichever is less. Cost for Gold and Silver is determined on the basis of specific identification of their individual cost (As per para 23 of IAS 2) where as for other inventories is determined under the Weighted average method. Other assets (store items) except dispensary stock, various coin/metal stocks as well as printed notes are charged directly to income statement from fiscal year 2064/065. Entire purchase of Items with non-durable nature as well as durable items

costing per unit cost of NRs. Twenty five thousand or less are expensed through income statement at the time of purchase from F/y 2064/065. Inventory valuation method of other inventories has been changed from FIFO to weighted average method, which has resulted in decrease in the cost of issue of notes by Rs 1,283,035.81, increment in net income and closing inventory of the notes by the same amount. Valuation method has been changed since management considered weighted average method more accurately reflected inventory flow.

2.9 Property, Plant & Equipment

Fixed assets are stated at cost less accumulated depreciation wherever applicable.

Depreciation is calculated using the straight-line method so as to "write off" these assets over their original expected useful life but life of these assets have not been reviewed in subsequent years.

Depreciation on additions is charged for the whole year, if the asset is put to use within first nine months of the accounting year. No depreciation is charged on the assets purchased and/or put to use in the later three months of the year. Similarly, no depreciation is charged in the year in which assets are deleted.

Fixed assets having value of NRs. Twenty five thousand or less (previously Rs. 1000 or less) are charged directly to expenses account of income statement from F/y 2064/065.

2.9.1 Intangible assets includes software purchased by the bank. Softwares, useful life of which have been defined by terms of contract or conditions for use, have been classified as "software with defined useful life " and are amortized on straightline basis over the useful life of asset.

Softwares, useful life of which have not been clearly defined, are classified as "software with indefinite useful life" . Since, Useful life of softwares is usually short due to technological obsolescence , "software with indefinite useful life" have been amortized on straightline basis over estimated useful life of ten years and five years respectively for business application softwares and other softwares.

2.10 Assets received in grant

Grants or donation on account of capital expenditure are recorded as "grant assets" with corresponding credit to "grant assets reserve"under the head of Capital Reserve.

Nepal Rastra Bank has received assets in grant from the Financial Sector Technical Assistance Project Phase I and Financial Sector Restructuring Project (Phase II)in Financial years 2060/61, 2061/62, 2062/63, 2063/64 and 2066/67. Financial Sector Restructuring Project (Phase II) has already been closed in 2065/66. However, these assets were not booked in Nepal Rastra Bank's books of account till F.Y.2065/66, even though the assets were in use by NRB.

Assets received in grant includes Computer Equipments, Office Equipments and miscellaneous furniture. Assets which costs upto Rs25000/- has been classified as miscellaneous furniture.

Miscellaneous furniture up to Rs 25000/- acquired till F.Y.2065/66 amounting to Rs 6,32,929 are not adjusted in the financial statements of F.Y.2066/67. Miscellaneous furniture acquired in F.Y.2066.67 amounting to Rs1,09,582/- has been shown in income side as the grants received for expenses under non operating income and on the expenses side as Miscellaneous Furniture account in General administrative expenses and provisions in income statement.

Computer Equipments and Office equipments acquired till F.Y.2065/66 has been booked in F.Y.2066/67 Net of Depreciation amount chargeable for the earlier years, in which, assets have been used by NRB, with corresponding credit to the Grants assets reserves. Accordingly, Rs 2,15,174/- (Net of chargeable depreciation) has been shown in the computer equipments, Rs 61,022/-(Net of chargeable depreciation) has been shown in office equipments with corresponding credit amount of Rs 2,76,196/-shown in "grant assets reserve". Assets acquired in F.Y.2066/67 has been recorded as "grant assets" with corresponding credit to "grant assets

reserve "under the head of Capital Reserve. Accordingly, Rs 5,84,891/- has been booked as Computer equipments and Rs 63,280/- has been booked as office equipments with corresponding credit of Rs 6,48,171/- to the capital reserve account. Depreciation of Rs 2,67,720/- for the F.Y.2066/67 has been shown as depreciation on the expenses side and reversal of grant assets reserve under the income side of income statement of F.Y. 2066/67 .

Details of Assets acquired on grant/donation and depreciation chargeable over the years of use by Nepal Rastra Bank is given as under :

	Cost of assets acquired during the year				**Chargeable Depreciation**		
	Computer Equipments	**Office equipments**	**Miscellaneous furniture**	**Total Rs**	**Computer Equipments**	**Office equipments**	**Total Rs**
2060/61	0	0	169853	**169853**	0	0	**0**
2061/62	8174045	490501	411470	**9076016**	1634809	98100	**1732909**
2062/63	0	0	16157	**16157**	1634809	98100	**1732909**
2063/64	537880	152550	35449	**725879**	1742385	128610	**1870995**
2064/65	0	0	0	**0**	1742385	128610	**1870995**
2065/66	0	0	0	**0**	1742363	128608	**1870971**
2066/67	584891	63280	109582	**757753**	224554	43166	**267720**
Total Rs	**9296816**	**706331**	**742511**	**10745657**	**8721305**	**625194**	**9346499**

Grants received for training workshop and study tours amounting to Rs 1,75,01,045/- during the year has been shown as Travelling expenses in income statement and shown as Grants received for expenses in other operating Income of income statement.

2.11 Employee benefits

Contributory Retirement Fund

All permanent employees are entitled for participation in employee's provident fund (now Retirement Fund) wherein the employees contribute at various rates of their current drawn salaries. The bank contributes 10% of salary to this fund, which is separately administered as a defined contribution plan. The Bank's obligations for contributions to the above Fund are recognized as an expense in the income statement as incurred.

Gratuity and Pension Scheme

Employees who have worked for five years or more but less than twenty years are eligible for gratuity, which is based on last drawn salary and completed years of service. Similarly employees having service period of twenty years or more are eligible for pension, which is based on last drawn salary and completed years of service.

Up to 15th July 2005 the bank had calculated Pension and Gratuity liability on reasonable estimates basis and recognized expense based on the same. Effective from that date the bank has actuarially valued its pension and gratuity liability for the first time and deficit amount in the fund has been provided on a straight-line basis over five years commencing from financial year 2004/2005 in accordance with the transitional provisions.

However, actuarial valuation of the Gratuity and pension scheme has been done for the liability as on 16th July 2010 and as per managerial decision deficit in the fund balance has been provided on straight line basis over three years. Accordingly,only one third of deficit amount in fund has been booked as expenses in financial year 2009/10. For details see other notes.

Welfare Provident Fund

Certain amounts as prescribed by the Board are transferred to this fund, which is meant to be a defined benefit scheme for the welfare of the employees. Contributions by the Bank are expensed on actual incurrence.

Staff Medical Fund

Employees are eligible for medical benefits based on the specified slabs as per medical rules, last drawn salary and completed years of service. This year incremental liability and previous year deferred amount has been provided for.

Staff Security Fund

Actuarial valuation of the Staff security fund has been done for the liability as on 16th July 2010 and as per managerial decision, deficit in the fund balance has been provided on straight line basis over three years. Accordingly, only onethird of deficit amount in fund has been booked as expenses in financial year 2009/10. For details see other notes.

Leave encashment

The Bank makes annual provision in respect of liability for employee's leave based on obligation dischargeable to employees at balance sheet date and considered it as short-term employee benefit.

2.12 Revenue recognition

Incomes and expenses are recognized on accrual basis.

2.13 Taxation

Income of the NRB is exempted from taxes under section 8 of the NRB Act, 2058 as well as Income Tax Act, 2058 and as such no provision in this respect has been made.

2.14 Cash and cash equivalents

Cash includes cash at vault and agency bank account balances. Similarly cash equivalents include short-term, highly liquid investments maturing within 3 months from the balance sheet date and are readily convertible to cash, and are subject to an insignificant risk of changes in value.

2.15 Impairment

Provision for the assets such as Numismatic and Medallion coins and Non-moving metals are made on as per the indication of impairment. An impairment loss is recognized in income statement whenever the carrying amount of an asset or a group of assets exceeds its recoverable amount. Provisions for possible losses on loans and advances have been provided on the basis of financial position of borrower and appropriate estimation made by the management. Receivables considered as bad and irrecoverable are written off from the books of account and directly charged to income statement. Provisions against impairment are reviewed at each balance sheet date and adjusted to reflect the current best estimates. Changes in the provisions are recognized as income/expense in the income statement.

2.16 Segment reporting

The Bank presents assets and liabilities, and their associated income and expense streams, by distinguishing between foreign currency and local currency. The Bank considers that this reporting approach provide appropriate segmental reporting of the Bank's activities.

2.17 Directors' responsibility statement

The Board of Directors of the Bank is responsible for preparation of the annual financial statements and for the estimates and judgments used in them.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 3: CASH AND BANK BALANCES	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
	NRs.	NRs.
Cash in Hand	2,208,269,181	3,686,407,264
Balance with Banks in Demand Deposits	12,535,496,556	10,439,129,570
Asian Clearing Union	153,229,573	245,140,803
Total	**14,896,995,310**	**14,370,677,637**

NOTE - 3 a: INVESTMENTS	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
i. Treasury Bills	NRs.	NRs.
US Government Treasury Bills	29,766,899,189	46,808,494,962
GOI Treasury Bills	38,971,668,698	18,048,356,730
Sub -Total	**68,738,567,887**	**64,856,851,692**
ii. Other		
BIS investment pool series 'C'	-	4,461,328,041
US Government Treasury Notes/Bond	744,389,634	779,581,360
Investment in Mid Term Instrument	8,822,597,761	5,845,991,243
Investment in Fixbis	4,884,334,510	3,743,356,590
Investment in Repurchase Agreement (Repo)	18,840,991,083	15,745,392,000
Balance with Banks in Time Deposits	88,455,780,178	114,648,144,987
Sub -Total	**121,748,093,166**	**145,223,794,221**
Total	**190,486,661,053**	**210,080,645,913**

Investments in all of above instruments have been classifed as held to maturity. However amortized cost of Time deposits, US Treasury Bill, Government Of India Treasury Bills, Investment in Fixbis and Repurchase agreements have not been subsequently measured at amortized cost using effective interest rate, which is insignificantly different from costs as maturity period of these instruments is less than six months.

Interest on time deposit (where ever applicable) were earned at various rates ranging from 0.05% to 2.15% per annum (P.Y. 0.05% to 3.91% per annum). Time deposits with banks are for the period less than six months.

NOTE - 4: INVESTMENTS IN GOVERNMENT SECURITIES	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
	NRs.	NRs.
Government Treasury Bills	29,926,489,463	22,546,249,079
Saving Certificates	2,895,474,000	1,909,256,000
Government Bond	5,200,745,941	4,800,357,503
Other Bonds and securities	-	-
Total	**38,022,709,404**	**29,255,862,582**

Above investments are classified as follows:		
Originated Loans	29,926,489,463	22,546,249,079
Held-to-maturity	5,200,745,941	4,800,357,503
Available-for-sale	2,895,474,000	1,909,256,000
Total	**38,022,709,404**	**29,255,862,582**

1. Government Bond represent the bonds issued by GON in favour of Nepal Rastra Bank for the discharge of GON obligation to the IMF, which has been recognised by the Bank. These bonds are non- interest bearing.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 5: INVESTMENTS IN FINANCIAL AND OTHER INSTITUTIONS

	% of holding	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
(a) Investment in shares of Subsidiaries			
Sudur Pashchimanchal GBB	68.46	40,050,000	40,050,000
Agricultural Project Services Center	62.50	5,000,000	5,000,000
Rastriya Beema Sansthan - Life Insurance	55.56	1,000,000	1,000,000
Sub-Total		**46,050,000**	**46,050,000**
(b) Investment in shares of Associates			
Deposit & Credit Guarantee Corporation	29.29	20,500,000	20,500,000
Nepal Stock Exchange Ltd.	34.60	12,080,500	12,080,500
National Productivity and Economic Development	31.52	2,500,000	2,500,000
Sub-Total		**35,080,500**	**35,080,500**
(c) Other Investments			
Shares:			
CSI Development Bank	2.29	-	16,000,000
Rural Microfinance Development Centre	6.58	21,045,000	21,045,000
Pashchimanchal GBB	10.00	6,000,000	6,000,000
Nepal Development Bank	5.00	16,000,000	16,000,000
Credit Information Bereau	10.25	3,500,000	3,500,000
Citizen Investment Trust	20.01	10,000	10,000
Rural Self Reliance Fund (Seed Capital)		253,400,000	253,400,000
National Banking Training Centre	10.00	5,000,000	-
Sub-Total		**304,955,000**	**315,955,000**
Total		**386,085,500**	**397,085,500**
Less: Provision for diminution in the value		61,050,000	77,050,000
		325,035,500	**320,035,500**

Investment in shares of all the above institutions have been recognised as "Available-for-sale".

1. According to NRB Act 2058, NRB is not eligible to hold investment in share in excess of 10 percent of their share capital.

2. The Bank has already offloaded the investments in Rastriya Beema Sansthan (Non-Life Insurance), CSI Development Bank, Citizen InvestmentTrust, Madhyamanchal Gramin Bikas Bank (GBB) and Madhya Paschimanchal Gramin Bikas Bank and is still offloading all those investments/ loans that are in excess of limit prescribed by section 7(2)(a) of NRB Act 2058.

3. The investment in Grameen Bikas Banks (GBB) were initially made for the development of rural banking and now the bank has off loaded the holding in these institutions except in Sudur Pashchimanchal GBB .

4. Investment in Rastriya Beema Sansthan (Life-Insurance): NRB has received 41,667 Bonus Shares of Rs. 100 each in this investment which makes total shareholding of NRB 51,667 shares.

5. NRB has received 133400 bonus shares of Rs 100 each for Financial Years 2062/63, 2063/64 and 2064/65 with which NRB has total 133500 shares in its possession with market value of Rs70755000/- (Rs530/- per share as per quoted price on Ashadh 32, 2067) of Citizen Investment Trust.

6. NRB has received 172008 bonus shares of Rs 100 each on Investment in Deposit Insurance and Credit Guarantee Corporation (DICGC) which makes total Shareholding of 377008 shares

7. Nepal Development Bank is in process of liquidation.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 6: OTHER INVESTMENTS

	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Investment of funds		
Fixed deposits with commercial banks	9,689,100,000	4,934,769,000
Total	**9,689,100,000**	**4,934,769,000**

The above investments have been recognised and valued as "Held-to-maturity".

The above investements are earmarked against employees funds, development related and other funds of the bank.
Interest earned on investments related to the employees funds(other than gratuity, pension and staff security fund) are credited to the respective funds.

NOTE - 7: REFINANCE AND LOANS

	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Refinance to Commercial Banks	2,758,251,000	-
Securities purchased under resale agreement	2,025,000,000	-
Refinance to Financial Institutions	603,247,869	97,737,379
Loans to Employees	2,738,964,241	2,320,394,002
	8,125,463,110	**2,418,131,381**
Less: Provision for doubtful Loans	13,297,869	90,737,379
Total	**8,112,165,241**	**2,327,394,002**

Interest on refinance and loans were earned at various rates ranging from1.5% to 7.5% per annum (P.Y. 1.50% to 6.5% per annum).

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 8: OTHER RECEIVABLE

		As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Interest Accrued	1,023,002,568		
Less: Provision for doubtful amounts	-	1,023,002,568	546,678,942
Deposits		1,813,026	1,918,260
Advances Recoverable	1,343,065,368		
Less: Provision for doubtful amounts	-	1,343,065,368	1,638,945,451
Other recoverable		23,113,850	19,040,921
Bills Purchased		794,515,391	1,133,560,829
Total		**3,185,510,203**	**3,340,144,403**

NOTE - 9: GOLD & SILVER STOCK

	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Gold held in Stock	251,921,632	268,271,597
Silver held in Stock	46,262,898	44,026,433
Total Gold and silver stock	**298,184,530**	**312,298,030**

NOTE - 10: OTHER INVENTORIES

		As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Security Note Stock		480,534,035	69,101,465
Coin Stock		108,806,619	232,337,223
Numismatic and Medallion coins	39,299,105		
Less: Provision for non-moving coins	22,465,793	16,833,312	18,264,001
Other Metal Stock	24,890,629		
Less: Provision for non-moving stock	8,716,000	16,174,629	16,432,141
Dispensory stock	283,927		
Less: Provision for non-moving items	-	283,927	312,761
Total Inventories		**622,632,522**	**336,447,591**

NEPAL RASTRA BANK
Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 11a.: STATEMENT OF PROPERTY, PLANT & EQUIPMENT

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Depreciation					Net Block	
		As at 31 Ashadh 2066	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 32Ashadh 2067	Upto 31 Ashadh 2066	Transfer from other Office	Current Year Depreciation	Adjustment / Transfer	Upto 32 Ashadh 2067	As at 32 Ashadh 2067	As at 31 Ashadh 2066
Land		31,334,553	-	14,686	-	31,349,239	-	-	-	-	-	31,349,239	31,334,553
Building	3	550,491,283	-	3,687,647	(72,392)	554,106,538	151,680,874	-	16,313,241	(66,883)	167,927,232	386,179,306	398,810,409
Furniture and Fixture	10	52,866,358	-	1,438,925	(2,482,829)	51,822,455	41,420,457	-	3,181,293	(2,474,280)	42,127,470	9,694,984	11,445,900
Office Equipment	20	77,708,641	-	8,080,544	(3,226,542)	82,562,644	66,984,326	-	4,689,762	(3,226,520)	68,447,568	14,115,076	10,724,315
Vehicles	20	184,692,167	8,734,749	25,926,000	(42,243,788)	177,109,128	141,740,508	3,377,400	15,998,675	(32,956,616)	128,159,967	48,949,161	42,951,659
Machinery Equipment	15	63,017,882	-	-	(112,500)	62,905,382	59,761,824	-	865,654	(112,497)	60,514,981	2,390,401	3,256,059
Computer Equipments	20	118,004,823	239,447	11,509,068	(8,549,749)	121,203,589	92,971,496	-	10,075,169	(7,410,128)	95,636,537	25,567,052	25,033,328
Miscellaneous	15	4,730,266	-	-	-	4,730,266	3,671,703	-	260,766	-	3,932,469	797,796	1,058,563
Total		**1,082,845,973**	**8,974,196**	**50,656,871**	**(56,687,799)**	**1,085,789,241**	**558,231,188**	**3,377,400**	**51,384,560**	**(46,246,924)**	**566,746,224**	**519,043,017**	**524,614,786**
Capital Work-in-Progress		8,315,437	-	-	(4,949,496)	3,365,942	-	-	-	-	-	3,365,942	8,315,436
Grand Total		**1,091,161,410**	**8,974,196**	**50,656,871**	**(61,637,295)**	**1,089,155,183**	**558,231,188**	**3,377,400**	**51,384,560**	**(46,246,924)**	**566,746,224**	**522,408,959**	**532,930,222**
Previous Year		**1,068,050,415**	**178,540**	**84,074,357**	**(61,141,902)**	**1,091,161,410**	**522,579,443**	**-**	**52,504,673**	**(16,852,928)**	**558,231,188**	**532,930,222**	

NOTE - 11b.: INTANGIBLE ASSETS (COMPUTER SOFTWARE)

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Amortization					Net Block	
		As at 31 Ashadh 2066	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 32Ashadh 2067	Upto 31 Ashadh 2066	Transfer from other Office	Current Year Amortization	Adjustment / Transfer	Upto 32 Ashadh 2067	As at 32 Ashadh 2067	As at 31 Ashadh 2066
Software with Defined useful life		1,055,741		2,571,976		3,627,717	476,484		1,217,078		1,693,562	1,934,154	579,257
Software with indefinite useful life						-	-	-	-	-	-		-
- Business application softwares	10					-					-		-
- Other softwares	**20**	3,288,653				3,288,653	1,360,965		219,204		1,580,169	1,708,484	1,927,688
Grand Total		**4,344,394**	**-**	**2,571,976**		**6,916,370**	**1,837,449**	**-**	**1,436,283**	**-**	**3,273,732**	**3,642,638**	**2,506,945**
Previous Year		**1,776,638**		**2,567,756**		**4,344,394**	**854,750**		**982,699**		**1,837,449**	**2,506,945**	**-**

-

Note 11c Assets received in grant

Particulars	Rate	Cost					Amortization					Net Block	
		As at 31 Ashadh 2066	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 32Ashadh 2067	Upto 31 Ashadh 2066	Transfer from other Office	Current Year Amortization	Adjustment / Transfer	Upto 32 Ashadh 2067	As at 32 Ashadh 2067	As at 31 Ashadh 2066
Office Equipment	20	**0**		**63280**	**643051**	**706,331**			43166	582028.0	625194	81,137	
Computer Equipments	20	**0**		**584891**	**8711925**	**9,296,816**			224554	8496751	8721305	575,511	
Grand Total		**0**	**0**	**648171**	**9354976**	**10003147**	**0**	**0**	**267720**	**9078779**	**9346499**	**656648**	**0**
Previous Year		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 12: PROJECTS ASSTES: *

(Amount in NRs.)

Assets	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Current account	1000581	52540	4430548	248514	0	5732183
	(2716715)	(780644)	(7383201)	(12648956)	0	(23529516)
Imprest Account	0	0		0		0
	0	0		0		0
Investment in fixed deposit	106790755	142424902	36846815	60433991	0	346496463
	(118711247)	(141697482)	(37000000)	(45776000)	0	(343184729)
Investment in GON bonds	0	0		0		0
	0	0		0		0
Loans to Banks, FIs, and NGOs	0	2255180	62182883	37312192	0	101750255
		(2255180)	(72172575)	(46325032)	0	(120752787)
Fixed assets	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0		0
Interest receivables	1243388	3170560	692640	684096	0	5790684
	(998287)	(1495424)	(852249)	(1256871)	0	(4602831)
Principal (Instalment) receivables	0	0		0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Expenses not written off	1328513	0	0	0	0	1328513
	(1594215)	0	0	0	0	(1594215)
Current Year Total	**110363237**	**147903182**	**104152886**	**98678793**	**0**	**461098098**
Previous Year Total	**(124020464)**	**(146228730)**	**(117408025)**	**(106006859)**	**0**	**(493664078)**

*These figures have been taken from financial statements of the projects.These projects are run by NRB under separate subsidiary loan agreements signed by the NRB with GON.

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

MCPW = Micro Credit Project for Women

TLDP = Third Livestock Development Project

PCRW = Production Credit for Rural Women

PAPWT = Poverty Alleviation Project for Western Tarai

RMP = Rural Microcredit Project

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 13: DEPOSIT FROM BANKS AND OTHER AGENCIES	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
	NRs.	NRs.
Deposit from Banks	693,362,979	901,678,981
Foreign Diplomatic Missions and other agencies	48,197,357	3,244,503
Total	**741,560,336**	**904,923,484**

NOTE - 14: IMF RELATED LIABILITIES	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
	NRs.	NRs.
SDR Allocation	7,700,430,257	986,816,134
Loan under Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)	5,319,999,648	5,988,861,559
Loan under Rapid Credit Facility	3,224,927,520	
Total	**16,245,357,425**	**6,975,677,693**

The Bank transacts with IMF as an agent of the government in respect of quota where in case of SDRs, Loans etc from them it transacts in its own right. The IMF revalues quota at the end of April every year and gains or losses arising from such revaluation relating to quota are borne by government. In case of other transactions such gain/losses are borne by NRB. The Basic policies followed by the NRB on such accounts are as follows:

(1) country's quota with the IMF is recorded by the NRB as depository of the Government and exchange gain/loss arising on quota are borne by government.

(2) exchange gains or losses in respect of borrowings under PRGF and other facilities of the IMF, allocation of SDRs and holding of SDRs are recognized in the Income Statement.

THE POSITION OF THE IMFASSETS AND LIABILITIES

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON APRIL 30, 2010

Particlars	Local Currency	SDR Equivalents
Currency Holding		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	21,529,904
No. 1 Account	6,245,424,510	58,006,816
No. 2 Account	312,427	2,902
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	(888,167,926)	(8,249,206)
No. 2 Account	(32,408)	(301)
Total Currency Holdings	7,675,598,545	71,290,115
	Per cent	
Other Information	of Quota	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.99	71,290,115
Reserve Tranche Position	0.02	12,486
1. Converted into SDR at the rate of SDR 0.009287890000 per currency unit .		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON APRIL 30, 2009

Particulars	Local Currency	SDR Equivalents
Currency Holding		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	19,296,915
No. 1 Account	5,149,454,845	42,867,100
No. 2 Account	1,138,956	9,481
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	1,097,469,665	9,135,985
No. 2 Account	167,456	1,394
Total Currency Holdings	8,566,292,863	71,310,875
	Per cent	
Other Information	of Quota	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	100.02	71,310,875
Reserve Tranche Position	-	-
1. Converted into SDR at the rate of SDR ..008324590000 per currency unit .		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON JUIY 16, 2010

Particlars	Local Currency	SDR Equivalents
Currency Holding		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	21,529,904
No. 1 Account	5,357,256,584	49,757,610
No. 2 Account	280,019	2,601
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account		
No. 2 Account		
Total Currency Holdings	7,675,598,545	71,290,115
	Per cent	
Other Information	of Quota	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.99	71,290,115
Reserve Tranche Position	0.02	12,486
1. Converted into SDR at the rate of SDR 0.009287890000 per currency unit.		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON JULY 15, 2009

Particlars	Local Currency	SDR Equivalents
Currency Holding		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	19,296,915
No. 1 Account	5,149,454,845	42,867,100
No. 2 Account	1,138,956	9,481
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	1,097,469,665	9,135,985
No. 2 Account	167,456	1,394
Total Currency Holdings	8,566,292,863	71,310,875
	Per cent	
Other Information	of Quota	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	100.02	71,310,875
Reserve Tranche Position	-	-
1. Converted into SDR at the rate of SDR 0.008324590000 per currency unit.		

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 15: OTHER LIABILITIES	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
	NRs.	NRs.
Accrued Interest	7,899,401	2,373,545
Asian Clearing Union	-	-
Total	**7,899,401**	**2,373,545**

NOTE -16: DEPOSIT AND OTHER BALANCES	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
	NRs.	NRs.
Balances of GON	-	-
Deposits from Banks and Financial Insitutions	58,396,668,188	62,813,904,955
Balances of Other Insitutions	3,138,927,211	3,129,473,058
IMF Account No 1	5,357,242,334	5,149,440,595
IMF Account No 2	294,269	1,153,206
Earnest Money	927,679	1,276,741
Money Changer	8,328,000	8,587,500
Margin against LCs	1,486,525,490	2,573,087,104
Total	**68,388,913,171**	**73,676,923,159**

Balances of Banks and Financial institutions also include the Cash Reserve Ratio (CRR) required to be maintained by commercial banks. Balances of Other Institutions include deposit of government corporations, companies and local authorities etc.

NOTE - 17: STAFF LIABILITIES	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
	NRs.	NRs.
Medical Fund	476,418,173	747,292,581
Welfare Provident Fund	243,376,376	199,642,765
Gratuity and Pension Fund	2,485,026,827	1,592,656,666
Staff Security Fund	731,958,805	705,032,468
Liability for Staff Leave Encashment	460,137,302	426,602,250
Liability for Retired staff insurance premium	59,715,565	81,885,385
Other payable to staff	38,843,802	34,195,347
Total	**4,495,476,850**	**3,787,307,462**

NOTE - 18: OTHER PAYABLES	As on 32.3.2067	As on 31.3.2066
	NRs.	NRs.
Insurance Premium collected from Staff	1,311,908,622	1,229,562,336
Less: Advance Insurance Premium paid on behalf of Staff	(1,114,026,542)	(1,023,370,767)
Total	**197,882,080**	**206,191,569**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE -19: CURRENCY IN CIRCULATION	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Currency in Circulation	161,300,000,000	141,210,000,000

Currency in circulation represents notes issued by NRB, as a sole currency issuing authority in Nepal, which includes cash in hand NRs 3,75,61,91,628(P.Y. NRs. 1,82,48,59,620).

The liability for notes in circulation is recorded at face value in the balance sheet. These liabilities are supported by assets including foreign currency, foreign securities and government securities as follows :

	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Foreign currency balance held abroad	141,520,568,000	111,430,568,000
Foreign Securities	15,607,732,000	25,607,732,000
Government Securities	4,171,700,000	4,171,700,000
	161,300,000,000	**141,210,000,000**

The amount of currency note issued by the bank and in circulation at the balance sheet date are as follows:

Denomination Notes	As on 32.3.2067 Face Value (NRs.)	As on 31.3.2066 Face Value (NRs.)
1	31,500,000	166,564,157
2	64,800,000	200,270,208
5	233,500,000	904,291,035
10	528,700,000	1,216,549,940
20	531,200,000	1,487,015,360
25	387,700,000	88,317,875
50	3,236,900,000	2,549,817,500
100	9,403,800,000	9,735,589,300
250	109,000,000	81,818,375
500	40,863,400,000	33,631,384,250
1000	105,909,500,000	91,148,382,000
	161,300,000,000	**141,210,000,000**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 20: SUNDRY LIABILITIES			As on 32.3.2067		As on 31.3.2066
			NRs.		NRs.
Sundry creditors			2,693,751,291		1,305,494,806
Unclaimed			2,078,431		4,530,273
Bills Collection		70,434,795		28,946,268	
Less: Bills Lodged		(70,434,795)	-	(28,946,268)	-
Pension Payable to NRB Ex-Staff			118,877,455		105,148,925
General Account	**19b**		677,248,199		1,964,437,218
Note Kosh account	**19c**		314,400,000		43,587,000
Total			**3,806,355,376**		**3,423,198,222**

Note :General account includes Payorder balance of Rs 87,36,298.86(P.Y.2,08,22,127.58) and debit balance in MBL Non Operative Account of Rs 61517.32.

NOTE - 21: PROJECTS LIABILITIES: * **(Amount in NRs.)**

Liabilities	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Loans from IFAD/ADB	103,704,865	135,600,000	93,837,177	94,900,000	-	428,042,042
	(115,905,437)	(141,250,000)	(105,566,824)	(102,200,000)	-	(464,922,261)
ADB grants	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Exchange fluctuation account	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Split interest reserve	-	-	4,233,489	-	-	4,233,489
	-	-	(4,233,489)	-	-	(4,233,489)
Sundry Payables	534,274	16,226	641,331	15,750	-	1,207,581
	(591,777)	(12,726)	(716,029)	(18,860)	-	(1,339,392)
Provisions	-	2,255,180	1,872,834	373,122	-	4,501,136
	-	(2,255,180)	(1,872,834)	-	-	(4,128,014)
Profit to be transferred to NRB	6,124,098	10,031,776	3,568,055	3,389,921	-	23,113,850
	(7,523,250)	(2,710,823)	(5,018,850)	(3,787,999)	-	(19,040,922)
Current Year Total	**110,363,237**	**147,903,182**	**104,152,886**	**98,678,793**	**-**	**461,098,098**
Previous Year Total	**(124,020,464)**	**(146,228,730)**	**(117,408,025)**	**(106,006,859)**	**-**	**(493,664,078)**

*These figures have been taken from financial statements of the projects.These projects are run by NRB under separate subsidiary loan agreements signed by the NRB with GON.

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

MCPW = Micro Credit Project for Women

TLDP = Third Livestock Development Project

PCRW = Production Credit for Rural Women

PAPWT = Poverty Alleviation Project for Western Tarai

RMP = Rural Microcredit Project

19b. NRB general account represents NRB inter-office transactions, and the year end balances are under reconciliation.

19c Note Kosh account represents NRB interoffice transactions pending for settlement on Ashadh 32, 2067, and have been settled in F.Y.2067/68.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 22: RESERVES	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Capital Reserve:		
Gold and Silver Equalization Reserve	4,184,079,683	3,297,404,693
Grants assets reserve	656,648	0
Statutory Reserve:		
General Reserve	12,794,127,004	12,361,327,004
Monetary Liabilites Reserve	1,579,600,000	1,383,600,000
Exchange Equalization Fund	9,903,611,935	19,093,366,052
Other Reserves and Funds:		
Development Fund	4,835,503,358	4,695,222,054
Banking Development Fund	527,087,319	527,087,319
Development Finance Project Mob. Fund	129,428,163	106,328,163
Liquidity Stabilization fund	20,000,000	2,500,000
Mechanisation Fund	91,316,414	91,316,414
Scholarship Fund	61,594,504	61,594,504
Mint Development Fund	547,712,943	547,712,943
Employees Welfare Fund	-	-
Gold Replacement Fund	1,033,545,359	989,463,775
Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)	253,400,000	253,400,000
Securities Revaluation Fund	0	520,067,241
Total Reserves and Funds	**35,961,663,330**	**43,930,390,162**

1 Reserves/ Funds other than capital reserve (gold and silver equilization reserve and Grants assets reserve) represent appropriation out of the profits, which are statutory or specific in nature. All the specific funds / reserve are created with the approval of the Board.

2 **Gold and Silver Equalization Reserve**

This represents the gain or loss on the revaluation of gold and silver. Any appreciatiion or depreciaton on revaluation of gold and silver is taken to/from this reserve through income statement.

3 **Exchange Equilization Fund**

Represents net exchange gains on various foreign currency assets and liabilities. An amount equivalent to net exchange gain/loss is appropriated from/to income statement and adjusted in the opening balance of such reserve.

4 **General reserve**

Under Section 41 (kha) of the NRB Act, 2058, the NRB has to transfer to the general reserve fund not less than 10 percent of the net profit every year, which has been complied with.

5 **Monetary Liabilites Reserve**

Under Section 41 (ka) of the NRB Act, 2058, the Bank is required to maintain a monetary liability reserve to meet its financial liability. Accordingly, five percent of the net profit is transferred to this reserve.

6 **Development Fund**

Specific fund created in order to provide support for loans and refinances to banks and Financial Institutions as well as to make investment in the shares and debentures of these Institutions.

7 **Banking Development Fund:**

This fund was created to meet the expenses relating to feasibility survey to open new banks in the priority area, to provide interest free loans to such banks, to compensate the losses incurred by those banks for specified period and expenses relating to banking promotion, work-shops and seminars.

8 **Development Finance Project Mobilization Fund**

This fund was created as a cushion to meet the probable loss on project loan. An amount equivalent to the projects' profits are appropriated and transferred to this fund.

9 **Mechanization Fund**

This fund was created to meet the amount required to develop and install modern software, hardware and allied mechanization system.

10 **Scholarship Fund**

This fund was created to meet the amount required for the development of skilled manpower by way of providing training and higher studies to the employees of the Bank.

11 **Mint Development Fund**

This fund was created to meet the heavy capital expenditure required for construction of factory building and installation of machinery for minting activities.

12 **Employees welfare fund**

This fund was created in FY 2015/16 for the welfare of the employees who have suffered financial and other losses due to unprecedented events and any other reasons.

13 **Gold Replacement Fund**

This fund has been created for replacing the gold / silver sold during the year.

14 **Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)**

This fund was created as per the NRB Monetary Policy to meet the fund required for long term refinancing in tea, cardamom plantation and production as well as construction of cold storage etc.

15 **Securities Revaluation Fund**

This fund was created in FY 2063/64.It represents unrealized gain on fair valuation of investment in securities. Any gain/loss on fair valuation of investment in securities is taken to/from this fund through income statement.

16 **Grants assets reserve**

This reserve represents assets received in grant with corresponding effect in fixed assets. Equivalent amount of depreciation charged on these assets is transfered to income from this reserve.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 23a : Movement of Provisions.

Particulars	As on 31.3.2066 NRs 1	Addition 2	Adjustments 3	Payment/ Writeback 4	As on 32.3.2067 NRs. 5=1+2+3-4
Leave encashment	426,602,250	107,246,843	(73,711,790.66)		460,137,302
Gratuity and Pension Fund	1,592,656,666	1,164,372,517	5,071,748	277,074,105	2,485,026,827
Staff Security Fund	705,032,468	125,354,156	(98,427,819)		731,958,805
Medical Fund	746,343,097	182,829,800		453,430,070	475,742,827
Diminution in value of investment	77,050,000			16,000,000	61,050,000
Provision for doubtful loans	90,737,379			77,439,510	13,297,869
Nuismatic and Medallion Coins	22,465,793	-		-	22,465,793
Provision for non moving metal stock	8,716,000	-		-	8,716,000
Total	**3,669,603,653**	**1,579,803,316**	**(167,067,862)**	**823,943,685**	**4,258,395,422**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 23b: Contingent Liabilities and Commitments	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Letters of Credit	-	107,051,296
Guarantees Issued	-	3,063,825
Claims not acknowledged as debt	155,370	67,110
Other	114,214,409	14,371,094
Total	**114,369,779**	**124,553,325**

1 Contingent liabilities in respect of Letter of Credit (L/C) are determined on the basis of LCs remaining unexpired at the Balance sheet date after adjusting therefrom the margin retained by the bank. Accordingly Total Letter of Credit of Rs 3,29,93,12,736.75 was outstanding at Asar 32, 2067 for which 100 percent margin has been retained by the bank. In addition to above, Letter of Credit opened for various projects of Nepal Government for which grants is received from various donor agencies, liability of such letter of credit is met directly by the donor agencies, hence it is not shown as contingent liabilities of the bank.

2 Claims not acknowledged as debt consist of legal and other claims pending against the Bank as at 32nd Ashadh, 2067. No provision on such claims have been made, as the Bank is of the opinion that it is unlikely that any significant liabilities with respect to these will arise.

3 Contingent liability in respect of possible payment of Rs. 14,371,094 to obtain ownership on 50 % land having total area of 1-15-7-2 bigha where janakpur office is situated is included in the head 'other' .

4 Contingent liabilities in respect of Unclaimed Creditors amount of Rs 99,843,315 transferred to Income is included in head others.

NOTE - 23c: Contingent Assets	As on 32.3.2067 NRs.	As on 31.3.2066 NRs.
Land where Janakpur office is situated.	14,371,094	14,371,094
Total	**14,371,094**	**14,371,094**

1 This contingent asset is in respect of possible ownership of 50 % of land where janakpur office is situated. The land has total area of 1-15-7-2 . bigha and Nepal Rastra Bank may require to pay Rs.14,371,094 to obtain remaining 50% ownership of the land.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Statement

NOTE - 24: INTEREST INCOME

	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Foreign Currency Financial Assets		
Treasury bills & Deposits	3,202,275,367	4,465,336,306
SDR Holding & Asian Clearing Union	16,741,297	11,767,701
Interest income from Foreign Currency Financial Assets	**3,219,016,664**	**4,477,104,007**
Local Currency Financial Assets		
Government Securities	62,604,355	29,900,956
Investment in financial and other institutions	3,262,281,288	1,492,586,901
Overdraft to Government	406,207,389	43,423,842
Loans and Refinance	20,571,486	13,657,004
Interest income from Local Currency Financial Assets	**3,751,664,518**	**1,579,568,703**
Total interest income from financial assets	**6,970,681,182**	**6,056,672,710**

NOTE - 25: COMMISSION INCOME

	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Foreign Currency Financial Assets		
On Currency exchange	**363,649,585**	**311,117,876**
Local Currency Financial Assets		
Government transaction & Other services	**4,808,469**	**4,217,594**
Total Commission income from financial assets	**368,458,054**	**315,335,470**

NOTE - 26: INTEREST EXPENSES

	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Foreign Currency Financial Liabilities		
SDR Allocation & PRGF Loan	32,722,933	41,443,694
Others	237,498	-
Sub Total	**32,960,431**	**41,443,694**
Local Currency Financial Liabilities		
Government Securities	61,713,970	172,458,274
Sub Total	**61,713,970**	**172,458,274**
Total Interest Expense on Financial Liabilities	**94,674,401**	**213,901,967**

NOTE - 27: AGENCY AND SERVICE CHARGE

	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Foreign Currency Liabilities		
Service Charge	-	-
Commission	5,782,910	5,148,289
Sub Total	**5,782,910**	**5,148,289**
Local Currency Liabilities		
Agency Expenses	578,524,781	583,759,774
Sub Total	**578,524,781**	**583,759,774**
Total Agency and Service Charge	**584,307,691**	**588,908,063**

Agency Expenses includes agency commission paid to the following banks for operating government accounts.

	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Nepal Bank Ltd.	211,585,856	211,585,856
Rastriya Banijya Bank	324,580,741	324,580,741
Nepal Bangladesh Bank	4,886,689	4,886,689
Everest Bank Ltd	5,027,468	5,027,468
Total	**546,080,754**	**546,080,754**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Instatement

NOTE - 28: OTHER OPERATING INCOME		2066-67	2065-66
		NRs.	NRs.
Income from Mint (Sale of coin)		146,675,075	173,400,227
Gain from sale of precious metals and coins		78,543,770	73,507,873
Fine/Penalty charge		40,807,679	9,296,725
Profit from sale of investments		125,973,592	-
Dividend Income		2,799,237	3,468,350
Provision on Investment wtitten back (Net)		16,000,000	19,219,000
Provision on Loans & Advances wtitten back (Net)		77,439,510	151,376,131
Interest suspense written back (Net)		3,297,869	
Project income	28a	37,676,571	26,123,234
Provision no longer required written back			
Grants assets reserve		267,720	
Grants received for expenses		17,610,627	-
Miscellaneous		78,936,920	90,218,534
Total		**626,028,570**	**546,610,074**

28 a. Income from Projects account run by Micro Finance Department are as follows:

(Amount in NRs.)

Income	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Interest income	9,719,457	15,630,276	5,547,546	6,779,292		**37,676,571**
	(7,591,375)	(8,643,327)	(4,426,171)	(5,462,361)		**(26,123,234)**
Other income	-					
	-	-	-	-		
Current Year Total	**9,719,457**	**15,630,276**	**5,547,546**	**6,779,292**	**-**	**37,676,571**
Previous Year Total	**(7,591,375)**	**(8,643,327)**	**(4,426,171)**	**(5,462,361)**	**-**	**(26,123,234)**

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Statement

NOTE - 29: GENERAL, ADMINISTRATIVE EXPENSES & PROVISIONS

		2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Staff Costs	29a	2,676,414,208	1,958,369,876
Depreciation and amortization		53,534,495	53,487,372
Directors Fees and Expenses		2,556,687	1,960,262
Note Printing charges	29b	424,005,536	243,068,023
Mint Expenses		142,466,196	265,663,913
Security charges		18,503,842	18,503,842
Remittance charges		78,359,989	72,066,732
Travelling expenses		86,449,604	70,593,210
Insurance charges		60,297,230	47,247,357
Repair & Maintenance		13,887,078	9,760,475
Provisions on loans & advances, Investments, etc.	29c	5,689,003	3,523,976
Project expenses	29e	14,562,721	17,491,785
Miscellaneous	29d	178,033,054	159,688,204
Total		**3,754,759,643**	**2,921,425,027**

29a Staff Costs

	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Salary	358,199,074	327,056,289
Allowances	402,163,357	405,100,175
Provident Fund Contribution	35,477,855	32,727,231
Staff Welfare (Including Medical fund contribution)	320,244,958	328,679,552
Staff Welfare Provident Fund	200,000,000	160,000,000
Pension & Gratuity Fund	1,164,372,517	320,803,476
Staff Security Fund	125,354,156	313,374,257
Others	70,602,291	70,628,896
Total	**2,676,414,208**	**1,958,369,876**

All leave compensations are included in the allowances.

29b Unissued currency stocks are recorded as inventory at the cost of acquisition and expensed when issued.

29c Provision on loans & advances, Investments, etc.

	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Provision for retired Staff Insurance Premium	5,689,003	3,523,723
Provision for Inventory & Spare Parts	-	253
Total	**5,689,003**	**3,523,976**

29d Miscellaneous Expenses

	2066-67 NRs.	2065-66 NRs.
Banking Promotion	6,291,835	10,598,115
Audit Fees and Expenses	1,119,824	966,980
Sundry balances written off	10,423,869	-
Others	160,197,526	148,123,109
Total	**178,033,054**	**159,688,204**

29e Expenses from Projects account run by Micro Finance Department are as follows:

(Amount in NRs.)

Expenses	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Interest IFAD	-	-	1,974,491	3,011,250		**4,985,741**
	-	-	(2,209,084)	(3,230,250)	-	**(5,439,334)**
Interest ADB	3,324,656	5,593,500	-	-	-	**8,918,156**
	(3,690,673)	(5,819,500)	-	-	-	**(9,510,173)**
Audit Fee	3,500	3,500	3,500	3,500	-	**14,000**
	(3,500)	(3,500)	(3,500)	(3,500)	-	**(14,000)**
Meeting, training and others	1,500	1,500	1,500	1,500		**6,000**
	(1,500)	(1,500)	(1,500)	(2,896)		**(7,396)**
Depreciation	265,702	-	-	-	-	**265,702**
	(265,702)	(2,255,180)	-	-	-	**(2,520,882)**
Loan loss provision and other provisions	-	-	-	373,122	-	**373,122**
	-	-	-	-	-	**-**
Profit transferred to NRB Central Office	6,124,098	10,031,776	3,568,055	3,389,921	-	**23,113,850**
	(3,629,999)	(563,647)	(2,212,087)	(2,225,715)	-	**(8,631,449)**
(Loss transferred to ADB grants)	-	-	-	-	-	**-**
	-	-	-	-	-	**-**
Current Year Total	**9,719,456**	**15,630,276**	**5,547,546**	**6,779,293**	**-**	**37,676,571**
Previous Year Total	**(7,591,374)**	**(8,643,327)**	**(4,426,171)**	**(5,462,361)**	**-**	**(26,123,233)**

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

NOTE - 30: CASH AND CASH EQUIVALENT

	2066-67	2065-66
Foreign currency cash and bank balance	**16964757310**	**15330232637**
Foreign currency time deposits	88,455,780,178	114,648,144,987
Local currency in hand	3,756,191,628	1,824,859,620
SDR holdings	7,042,007,705	555,366,917
Investment in Treasury Bills/Notes	84,512,233,231	64,856,851,692
Investment in Fixbis	4,884,334,510	3,743,356,590
Investment in repurchase agreement (Repo)	18,840,991,083	15,745,392,000
Total	**224,456,295,645**	**216,704,204,443**

NOTE - 31: OTHER NOTES

I. Financial Year

The financial statements relate to the financial year i.e.1st Shrawon 2066 to 32nd Ashadh 2067 corresponding to Gregorian calendar 16th July 2009 to 16th July 2010. The previous year was 1st Shrawon 2065 to 31 Ashadh 2066 (16th July 2008 to 15th July 2009). The corresponding information presented in the financial statements for the previous year has been rearranged and reclassified, wherever necessary, in order to facilitate comparison.

II. Currency of Presentation

All amounts in Nepalese Rupees (NRs.) are rounded to nearest rupees, unless otherwise stated.

III. Capital

Capital includes NRs. 2,990 million transferred from General Reserve.

IV. Bills payable and Bills Receivable

The Bank carries out the function of repayment of government securities and interest thereon on behalf of the GON. Bills Payable primarily represents the year-end un-disbursed or unadjusted amount of payments received from GON in respect of interest / repayment liabilities of such securities. The year-end balance of Bills Purchased represents the amounts paid by the Bank to the security holders but the corresponding claim adjustment with Bills Payable is pending.

V. Quantity and market value of gold and silver

The quantity and market value of gold and silver including those held as inventory are as follows (market value based on closing rate prevailing on last working day of the bank's financial year in London Market):

Particulars	Weight (Kg, gm, mg)	Market Price (NRs.) Per Grams.	Total Market Value (NRs.)
Gold	1456.057.075	2888.715	4,206,133,922
	(1,456.057.075)	(2279.759)	(3,319,458,932)
Gold held in Stock	2952.420.75	2888.715	8,528,702,106
	(2959.853.100)	(2279.759)	(6747751743)
Silver held in Stock	134355.273.502	43.677	5,734,394,044
	(135440.765.302)	(32.170)	(4357129420)
Current Year Total			**18,469,230,072**
Previous Year Total			**(14,424,340,095)**

Figures in bracket represent the corresponding figures of the previous year.

VI. Year end exchange rates

The year-end exchange rates for major currencies considered for realignment of foreign currency assets and liabilities were as follows:

NRs.

S.No.	Currency	32nd Ashadh 2067	31st Ashadh 2066
1	US Dollar	74.44	78.05
2	Sterling Pound	113.71	126.78
3	Euro	94.79	109.07
4	Swiss Frank	70.63	71.99
5	Australian Dollar	65.34	61.28
6	SDR	113.07	121.76

VII. NRB general account

NRB general account represents NRB inter-office transactions and balances under reconciliation of the entries in progress.

VIII. Unclaimed account

Unclaimed account represents amount that remained unclaimed and outstanding for more than two years in sundry creditors being transferred to unclaimed account as per policy of Nepal Rastra Bank. Amount transferred from sundry creditors to Unclaimed account during F.Y.2066/67 is Rs 1,804,941.35(P.Y.137,593.71) .

Amount outstanding for more than three years in unclaimed account is transferred to miscellaneous income in Profit and loss account. Amount transferred from unclaimed account to miscellaneous income during F.Y.2066/67 in Profit and Loss account is Rs 4,256,783.59(P.Y.12,313.47).

IX. Consolidation of Subsidiaries

The Bank's investments in three entities as mentioned in Note 5 (a) are in excess of 50% of the capital of those entities. These investments have been made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes.

The management of the Bank as such does not exercise significant influence or control over these entities except for any regulatory purposes.

With regard to consolidation of accounts, International Accounting Standard (IAS) 27 para 10 states that a parent need not present consolidated financial statements if and only if:

(a) the parent is itself a wholly-owned subsidiary, or is a partially- owned subsidiary of another entity and its other owners, including those not otherwise entitled to vote, have been informed about, and do not object to the parent not presenting consolidated financial statements.

(b) the parent's debt or equity instruments are not traded in public market (a domestic or foreign stock exchange or an over-the-counter market, including local and regional markets,.

(c) the parent did not file, nor is it in the process of filing, its financial statements with a securities commission or other regulatory organization for the purpose of issuing any class of instrument in a public market, and

(d) the ultimate or any intermediate parent of the parent produces consolidated financial statements available for public use that comply with International Financial Reporting Standards.

Keeping in view above facts Nepal Rastra Bank has not prepared consolidated accounts as for these subsidiaries.

X. Related Parties

i. Government:

In the normal course of its operations, the Bank enters into transactions with related parties. Related Parties include GON; as ultimate owner of the Bank, various Government Departments and state controlled enterprises/entities.

Transactions entered into with GON include:

(a) Acting as the fiscal agent and financial advisor of the government;

(b) Acting as the agent of government or its agencies and institutions, provide guarantees, participate in loans to government and related institutions;

(c) Acting as agent of government, the Bank issues securities of government, purchases unsubscribe portion of any issue and amounts set aside for the Bank;

(d) Acting as the agent of government, the Bank manages public debt and foreign reserves.

The Bank doesn't ordinarily collect any commission, fees or other charges for services, which it renders, to the government or related entities except where agreement has stated otherwise.

ii. Financial and other institutions:

The Bank does not exercise significant influence or control over its subsidiaries, associates and other entities except for any regulatory purposes where substantial investments have been made. These subsidiaries, associates and other entities are incorporated under relevant act of Government of Nepal and are carrying out the business activities in domestic market only. These investments have been made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes. Investments made in these entities along with percentage of holdings have been disclosed in Note 5. There are no any transactions of bank with its subsidiaries, associates and other entities. Banks investment in its subsidiaries, associates and other entities along with respective provision for diminution in value of such investment are as under.

S. No.	Financial and Other Institutions	NRB's Investment At Cost Rs.	Provision Made up to F/Y 065-66 Rs.	Provision/ (Write Back) F/Y 066-67 Rs	Provision Up to F/Y 066-67 Rs.
a.	**Investment in share of Subsidiaries**				
1	Sudur Pashchimanchal GBB	40,050,000.00	40,050,000.00	-	40,050,000.00
2.	Agriculture Project Service Centre	5,000,000.00	5,000,000.00	-	5,000,000.00
3.	Rastriya Bima Sansthan-Life insurance	1,000,000.00	-	-	-
b.	**Investment in share of Associates**				
1	Deposit & Credit Guarantee Corporation	20,500,000.00			
2	Nepal Stock Exchange Ltd.	12,080,500.00			
3	National Productivity and Economic Development	2,500,000.00			
c.	**Other Investments:**				
1	CSI Development Bank	-	16,000,000.00	(16,000,000.00)	-
2	Rural Microfinance Development Centre	21,045,000.00	-	-	-
3	Pashchimanchal GBB	6,000,000.00			
4	Nepal Bikash Bank	16,000,000.00	16,000,000.00	-	16,000,000.00
5	Credit Information Bureau	3,500,000.00			
6	Citizen Investment Trust	10,000.00			
7	Rural Self Reliance Fund (Seed Capital)	253,400,000.00			
8.	National Bankers Training Centre	5000,000.00			
	Total	**386,085,500.00**	**77,050,000.00**	**(16,000,000.00)**	**61,050,000.00**

iii. Key Management Personnel:

S.No.	Name of the Key Management Personnel	Designation
1.	Yuba Raj Khatiwada	Governor
2.	Bir Bikram Rayamajhi	Deputy Governor
3.	Sushil Ram Mathema	Executive Director
4.	Gopal Prasad Kafle	Executive Director
5.	Ravindra Prasad Pandey	Executive Director
6.	Lila Prakash Sitaula	Executive Director
7.	Ashwini Kumar Thakur	Executive Director
8.	Bishnu Nepal	Executive Director
9.	Gokul Ram Thapa	Executive Director
10.	Ramjee Regmi	Executive Director
11.	Bhaskar Mani Gyawali	Executive Director
12.	Manmohan Kumar Shrestha	Executive Director
13.	Lok Bahadur Khadka	Executive Director
14.	Pradeep Raj Pandey	Executive Director
15.	Hari Prasad Kaphle	Executive Director
16.	Sidhi Krishna Joshi	Executive Director
17.	Maha Prasad Adhikari	Executive Director

Salary and related expenses to key management personnel are NRs. 12,136,320 (previous year – NRs14,024,634). As at 16th July 2010 an amount of NRs. 23,804,847(Previous year – NRs. 14, 283,350) was receivable from key managerial personnel as approved loan and advances made by the Bank at the same standard rate of interest with that of other loan and advances provided to employees.

There were no other related-party transactions with Key Management Personnel; transactions, if any, with director-related or key management personnel –related entities which occurred in the normal course of NRB's operations were conducted on terms no more favorable than similar transactions with other customers.

The above information has been complied to the extent ascertainable and available from the records of the Bank.

XI. Prior Year Adjustment

This includes adjustments relating to amount reversed from liabilities towards some ex-employees and other revenue expenses not booked in previous years.

XII. Risk Management

The Bank is primarily subject to interest rate risk, credit risk, foreign currency risk and liquidity risk. Nepal Rastra Bank, being the central bank of the country, is largely instrumental in policy related matters, and accordingly the risk management framework differs from the risk management framework for most other financial institutions. The key risk from the Bank's prospective includes risk on foreign currency assets and interest rate risk on the foreign and local currency assets.

Interest Rate Risk: Interest rate risk is the risk that the value of financial assets will fluctuate due to change in market interest rate. The Bank's exposure to interest rate risks and the maturities of assets and liabilities are provided in **Table 1** annexed. The Bank has kept substantial investments on short-term loans thereby controlling the interest rate risk to significant extent.

Credit Risk: Credit risks in relation to a financial instrument is the risk that one party fails to discharge an obligation in accordance with agreed terms and cause the other party to incur a financial loss. The credit risk in the bank's foreign exchange reserve is monitored and reviewed by using credit limits based on credit ratings by international rating agency viz. Standard & Poor credit ratings. Under Standard & Poor credit ratings, AAA is the highest quality rating possible and indicates that the entity has an extremely strong capacity to pay interest and principal; AA is the high grade rating, indicating a strong capacity, and A is an upper medium grade indicating a strong capacity; BBB is the lowest investment grade, indicating a medium capacity to pay interest and principal. Ratings lower than AAA can be modified by + or – signs to indicate relative standing within the major categories. NR indicates the entity/issuer has not been rated. The concentration of credit risk of the Bank's foreign exchange reserve is provided in **Table 2** annexed.

Foreign Currency Risk: Currency risk is the risk, where the value of financial instruments will fluctuate due to changes in foreign exchange rates. Foreign currency activities result mainly from the Bank's holding of foreign currency assets under its foreign exchange reserves management function. The investment committee reviews the currency composition of the reserve and monitors the Bank's compliance with the limits established for foreign currency positions by the board.

Liquidity Risk: Liquidity risks are the risks that the Bank will encounter difficulty in raising funds to meet commitments associated with the financial instruments. In order to control liquidity risk, the bank has maintained sufficient balance in the current account with the other central banks and investment in very high liquid securities.

XIII. Concentration of funding

The details of year-end concentration of funding are provided in **Table 3** annexed.

XIV. Fair values

The carrying value of agency bank balances, investments in foreign currency Treasury bills, other held for trading/available for sale investments, Deposits and other balances are considered to approximate their fair value. The cost of investment in US Government Treasury Notes/Bonds and US Treasury Bills along with its' fair value are as under.

NRs.

Name of Instruments	Cost of Investment As on 32.3.2067	Fair Value As on 32.3.2067
US Government Treasury Notes/Bonds	* 744,389,634.00	7,445,861,000.00
US Government Treasury Bills	29,766,899,188.00	29,771,223,073.54

NRs.

Name of Instruments	Cost of Investment As on 31.3.2066	Fair Value As on 31.3.2066
US Government Treasury Notes/Bonds	* 779,581,360.09	796,231,953.13
US Government Treasury Bills	46,808,494,961.55	47,616,289,553.88

* Cost of US Government Treasury Notes/Bonds represents amortized cost.

XV. Disclosure of obligation under pension and gratuity

Before 2004/05, liability under pension and gratuity of employees would be provided for on the basis of best estimation made by management. During the financial year 2004/05 the liability of Rs 2,269,949,046 was determined for the first time based on actuarial valuation and deficit in the gratuity and pension fund has been provided for on straight-line basis over the period of 5 years commencing from fiscal year 2004/05 till fiscal year 2008/09.

During financial year 2009/10 actuarial valuation of liability on account of pension and gratuity fund has been made for the second time. Accordingly, total liability of Rs 4,813,771,862/- has been determined. one third of Deficit amount in the Gratuity and pension fund has been transfered to the fund and rest will be transfered in fiscal year 2067/68 and 2068/69 on proportionate basis.The status is reflected from under mentioned table.

NRs.

Present value of liability as on 16th July 2010	Liability as per books as on 16th July 2010	Total Deficit	Recognized in F.Y.2009/10	To be provided upto F.Y. 2011/12
4,813,771,862	1,320,654,310	3,493,117,552	1,164,372,517.33	2,328,745,034.67

XVI. Disclosure of obligation under Staff security fund.

During financial year 2009/10 actuarial valuation of liability on account of Staff security fund has been made for the first time. Accordingly, total liability of Rs 982,667,117/- has been determined. One third of Deficit amount in the Staff security fund has been transfered to the fund and rest will be transfered in fiscal year 2067/68 and 2068/69 on proportionate basis. The status is reflected from under mentioned table.

NRs.

Present value of liability as on 16th July 2010	Liability as per books as on 16th July 2010	Total Deficit	Recognized in F.Y.2009/10	To be provided upto F.Y. 2011/12
982,667,117	606,604,648	376,062,469	125,354,156.33	250,708,312.67

XVII. Gold and Silver

i. Gold (other than inventory) till the financial year 2060/61 was valued at a price revalued in year 2043. In terms of the board resolution dated 2062/09/18 the said gold has been valued at price prevailing in London Bullion Market at the close of the year. Increase in value thereof amounting to Rs. Rs 886,674,990.39has been taken to "Gold and Silver Equalizations Reserve" through Income Statement..

ii. An amount of Rs 44,081,584 has been appropriated from the Income Statement and kept in Gold Replacement Fund" for replacing the Gold/Silver sold during the year (out of reserves).

XVIII. Projects' Asset and Liability

The total Asset and Liability of projects run by Nepal Rastra Bank (NRB) under separate subsidiary loan agreement signed by the NRB with Nepal Government would be netted off under Note.20 Sundry Liabilities. Likewise, income and expenses of projects used to be incorporated in financial statement on net basis until F/y 2062/063. From F/y 2063/64, the asset, liability, income and expenses of projects are incorporated in financial statement without netting it off. Separate disclosure of individual asset, liability, income and expenses of projects are made in notes to the account.

XIX. Number of employees

2067 Ashadh	2066 Ashadh
1446	1465

XX. Events occurred after Balance Sheet Date

i. The exchange rate of Nepalese currency vis-à-vis some of the foreign currencies has largely changed after the balance sheet date. The change in exchange rate of NRs. vis-à-vis major other currencies are depicted hereunder:

NRs.

S.No.	Currency	25th Poush 2067	32nd Ashadh 2067	Increase / (decrease)	Estimated Financial Statements Impact
1	US Dollar	72.30	74.44	-2.14	-2,833,156,919
2	Sterling Pound	111.58	113.71	-2.13	-9,982,943
3	Euro	93.90	94.79	-0.89	-4,413,136
4	Swiss Frank	75.00	70.63	4.37	10,573,504
5	Australian Dollar	71.76	65.34	6.42	33,018,881
5	Canadian Dollar	72.33	71.88	0.45	906,610
6	Japanese Yen	0.866	0.845	0.02	61,245,297
7	SDR	110.345	113.07	-2.72	220,491,206
	Total				**-2,521,317,500**

This change in exchange rate results in decrease in net foreign currency assets, exchange equalization fund and Net profit/(loss) for the period of the bank. The decrease is estimated to be around Rs 2,521,317,500/- in each head.

ii. Gold prices have also largely changed after the balance sheet date. The change price of the gold and silver with its estimated financial impact are shown below:

NRs.

S.No.	Particular	25th Poush 2067	32st Ashadh 2067	Increase / (decrease)	Estimated Financial Statements Impact
1	Gold per gram	3181.076	2,888.715	292.361	425,695,539

The change in price results in increase in foreign currency financial assets (Gold), Reserve (Gold and Silver equalization Reserve) and Net profit/(loss) for the period of the bank. The impact is estimated to be around Rs 425,695,539 in each head.

iii. In addition to above, there was no material event occurred subsequent to the balance sheet date that requires adjustments or disclosure in the financial statements.

NEPAL RASTRA BANK

Table 1 : Interest Rate Risk and Maturity Profile (Foreign Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2009-10 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Cash and Bank Balance	1.34	14,896,995,310	14,896,995,310	-	-
Investment in Foreign Currency	1.92	190,486,661,053	185,384,295,263	-	5,102,365,790
IMF Related Assets	0.31	7,042,007,705	7,042,007,705	-	.
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets	**A**	**212,425,664,068**	**207,323,298,278**	**0**	**5,102,365,790**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Other Receivable		**295,175,848**	**295,175,848**	**-**	**-**
Other Securities		**0**		**-**	**0**
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets		**295,175,848**	**295,175,848**	-	**0**
Total Foreign Currecny Financial Assets	**B**	**212,720,839,917**	**207,618,474,127**	**0**	**5,102,365,790**
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
IMF Related Liabilities	0.31	16,245,357,425	7,700,430,257	-	8,544,927,168
Asian Clearing Union					
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities	**C**	**16,245,357,425**	**7,700,430,257**	-	**8,544,927,168**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
Deposit from banks and other agencies		741,560,335	741,560,335	-	-
IMF Related Liabilities		-	-	-	-
Other Liabilities		7,899,401	7,899,401	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities		**749,459,736**	**749,459,735**	-	-
Total Foreign Currecny Financial Liabilities	**D**	**16,994,817,161**	**8,449,889,992**	-	**8,544,927,168**
Foreign Currency Interest Rate Sensitivity Gap (A-C)		**196,180,306,644**	**199,622,868,022**	**0**	**(3,442,561,378)**
Total Gap (B-D)		**195,726,022,756**	**199,168,584,135**	**0**	**(3,442,561,378)**

Comparative Figure as on 15 July 2009 of Table 1 : Interest Rate Risk and Maturity Profile (Foreign Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2008-09 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Cash and Bank Balance	1.55	129,018,822,624	129,018,822,624	-	-
Investment in Foreign Currency	2.04	90,971,172,884	86,294,096,544	-	4,677,076,341
IMF Related Assets	0.42	555,366,917	555,366,917	-	.
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets	**A**	**220,545,362,425**	**215,868,286,085**	**0**	**4,677,076,341**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Other Receivable		**419,083,326**	419,083,326	-	-
Other Securities		**4,461,328,042**		-	4,461,328,042
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets		**4,880,411,368**	**419,083,326**	**0**	**4,461,328,042**
Total Foreign Currecny Financial Assets	**B**	**225,425,773,793**	**216,287,369,411**	**0**	**9,138,404,383**
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
IMF Related Liabilities	0.49	6,975,677,693	986,816,134	-	5,988,861,559
Asian Clearing Union		0	-	-	-
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities	**C**	**6,975,677,693**	**986,816,134**	**0**	**5,988,861,559**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
Deposit from banks and other agencies		904,923,484	904,923,484	-	-
IMF Related Liabilities		0	-	-	-
Other Liabilities		2,373,545	2,373,545	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities		**907,297,029**	**907,297,029**	-	-
Total Foreign Currecny Financial Liabilities	**D**	**7,882,974,721**	**1,894,113,162**	**0**	**5,988,861,559**
Foreign Currency Interest Rate Sensitivity Gap (A-C)		**213,569,684,732**	**214,881,469,951**	**0**	**(1,311,785,218)**
Total Gap (B-D)		**217,542,799,072**	**214,393,256,249**	**0**	**3,149,542,824**

Table 1: Interest Rate Risk and Maturity Profile (Local Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2009-10 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Investment in Government Securities	6.79	32,821,963,463	15,870,360,460	14,401,607,003	2,549,996,000
GON Overdraft		16,711,491,611	16,711,491,611	-	-
Other Investments	13.05	9,689,100,000	3,185,400,000	4,268,700,000	2,235,000,000
Refinance & Loans	7.59	5,373,201,000	5,373,201,000	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets	**E**	**64,595,756,074**	**41,140,453,071**	**18,670,307,003**	**4,784,996,000**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Cash in Hand		3,756,191,628	3,756,191,628	-	-
Investment in Government Securities		5,200,745,941	33,438,402	296,256,497	4871051043
Investment in Financial & Other Institutions		325,035,500	-	-	325,035,500
Refinance & Loans (Loans to employees)		2,738,964,241	-	-	2,738,964,241
Other Receivables		3,185,510,202	3,185,510,202	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets		**15,206,447,514**	**6,975,140,232**	**296,256,497**	**7,935,050,785**
Total Local Currecny Financial Assets	**F**	**79,802,203,587**	**48,115,593,303**	**18,966,563,500**	**12,720,046,785**
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		-	-	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities	**G**	**-**	**-**	**-**	**-**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities					
Deposit and Other Balances		68,388,913,171	68,388,913,171	-	-
Bills Payable		921,594,753	921,594,753	-	-
Staff Liabilities		4,495,476,850	-	-	4,495,476,850
Other Payables		197,882,080	197,882,080	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		**74,003,866,854**	**69,508,390,004**	**-**	**4,495,476,850**
Total Local Currecny Financial Liabilities	**H**	**74,003,866,854**	**69,508,390,004**	**-**	**4,495,476,850**
Local Currency Interest Rate Sensitivity Gap (E-G)		**64,595,756,074**	**41,140,453,071**	**18,670,307,003**	**4,784,996,000**
Total Gap (F-H)		**5,798,336,733**	**(21,392,796,701)**	**18,966,563,500**	**8,224,569,935**

Comparative Figure as on 15 July 2009 of Table 1: Interest Rate Risk and Maturity Profile (Local Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2008-09 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Investment in Government Securities	5.12	24,455,505,079	14,650,354,746	8,374,906,333	1,430,244,000
GON Overdraft		8,835,795,125	8,835,795,125	-	-
Other Investments	9.15	4,934,769,000	1,331,905,000	3,602,864,000	
Refinance & Loans	6.09	7,000,000	7,000,000	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets	**E**	**38,233,069,204**	**24,825,054,871**	**11,977,770,333**	**1,430,244,000**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Cash in Hand		1,824,859,620	1,824,859,620	-	-
Investment in Government Securities		4,800,357,504	3,694,769,593		1,105,587,911
Investment in Financial & Other Institutions		320,035,500	-	-	320,035,500
Refinance & Loans (Loans to employees)		2,320,394,002	-	-	2,320,394,002
Other Receivables		3,340,144,403	3,340,144,403	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets		**12,605,791,029**	**8,859,773,616**	**-**	**3,746,017,413**
Total Local Currecny Financial Assets	**F**	**50,838,860,233**	**33,684,828,486**	**11,977,770,333**	**5,176,261,413**
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		-	-	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities	**G**	**-**	**-**	**-**	**-**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities					
Deposit and Other Balances		73,676,923,159	73,676,923,159	-	-
Bills Payable		1,121,290,448	1,121,290,448	-	-
Staff Liabilities		3,776,318,598	-	-	3,776,318,598
Other Payables		217,180,433	217,180,433	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		**78,791,712,638**	**75,015,394,040**	**-**	**3,776,318,598**
Total Local Currecny Financial Liabilities	**H**	**78,791,712,638**	**75,015,394,040**	**-**	**3,776,318,598**
Local Currency Interest Rate Sensitivity Gap (E-G)		**38,233,069,204**	**24,825,054,871**	**11,977,770,333**	**1,430,244,000**
Total Gap (F-H)		**(27,952,852,405)**	**(41,330,565,554)**	**11,977,770,333**	**1,399,942,815**

NEPAL RASTRA BANK

Table 2 : Credit Exposure by Credit Rating

Particulars	Credit Rating	2009/10 NRs.	2009/10 % Financial Assets	2008/09 NRs.	2008/09 % Financial Assets
Foreign Currency Financial Assets					
	A-	4,829,074,224	1.65%	5,523,616,864	2.00%
	A1(ICRA)	7,676,333,704	2.62%		0.00%
	A+	18,447,896,778	6.31%	34,066,776,645	12.33%
	A	10,102,039,530	3.45%	19,922,847,635	7.21%
	AA	8,048,386,205	2.75%	12,650,063,188	4.58%
	AA+	34,118,930	0.01%	-	0.00%
	AA-	15,824,776,785	5.41%	20,937,538,653	7.58%
	AAA		0.00%	-	0.00%
	BB		0.00%	18,048,356,730	6.53%
	BBB	6,413,974	0.00%	21,249,472	0.01%
	BBB+	127,338,739	0.04%		0.00%
	BBB-	15,180,511,555	5.19%	15,674,789,089	5.67%
	NR *	132,443,949,493	45.28%	98,580,535,518	35.68%
Total Foreign Currency Financial Assets		**212,720,839,917**	**72.72%**	**225,425,773,793**	**81.60%**
Local Currency Financial Assets	NR *	79,802,203,587	27.28%	50,838,860,232	18.40%
Total Local Currency Financial Assets		**79,802,203,587**	**27.28%**	**50,838,860,232**	**18.40%**
Total Financial Assets		**292,523,043,504**	**100.00%**	**276,264,634,025**	**100.00%**

* NR represents not rated.

NEPAL RASTRA BANK

Table 3a : Concentrations of Funding

The Bank's significant end-of-year concentrations of funding as at 16th July, 2010 were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Domestic Bills NRs.	Employees NRs.	Banks & F.I. NRs.	Foreign Bank NRs.	Foreign Govt. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign Currency									
Financial Assets									
Cash and Bank Balances	14,896,995,310	-	-	-	12,688,726,129	-	-	-	2,208,269,181
SDR holdings - with IMF	7,042,007,705	-	-	-	-	-	-	7,042,007,705	-
Investments in Foreign Currency	190,486,661,053	-	-	-	-	121,003,703,531	69,482,957,522	-	-
Other receivables	295,175,848	-	-	-	-	-	-	-	295,175,848
Sub-Total	**212,720,839,917**	**-**	**-**	**-**	**12,688,726,129**	**121,003,703,531**	**69,482,957,522**	**7,042,007,705**	**2,503,445,030**
Other Assets									
Gold	4,206,133,922	-	-	-	-	4,206,133,922	-	-	-
Sub-Total	**4,206,133,922**	**-**	**-**	**-**	**-**	**4,206,133,922**	**-**	**-**	**-**
Total Foreign Currency Assets	**216,926,973,839**	**-**	**-**	**-**	**12,688,726,129**	**125,209,837,453**	**69,482,957,522**	**7,042,007,705**	**2,503,445,030**
Local Currency									
Financial Assets									
Cash in hand	3,756,191,628	-	-	-	-	-	-	-	3,756,191,628
Investments in Government Securities	38,022,709,404	38,022,709,404	-	-	-	-	-	-	-
GON Overdraft	16,711,491,611	16,711,491,611	-	-	-	-	-	-	-
Investments in Financial and Other Ins.	325,035,500	-	-	-	325,035,500	-	-	-	-
Other Investments	9,689,100,000		-	-	9,689,100,000	-	-	-	-
Refinance & Loans	8,112,165,241	-	-	2,738,964,241	5,373,201,000	-	-	-	-
Other Receivables	3,185,510,202	-	794,515,391	-	-	-	-	-	2,390,994,811
Sub-Total	**79,802,203,587**	**54,734,201,015**	**794,515,391**	**2,738,964,241**	**15,387,336,500**	**-**	**-**	**-**	**6,147,186,439**
Other Assets									
Gold & Silver	298,184,530	-	-	-	-	-	-	-	298,184,530
Other Inventories	622,632,522	-	-	-	-	-	-	-	622,632,522
Property, Plant & Equipment	523,065,607	-	-	-	-	-	-	-	523,065,607
Intangible Assets	3,642,638								3,642,638
Project Asset	461,098,098								461,098,098
Sub-Total	**1,908,623,395**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1,908,623,395**
Total Local Currency Assets	**81,710,826,981**	**54,734,201,015**	**794,515,391**	**2,738,964,241**	**15,387,336,500**	**-**	**-**	**-**	**8,055,809,833**
Total Assets	**298,637,800,820**	**54,734,201,015**	**794,515,391**	**2,738,964,241**	**28,076,062,629**	**125,209,837,453**	**69,482,957,522**	**7,042,007,705**	**10,559,254,864**

Comparative figures as at 15th July, 2009 for significant end-of-year concentration of funding were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Domestic Bills NRs.	Employees NRs.	Banks & F.I. NRs.	Foreign Bank NRs.	Foreign Govt. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign Currency									
Financial Assets									
Cash and Bank Balances	129,018,822,625	-	-	-	125,332,415,360	-	-	-	3,686,407,264
SDR holdings - with IMF	555,366,917	-	-	-	-	-	-	555,366,917	-
Investments in Foreign Currency	95,432,500,926	-	-	-	-	29,796,067,874	65,636,433,052	-	-
Other receivables	419,083,326	-	-	-	-	-	-	-	419,083,326
Sub-Total	**225,425,773,793**	**-**	**-**	**-**	**125,332,415,360**	**29,796,067,874**	**65,636,433,052**	**555,366,917**	**4,105,490,591**
Other Assets									
Gold	3,319,458,932	-	-	-	-	3,319,458,932	-	-	-
Sub-Total	**3,319,458,932**	**-**	**-**	**-**	**-**	**3,319,458,932**	**-**	**-**	**-**
Total Foreign Currency Assets	**228,745,232,725**	**-**	**-**	**-**	**125,332,415,360**	**33,115,526,805**	**65,636,433,052**	**555,366,917**	**4,105,490,591**
Local Currency									
Financial Assets									
Cash in hand	1,824,859,620	-	-	-	-	-	-	-	1,824,859,620
Investments in Government Securities	29,255,862,582	29,255,862,582	-	-	-	-	-	-	-
GON Overdraft	8,835,795,125	8,835,795,125	-	-	-	-	-	-	-
Investments in Financial and Other Ins.	320,035,500	-	-	-	320,035,500	-	-	-	-
Other Investments	4,934,769,000		-	-	4,934,769,000	-	-	-	-
Refinance & Loans	2,327,394,002	-	-	2,320,394,002	7,000,000	-	-	-	-
Other Receivables	3,340,144,403	-	1,133,560,829	-	-	-	-	-	2,206,583,574
Sub-Total	**50,838,860,232**	**38,091,657,707**	**1,133,560,829**	**2,320,394,002**	**5,261,804,500**	**-**	**-**	**-**	**4,031,443,194**
Other Assets									
Gold & Silver	325,676,038	-	-	-	-	-	-	-	325,676,038
Other Inventories	323,069,583	-	-	-	-	-	-	-	323,069,583
Property, Plant & Equipment	532,930,222	-	-	-	-	-	-	-	532,930,222
Intangible Assets	2,506,945								2,506,945
Project Asset	493,664,078								493,664,078
Sub-Total	**1,677,846,866**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1,677,846,866**
Total Local Currency Assets	**52,516,707,098**	**38,091,657,707**	**1,133,560,829**	**2,320,394,002**	**5,261,804,500**	**-**	**-**	**-**	**5,709,290,060**
Total Assets	**281,261,939,822**	**38,091,657,707**	**1,133,560,829**	**2,320,394,002**	**130,594,219,860**	**33,115,526,805**	**65,636,433,052**	**555,366,917**	**9,814,780,650**

NEPAL RASTRA BANK

Table 3b : Concentrations of Funding

The Bank's significant end-of-year concentrations of funding as at 16th July 2010 were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Public NRs.	Comm.Banks & FI NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign currency Financial Liabilities						
Deposit from banks and other agencies	741,560,335	-	-	693,362,979	-	48,197,357
IMF Related Liabilities	16,245,357,425	-	-	-	16,245,357,425	-
Others	7,899,401	-	-	7,899,401	0	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**16,994,817,161**	**-**	**-**	**701,262,380**	**16,245,357,424**	**48,197,357**
Local Currency Financial Liabilities						
Deposit and other balances	68,388,913,171		-	58,396,668,188	5,357,536,603	4,634,708,379
Bills payables	921,594,753	-	921,594,753	-	-	-
Staff Liabilities	4,495,476,850	-	-	-	-	4,495,476,850
Other payables	197,882,080	-	-	-	-	197,882,080
Total Local Currency Financial Liabilities	**74,003,866,854**	**-**	**921,594,753**	**58,396,668,188**	**5,357,536,603**	**9,328,067,309**
Total Financial Liabilities	**90,998,684,014**	**-**	**921,594,753**	**59,097,930,568**	**21,602,894,027**	**9,376,264,666**
Other Liabilities						
Currency in circulation	161,300,000,000	-	157,543,808,372	-	-	3,756,191,628
Surplus payable to GON	3,110,000,000	3,110,000,000	-	-	-	-
Sundry Liabilities	3,806,355,376	-	-	-	-	3,806,355,376
Project liability	461,098,098					461,098,098
Total Other Liabilities	**168,677,453,474**	**3,110,000,000**	**157,543,808,372**	**-**	**-**	**8,023,645,102**
Total Liabilities	**259,676,137,488**	**3,110,000,000**	**158,465,403,125**	**59,097,930,568**	**21,602,894,027**	**17,399,909,767**

Comparative figures as at 15th July 2009 for significant end-of-year concentration of funding were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Public NRs.	Com. Banks & F.I. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign currency Financial Liabilities						
Deposit from banks and other agencies	904,923,484	-	-	901,678,981	-	3,244,503
IMF Related Liabilities	6,975,677,693	-	-	-	6,975,677,693	-
Others	2,373,545	-	-	2,373,545	-	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**7,882,974,722**	**-**	**-**	**904,052,526**	**6,975,677,693**	**3,244,503**
Local Currency Financial Liabilities						
Deposit and other balances	73,676,923,159		-	62,813,904,955	5,150,593,800	5,712,424,404
Bills payables	1,121,290,448	-	1,121,290,448	-	-	-
Staff Liabilities	3,776,318,598	-	-	-	-	3,776,318,598
Other payables	217,180,433	-	-	-	-	217,180,433
Total Local Currency Financial Liabilities	- **78,791,712,638**	**-**	**1,121,290,448**	**62,813,904,955**	**5,150,593,800**	**9,705,923,435**
Total Financial Liabilities	**86,674,687,360**	**-**	**1,121,290,448**	**63,717,957,482**	**12,126,271,493**	**9,709,167,939**
Other Liabilities						
Currency in circulation	141,210,000,000	-	139,385,140,380	-	-	1,824,859,620
Surplus payable to GON	2,530,000,000	2,530,000,000	-	-	-	-
Sundry Liabilities	3,423,198,222	-	-	-	-	3,423,198,222
Project liability	493,664,078					493,664,078
Total Other Liabilities	**147,656,862,300**	**2,530,000,000**	**139,385,140,380**	**-**	**-**	**5,741,721,920**
Total Liabilities	**234,331,549,659**	**2,530,000,000**	**140,506,430,828**	**63,717,957,482**	**12,126,271,492**	**15,450,889,859**